

POLSKIE TOWARZYSTWO STATYSTYCZNE
Rada Główna

POLSKIE
TOWARZYSTWO
STATYSTYCZNE
1912–2012

WARSZAWA 2012

Polskie Towarzystwo Statystyczne
Rada Główna

**POLSKIE
TOWARZYSTWO
STATYSTYCZNE
1912–2012**

Praca zbiorowa
pod redakcją KAZIMIERZA KRUSZKI

WARSZAWA 2012

Zespół Redakcyjny

Wojciech Adamczewski, Jan Berger, Czesław Domański, Jan Kordos,
Kazimierz Kruska (przewodniczący), Władysław Wiesław Łagodziński,
Walenty Ostasiewicz

Skład komputerowy i grafika

Zespół pracowników Urzędu Statystycznego w Poznaniu w składzie:
Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Hanna Cieślińska, Ewa Filipczuk,
Marta Kowalczyk, Katarzyna Piętak, Maciej Pilarski, Leszek Siwka,
Krzysztof Toboła, Ewelina Żelobowska
pod kierunkiem Ewy Kowalki

Projekt okładki

Leszek Siwka

Druk

Zakład Wydawnictw Statystycznych, al. Niepodległości 208,
00-925 Warszawa

***Publikacja dofinansowana ze środków
Narodowego Banku Polskiego***

NBP

N a r o d o w y B a n k P o l s k i

ISBN 978-83-7027-500-6

PRZEDMOWA

Przyjmuje się, że statystyka jako nauka wywodzi się z arytmetyki politycznej, która jako gałąź wiedzy posługuje się językiem miar oraz wag i jej początki sięgają drugiej połowy XVII wieku. Za prekursora zastosowań statystyki do opisu i analizy zjawisk społecznych uważany jest John Graunt (1620–1674), który między innymi określił stopę umieralności z powodu różnych chorób oraz liczbę ludności w Londynie i w okolicy, a także skonstruował tablice wymieralności. Napisał książkę „Naturalne i polityczne obserwacje poczynione nad biuletynami śmiertelności” wydaną w 1662 r. Oprócz prac J. Graunta należy wyróżnić książkę Williama Petty pt. „Arytmetyka polityczna” wydaną w 1693 r. oraz dwa artykuły Edmunda Halley’a (1656–1742) poświęcone analizie zgonów we Wrocławiu opublikowane w XVII tomie wydawnictwa Royal Society pt. „Philosophical Transactions” w 1692 roku.

Pierwszą pracę, którą można zaliczyć do polskiej literatury statystycznej, stanowi książka Stanisława Staszica (1755–1826) pt. „O statystyce Polski. Krótki rzut wiadomości potrzebnych tym, którzy ten kraj chcą oswobodzić, i tym którzy w nim chcą rządzić” wydaną w Warszawie w 1807 roku. Powstają również inne książki statystyczne, zasługujące na to, aby je wymienić. Ich autorzy i tytuły to: Tadeusz Czacki „Statystyka Polski” (1845); Mieczysław Marass’ę „O pojęciu i zadaniu statystyki” (1866); Zdzisław Korzybski „Wstęp do teorii statystyki” (1870); Tadeusz Pilat „O miejskich biurach statystycznych” (1871); Józef Kleczyński „Miejskie biura statystyczne” (1884); „Organizacja statystyki w Austrii” (1883); „Spisy ludności w Rzeczypospolitej Polskiej” (1892); Witold Załęski „Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego” (1876); „Teoria statystyki w zarysie” (1884); „Królestwo Polskie pod względem statystycznym” (1900–1901).

Udział statystyków polskich był również wysoce aktywny na arenie międzynarodowej. Należy tu wspomnieć między innymi o udziale w Kongresach Statystycznych. W 1840 roku powstał w środowisku naukowym zwyczaj zbierania się uczonych, jednej gałęzi nauki, na kongresach w celu ustalenia metod poszukiwania oraz rozwiąza-

nia ważniejszych problemów. Podstawą tego były wystawy powszechne, gromadzące przedstawicieli przemysłu, nauki pochodzących z różnych krajów.

Pokłosiem Kongresów było powstanie Międzynarodowego Instytutu Statystycznego (MIS) w 1885 roku, którego współzałożycielem był Tadeusz Pilat (1844–1923), profesor statystyki i administracji na Uniwersytecie Lwowskim, pierwszy Polak wśród 100 członków Międzynarodowego Instytutu Statystycznego. Był on pierwszym statystykiem, który wykorzystał szacunki w analizie i wnioskowaniu statystycznym. Prof. Tadeusz Pilat pełnił również rolę redaktora wydawanych we Lwowie przez Krajowe Biuro Statystyczne „Wiadomości statystycznych o stosunkach krajowych”.

Z kolei prof. Józef Kleczyński (1841–1900), jako członek MIS w 1885 r. ogłosił na łamach „Przeglądu Polskiego” obszerny artykuł pt. „Międzynarodowy Instytut Statystyczny”, będący jedną z najwcześniejszych publikacji poświęconych tej instytucji.

Wkład polskiej myśli statystycznej w rozwój statystyki jako dyscypliny naukowej w świetle prezentowanych prac jest nie do przecenienia. Należy podkreślić, że wiele z nich ukazało się w językach obcych, głównie francuskim i niemieckim. Wydawnictwa te ukazywały się wielokrotnie w wyniku inicjatyw społecznych.

Wysoka aktywność w środowisku statystyków polskich dojrzała do stworzenia naukowego towarzystwa statystycznego. Przed I wojną światową niemal równocześnie w Krakowie i Warszawie pojawiły się wśród polskich uczonych inicjatywy opracowania publikacji statystycznej, która byłaby niezależna (w zakresie tematyki, metodologii oraz organizacji) od urzędów państwowej statystyki administracyjnej państw zaborczych.

Opracowania publikacji obejmującej tematycznie trzy zabory podjęto się w Krakowie. W 1912 r. powołano w tym celu Polskie Towarzystwo Statystyczne (PTS), pierwsze profesjonalne stowarzyszenie statystyków polskich.

Lwowski geograf i kartograf prof. dr Eugeniusz Romer (1871–1954) prowadził w latach 1915–1916 prace nad przygotowaniem „Geograficzno-statystycznego atlasu Polski”. W atlasie tym opublikowanym w języku polskim, francuskim i niemieckim w Wiedniu w 1916 r. E. Romer zamieścił 32 tablice i 69 map dotyczących geografii, historii, demografii, przemysłu, rolnictwa, oświaty, podmiotów administracyjnych

i politycznych. Obszerny materiał statystyczny zgromadzony w trakcie opracowywania atlasu posłużył prof. Romerowi do wydania wspólnie z dr. Ignacym Weinfeldem kolejnej publikacji statystycznej pt. „Rocznik Polski. Tablice Statystyczne” (Kraków, 1917). Wydawnictwo to, opublikowane także w niemieckiej i francuskiej wersji językowej, było drugim po „Statystyce Polski” A. Krzyżanowskiego i W. Kumanieckiego tak obszernym rocznikiem statystycznym, przedstawiającym w ujęciu liczbowym stan gospodarczy i życie społeczne w trzech zaborach od przełomu XIX/XX w. po okres I wojny światowej.

Poza rocznikami statystycznymi ukazują się też w okresie I wojny opracowania indywidualne z zakresu statystyki. Można tu wymienić między innymi statystyka i ekonomistę prof. dra Edwarda Grabowskiego (1880–1961) wykładowcę w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, autora „Podręcznika statystyki” (Warszawa, 1917), a także prof. dra Włodzimierza Wakara (1885–1933), również wykładowcę statystyki i ekonomii w Wyższej Szkole Handlowej, który w latach 1917–1918 opublikował trzypięciową pracę pt. „Rozwój terytorialny narodowości polskiej”.

Zarówno roczniki statystyczne, jak „Geograficzno-statystyczny atlas Polski”, a także inne prace statystyczno-historyczne wydane w czasie I wojny światowej były bardzo przydatne dla delegacji polskiej w rokowaniach pokojowych w Paryżu (1919) i Rydze (1921), przy ustalaniu granic Polski.

Prezentowana monografia pod redakcją dra Kazimierza Kruszki obejmuje pełną charakterystykę działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego w różnych okresach jego funkcjonowania. Często statystycy polscy zrzeszeni w Polskim Towarzystwie Statystycznym byli poddawani próbom eliminacji z życia naukowego i zawodowego. Z monografii wynika, że z prób tych wyszli zwycięsko. Można stwierdzić, że członkowie Polskiego Towarzystwa Statystycznego, zarówno pod względem zaangażowania naukowego, jak i patriotycznego, zachowali się wzorowo i mogą stanowić wzór do naśladowania dla następnych pokoleń statystyków.

Statystycy skupieni w Polskim Towarzystwie Statystycznym są aktywni i stanowią duży potencjał gwarantujący szybki rozwój polskiej nauki. Działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego zależy od entuzjastów statystyki, którzy widzą piękno

w studiowaniu i stosowaniu metod statystycznych, poznawaniu otoczenia, pobudzaniu zainteresowań i rozbudzaniu ciekawości obserwowania życia człowieka, społeczeństwa, przyrody.

Polskie Towarzystwo Statystyczne było wspierane od początku swej działalności przez wiele instytucji państwowych i użytku publicznego, o czym Czytelnicy mogą przekonać się, poznając tę publikację. Z tego tytułu szczególne podziękowanie chciałbym złożyć Panu Prezesowi Głównego Urzędu Statystycznego. Współpraca między Towarzystwem a Głównym Urzędem Statystycznym była wyjątkowo sprzyjająca rozwojowi polskiej myśli statystycznej.

W ostatnim dziesięcioleciu Polskie Towarzystwo Statystyczne wraz z firmą StatSoft Polska stworzyło wspólną platformę metodologiczną, praktyki gospodarczej oraz popularyzacji statystyki. W tym miejscu wyrażam podziękowanie na ręce Zarządu StatSoft Polska dla wszystkich pracowników firmy.

W dniach 18-20 kwietnia 2012 r. w Poznaniu odbędzie się Kongres Statystyki Polskiej, pod patronatem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, z okazji setnej rocznicy powstania Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Kongres ten będzie dobrą platformą do prezentacji i oceny dorobku naukowego statystyków polskich, rozwoju polskiej myśli statystycznej oraz procesu tworzenia instytucji statystyki publicznej.

Prezes

Polskiego Towarzystwa Statystycznego

prof. dr hab. Czesław Domański

Warszawa, kwiecień 2012 r.

SPIS TREŚCI

Przedmowa (<i>Czesław Domański</i>)	3
Wstęp (<i>Kazimierz Kruszką</i>).....	11
Część I	
Rozwój organizacyjny Polskiego Towarzystwa Statystycznego	15
1. Powstanie i działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1912–1915 (<i>Jan Berger</i>).....	15
2. Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	21
2.1. Powstanie TEiSP w roku 1917 i jego działalność do roku 1937	21
2.2. Sekcja Statystyki TEiSP w latach 1918–1937	26
3. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1937–1939 (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	29
3.1. Powstanie PTS jako ogólnopolskiej organizacji statystyków.....	29
3.2. Walne Zgromadzenie Konstytucyjne PTS (31 X – 1 XI 1937)	31
3.3. Praca Rady i Zarządu PTS	34
3.4. Sekcje i oddziały PTS	39
4. Polskie Towarzystwo Statystyczne w czasie II wojny światowej (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	43
5. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1947–1955 (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	49
5.1. Reaktywowanie PTS w roku 1947.....	49
5.2. Struktura organizacyjna i działalność PTS w latach 1947–1949	50
5.3. Schyłek i likwidacja PTS (1950–1955)	54
6. Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w latach 1953–1980 (<i>Kazimierz Kruszką</i>).....	58
7. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1981–2011 (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	60
7.1. Reaktywowanie PTS w roku 1981.....	60

7.2. PTS w latach 1982–1985	61
7.3. Rozwój PTS w latach 1986–1994.....	62
7.4. PTS od 11 X 1994 do 15 XI 2005.....	67
7.5. Kadencja od 15 XI 2005 do 10 II 2010	73
7.6. PTS od 10 II 2010 do 29 II 2012	77
8. Podsumowanie (<i>Kazimierz Kruszką</i>).....	83
Część II	
Główne dziedziny aktywności Polskiego Towarzystwa Statystycznego	87
9. Działalność naukowa (<i>Jan Kordos</i>)	87
9.1. Wprowadzenie	87
9.2. Przedsięwzięcia naukowe w ramach PTS oraz TEiSP (1912–1937).....	88
9.3. Działalność naukowa PTS w latach 1937–1939.....	92
9.4. Aktywność naukowa PTS i Sekcji Statystyki PTE w latach 1947–1980	94
9.5. Działalność naukowa PTS reaktywowanego w 1981 r.	97
9.6. Uwagi końcowe	104
10. Działalność publikacyjna (<i>Walenty Ostasiewicz</i>)	106
10.1. Wydawnictwa z lat 1915–1937.....	106
10.2. Wydawnictwa periodyczne w latach 1937–2012.....	108
10.3. Opracowania historyczne.....	115
10.4. Opracowania materiałów konferencyjnych	118
10.5. Inne publikacje (po 1989 r.).....	119
11. Szkolenia i popularyzacja statystyki (<i>Kazimierz Kruszką</i>).....	120
11.1. Szkolenia statystyczne	121
11.2. Popularyzacja statystyki.....	125
12. Współpraca międzynarodowa (<i>Jan Kordos</i>).....	129
12.1. Wprowadzenie	129
12.2. Międzynarodowe kontakty PTS przed II wojną światową.....	131
12.3. Międzynarodowe konferencje w Warszawie (1966 i 1975 r.)	133

12.4. Konferencje międzynarodowe w kraju z udziałem PTS (po 1981 r.)	134
12.5. Inne międzynarodowe kontakty PTS (po 1981 r.)	141
12.6. Rola „Statistics in Transition” i „Statistics in Transition – new series” w międzynarodowej współpracy i promocji polskiej statystyki.....	143
12.7. Uwagi końcowe	145
13. Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD) (<i>Krzysztof Jajuga,</i> <i>Marek Walesiak</i>)	146
14. BBiAS – Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS (<i>Władysław Wiesław Łagodziński</i>)	157
14.1. Geneza i uwarunkowania działalności BBiAS	157
14.2. Periodyzacja działalności BBiAS	160
14.3. Trzy z wielu badań zrealizowanych przez BBiAS.....	163
14.4. Dziś i jutro BBiAS.....	167
15. Podsumowanie (<i>Kazimierz Kruszką</i>)	169
Zakończenie (<i>Kazimierz Kruszką</i>).....	171
Aneksy (<i>Wojciech Adamczewski, Jan Berger, Kazimierz Kruszką</i>).....	175
1. Statuty	175
1.1. Projekt statutu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie (1912).....	175
1.2. Statut Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (1917)	178
1.3. Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947)	181
1.4. Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981)	193
1.5. Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986)	207
1.6. Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997)	224
1.7. Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003)	241
2. Rejestracja PTS	257
2.1. Decyzja z 9 kwietnia 1912 r. o rejestracji PTS	257
2.2. Decyzja z 14 maja 1937 r. o rejestracji PTS	259

2.3. Decyzja z 5 marca 1947 r. o rejestracji PTS	260
2.4. Decyzja z 10 września 1981 r. o rejestracji PTS.....	261
3. Listy członków.....	263
3.1. Członkowie TEiSP (1919)	263
3.2. Członkowie TEiSP (31 XII 1937).....	266
3.3. Członkowie zwyczajni PTS (15 III 1938)	275
3.4. Członkowie zwyczajni PTS (15 VI 1939)	278
3.5. Członkowie PTS polegli, zamordowani, zmarli i zaginieni w czasie II wojny światowej	282
3.6. Członkowie zwyczajni PTS (1 VII 1949).....	283
3.7. Członkowie – założyciele PTS w 1981 r.	286
3.8. Członkowie PTS w 2011 r.	288
3.9. Członkowie honorowi PTS	300
4. Prezesi polskich towarzystw statystycznych w latach 1912–2012	301
5. Decyzja o udzieleniu zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej przez PTS (z marca 1987 r.).....	302
6. Stowarzyszenie PTS z ISI (luty 1994).....	304
7. Porozumienie o współpracy PTS i GUS (czerwiec 1997 r.).....	305
8. Porozumienie pomiędzy PTS i GUS w sprawie SiT-ns (grudzień 2007 r.)	308
9. Uchwała o ustanowieniu Dnia Statystyki Polskiej (grudzień 2008 r.).....	310
10. Władze oddziałów PTS w 2011 r.	311
11. Pismo o objęciu Kongresu Statystyki Polskiej 2012 honorowym patronatem Prezydenta RP	316
Indeks osobowy	317

WSTĘP

Polskie Towarzystwo Statystyczne (PTS) należy do najstarszych organizacji tego rodzaju na świecie¹. Powstało ono w Krakowie na początku 1912 r. i prowadziło swoją działalność statutową do 1915 r. Kontynuatorem PTS od 1917 r. było Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich, zwłaszcza w ramach istniejącej w nim Sekcji Statystyki. Powrót do organizacji pod nazwą Polskie Towarzystwo Statystyczne nastąpił w końcu 1937 r. Od tego czasu (z przerwą spowodowaną przez wojnę w latach 1939–1946) PTS działało faktycznie do 1953 r., a formalnie do 1955 r. W marcu 1953 r. powołana została Sekcja Statystyki w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym, którą można traktować jako *sui generis* łącznik w ciągłości historycznej PTS. Reaktywowanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego nastąpiło w kwietniu 1981 r. i odąd jego działalność rozwijała się nieprzerwanie.

Uwzględniając przedstawiony powyżej obraz, można skonstatować, że Polskie Towarzystwo Statystyczne ma już stuletnią historię, której warto poświęcić uwagę należną tej wiekowej przecież organizacji, nie tyle i nie tylko z szacunku dla tradycji, ale głównie z racji tkwiącej w twierdzeniu, że *historia est magistra vitae*. Takie intencje z pewnością legły u podstaw uchwały Rady Głównej PTS podjętej 18 lutego 2011 r. w sprawie publikacji i wystaw okolicznościowych z okazji 100-lecia PTS, w której zawarto postanowienie o wydaniu opracowania pt. *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–2012* i powołano jego Zespół Redakcyjny².

W początkowej fazie działalności wspomnianego zespołu toczyła się dyskusja dotycząca zakresu chronologicznego i układu treści projektowanej publikacji, a także

¹ Pierwsze (1834) było Brytyjskie Towarzystwo Statystyczne (Royal Statistical Society), krótko po nim (1839) powstało Amerykańskie Towarzystwo Statystyczne (ASA). Przyjmuje się, że Francuskie Towarzystwo Statystyczne (SFdS) swoją historią sięga do roku 1860, a Niemieckie Towarzystwo Statystyczne (DSG) – do roku 1911. Później niż PTS powstały m.in. następujące stowarzyszenia statystyczne: japońskie (1931), belgijskie (1937), włoskie (1939), austriackie (1951), australijskie (1962), słowackie (1970), kanadyjskie (1972), szwajcarskie (1988), czeskie (1990). Zob. także W. Ostasiewicz, *Refleksje o statystyce wczoraj, dziś i jutro* [w:] *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 2008, t. 56, s. 9–12.

² W czerwcu 2011 r. nastąpiła zmiana w jego kierownictwie; na podstawie uchwały RG PTS przewodniczącym zespołu został Kazimierz Kruszka.

trybu prac redakcyjnych. Były w niej głosy, że wystarczy o 20 lat „przedłużyć” historię PTS przedstawioną we wcześniejszym jej opracowaniu³, postulowano też odwzorowanie jego struktury wewnętrznej. Przeważał jednak pogląd, że dzieje PTS należy opisać „na nowo”, tzn. twórczo wykorzystać to, co powstało wcześniej, zweryfikować zawarty tam opis stanu faktycznego i dodać nową wiedzę, a także oddzielić część traktującą o organizacji PTS od efektów jego działalności merytorycznej. Przyjmując takie założenia, przystąpiono do dalszych prac.

Makieta redakcyjna niniejszej publikacji powstała w sierpniu 2011 r. i na tej podstawie przydzielone zostały zadania dla członków Zespołu Redakcyjnego, określono harmonogram prac oraz ustalono autorów poszczególnych fragmentów opracowania. Działalność Zespołu ustała w końcu marca 2012 r., a jej rezultaty zawiera niniejsza publikacja, której zasadniczą treść podzielono na dwie części i uzupełniono aneksami.

W części I przedstawiony został rozwój organizacyjny Polskiego Towarzystwa Statystycznego w ujęciu chronologicznym. Periodyzację stuletniego okresu działalności tego stowarzyszenia, z uwzględnieniem każdorazowej jego sytuacji formalnej, przeprowadzono w zasadzie według dat wyznaczających kolejne kadencje władz naczelnych wybieranych na Walnym Zgromadzeniu. W miarę możliwości starano się podawać imienne listy członków tych władz z określeniem funkcji sprawowanej przez daną osobę, przypominać strukturę organizacyjną i liczbę członków stowarzyszenia, sygnalizować zmiany w jego statucie oraz inne okoliczności świadczące o rodzaju, kierunku i tempie zmian w życiu Towarzystwa.

Część II prezentowanej publikacji zawiera charakterystykę głównych dziedzin aktywności Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Uwzględniona została w niej działalność naukowa, badawcza, publikacyjna, szkoleniowa i popularyzatorska, a także współpraca międzynarodowa. Trzeba podkreślić umowność takiego podziału, gdyż wszystkie wymienione obszary wzajemnie się zazębiają i uzupełniają, tak w kraju, jak i w relacjach zagranicznych, jednakże przyjęta konwencja pozwalała uporządkować narrację i po odpowiednim rozłożeniu akcentów skoncentrować uwagę na wybranym fragmencie historii PTS. W dwóch ostatnich rozdziałach tej części monografii omówiona została działalność Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD) oraz Biura Badań i Analiz Statystycznych (BBiAS) jako wyspecjalizowanych zespołów, które

³ *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, RG PTS, Warszawa 1992.

odgrywają szczególną rolę w funkcjonowaniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Istniejąca już ćwierć wieku SKAD jest najliczniejszą i najbardziej aktywną sekcją PTS, która zdobyła też wyraźnie zaznaczoną pozycję na arenie międzynarodowej. Agendą umożliwiającą w decydującym stopniu finansowanie statutowych zadań PTS jest BBiAS, które również ma za sobą 25 lat działalności.

Przystępując do lektury niniejszej monografii, warto pamiętać, że z rokiem 2012 łączą się trzy ważne jubileusze organizacji opisywanej na jej kartach. Są to: 100-lecie całego PTS, 25-lecie SKAD i BBiAS, a także 20-lecie międzynarodowego czasopisma PTS pt. *Statistics in Transition*. W annałach Polskiego Towarzystwa Statystycznego święta te z pewnością zajmą należne im miejsce.

Bardzo istotnym uzupełnieniem merytorycznej charakterystyki Polskiego Towarzystwa Statystycznego są aneksy zamieszczone w końcowej części publikacji. Znajdują się w nich powielone statuty obowiązujące w kolejnych okresach i formach organizacyjnych PTS, imienne wykazy członków Towarzystwa, a także kopie innych dokumentów i materiałów. Pełnią one głównie rolę świadectwa i argumentu dla opisywanych faktów, ale z pewnością mogą też być źródłem wiedzy, która nie znalazła werbalnego wyrazu w treści tej publikacji.

Monografia poświęcona dziejom PTS przedstawia jego charakterystykę głównie jako „bohatera zbiorowego”, ale z pełnym przekonaniem, że historię tworzą ludzie, jednostki danej społeczności, samodzielnie i wysiłkiem wspólnym, w określonych warunkach miejsca i czasu. Biorąc to pod uwagę, starano się dostrzegać nie tylko stowarzyszenie jako całość organizacyjną, ale widzieć także poszczególnych jego członków. Znalazło to również wyraz w dążeniu do rozszerzenia wiedzy o nieżyjących już osobach prezentowanych na kartach tej monografii. W tym celu zastosowano następującą konwencję:

- wyróżnik (*) umieszczony przy nazwisku danej osoby (z reguły przy pierwszym jego zapisie) oznacza, że jej biogram opublikowany jest w *Słowniku Biograficznym Statystyków Polskich* (GUS i PTS, Warszawa 1998);
- gdy takiego biogramu nie ma, starano się choćby lapidarnie poinformować Czytelników, kto był kim i ujmowano to w przypisach; w nielicznych przypadkach nie udało się jednak zdobyć żadnej informacji odnoszącej się do danej osoby.

Opracowanie niniejsze powstawało z myślą o możliwie pełnym, ale też syntetycznym ogarnięciu stuletniej historii Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Było to zadanie niezmiernie trudne do wykonania i jego realizatorzy zdają sobie sprawę z wielu ułomności uzyskanych rezultatów. Niemniej jednak zachęcają do lektury tej publikacji, pełni nadziei, że czas poświęcony na śledzenie dziejów i osiągnięć stowarzyszenia polskich statystyków nie będzie zmarnowany. Z pewnością pozostanie też jakiś niedosyt, ale przecież nie kończy się historia Polskiego Towarzystwa Statystycznego, które wchodzi w następne stulecie swojej działalności. Trzeba będzie jego przeszłość badać i opisywać na nowo...

CZĘŚĆ I

ROZWÓJ ORGANIZACYJNY POLSKIEGO TOWARZYSTWA STATYSTYCZNEGO

1. Powstanie i działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1912–1915

Projekt utworzenia odrębnego stowarzyszenia statystyków polskich powstał na początku 1912 r. w gronie krakowskich statystyków i ekonomistów. Głównym celem działalności tego przyszłego stowarzyszenia miało być opracowanie publikacji statystycznych obejmujących swym zasięgiem terytorialnym wszystkie trzy zabory. Takie specjalistyczne publikacje do 1912 r. nie ukazywały się, a dane statystyczne odnoszące się do ziem polskich były rozproszone w wielu wydawnictwach każdego z państw zaborczych. Opublikowania ich w jednym roczniku po uprzednim doprowadzeniu do porównywalności danych mogły się podjąć w zasadzie tylko stowarzyszenia lub instytucje niezależne organizacyjnie od jednostek państwowej statystyki administracyjnej. Najbardziej dogodne warunki dla powstania takiego stowarzyszenia istniały w zaborze austriackim, gdzie panowała wówczas względna swoboda życia narodowego i politycznego, natomiast w zaborze rosyjskim i pruskim cenzura oraz wszelkiego rodzaju utrudnienia przekreślały w znacznej mierze swobodę prowadzenia badań, ogłaszania ich wyników oraz stowarzyszania się w tym celu naukowców. Dlatego też inicjatywa powołania stowarzyszenia statystyków polskich o tak szerokich planach wydawniczych wysunięta w Krakowie mogła się tutaj doczekać dość szybkiej realizacji. Wykonania tego zamiaru podjął się ówczesny kierownik krakowskiego Miejskiego Biura Statystycznego doc. dr hab. Kazimierz Władysław Kumaniecki* przy pomocy Władysława Studnickiego⁴ i poparciu prezydenta m. Krakowa prof. dr. Juliusza Leo.

Podanie o zezwolenie na działalność stowarzyszenia pod nazwą „Polskie Towarzystwo Statystyczne” z siedzibą w Krakowie K. W. Kumaniecki złożył do Cesarsko-Królewskiego Namiestnictwa we Lwowie 29 marca 1912 r. Namiestnictwo to pismem

⁴ Wiadomo też, że w kwietniu 1919 r. dr Władysław Studnicki zorganizował w Wilnie Wydział Statystyczny, jako komórkę Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich. Zbierano w nim materiały statystyczne dotyczące części dawnych guberni: wołyńskiej, grodzieńskiej, kowieńskiej i mińskiej.

z 9 kwietnia 1912 r. zatwierdziło projekt statutu PTS (zob. aneksy 1.1 i 2.1), oznajmiając jednocześnie, że „nie zakazuje zawiązania tego stowarzyszenia”⁵. Po formalnej rejestracji Polskie Towarzystwo Statystyczne rozpoczęło swoją działalność. Siedzibą Towarzystwa był lokal krakowskiego Miejskiego Biura Statystycznego. Na czele PTS stanął 12-osobowy zarząd, zwany wówczas Wydziałem (podobnie jak to miało miejsce w tym okresie prawie w całej Galicji). Wyboru Zarządu dokonywało Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa. Po upływie roku, a także dwóch i trzech lat na corocznym Walnym Zgromadzeniu miano – jak to określał statut – „wylosowywać” czterech członków Wydziału i wybierać w ich miejsce nowych. Członkowie „wylosowani” mogli być wybrani ponownie. W ten sposób co roku miała się zmieniać trzecia część składu Wydziału PTS. Dla prawomocności posiedzeń Wydziału potrzebna była obecność czterech jego członków. Wydział PTS wybierał ze swego grona prezesa, sekretarza i skarbnika oraz ich zastępców. Komisja Rewizyjna miała się składać z trzech członków wybieranych na okres jednego roku. Również trzyosobowy miał być tzw. sąd polubowny, rozstrzygający spory wewnątrz Towarzystwa.

Pierwszym prezesem PTS został prof. dr Juliusz Leo⁶, profesor skarbowości na Uniwersytecie Jagiellońskim, będący jednocześnie – jak już wspomniano – prezydentem m. Krakowa. Sekretarzem był doc. dr hab. K.W. Kumaniecki, statystyk i prawnik w zakresie prawa administracyjnego, od 1917 r. profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w obu tych dziedzinach. Osoby te pełniły swe funkcje prawdopodobnie przez cały okres działalności PTS w Krakowie⁷. Nie wiemy natomiast, kto był skarbnikiem i jaki był skład Komisji Rewizyjnej. Nie jest również znana liczba członków Towarzystwa i jego działalność organizacyjna. Dotychczas nie natrafiono bowiem na materiały archiwalne dotyczące PTS, brak jest także informacji w wydawnictwach periodycznych o jego działalności⁸.

⁵ Archiwum Państwowe w Krakowie, „Starostwo Grodzkie Krakowskie”, sygn. 208; J. Berger, *Powstanie i pierwsze lata działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, [w:] *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” t. 56, Warszawa 2008, s. 26-27.

⁶ Szerzej o działalności J. Leo zob. C. Bąk-Koczarska, *Juliusz Leo – twórca Wielkiego Krakowa*, Prace Komisji Historycznej nr 47, PAN – Oddział w Krakowie, Ossolineum 1986. Zob. także J. Pocięcha, *Powstanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie. Juliusz Leo – pierwszy prezes Towarzystwa*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 10.

⁷ Por. *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1913*, s. 171 i „... na rok 1914”, s. 201.

⁸ Por. Bibliografia Krakowa za rok 1912 i 1913, oprac. K. Kaczmarczyk, *Rocznik Krakowski* 1913, t. 15, s. 205-233; 1914, t. 16, s. 205-240; za lata 1914–1918, cz. 1-2, oprac. H. Lipska, *Rocznik Krakowski* 1926, t. 26, s. 197-232; 1929, t. 22, s. 177-223.

Statut PTS wyróżniał trzy grupy członków Towarzystwa: zwyczajnych, dożywotnich i honorowych. Członkowie zwyczajni mieli płacić 20 koron składki rocznej rozkładanej na raty półroczne, dożywotni – 200 koron składki jednorazowej rozdzielanej na cztery raty. Wszystkim członkom statut gwarantował otrzymywanie bezpłatnie wydawnictw PTS.

Zadaniem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, zgodnie z jego statutem, miało być „badanie statystyczne stosunków gospodarczych i społecznych ziem polskich oraz wychodźstwa polskiego”. Tu można dodać, że w Krakowie istniało wprawdzie Towarzystwo Emigracyjne Polskie, ale nie prowadziło ono odrębnych badań statystycznych. Dlatego też PTS włączyło tę problematykę do zakresu swych prac jako jeden z ważniejszych tematów. Dla zrealizowania tych planów zamierzano powołać Biuro Statystyczne Ziem Polskich, które miało wydawać m.in. roczniki statystyki polskiej, monografie statystyczne, podręczniki statystyki oraz zbierać wszelkie materiały, również poprzez badania ankietowe i – jak to zaznaczono w statucie – „badania na miejscu”. W celu wykonania określonych prac przewidywało się powoływanie specjalnych komisji, których skład PTS mogło ustalić „według swego uznania”. Z tak szeroko zaprojektowanej działalności publikacyjnej wydało PTS tylko jedną pozycję, a mianowicie *Statystykę Polski*, wydrukowaną w 1915 r. przez Uniwersytet Jagielloński. Jej opracowanie finansowało kilka krakowskich instytucji, a PTS zwróciło się też w lipcu 1914 r. o fundusze na przeprowadzenie końcowych prac do Akademii Umiejętności w Krakowie⁹.

Autorami *Statystyki Polski* wymienionymi na karcie tytułowej byli prof. dr Adam Krzyżanowski* i doc. dr Kazimierz W. Kumaniecki. W jej wydaniu uczestniczyli także, wchodząc w skład wybranego przez Wydział [czyt. Zarząd] PTS Komitetu Redakcyjnego: prof. dr Franciszek Bujak* (przewodniczący tego komitetu), prof. dr Stefan Surzycki¹⁰ i dr Edward Grabowski, który przygotował rozdział poświęcony źródłom danych statystycznych. Współtwórcami byli też m.in. dr Marcin Nadobnik* ze Lwowa i Michał Römer¹¹ z Wilna, którzy nadesłali opracowane przez siebie materiały

⁹ Archiwum PAN w Krakowie, *Korespondencja Sekretariatu Generalnego: 1914*, sygn. 686.

¹⁰ Stefan Surzycki (1864–1936) – profesor ekonomii rolniczej, organizator i pierwszy dziekan Wydziału Rolniczego na UJ.

¹¹ Michał Pius Römer (1880–1945) – prawnik, profesor i dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Wiktolda Wielkiego w Kownie, w latach 1927–1939 rektor tego uniwersytetu. W 2004 r. jego imię nadano Litewskiemu Uniwersytetowi Prawa w Wilnie.

statystyczne. Radą zaś i – jak to określono w przedmowie tego wydawnictwa – „żyliwym poparciem” służyli: prof. dr Władysław Leopold Jaworski¹², prof. dr Stanisław Kutrzeba¹³, prof. dr Michał Rostworowski¹⁴ oraz dr Franciszek Stefczyk¹⁵. Zestawień tabelarycznych dokonali pracownicy Miejskiego Biura Statystycznego w Krakowie.

Komitet Redakcyjny *Statystyki Polski* tak określił w przedmowie cel wydania tej publikacji: „Pracę naszą pojęliśmy jako podręcznik. Nie mogło być mowy ani o wyczerpującym zestawieniu wszystkich cyfr statystycznych ani o wydawnictwie, które by czyniło zbędnym sięganie do źródeł. Chodziło tylko o ich wskazanie oraz o ułatwienie rozejrzenia się w obszernym materiale statystycznym przez skupienie i treściowe przedstawienie najważniejszych obliczeń”.

W *Statystyce Polski* starano się podać zestawienia liczbowe dla obszaru Polski w granicach przedrozbiorowych, jednakże zakres tematyczny, chronologiczny i terytorialny opracowania nie był jednakowy, gdyż zależał od istnienia wiarygodnych źródeł statystycznych. Fakt ten nie umniejszył znaczenia tej publikacji dla rozwoju polskiej myśli statystycznej. *Statystyka Polski* wydana przez PTS była pierwszym polskim rocznikiem statystycznym uwzględniającym dane statystyczne z trzech zaborów¹⁶. Zamieszczono w nim dane liczbowe dotyczące między innymi ludności, stosunków gospodarczych i społecznych, oświaty i szkolnictwa, wyborów do ciał ustawodawczych, a także szereg tabel uzupełniających¹⁷. Zarówno z materiałów rękopiśmiennych, jak i z wydrukowanej już publikacji korzystało wiele osób badających problematykę historyczno-statystyczną ziem polskich, m.in. prof. dr Eugeniusz Romer, opracowując *Geograficzno-statystyczny atlas Polski* wydany w 1916 r.

¹² Władysław Leopold Jaworski (1865–1930) – prawnik, polityk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, członek PAU.

¹³ Stanisław Kutrzeba (1876–1946) – historyk prawa, profesor i dziekan Wydziału Prawa (1913/1914, 1920/1921) oraz rektor UJ (1932/1933), prezes PAU (1939), działacz polityczny.

¹⁴ Michał Rostworowski (1864–1940) – profesor prawa narodów i prawa konstytucyjnego na Wydziale Prawa UJ, członek Instytutu Prawa Międzynarodowego w Paryżu (1898), rektor UJ (1925–1926), sędzia Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze (1931).

¹⁵ Franciszek Stefczyk (1861–1924) – historyk, ekonomista, autor wielu prac o spółdzielczości. W 1924 r. zainicjował powołanie Zjednoczenia Związków Spółdzielni Rolniczych i został jego prezesem. W 1993 r. powstała w Polsce SKOK, która przyjęła Franciszka Stefczyka za swojego patrona.

¹⁶ Por. *Józefa Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1916*, s. 76.

¹⁷ Zob. również rozdział 9. niniejszej monografii.

Polskie Towarzystwo Statystyczne, wydając w 1915 r. *Statystykę Polski*, uzupełniło niejako działalność państwowej statystyki administracyjnej¹⁸. Później nie prowadziło już chyba żadnej działalności. W okresie I wojny światowej w Krakowie nie funkcjonowała zresztą większość towarzystw naukowych, działały tylko stowarzyszenia charytatywne¹⁹. Ważną przyczyną zaprzestania prac przez PTS był także fakt, że zarówno jego prezes prof. dr J. Leo, jak i sekretarz doc. dr K.W. Kumaniecki wciągnięci byli wówczas w szereg innych nowych, dodatkowych prac i obowiązków. J. Leo pełnił nadal funkcję prezydenta m. Krakowa, zaś K.W. Kumaniecki od kwietnia 1916 r. musiał czasowo przebywać w Lublinie, gdzie został skierowany przez władze austriackie do prowadzenia prac statystycznych w tamtejszym Wojskowym Zarządzie Okupacyjnym.

Zaprzestanie działalności przez PTS prawdopodobnie nigdy jednak nie spowodowało prawnego rozwiązania Towarzystwa. Z chwilą jego likwidacji, w myśl 13. paragrafu statutu PTS, fundusze Towarzystwa miały przejść „na cele statystyczne” gminy m. Krakowa. O przejęciu przez Radę Miejską m. Krakowa funduszy PTS nie ma jednak żadnych informacji w protokołach z obrad tej Rady w latach 1915–1918²⁰. O tym, że PTS prawnie istniało nadal, świadczy fakt, że jeszcze 23 marca 1930 r. Krakowskie Starostwo Grodzkie zwróciło się do prof. K.W. Kumanieckiego z prośbą o informacje dotyczące imiennego wykazu zarządu PTS i liczby jego członków. Prof. Kumaniecki na tym piśmie, 8 kwietnia 1930 r. odpowiedział: „Dawno nie istnieje. Wojna przerwała działalność. Prezes śp. prezydent Leo nie żyje”. Notka ta wskazuje, że członkowie PTS po I wojnie światowej nie podjęli próby reaktywowania jego działalności.

Przedstawiając działalność PTS w pierwszym okresie jego istnienia, trzeba zaznaczyć, że Kraków był do I wojny światowej bardzo znaczącym na ziemiach polskich ośrodkiem naukowym, gdzie powstało i legalnie funkcjonowało odrębne stowarzy-

¹⁸ Podobny profil miały też wydawnictwa zwarte i periodyczne opracowywane przez inne istniejące wówczas stowarzyszenia statystyków. Przykładowo można tu wskazać na *Journal de la Société de statistique de Paris* czy *Allgemeines statistisches Archiv* (Organ der Deutschen Statistisches Gesellschaft).

¹⁹ Por. *Dziennik Rozporządzeń dla Stoł. Król. Miasta Krakowa*, 1912, nr 2, s. 14-15; Archiwum Państwowe w Krakowie, Zespół archiwalny pn. „Protokoły posiedzeń Rady Miejskiej 1914–1918”, sygn. 360-363.

²⁰ Archiwum Państwowe w Krakowie, „Starostwo Grodzkie Krakowskie”, sygn. 208.

szenie skupiające polskich statystyków. Na terenie zaboru pruskiego i rosyjskiego statystycy polscy działali jednak w różnych innych stowarzyszeniach naukowych. Można tu wskazać m.in. na Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (PTPN) i Towarzystwo Naukowe Warszawskie²¹. W PTPN, które założono w 1857 r., w latach siedemdziesiątych XIX stulecia utworzono Wydział Nauk Statystycznych, łącząc go jednak później z Wydziałem Nauk Ekonomicznych. W Towarzystwie Naukowym Warszawskim, powstałym w 1907 r., już na początku 1909 r. podjęto starania o utworzenie odrębnej komórki statystycznej (tzw. deputacji) i opracowanie rocznika statystycznego Królestwa Polskiego. Projekt taki w kwietniu 1909 r. przedstawił Władysław Grabski²², ekonomista i statystyk, późniejszy minister skarbu oraz dwukrotny premier II RP. Brak odpowiednich środków finansowych uniemożliwił wówczas zebranie materiałów i wydanie takiego rocznika. Dopiero dzięki dotacjom Kasy Pomocy im. dr. Józefa Mianowskiego opracowano w 1913 r. w Biurze Pracy Społecznej w Warszawie pod kierownictwem Władysława Grabskiego* i opublikowano w styczniu 1914 r. *Rocznik Statystyczny Królestwa Rolskiego. Rok 1913*. Rocznik ten, podobnie jak wydanie z 1914 r., obejmował tylko dane z terenu zaboru rosyjskiego. Zestawienia liczbowe odnoszące się do ziem polskich leżących poza obszarem Królestwa Polskiego dodano w trzeciej edycji z 1915 r. Zgromadzono ich jednak niewiele, zaznaczając w przedmowie, że rocznik ten jest tylko „poniekąd uzupełnieniem” opracowanej w Krakowie przez A. Krzyżanowskiego i K.W. Kumanieckiego *Statystyki Polski*.

Polskie Towarzystwo Statystyczne w pierwszym okresie swej działalności, zwłaszcza wydając *Statystykę Polski*, spełniło swe główne zadanie, do jakiego zostało powołane. Działalność PTS w latach 1912–1915 była jednocześnie ważnym etapem w rozwoju polskiej myśli statystycznej i kształtowania się form organizacyjnych ruchu naukowego statystyków.

²¹ *Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Poznaniu w latach 1857–1927*, „Roczniki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk” 1928, t. 50; *Towarzystwo Naukowe Warszawskie 1907–1932*, Warszawa 1932.

²² Por. *Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego*, 1909, s. 93-98.

2. Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich²³

2.1. Powstanie TEiSP w roku 1917 i jego działalność do roku 1937

Pod koniec I wojny światowej centrum życia społeczno-politycznego tworzyło się w Warszawie. Tutaj w gronie współpracowników redakcji kwartalnika pt. *Ekonomista* powstała wówczas myśl powołania do życia specjalistycznej organizacji naukowej pod nazwą Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich (TEiSP). Celem tego stowarzyszenia miało być podnoszenie w Polsce poziomu wiedzy ekonomiczno-społecznej, zarówno teoretycznej jak i praktycznej. Statystyka była wtedy uważana za umiejętność raczej praktyczną, a jej połączenie z ekonomią uchodziło w tamtych czasach za zupełnie naturalne. „Statystyka bowiem nie występowała jeszcze lub prawie nie występowała samodzielnie. Była narzędziem, metodą badań, którą opanowali ludzie mający dla niej zrozumienie i chcący się nią posługiwać. Byli to przede wszystkim działacze ekonomiczni i społeczni [...]”²⁴. Stosowanie metod statystycznych do dziedzin niezwiązanych z państwem i prawem oraz gospodarką bywało sporadyczne, toteż przy powołaniu TEiSP ekonomia była dyscypliną główną. W towarzystwach ekonomistów powstających w tym samym mniej więcej okresie w innych miastach Polski (Kraków, Lwów, Poznań), do których wstępowali również zajmujący się statystyką i które tworzyły niekiedy sekcje statystyczne, w nazwie nie wymieniano statystyków²⁵.

Pomysł utworzenia TEiSP dojrzał na tyle, że postanowiono przystąpić do jego realizacji. W tym celu 29 marca 1917 r. w redakcji *Ekonomisty* odbyło się zebranie kilkunastu osób, przeważnie związanych z Biurem Pracy Społecznej istniejącym od 1910 r., na którym wybrano komisję organizacyjną w składzie: Jan Dmochowski²⁶,

²³ W treści tego rozdziału w znacznym stopniu wykorzystano opracowanie M. Czarnowskiej, *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich 1917–1939*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, PTS, Warszawa 1992, s. 9-25. Zob. także A. Jopkiewicz, *Towarzystwa statystyczne w okresie międzywojennym*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 11.

²⁴ J. Wojtyniak, *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Wiadomości Statystyczne” 1988, nr 2, s. 3.

²⁵ A. Muszyński, *Krótki zarys historii społecznego ruchu ekonomistów i Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, s. 5-7.

²⁶ Jan Dmochowski (1877–1928) – profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

Franciszek Doleżał²⁷, Stefan Dziewulski*, Kazimierz Kasperski²⁸, Stanisław Aleksander Kempner²⁹ i Włodzimierz Wakar*. Członkowie tej komisji zostali uznani później za założycieli Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich. Sformułowali oni zadania i opracowali statut Towarzystwa (zob. aneks 1.2) oraz doprowadzili do jego zalegalizowania. Postarali się też o urządzenie pomieszczenia dla Towarzystwa w siedzibie redakcji *Ekonomisty* (Warszawa, ul. Jasna 19).

Pierwsze organizacyjne zebranie TEiSP odbyło się 3 grudnia 1917 r. Obecnych było na nim ponad pięćdziesiąt osób, co świadczy o dużym zainteresowaniu tą organizacją. Obradom przewodniczył powołany przez aklamację prof. Ludwik Krzywicki*. Stefan Dziewulski, który składał sprawozdanie z działalności komisji organizacyjnej, uzasadniając potrzebę założenia Towarzystwa, m.in. mówił: „W obecnych czasach, gdy należy przewidywać, że dla ekonomistów i statystyków otworzy się szersze pole działalności naukowej i praktycznej, konieczne jest wytworzenie stałego kontaktu wśród pracowników w tej dziedzinie. Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich, stanowiące pewien zespół i łącznik pomiędzy poszczególnymi członkami, będzie mogło podejmować inicjatywę w wielu doniosłych sprawach społecznych, pośredniczyć pomiędzy instytucjami naukowymi i swymi członkami i delegować swych członków do poszczególnych prac”³⁰.

Do Rady TEiSP w grudniu 1917 r. zostali wybrani³¹: Jan Dmochowski, Franciszek Doleżał, Stefan Dziewulski, Kazimierz Kasperski, Stanisław A. Kempner, Antoni Kostanecki³², Ludwik Krzywicki, Zdzisław Ludkiewicz³³, Jerzy Michalski³⁴,

²⁷ Franciszek Doleżał (1880–?) – profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie (1916–1918), radca handlowy Ambasady Polskiej w Paryżu, w 1925 r. został wiceministrem przemysłu i handlu.

²⁸ Kazimierz Kasperski (1873–1951) – profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

²⁹ Stanisław Aleksander Kempner (1857–1924) – ekonomista, publicysta.

³⁰ *Z Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Ekonomista” 1917, t. IV, s. 302.

³¹ Krótkie biogramy członków tej Rady podaje R. Mozołowski, *Założyciele Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Kwartalnik Statystyczny” 1999, nr 3, s. 29–31. Zob. także *Słownik Biograficzny Statystyków Polskich*, GUS-PTS, Warszawa 1998.

³² Antoni Kostanecki (1866–1941) – wówczas profesor Uniwersytetu Warszawskiego.

³³ Zdzisław Ludkiewicz (1883–1942) – profesor SGGW w Warszawie, minister w rządzie W. Grabskiego (lata 1923–1924).

³⁴ Jerzy Michalski (1870–1956) – profesor ekonomii na Politechnice Lwowskiej i Warszawskiej, minister skarbu w rządzie A. Ponikowskiego (lata 1921–1922).

Edward Strasburger³⁵, Włodzimierz Wakar i Władysław Zawadzki³⁶. Rada wyłoniła spośród swoich członków Zarząd, który ukonstytuował się następująco: przewodniczący – prof. Antoni Kostanecki, zastępcy przewodniczącego – Stefan Dziewulski i prof. Ludwik Krzywicki, skarbnik – prof. Władysław Zawadzki. Pierwsze posiedzenie Zarządu odbyło się 10 grudnia 1917 r. Przyjęto na nim plan prac Towarzystwa i postanowiono, że „kandydatami na członków Towarzystwa mogą być osoby posiadające wyższy cenzus naukowy i odpowiadające jednemu z następujących warunków: a) samodzielne prace ekonomiczne, b) zawodowe zajmowanie się ekonomią, c) wybitna działalność gospodarcza”³⁷.

W statucie TEiSP zapisano, że w celu badania danej gałęzi nauki lub też zbiorowego podejmowania pewnych prac, w łonie Towarzystwa mogą powstawać w miarę potrzeby odpowiednie sekcje. Na zebraniu organizacyjnym w grudniu 1917 r. uchwalono utworzenie pięciu sekcji: teorii ekonomii, skarbowości, statystyki, polityki ekonomicznej, polityki społecznej. Zamierzano zorganizować jeszcze sekcję geograficzną i sekcję historii gospodarczej, ale tego projektu nie zrealizowano.

TEiSP rozpoczęło swą działalność bardzo energicznie. W pierwszej połowie 1918 r. odbyły się trzy posiedzenia ogólne, w których brali udział przedstawiciele rządu polskiego, senatów Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej oraz instytucji naukowych i społecznych. Dla podkreślenia roli, jaką zaczęła odgrywać świeżo powstała organizacja, warto przytoczyć wyjątek ze sprawozdania TEiSP za pierwsze półrocze 1918 r.: „Pierwsze posiedzenie w Towarzystwie odbyło się [...] w kwestii obrony interesów gospodarczych Polski przy pertraktacjach pokojowych, mających się odbyć w Brześciu Litewskim. Na posiedzeniu tym, przy współudziale Rady Towarzystwa Ekonomistów, członków ówczesnego Rządu polskiego i przedstawicieli różnych dziedzin gospodarstwa społecznego opracowane zostały zasadnicze warunki udziału przedstawicieli Polski w pertraktacjach, postulaty przemysłu i rolnictwa na czas rozejmu oraz podstawy dla samodzielnej polityki ekonomicznej państwa polskiego”³⁸.

³⁵ Edward Strasburger (1882–1923) – profesor Uniwersytetu Warszawskiego.

³⁶ Władysław Zawadzki (1885–1939) – wówczas profesor Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie.

³⁷ *Z Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Ekonomista” 1917, t. IV, s. 303–304.

³⁸ *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Ekonomista” 1918, t. III, s. 277.

W drugiej połowie 1918 r. TEiSP przejawiało już znacznie mniejszą aktywność; odbyły się tylko nieliczne zebrania Sekcji Polityki Ekonomicznej i Sekcji Polityki Społecznej. W 1919 r. zorganizowano wyłącznie zebrania ogólne Towarzystwa. TEiSP liczyło wtedy ok. 180 członków (zob. aneks 3.1), wśród których było 15 osób spoza Warszawy.

Działalność TEiSP zanikła w drugiej połowie 1920 r., by ożywić się wyraźnie w 1921 r. Zebrań żadnej sekcji wprawdzie nie było, ale posiedzenia ogólne odbywały się regularnie co poniedziałek, z wyjątkiem miesięcy letnich³⁹. Wśród referatów niektóre były poświęcone zagadnieniom statystycznym lub demograficznym.

W latach 1924–1926 TEiSP prowadziło dość ożywioną działalność, ale sekcje nie organizowały zebrań. Liczba członków Towarzystwa stale się zwiększała⁴⁰; w końcu 1924 r. było ich 218, w 1925 r. – 236, a w 1926 r. – 247. Na Walnym Zgromadzeniu 27 października 1924 r. do Rady Towarzystwa zostali m.in. wybrani: prof. Ludwik Krzywicki (przeszedł na stanowisko wiceprzewodniczącym Rady), Wacław Fabierkiewicz⁴¹ (został II sekretarzem Rady) oraz Tadeusz Szturm de Sztrem* i prof. Stefan Szulc*. Na Walnym Zgromadzeniu TEiSP w styczniu 1928 r. uchwalono nowy statut Towarzystwa, w którym jednak nie było istotnych zmian w porównaniu ze statutem z 1917 r. Wybrana wtedy Rada „[...] opracowała program prac Towarzystwa, zawierający również drogi realizacji. W programie tym statystyka nie wystąpiła jako wyodrębnione zagadnienie zainteresowań Towarzystwa, traktowana była bowiem jedynie jako narzędzie badawcze [...]. Ta dominacja ekonomii nad statystyką nasiliła się w wyniku podjęcia przez Towarzystwo kroków w celu nawiązania współpracy z towarzystwami i instytucjami ekonomicznymi działającymi poza Warszawą. Przy rozważaniu projektu zwołania pierwszego Kongresu Ekonomistów Polskich wypo-

³⁹ Zebrania w zasadzie odbywały się w gronie członków Towarzystwa, jednak zapraszano na nie także nienależących do TEiSP wybitnych przedstawicieli świata nauki i władz, ale nie były one dostępne dla szerszej publiczności. TEiSP było więc organizacją elitarną, jak by się dzisiaj powiedziało. „Poruszane zagadnienia budziły tak żywe zainteresowanie [...], że nie zawsze lokal Towarzystwa mógł pomieścić wszystkich uczestników, zaś dyskusje przeciągały się niekiedy do północy [...]”. Zob. J. Wojtyniak, *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Wiadomości Statystyczne” 1988, nr 2, s. 4.

⁴⁰ Zob. *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich za lata 1924/1925 i 1925/1926*, „Ekonomista” 1927, t. I, s. 129.

⁴¹ Wacław Fabierkiewicz – dyrektor Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń (1936), późniejszy profesor Uniwersytetu Łódzkiego.

wiedziano się za zorganizowaniem odrębnego kongresu ekonomistów⁴², a statystyków nie brano pod uwagę. Znalazło to swój wyraz także w „*Ekonomiście*”; np. w 1928 r. żaden artykuł nie był poświęcony zagadnieniom ściśle statystycznym. Towarzystwo było nastawione na przygotowania do Kongresu, wszystkie inne kwestie zeszły na dalszy plan.

W sierpniu 1929 r. miało miejsce wydarzenie ważne dla środowiska statystyków polskich. W Warszawie, na zaproszenie Rządu Polskiego, odbyła się XVIII Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego. Przewodniczącym jej Komitetu Organizacyjnego był prof. Józef Buzek, a z Polski wzięły w niej udział 54 osoby, wśród których było 4 członków MIS. Warto tu dodać, że cały MIS liczył wtedy 190 członków, a w sesji warszawskiej brało udział ogółem (razem z gośćmi) 170 osób. Statystycy polscy uczestniczyli w obradach tej sesji nie jako członkowie TEiSP, lecz jako współpracownicy GUS.

Lata wielkiego kryzysu gospodarczego, zwłaszcza zaś okres 1930–1932, były ciężkim czasem dla całego TEiSP. Liczba jego członków⁴³ zmniejszyła się do 231, redakcja *Ekonomisty* borykała się z trudnościami administracyjnymi i finansowymi. Działalność odczytowa koncentrowała się przede wszystkim na aktualnych zagadnieniach kryzysu, recesji i bezrobocia. Referaty na zebraniach ogólnych Towarzystwa, które m.in. wygłosili Adam Krzyżanowski, Michał Kalecki, Edward Lipiński⁴⁴, Ludwik Landau* i Oskar Lange*, obejmowały raczej tematykę ogólnoeconomiczną, a zagadnienia statystyczne nie były w nich eksponowane.

Zmiana w działalności całego TEiSP oraz w sytuacji statystyków nastąpiła w 1933 r. Uchwałą Rady Towarzystwa z 29 maja tegoż roku reaktywowane zostały trzy sekcje (teorii ekonomii, polityki gospodarczej, statystyki), a także powołano nową sekcję (ekonomiki rolniczej). Zespoły te, z wyjątkiem sekcji polityki gospodarczej, rozpoczęły działalność jeszcze w 1933 r.

W połowie 1936 r. TEiSP miało 310 członków. Na Walnym Zgromadzeniu 30 czerwca 1936 r. do Rady Towarzystwa zostali wybrani m.in. tak aktywni staty-

⁴² J. Wojtyniak, op. cit., s. 3.

⁴³ Stan w dniu 1 X 1932 r. (zob. „*Ekonomista*” 1933, t. I, s. 171).

⁴⁴ Edward Lipiński (1888–1986) – wybitny ekonomista polski. Od 1920 r. naczelnik Wydziału Statystyki Pracy i doradca naukowy w GUS; założyciel Instytutu Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen (1928), którym kierował do 1939 r.; profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; członek MIS; założyciel Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i jego prezes w latach 1945–1965.

stycy, jak Konstanty Krzeczkowski⁴⁵, Jan Piekalkiewicz, Wacław Skrzywan* i Jan Wiśniewski⁴⁶.

Na liście TEiSP, sporządzonej według stanu na 31 grudnia 1937 r., było 339 członków (291 członków rzeczywistych, 45 – wspierających i 3 członków honorowych)⁴⁷. Prawie wszyscy spośród członków rzeczywistych (po wyłączeniu sześciu tzw. członków zbiorowych) mieszkali w Warszawie lub w miejscowościach podwarszawskich; z Katowic było sześć osób, siedmiu członków mieszkało w innych miejscowościach (Gdynia, Lublin, Lwów, Łuck, Nowe Miasto nad Pilicą, Poznań, Wielkie Drogi), a cztery osoby przebywały poza granicami Polski (trzy w Londynie, jedna w Genewie). Niektórzy ze statystyków nie zrezygnowali z przynależności do TEiSP lub uczestnictwa w jego pracach także po utworzeniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w 1937 r.

Na tle ogólnej charakterystyki Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich specjalnego potraktowania i ekspozycji wymaga działalność istniejącej w nim od początku Sekcji Statystyki. Była ona ściśle związana z całokształtem aktywności TEiSP, ale miała też specjalistyczne wyróżniki, które zwłaszcza w niniejszym opracowaniu wymagają podkreślenia.

2.2. Sekcja Statystyki TEiSP w latach 1918–1937

Sekcja Statystyki w ramach Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich, jak wspomniano wyżej, została powołana 3 grudnia 1917 r. Pierwsze jej zebranie odbyło się 14 stycznia 1918 r. Było ono zarazem posiedzeniem organizacyjnym, na którym wybrano pierwsze prezydium tej sekcji. Przewodniczącym został prof. Ludwik Krzywicki, zastępcą przewodniczącego – prof. Edward Grabowski⁴⁸, a sekretarzem – Stefan Szulc.

Do połowy 1918 r. zorganizowano jeszcze trzy posiedzenia Sekcji Statystyki. W drugiej połowie 1918 r. i w kilkunastu następnych latach zebrania Sekcji Staty-

⁴⁵ Konstanty Krzeczkowski (1879–1939) – profesor Szkoły Głównej Handlowej.

⁴⁶ Zob. *Z działalności Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie od 1 I do 30 VI 1935 r.*, „*Ekonomista*” 1936, t. I/II, s. 172.

⁴⁷ Zob. *Ekonomista* 1937, kwartał IV, s. 111-119.

⁴⁸ Edward Grabowski (1880–1961) – wykładowca w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, autor *Podręcznika statystyki*, Warszawa 1917.

styki już się nie odbywały. Przyczyn tego stanu można upatrywać w różnych okolicznościach, z których istotne znaczenie z pewnością miało powołanie Głównego Urzędu Statystycznego, gdzie musiały skupić się siły najbardziej aktywnych statystyków, a także zaangażowanie wielu z nich w tworzeniu innych organów nowej państwowości polskiej. Bieżące wyzwania polityczne i pilne potrzeby w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego sprawiały, że głównym przedmiotem zainteresowania członków TEiSP były zagadnienia ekonomiczne i prawne, a kwestie ściśle statystyczne pozostawały na dalszym planie. Podobnie wyglądała w TEiSP aktywność statystyków również w latach 1920–1932 i nadal słabła, przejawiając się raczej przy specjalnych okazjach⁴⁹ lub w ramach innych organizacji⁵⁰.

Dopiero w 1933 r. nastąpiło wyraźne ożywienie w środowisku statystyków, co było związane ze zmianami organizacyjnymi w TEiSP, a zwłaszcza z reaktywowaniem Sekcji Statystyki. Należało do niej początkowo 14 członków. Byli to: Jan Derengowski⁵¹, Michał Kalecki⁵², Ignacy Kräutler*, Ludwik Landau*, Zygmunt Limanowski*, Stefan Moszczeński*, przebywający za granicą Jerzy Sława-Neyman*, Jan Piekalkiewicz, Franciszek Piltz⁵³, Edward Strzelecki*, Edward Szturm de Sztrem*, Tadeusz Szturm de Sztrem, Stefan Szulc i Jan Wiśniewski*. Sekcja zebrała się po raz pierwszy

⁴⁹ W maju 1920 r. odbył się w Warszawie VI Zjazd Prawników i Ekonomistów, zorganizowany przez Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich. Uczestniczyli w nim również członkowie Sekcji Statystyki, a referaty wygłosili profesorowie Józef Buzek i Ludwik Krzywicki.

⁵⁰ Po rozwiązaniu Biura Pracy Społecznej w marcu 1920 r. przy TEiSP powstał Instytut Gospodarstwa Społecznego, gdzie działali też członkowie Sekcji Statystyki TEiSP, a wśród nich Ludwik Krzywicki, Tadeusz Szturm de Sztrem i Włodzimierz Wakar. W 1926 r. Instytut wyodrębnił się z TEiSP, tworząc osobną organizację, w której w dalszym ciągu pracowało wielu znanych statystyków. Działalność Instytutu polegała na prowadzeniu badań naukowych w zakresie polskich stosunków społecznych, kwestii robotniczej i chłopskiej oraz bezrobocia. (Zob. T. Szturm de Sztrem, *Instytut Gospodarstwa Społecznego*, Warszawa 1959).

⁵¹ Jan Derengowski (1902–1944) – pracownik GUS oraz Instytutu Spraw Społecznych w Warszawie, sekretarz Komitetu Redakcyjnego GUS.

⁵² Michał Kalecki (1899–1970) – jeden z najwybitniejszych ekonomistów polskich. Od 1929 r. był pracownikiem Instytutu Badania Koniunktur i Cen. W 1936 r. wyjechał do Wielkiej Brytanii, gdzie pracował w London School of Economics (do 1938 r.), później był asystentem w Katedrze Ekonomii Uniwersytetu Cambridge. W latach 1939–1945 pracował w Instytucie Statystycznym Uniwersytetu Oksfordzkiego, a następnie (do 1955 r.) w Departamencie Ekonomicznym Sekretariatu ONZ. Po powrocie do kraju był profesorem w Polskiej Akademii Nauk, a od 1961 r. – profesorem w Szkole Głównej Planowania i Statystyki (obecnie Szkoła Główna Handlowa) w Warszawie.

⁵³ Franciszek Piltz (1895–1941) – zajmował się statystyką przedsiębiorstw.

20 grudnia 1933 r., a kolejne spotkania odbyły się 17 stycznia i 21 lutego 1934 r. Na tych zebraniach ostatecznie ukonstytuował się Zarząd Sekcji oraz przyjęty został jej regulamin. Przewodniczącym Sekcji z ramienia Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich został prof. Zygmunt Limanowski, wiceprzewodniczącym z wyboru – prof. Stefan Szulc, a sekretarzem – Jan Derengowski. Zarząd w tym samym składzie był wybierany przez aklamację jeszcze dwukrotnie (na walnych zebraniach Sekcji Statystyki 19 stycznia 1936 r. i 20 stycznia 1937 r.).

Liczba członków Sekcji Statystyki w TEiEP podwoiła się w ciągu 1934 r. W grudniu 1935 r. należało do niej 29 osób, a w końcu 1936 r. było ich 32 i tak pozostało do 16 grudnia 1937 r. Członkowie Sekcji Statystyki rekrutowali się głównie spośród pracowników GUS (ok. 35%), Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen (ok. 17%), Wydziału Statystycznego Zarządu m. st. Warszawy (ok. 10%), a resztę stanowili pracownicy innych instytucji warszawskich.

Wprawdzie statystycy mieli formalne możliwości działania w ramach TEiSP, ale ciągle jednak dostrzegali w tej organizacji faktyczną dominację ekonomistów. To odczucie oraz rosnące aspiracje zawodowe i naukowe, zwłaszcza w kontekście rozwijającej się działalności Głównego Urzędu Statystycznego⁵⁴ i specjalistycznego kształcenia na wyższych uczelniach⁵⁵, a także rosnące w praktyce gospodarczej zapotrzebowanie na fachowców posługujących się metodami statystycznymi – sprawiały, że coraz częściej i wyraźniej podnoszony był postulat utworzenia własnej organizacji

⁵⁴ Historię powstania i działalności GUS w pierwszych latach szczegółowo przedstawił prof. Józef Buzek w pracy *Pierwsze dziesięciolecie Głównego Urzędu Statystycznego*, „Kwartalnik Statystyczny” 1930, t. VII, z. 2, s. 575-712. Na początku 1918 r. Rada Regencyjna powołała w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Wydział Statystyczny, przekształcając Komitet Statystyczny przy Urzędzie Generał-Gubernatora, a następnie 13 lipca 1918 r. wydała reskrypt o utworzeniu i organizacji Głównego Urzędu Statystycznego (zob. *Monitor Polski* z 19 lipca 1918 r., nr 100). Kierowanie jego pracami powierzono Józefowi Buzkowi. Zasługi tego uczonego i organizatora trudno przecenić. Potrafił on skupić w GUS najwybitniejszych statystyków tamtych czasów i tak zorganizować wszystkie prace, że stały one od początku na najwyższym światowym poziomie.

⁵⁵ Ogromny wpływ na rozwój statystyki polskiej miały działające wówczas wyższe uczelnie (m.in. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie, Uniwersytet Poznański, Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie). Istniejące oraz powstające w nich katedry i rozszerzające się zajęcia dydaktyczne o profilu statystycznym wydatnie przyczyniały się do rozwoju kadry polskich statystyków i podnoszenia poziomu naukowego prowadzonych badań.

statystyków o zasięgu ogólnopolskim⁵⁶. Tej sprawie poświęcone zostało specjalne zebranie Sekcji Statystyki TEiSP, które odbyło się 16 grudnia 1936 r. Podjęto na nim uchwałę, że „Sekcja Statystyczna Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich uznaje potrzebę zwołania zjazdu statystyków polskich o charakterze organizacyjnym i naukowym oraz potrzebę stworzenia ogólnopolskiego towarzystwa statystycznego”⁵⁷. Dało to podstawy do rozpoczęcia przygotowań mających na celu ponowne powołanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Po jego utworzeniu Sekcja Statystyki w TEiSP została rozwiązana 20 grudnia 1937 r.

3. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1937–1939⁵⁸

3.1. Powstanie PTS jako ogólnopolskiej organizacji statystyków

W celu realizacji uchwały Sekcji Statystyki TEiSP z 16 grudnia 1936 r. i nawiązania kontaktu z innymi organizacjami oraz osobami spoza tej sekcji powołana została komisja w składzie: Edward Szturm de Sztrem (przewodniczący), Jan Curzytek⁵⁹, Jan Derengowski, Zygmunt Limanowski, Stefan Szulc i Jan Wiśniewski. Opracowała ona projekt statutu nowego towarzystwa, dla którego zaproponowała nazwę Polskie Towarzystwo Statystyczne (PTS). Wysłała też kilkadziesiąt listów do osób zajmujących się statystyką w całej Polsce, zapraszając je na zebranie organizacyjne jako członków założycieli PTS.

Projekt powołania PTS znalazł żywy odzew wśród statystyków polskich, a zebranie organizacyjne PTS odbyło się 17 stycznia 1937 r. Wzięły w nim udział 32 osoby

⁵⁶ Na początku 1936 r. Rajmund Buławski (poprzednio naczelnik Biura Spisów w GUS, a od 1933 r. dyrektor Śląskiego Biura Statystycznego) wystąpił z projektem utworzenia ogólnopolskiej organizacji statystyków. Mówił o tym w 1937 r. na Walnym Zgromadzeniu Konstytucyjnym PTS: „Gdy w zeszłym roku w rozmowie z p. J. Derengowskim wysunąłem myśl powołania do życia ogólnopolskiej organizacji statystyków i w szeregu następnych rozmów rozwijałem program tej organizacji, nie sądziłem, że myśl ta w tak krótkim czasie zostanie zrealizowana. Stało się to na skutek zainteresowania poruszoną przeze mnie sprawą p. Edwarda Szturm de Sztrema i oddania do dyspozycji powstającej organizacji środków, jakimi p. Szturm de Sztrem rozporządza jako dyrektor Głównego Urzędu Statystycznego”. (*Przegląd Statystyczny* 1938, t. 1, nr 1, s. 117).

⁵⁷ *Przegląd Statystyczny* 1938, t. 1, nr 1, s. 114 i 115.

⁵⁸ Wiele informacji do tego rozdziału zaczerpnięto z opracowania M. Czarnowskiej, *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1937–1939*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, PTS, Warszawa 1992, s. 26–45.

⁵⁹ Jan Curzytek (1900–1944) – inżynier rolnik, twórca rachunkowości rolnej w Polsce.

(w tym tylko jedna kobieta – Jadwiga Amatuni⁶⁰). Byli to pracownicy naukowcy z Warszawy, Krakowa, Lwowa, Poznania, Łodzi i Katowic, a także praktycy z różnych biur statystycznych na terenie kraju. Wiele osób zaproszonych, a niemogących przybyć na to zebranie, przysłało listy i depesze, wyrażając aprobatę dla założenia PTS i gotowość wstąpienia do niego.

Zebranie organizacyjne zagał dyr. Edward Szturm de Sztrem i poprosił prof. Kazimierza W. Kumanieckiego o objęcie funkcji przewodniczącego. Po powołaniu prezydium prof. Kumaniecki nawiązał do Polskiego Towarzystwa Statystycznego istniejącego w Krakowie przed 25 laty i wyraził zadowolenie z powrotu do tej przeszłości. W dyskusji nad potrzebą reaktywowania PTS dyr. E. Szturm de Sztrem podkreślił, że „brak Towarzystwa daje się [...] silnie odczuć ze względu na niedostateczność kontaktów między statystykami pracującymi w różnych dziedzinach nauki i zastosowań metody statystycznej. Niezależnie od tego w dziedzinie stosunków międzynarodowych brak Polskiego Towarzystwa Statystycznego utrudnia poważnie porozumienie się z zagranicą”⁶¹. Prof. Stefan Szulc scharakteryzował główne regulacje przedstawionego do zatwierdzenia projektu statutu, informując, że: „Polskie Towarzystwo Statystyczne pomyślane jest jako organizacja grupująca wszystkich statystyków polskich, a więc zarówno statystyków teoretyków, pracujących w różnych dziedzinach badań, jak też statystyków praktyków – pracujących w statystyce administracyjnej, samorządowej czy prywatnej. Celem Towarzystwa jest rozwój wiedzy statystycznej. W organizacji Towarzystwa przewidziano powołanie kilku odrębnych sekcji dla prowadzenia badań w określonych gałęziach nauki”⁶². Po ożywionej dyskusji projekt statutu został przyjęty z niewielkimi poprawkami.

Następnie omawiana była sprawa ogólnopolskiego zjazdu statystyków polskich. Część uczestników zebrania uważała, że zjazd powinien poprzedzić organizowanie PTS, ale ostatecznie przyznano pierwszeństwo utworzeniu tej organizacji. Za członków założycieli PTS uznano obecnych na zebraniu oraz osoby, które pisemnie wyraziły gotowość uczestnictwa w pracach PTS (razem było 44 członków założycieli).

⁶⁰ Prawdopodobnie była to żona Jerzego Amatuni (prawnika pochodzącego z Erewania), z domu Ram-sza Karwecka (1989–1961).

⁶¹ Z protokołu zebrania; zob. zbiory Archiwum GUS.

⁶² Tamże.

W celu załatwienia formalności związanych z zatwierdzeniem statutu PTS przez władze administracyjne, zainicjowania prac naukowych oraz przygotowania Walnego Zgromadzenia Konstytucyjnego wybrana została nowa Komisja Wykonawcza w składzie: Stanisław Lencewicz⁶³, Zygmunt Limanowski, Kazimierz Sarnecki⁶⁴, Edward Szturm de Sztrem, Stefan Szulc, Jan Wiśniewski i Zygmunt Zaleski⁶⁵. Na pierwszym zebraniu tej Komisji dokooptowano do niej Jana Derengowskiego i Edwarda Strzeleckiego. Jej przewodniczącym został E. Szturm de Sztrem, a sekretarzem J. Derengowski.

Z datą 14 maja 1937 r. Komisarz Rządu na m. st. Warszawę zarejestrował statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (zob. aneksy 1.3 i 2.2), wpisując je do rejestru stowarzyszeń korzystających z osobowości prawnej (*Monitor Polski* 1937, nr 127).

Następnych kilka posiedzeń Komisji Wykonawczej poświęcono przygotowaniu Walnego Zgromadzenia Konstytucyjnego PTS. Ponadto Komisja rozważała sprawę przyszłego budżetu PTS, składek członkowskich i opracowała ramowe projekty regulaminów dla sekcji tematycznych i oddziałów terenowych. W chwili zwołania Zgromadzenia Konstytucyjnego PTS miało już 110 członków.

3.2. Walne Zgromadzenie Konstytucyjne PTS (31 X – 1 XI 1937)

Walne Zgromadzenie Konstytucyjne, w którym uczestniczyło 130 osób, odbyło się 31 października i 1 listopada 1937 r. w Szkole Głównej Handlowej (Warszawa, ul. Rakowiecka 6). Po przyjęciu porządku obrad na przewodniczącego Zgromadzenia wybrano prof. Jana Czekanowskiego*, do prezydium – dra Rajmunda Buławskiego*, prof. Antoniego Łomnickiego⁶⁶, prof. Marcina Nadobnika i prof. Jana Piekalkiewi-

⁶³ Stanisław Lencewicz (1889–1944) – profesor Uniwersytetu Warszawskiego, geograf.

⁶⁴ Kazimierz Sarnecki – radca miejski w Krakowie, dyrektor Miejskiego Biura Statystycznego w Krakowie.

⁶⁵ Zygmunt Zaleski (1894–1940) – radca miejski w Poznaniu, dyrektor Urzędu Statystycznego Stołecznego Miasta Poznania, od listopada 1937 r. wiceprezydent Poznania (zob. *Statystyczna karta historii Poznania*, red. K. Kruszka, US Poznań 2008, s. 230–231).

⁶⁶ Antoni Łomnicki (1881–1941) – studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego odbył w latach 1899–1903. W 1903 r. uzyskał doktorat na podstawie pracy *O odwzorowaniach częstecz-*

cza, a na sekretarzy – Zbigniewa Łomnickiego⁶⁷ i Wojciecha Stopczyka⁶⁸. W trakcie obrad omawiano plany pracy, działalność wydawniczą i organizację zebrań naukowych⁶⁹. Ustalono powołanie czterech sekcji tematycznych jako komórek naukowych Towarzystwa, tj. Sekcji Statystyki Matematycznej, Sekcji Statystyki Ludności, Sekcji Statystyki Gospodarczej i Społecznej oraz Sekcji Statystyki w Przedsiębiorstwie. Postanowiono też wydawać własne czasopismo poświęcone teorii i praktyce statystycznej⁷⁰. Został również przyjęty preliminarz budżetu PTS na rok 1938, opracowany w oparciu o składki od członków zwyczajnych i wspierających⁷¹.

Podczas Walnego Zgromadzenia Konstytucyjnego wybrano władze PTS, tj. Radę, Zarząd i Komisję Rewizyjną. W skład Zarządu, wyłonionego spośród Rady PTS, weszli: prezes – Edward Szturm de Sztrem, wiceprezes – prof. Jan Czekanowski, sekretarz – Jan Derengowski, skarbnik – dr Jan Wiśniewski, członkowie – dr Rajmund Buławski, Zbigniew Łomnicki i Edward Strzelecki, zastępcy członków – dr Broni-

kowych funkcji hipergeometrycznych. W latach 1914–1915 zajmował się teorią prawdopodobieństwa i wykładał matematykę ubezpieczeniową w Szkole Handlowej we Lwowie. Jako ochotnik w stopniu szeregowca brał udział w obronie Lwowa (1918–1919), za co otrzymał Krzyż Obrony Lwowa. Habilitował się w 1919 r. z zakresu matematyki w Szkole Politechnicznej we Lwowie. W 1920 r. brał udział w wojnie polsko-sowieckiej w stopniu podporucznika. W 1921 r. został profesorem zwyczajnym Politechniki Lwowskiej. W tej uczelni w latach akademickich 1922/23 i 1937/38 był dziekanem Wydziału Mechanicznego, a w latach 1938/39 i 1939/1940 pełnił w niej funkcję prorektora. W latach 1922–1924 i w 1939 r. był prezesem Lwowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Matematycznego. W nocy z 3 na 4 lipca 1941 r. został aresztowany przez grupę Einsatzkommando, którą dowodził SS-Brigadenführer dr Eberhard Schoengarth, i 4 lipca 1941 r. rozstrzelany na stokach Wzgórz Wuleckich. (Zob. L. Maligranda, 2008, *Antoni Łomnicki 1881–1941*, „Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego”, seria II, Wiadomości Matematyczne XLIV).

⁶⁷ Zbigniew Łomnicki (bratanek Antoniego Łomnickiego) – pracownik Państwowego Instytutu Statystyki i Ubezpieczeń we Lwowie, wykładowca statystyki na Politechnice Lwowskiej, później wykładowca matematyki ubezpieczeniowej w SGH w Warszawie.

⁶⁸ Wojciech Stopczyk był naczelnikiem Wydziału Statystycznego Centralnego Zarządu Zjednoczenia Hutniczego w Katowicach.

⁶⁹ Akcentowano też potrzebę promocji i popularyzacji statystyki, co podkreślił zwłaszcza prof. J. Piekałkiewicz: „... prace Towarzystwa muszą znaleźć poparcie u społeczeństwa i czynników miarodajnych [...]. Dlatego też propaganda statystyki musi się stać – jak to podnosił prof. Czekanowski – jednym z zasadniczych celów Towarzystwa”. Zob. „Przegląd Statystyczny” 1938, t. 1, nr 1, s. 120.

⁷⁰ Stał się nim „Przegląd Statystyczny” (zob. rozdział 10.2 niniejszej monografii).

⁷¹ Składki od członków zwyczajnych miały dawać 1/3 dochodów ogółem, a 2/3 tych dochodów planowano pozyskać ze składek od członków wspierających.

sław Biegeleisen⁷², Karol Czernicki⁷³ i Edward Rosset* (po ustąpieniu R. Buławskiego od 4 lutego 1938 r. E. Rosset stał się członkiem Zarządu). Członkami Rady – poza członkami Zarządu – zostali: dr Stanisław Antoniewski⁷⁴, prof. Franciszek Bujak, dr Marcin Kacprzak*, prof. Adam Krzyżanowski, prof. Kazimierz W. Kumaniecki, prof. Stanisław Lencewicz, prof. Zygmunt Limanowski, prof. Antoni Łomnicki, prof. Stefan Mazurkiewicz⁷⁵, prof. Marcin Nadobnik, prof. Jerzy Sława-Neyman (mimo że przebywał wtedy za granicą), prof. Jan Piekalkiewicz, dr Stanisław Pszczółkowski⁷⁶, prof. Stefan Szulc i Zygmunt Zaleski. Do Komisji Rewizyjnej byli wybrani: przewodniczący – Piotr B. Moroz⁷⁷, członkowie – dr Aleksander Gruzewski⁷⁸ i Kazimierz Sarnecki, zastępca członka – Janusz Ignaszewski⁷⁹.

Powstanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego było przychylnie zauważy-

⁷² Bronisław Biegeleisen-Żelazowski (1881–1963) – specjalista w dziedzinie inżynierii sanitarnej, pionier psychotechniki i psychologii pracy w Polsce. W 1903 r. ukończył studia inżynierskie na Politechnice Lwowskiej, a w 1906 r. został docentem tej uczelni. W 1909 r. habilitował się w dziedzinie inżynierii sanitarnej na Politechnice Berlińskiej. W 1920 r. utworzył Instytut Psychotechniczny w Krakowie. Później kierował Miejskim Biurem Organizacji Pracy w Krakowie. W 1936 r. uzyskał doktorat filozofii na Uniwersytecie Poznańskim. Po wojnie był profesorem na Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Łódzkim oraz w Politechnice Warszawskiej. Autor m.in. pracy pt. *Metody statystyczne w psychologii* (1935).

⁷³ Karol Czernicki urodził się 31 października 1900 r. we wsi Klemensów, pow. Zamość. Pracownik GUS, zastępca redaktora głównego w Komitecie Redakcyjnym GUS. Zginął w czasie powstania warszawskiego, dalszy los nieznany.

⁷⁴ Stanisław Antoniewski (1893–1962) – inżynier rolnik, w 1932 r. doktoryzował się w SGGW, a w 1946 r. obronił tam pracę habilitacyjną. W 1948 r. został przeniesiony do Ministerstwa Rolnictwa, gdzie powierzono mu stanowisko doradcy ministra. W 1950 r. został odesłany na przymusową emeryturę. W 1957 r. powrócił do życia zawodowego. Znalazł zatrudnienie jako starszy asystent w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Gospodarstw Rolnych SGGW, gdzie później był profesorem.

⁷⁵ Stefan Mazurkiewicz (1888–1945) – jeden z czołowych przedstawicieli warszawskiej szkoły matematycznej. W 1919 r. został profesorem Uniwersytetu Warszawskiego, a w 1937 r. był jego prorektorem. Od 1922 r. był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności (PAU). Zajmował się topologią, analizą matematyczną i rachunkiem prawdopodobieństwa. Był współzałożycielem (razem z Z. Janiszewskim i W. Sierpińskim) pisma „Fundamenta Mathematicae”.

⁷⁶ Stanisław Pszczółkowski – pracownik Instytutu Badania Koniunktur i Cen, od 1938 r. członek Komitetu Redakcyjnego PTS; m.in. autor prac: *Zasady pokrycia kruszcowego emisji banknotów* (1926), *Zarys ekonomii* (1936), *Przedmiot i metoda ekonomii* (1937).

⁷⁷ Piotr Moroz – matematyk, pracownik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie.

⁷⁸ Aleksander Gruzewski (1895–1968) – wówczas wykładowca matematyki w warszawskiej SGH. Autor m.in. pracy pt. *O prawdopodobieństwie i statystyce* (1956).

⁷⁹ Janusz Ignaszewski (1898–?) – pracownik Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach, publicysta, znawca rynku żelaza i stali.

ne na arenie międzynarodowej, o czym świadczyły m.in. liczne pisma z życzeniami pomyślnego rozwoju, które władze PTS otrzymały od pokrewnych towarzystw statystycznych za granicą. Między innymi życzenia nadesłały: Deutsche Statistische Gesellschaft, Société Belge de Statistique, Československa Statistická Společnost, Bureau Central de Statistique de Suède, Société Hongrois de Statistique, Bureau Central de Statistique des Pays-Bas, Société de Statistique de Paris, American Statistical Association. Niektóre z tych towarzystw, jak paryskie i węgierskie, przysłały również swoje wydawnictwa naukowe. Ponadto specjalnie serdeczne życzenia złożył prezydent Międzynarodowego Instytutu Statystycznego, prof. Armand Julin⁸⁰.

3.3. Praca Rady i Zarządu PTS

Pierwsze posiedzenie Rady PTS rozpoczęło się 31 października 1937 r., a dokonano je następnego dnia (1 listopada). Przeprowadzono na nim dyskusję nad organizacją sekcji Towarzystwa i działalności wydawniczej. Wybrano po niej Komitet Redakcyjny w składzie: Zygmunt Limanowski – przewodniczący, Stefan Szulc – wiceprzewodniczący, Jan Wiśniewski – sekretarz oraz Antoni Łomnicki i Jan Piekałkiewicz – członkowie (na początku 1938 r. dokooptowany został dr Stanisław Pszczółkowski). Rada PTS upoważniła ten Komitet do zorganizowania pracy wydawniczej oraz do określenia typu, tytułów i częstotliwości ukazywania się wydawnictw.

Kolejne posiedzenie Rady PTS odbyło się 10 kwietnia 1938 r. w Warszawie. Przyjęto na nim sprawozdania z prac Zarządu, sekcji i Komitetu Redakcyjnego oraz postanowiono wystąpić o uzyskanie prawa wyboru delegata PTS do Rady Nauk Ścisłych i Stosowanych⁸¹. Ponadto powołane zostały trzy komisje „zadaniowe”: Komisja ds. bibliotecznych (w składzie: dr Stanisław Antoniewski i dr Stanisław Pszczółkowski), Komisja do opracowania planu i kosztorysu przewodnika po źródłach statystycznych (Karol Czernicki, Jan Derengowski, Samuel Fogelson⁸², Ignacy Kräutler, Stanisław

⁸⁰ *Przegląd Statystyczny* 1938, t. I, nr 1, s. 124.

⁸¹ Rada Nauk Ścisłych i Stosowanych w Warszawie została powołana w 1936 r. Jej zadaniem miała być praca nad scalaniem i koordynacją ogólnopolskich prac badawczych oraz lepszym powiązaniem prac naukowych z potrzebami kraju. Rada zajmowała się również problemem kształcenia nowych kadr oraz koordynacją współpracy polskich towarzystw naukowych.

⁸² Samuel Fogelson urodził się w 1902 r. w Warszawie. Z wykształcenia – matematyk; ukończył Uniwersytet Warszawski, dokształcał się w Paryżu i Berlinie. Był autorem 40 prac w dziedzinie matematyki,

Rutkowski⁸³ i Wacław Skrzywan – przewodniczący; później włączono do niej jeszcze Wojciecha Stopczyka) oraz Komisja ds. słownictwa statystycznego (prof. Jan Czekanowski, prof. Antoni Łomnicki i prof. Zygmunt Limanowski, a później również prof. Stefan Szulc). Podkreślić należy, że – wobec nasilającej się propagandy hitlerowskiej – na tym zebraniu przyjęty został wniosek zgłoszony przez dra Rajmunda Buławskiego w następującej treści: „Rada wzywa Zarząd: 1) do zwrócenia uwagi czynników kompetentnych na niebezpieczeństwo nadużywania statystyki przez pewne instytucje zagraniczne w celu propagandy wrogiej Polsce; 2) do poczynienia starań w celu przyznania Głównemu Urzędowi Statystycznemu dodatkowych środków na prace i wydawnictwa mogące przeciwdziałać tej propagandzie na terenie międzynarodowym”⁸⁴.

Następne zebranie Rady PTS odbyło się 18 września 1938 r. w Krakowie. Przedstawiono na nim sprawozdania z działalności Zarządu, sekcji, Oddziału Śląsko-Dąbrowskiego i Komitetu Redakcyjnego oraz ustalono, że Walne Zgromadzenie odbędzie się w Warszawie 2 kwietnia 1939 r. Na wniosek Komisji ds. bibliotecznych Rada PTS powierzyła prowadzenie biblioteki Towarzystwa Oddziałowi Śląsko-Dąbrowskiemu w Katowicach⁸⁵.

Ostatnie w pierwszej kadencji władz posiedzenie Rady PTS odbyło się w Warszawie 1 kwietnia 1939 r., w przeddzień II Walnego Zgromadzenia. Jego przedmiotem były sprawozdania Zarządu, Komitetu Redakcyjnego oraz Komisji ds. słownictwa statystycznego i Komisji do opracowania przewodnika po źródłach statystycznych,

statystyki oraz demografii. Jak wynika z autobiografii napisanej w kwietniu 1940 r. dla Białostockiego Obwodowego Komitetu WKP(b), w ciągu 8 lat zajmował stanowisko zastępcy kierownika Wydziału Statystyki Ludności w Głównym Urzędzie Statystycznym w Warszawie i przez 4 lata był starszym asystentem na Wydziale Matematyki Uniwersytetu Warszawskiego. Jest to jednak tylko część biografii S. Fogelсона. Ten zdolny naukowiec był bowiem jednocześnie rezydentem wywiadu sowieckiego, który w ciągu kilkunastu lat kierował siatką wywiadowczą w Polsce. Tę współpracę przerwała II wojna światowa. Podobnie jak wielu polskich komunistów Samuel Fogelson przeszedł do sowieckiej strefy okupacyjnej. Znalazł się w Białymstoku, gdzie jednak czekały go same rozczarowania. Został umieszczony na trzeciorzędnym stanowisku ekonomisty w miejskim biurze Gospłanu. Miał się zajmować planowaniem rozwoju gospodarki miejskiej Białegostoku. Nie wiadomo, co się z nim działo po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i czy ją przeżył. Zob. A. Poczuć (2011), *Żywot agenta sowieckiego*, Kresy. 24-Wschodnia Gazeta Codzienna <http://kresy24.pl/19324/zywot-agenta-sowieckiego/>.

⁸³ Stanisław Rutkowski – prawnik; pracował wówczas w spółce „Miasto-Ogród Czerniaków”.

⁸⁴ „Przegląd Statystyczny” 1938, t. I, nr 2, s. 225.

⁸⁵ To postanowienie nie zostało jednak zrealizowane.

która wykonała swoje zadanie⁸⁶. Ponieważ Komisja ds. słownictwa statystycznego nie rozpoczęła pracy, zdecydowano o podjęciu kroków aktywizujących jej działalność, włączając do niej jeszcze prof. Jana Piekalkiewicza, dra Stanisława Kołodziejczyka⁸⁷ i Zbigniewa Łomnickiego, a na przewodniczącego powołano prof. Zygmunta Limanowskiego. Ponadto uchwalono też utworzenie jeszcze jednego zespołu „zadaniowego”, tj. Komisji do opracowania źródeł metrykalnych w Polsce⁸⁸. Przewodniczącym tej komisji został prof. Stefan Szulc, a członkami byli: prof. Marcin Nadobnik, prof. Jan Czekanowski, o. Marian Pirożyński⁸⁹, dr Jan Wiśniewski, dr Henryk Lepucki⁹⁰ i Egon Vielrose.

Zarząd PTS w pierwszej kadencji władz (31.10.1937 – 01.04.1939) zbierał się 16 razy. Do 5 marca 1938 r. odbyło się 5 zebrań, w następnym okresie (do 30 września 1938 r.) było 7 posiedzeń, a do końca 1938 r. zwołano jeszcze 4 zebrania tego gremium. Realizując uchwały Walnego Zgromadzenia oraz wytyczne Rady PTS, Zarząd zajmował się zwłaszcza organizacją sekcji jako komórek naukowych Towarzystwa, tworzeniem oddziałów PTS, realizacją budżetu⁹¹, organizowaniem ogólnych zebrań naukowych, przyjmowaniem członków PTS i prowadzeniem ich rejestru, tworzeniem warunków do rozwoju Towarzystwa. Sprawował też ogólny nadzór nad przestrzeganiem statutu PTS i prowadził biuro Towarzystwa.

Następna kadencja władz PTS rozpoczęła się od Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia, które odbyło się 2 kwietnia 1939 r. w Warszawie. Jego obradom przewodniczył prof. Marcin Nadobnik, który na początku udzielił głosu Jerzemu Heinrichowi⁹², a ten w imieniu Zarządu PTS zgłosił wniosek następującej treści: „Statystycy całej Polski

⁸⁶ Zob. *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 215-218.

⁸⁷ Stanisław Kołodziejczyk (1907–1940) – od 1930 r. współpracownik prof. J. Sławy-Neymana w warszawskiej SGGW; ogłosił prace z zakresu teorii błędów drugiego rodzaju i teorii sprawdzania hipotez statystycznych. Jako oficer rezerwy został zmobilizowany i brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. Trafił do niewoli sowieckiej i wiosną 1940 r. został zamordowany w Katyniu.

⁸⁸ *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 213.

⁸⁹ Marian Pirożyński (1899–1964) – ksiądz redemptorysta, historyk Kościoła, publicysta.

⁹⁰ Henryk Lepucki – historyk, autor m.in. publikacji *Działalność kolonizacyjna Marii Teresy i Józefa II w Galicji, 1772–1790* (1938).

⁹¹ Sprawozdania finansowe z roku 1938 i 1939 publikowano w *Przeglądzie Statystycznym*.

⁹² Jerzy Heinrich – nacelnik Biura Spisów w GUS; w czerwcu 1940 r. został zamordowany przez hitlerowców w Palmirach.

zrzeszeni w Polskim Towarzystwie Statystycznym, zebrani na dorocznym Walnym Zgromadzeniu, w obliczu burzy dziejowej szalejącej tuż u granic Rzeczypospolitej, łączą się z ogółem obywateli w jednomyślniej woli bezwzględnej obrony nienaruszalności terytorium Polski, Jej honoru oraz całkowitej niezależności decyzji o losach Państwa i Jego krwią zdobytych praw. Walne Zgromadzenie wraża pewność, że dla tych celów nikt z nas nie poskąpi ofiar i że wszyscy członkowie Towarzystwa staną w karnych szeregach do walki o przyszłość Polski i obronę najszczytniejszych ideałów ludzkości. Odpowiadając na apel najwyższych władz Rzeczypospolitej, Walne Zgromadzenie wzywa wszystkich członków Polskiego Towarzystwa Statystycznego do wzięcia jak najwydatniejszego udziału w subskrypcji Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej i uchwala wpłacić z funduszków Towarzystwa zł 500 (pięćset) na Fundusz Obrony Narodowej”⁹³. Wniosek ten zgodnie poparli wszyscy uczestnicy Zgromadzenia.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie PTS przyjęło sprawozdania (z działalności Towarzystwa, kasowo-rachunkowe i Komisji Rewizyjnej) za okres 31.10.1938 – 01.04.1939 i udzieliło absolutorium ustępującym władzom Towarzystwa. Następnie zatwierdzono projekt budżetu na 1939 r. i proponowane niewielkie zmiany w statucie PTS. Przeprowadzone po tym wybory wyłoniły nowe władze na okres dwuletni. Przez aklamację ponownie prezesem PTS został Edward Szturm de Sztrem, a wiceprezesem – prof. Jan Czekanowski. Ponadto do Zarządu PTS jako członkowie weszli: Jan Derengowski, dr Stanisław Kołodziejczyk, prof. Jan Piekalkiewicz, Stanisław Rutkowski i dr Jan Wiśniewski, a zastępcami członków byli Zbigniew Łomnicki, Wacław Skrzywan i Edward Strzelecki. Do Rady PTS z urzędu należeli członkowie Zarządu, a ponadto jej skład tworzyli: dr Stanisław Antoniewski, dr Jan Blaton⁹⁴, prof. Franciszek Bujak, prof. Marcin Kacprzak, prof. Adam Krzyżanowski, prof. Kazimierz W. Kumaniecki, prof. Zygmunt Limanowski, prof. Edward Lipiński, dr Józef Poniatowski, dr Stanisław Pszczółkowski, prof. Jerzy Splawa-Neyman, prof. Stefan Szulc

⁹³ „Przegląd Statystyczny” 1939, t. II, nr 2, s. 85.

⁹⁴ Jan Blaton (1907–1948) – fizyk, absolwent Politechniki Lwowskiej. Doktorat (1931), habilitacja (1934) na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W latach 1936–1939 był dyrektorem Państwowego Instytutu Meteorologicznego w Warszawie. W 1945 r. – profesor UMCS w Lublinie, w 1946 r. – profesor na UJ w Krakowie, od jesieni 1947 r. pracował w Instytucie Nielsa Bohra w Kopenhadze. Zginął w wypadku podczas wycieczki w Tatrach. Jego imieniem nazwano jedną z ulic na warszawskim Bemowie.

i Zygmunt Zaleski. Członkami Komisji Rewizyjnej zostali Piotr B. Moroz, dr Aleksander Grużewski i Janusz Ignaszewski, a na ich zastępców byli wybrani Benedykt Nawrocki* i Stanisław Kobryner⁹⁵.

Pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady PTS odbyło się już 2 kwietnia 1939 r. Postanowiono na nim utrzymać redakcje obu czasopism PTS w dotychczasowym składzie, ale delegat „Przeglądu Statystycznego” do redakcji „Statystyki w Przedsiębiorstwie” miał odtąd być jej przewodniczącym. Bez zmiany pozostawiono też składy innych komisji PTS. Przekazano Zarządowi dalsze załatwienie sprawy biblioteki Towarzystwa. Następne posiedzenie Rady wyznaczono na drugą połowę października 1939 r., do którego jednak nie doszło z powodu wybuchu II wojny światowej.

Również 2 kwietnia 1939 r. odbyło się zebranie nowego Zarządu PTS. Jego sekretarzem został Jan Derengowski, a skarbnikiem – Stanisław Rutkowski. Do 15 maja 1939 r. Zarząd zebrał się trzykrotnie, powołując m.in. specjalny zespół do koordynacji pracy naukowej sekcji i oddziałów PTS, którego kierownictwo objął dr Stanisław Kołodziejczyk. Wiadomo, że Zarząd działał jeszcze przez około dwa miesiące, ale nie zachowały się dokumenty z tego okresu poprzedzającego bezpośrednio wybuch wojny.

Na podstawie rejestru prowadzonego przez Zarząd PTS można stwierdzić, że liczba członków Towarzystwa szybko się zwiększała. W Zgromadzeniu Konstytucyjnym PTS na przełomie października i listopada 1937 r. uczestniczyło 130 osób, w połowie marca 1938 r. Towarzystwo miało 197 członków zwyczajnych i 11 wspierających, a 31 grudnia 1938 r. było już 256 członków zwyczajnych i 27 wspierających. Na liście sporządzonej według stanu w dniu 15 czerwca 1939 r. znajdowało się 291 członków zwyczajnych (w tym 20 kobiet) i 30 wspierających⁹⁶. Spośród wymienionych na niej członków zwyczajnych największa grupa mieszkała w Warszawie lub w jej pobliżu (63%). Poza Warszawą najliczniej reprezentowany był Lwów (12%), a dalsze miejsca zajmowały: Kraków (5%), Katowice z pobliskimi miastami (prawie 5%), Poznań i Wilno (po ok. 4%). Poza granicami ówczesnej Polski mieszkało 6 członków (2%), a pozostali (5%) byli rozproszeni w różnych miastach kraju (m.in. byli to mieszkańcy Bydgoszczy, Gdyni, Lublina i Łodzi).

⁹⁵ Stanisław Kobryner – pracownik Biura Ekonomicznego Banku Polskiego w Warszawie, stały współpracownik redakcji pisma „Bank”, publikował także w tygodniku „Polska Gospodarcza”.

⁹⁶ „Przegląd Statystyczny” 1939, t. II, nr 2, s. 220-227.

3.4. Sekcje i oddziały PTS

Działalność PTS do wybuchu II wojny światowej była bardzo intensywna. Przejawiała się na różnych płaszczyznach i w wielu dziedzinach, o czym świadczą efekty pracy władz i ciał kolegialnych Towarzystwa oraz aktywność członków w poszczególnych sekcjach i na forum ogólnym, a także liczne odczyty i publikacje. Jeszcze w 1937 r. powstały i rozpoczęły działalność trzy sekcje PTS, tj. Sekcja Statystyki Matematycznej, Sekcja Statystyki w Przedsiębiorstwie oraz Sekcja Statystyki Gospodarczej i Społecznej.

Zebrań organizacyjnych Sekcji Statystyki Matematycznej odbyło się już 1 listopada 1937 r. Przewodniczącym jej Zarządu został prof. Antoni Łomnicki, a sekretarzem – dr Jan Wiśniewski. Pierwsze zebranie naukowe tej sekcji zorganizowano 13 grudnia 1937 r.

Sekcja Statystyki w Przedsiębiorstwie po raz pierwszy zebrała się także 1 listopada 1937 r. Na tym posiedzeniu uchwalono regulamin sekcji, wybrano jej zarząd i postanowiono wydawać biuletyn pt. „Statystyka w Przedsiębiorstwie”. W skład zarządu weszli: prof. Jan Piekalkiewicz (przewodniczący), Kazimierz Romaniuk (zastępca przewodniczącego i delegat do Rady PTS), Wojciech Stopczyk (sekretarz) oraz Bolesław Moskalik (członek)⁹⁷. Po kilku miesiącach działalności tej sekcji – w związku z dużym zainteresowaniem tematyką maszynowego opracowania danych – powstała w niej Komisja Sprawozdawczości Maszynowej. Jej zarząd ukonstytuował się 31 sierpnia 1938 r. następująco: Juliusz Miller* – przewodniczący, Kazimierz Gierula⁹⁸ – zastępca przewodniczącego, Antoni Łukasiak* – sekretarz i Józef Bojarski – zastępca sekretarza.

W 1937 r. powstała również Sekcja Statystyki Gospodarczej i Społecznej. Na zebraniu 20 grudnia tegoż roku wyłoniono jej Zarząd w składzie: prof. Władysław Zawadzki⁹⁹ (przewodniczący i delegat do Rady PTS), Edward Strzelecki (zastępca

⁹⁷ W 1938 r. zastąpił go Zygmunt Zaremba.

⁹⁸ Kazimierz Gierula (1884–1940) – inżynier budowy kolei, pionier mechanizacji opracowań w statystyce kolejowej. Większość życia spędził w Krakowie; w Warszawie mieszkał tylko czasowo; zmarł w czasie okupacji hitlerowskiej (według informacji otrzymanej od Jerzego Gieruli z UJ w Krakowie, wnuka Kazimierza Gieruli).

⁹⁹ Władysław Zawadzki (1885–1939) – studiował w Moskwie, Lipsku, Zurychu, Krakowie i Paryżu, gdzie w Szkole Nauk Politycznych uzyskał w 1909 r. dyplom z wyróżnieniem za pracę poświęconą

przewodniczącego), Tadeusz Czajkowski¹⁰⁰ (sekretarz) oraz dr Stanisław Antoniewski i Ludwik Landau (członkowie).

Ostatnia, dopiero 2 marca 1938 r., powstała Sekcja Statystyki Ludności. Do jej Zarządu zostali wybrani: prof. Stefan Szulc (przewodniczący), Samuel Fogelson (zastępca przewodniczącego) i Bogumiła Tokarska-Kozakowa¹⁰¹ (sekretarz).

Ilościową charakterystykę aktywności sekcji PTS w okresie od ich powstania do 31 grudnia 1938 r. zawiera poniższe zestawienie:

SEKCJA	Liczba		
	członków (stan w dniu 31 XII 1938)	zebrań	odczytów
Statystyki Matematycznej	37	8	6
Statystyki w Przedsiębiorstwie	41	12	11
Statystyki Gospodarczej i Społecznej	66	8	7
Statystyki Ludności	29	6	4
Ogółem	173	34	28

Źródło: opracowano na podstawie „Przegląd Statystyczny” 1939, t. I, nr 1, s. 89.

W 1939 r. sekcje kontynuowały i rozwijały swoją działalność. Nastąpiły też pewne zmiany w składzie ich zarządów. Zebranie organizacyjne Sekcji Statystyki Matematycznej odbyło się 29 marca 1939 r. Postanowiono na nim nawiązać bliższy kontakt z Sekcją Statystyki w Przedsiębiorstwie i z Polskim Instytutem Aktuariuszy przez urządzanie wspólnych zebrań naukowych. Nowy zarząd tej Sekcji, wybrany na lata 1939–1940, ukonstytuował się następująco: przewodniczący – prof. Antoni Łomnicki, zastępca przewodniczącego – dr Stanisław Kołodziejczyk, sekretarz – Egon

wykorzystaniu matematyki w ekonomii. W 1914 r. ukazała się jego pierwsza książka *Zastosowanie matematyki do ekonomii politycznej*, która zyskała duże uznanie w międzynarodowym środowisku ekonomicznym i zapewniła mu pozycję twórcy polskiej szkoły ekonomii matematycznej. Wykładał ekonomię na Politechnice Warszawskiej, w SGH i na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W dużym stopniu przyczynił się do reaktywowania tego uniwersytetu, był też dziekanem Wydziału Prawa i Ekonomii tej uczelni. Przeniósł na grunt polski dorobek matematycznej szkoły lozańskiej, rozwinął teorie produkcji, pieniądza i równowagi ogólnej. Był członkiem prestiżowych międzynarodowych stowarzyszeń ekonomicznych, statystycznych i ekonometrycznych (m.in. Econometric Society). Zmarł w Warszawie 8 marca 1939 r., pochowany został w Wilnie.

¹⁰⁰ Tadeusz Czajkowski (1903–1940) – pracownik Instytutu Gospodarstwa Społecznego i GUS w Warszawie, zajmował się rynkiem pracy; zastępca redaktora głównego w Komitecie Redakcyjnym GUS.

¹⁰¹ Bogumiła Tokarska-Kozakowa – inżynier z Warszawy.

Vielrose; delegatem do Rady PTS został Zbigniew Łomnicki. Po zakończeniu części organizacyjnej odbyło się zebranie naukowe tej sekcji.

Posiedzenie naukowe Sekcji Statystyki w Przedsiębiorstwie odbyło się 17 lutego 1939 r. Zebranie organizacyjne tej sekcji przeprowadzono 17 marca 1939 r. Przedstawiono na nim sprawozdanie z dotychczasowej działalności i program pracy w latach 1939–1940, a także plan budżetowy na 1939 r. Omówiono też zasady współpracy z Sekcją Statystyczną Instytutu Naukowej Organizacji i Kierownictwa w Warszawie. Do Zarządu Sekcji wybrani zostali: prof. Jan Piekałkiewicz, Benedykt Nawrocki¹⁰², Kazimierz Romaniuk, Wojciech Stopczyk oraz Zygmunt Zaremba; delegatem do Rady PTS został K. Romaniuk. Zarząd ukonstytuował się 4 maja 1939 r. następująco: przewodniczący – prof. J. Piekałkiewicz, zastępcy przewodniczącego – B. Nawrocki i K. Romaniuk, sekretarz – W. Stopczyk, zastępca sekretarza – Z. Zaremba. Zebrania naukowe tej sekcji odbyły się 19 maja i 1 czerwca 1939 r.

Sekcja Statystyki Ludności zorganizowała zebrania naukowe 10 lutego i 15 marca 1939 r. Obszerniejszych informacji o jej dalszej pracy, a także na temat pozostałych sekcji PTS nie udało się dotąd uzyskać¹⁰³.

Działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1938–1939 koncentrowała się w Warszawie, ale nie utworzono tu wyodrębnionej terytorialnie jednostki organizacyjnej. Powołane zostały natomiast cztery oddziały terenowe PTS: Oddział Śląsko-Dąbrowski w Katowicach, Oddział Wileński, Oddział Poznański i Oddział Lwowski.

Oddział Śląsko-Dąbrowski powstał 26 kwietnia 1938 r. Przewodniczącym zarządu tego oddziału (i delegatem do Rady PTS) był dr Rajmund Buławski, sekretarzem – dr Wacław Olszewicz¹⁰⁴, a skarbnikiem – Roman Wieluch. Do końca 1938 r. zor-

¹⁰² Benedykt Nawrocki – inżynier, autor m.in. opracowań *Zasady i prawa organizacji i kierownictwa na tle zagadnień praktycznych* (1935) oraz *Metoda statystyczna w kierownictwie warsztatów. Przykład praktyczny* (1939).

¹⁰³ Z protokołu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia PTS wynika, że w I kwartale 1939 r. odbyło się również jedno posiedzenie Sekcji Statystyki Gospodarczej i Społecznej (zob. *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 196).

¹⁰⁴ Wacław Olszewicz urodził się w 1888 r. w Warszawie. Studiował w Paryżu i Brukseli, doktoryzował się w 1910 r. W latach 1924–1939 pracował na Górnym Śląsku w administracji hut i kopalń. Aktywnie uczestniczył w życiu naukowym i bibliotekarstwie w Warszawie i na Górnym Śląsku. W 1927 r. został wiceprezesem Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku, w 1929 r. założył Oddział Śląski Polskiego Towarzystwa Geograficznego, w 1933 r. był skarbnikiem Instytutu Śląskiego. Po wybuchu II wojny światowej opuścił Śląsk i osiadł we Lwowie, gdzie zmarł w 1974 r.

ganizowano w nim trzy zebrania odczytowe, na których referaty wygłosili: Wiktor Ormicki¹⁰⁵, Jan Piekalkiewicz i Bronisław Rzeczkowski¹⁰⁶. Temu oddziałowi Rada PTS powierzyła prowadzenie biblioteki Towarzystwa, ale nie doszło do jej przeniesienia z GUS.

Oddział Wileński został założony 17 czerwca 1938 r., lecz do 31 grudnia tego roku nie podjął działalności naukowej. Jego zarząd tworzyli: Teodor Nagurski¹⁰⁷ (przewodniczący), Kazimierz Młynarczyk¹⁰⁸, dr Jan Rutski¹⁰⁹ i Adam Tański¹¹⁰ (członkowie).

Oddział Poznański powstał 14 listopada 1938 r. W skład jego zarządu weszli: prof. Marcin Nadobnik (przewodniczący), dr Jerzy Pilecki¹¹¹ (sekretarz i delegat do

¹⁰⁵ Wiktor Ormicki (1898–1941) – jeden z twórców polskiego regionalizmu i antropogeografii, docent w Instytucie Geograficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Aresztowany 6 listopada 1939 r., wraz z innymi profesorami uczelni, został osadzony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen. W 1940 r. przeniesiony do Dachau, gdzie z własnej woli przyznał się do żydowskiego pochodzenia, a następnie do Gusen (filia obozu Mauthausen). Pracując w kompanii karnej w kamieniołomie, uczestniczył w potajemnym życiu naukowym obozu. Prowadził pogadanki dotyczące głównie krajów, w których toczyły się wówczas działania wojenne. Skazany na śmierć („w drodze łaski” pozwolono mu wybrać między utopieniem a powieszeniem), został powieszony 17 września 1941 r. Autor m.in. publikacji: *Życie gospodarcze Kresów Wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej* (1929), *Rozwój polskiej myśli geograficzno-gospodarczej 1866–1929* (1932), *Kapitał pieniężny jako przedmiot badań geografii gospodarczej* (1935). Tuż przed śmiercią ukończył manuskrypt książki *O zagadnieniach zaludnienia kuli ziemskiej*.

¹⁰⁶ Bronisław Rzeczkowski – inżynier z Sosnowca.

¹⁰⁷ Teodor Nagurski (1901–1973) – absolwent wydziału prawno-ekonomicznego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie; w latach 1925–1928 attaché handlowy w Brukseli i Antwerpii; od 1928 r. kierował Centralnym Biurem Statystycznym Miasta Wilna; w latach 1934–1939 był wiceprezydentem Wilna. W latach II wojny światowej był delegatem rządu RP na Okręg Kowieński oraz Kwatermistrzem Okręgu Wileńskiego AK; wywieziony na Syberię, w latach 1945–1947 pracował w kombinacie „Workuta-Ugol”; po powrocie do kraju pracował m.in. w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi; w 1961 r. został zatrudniony w Katedrze Demografii i Statystyki Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi, później był profesorem na Uniwersytecie Łódzkim.

¹⁰⁸ Kazimierz Młynarczyk – dyrektor Izby Rzemieślniczej w Wilnie.

¹⁰⁹ Jan Rutski (1903–1939) – matematyk, statystyk; doktoryzował się z etyki gospodarczej u prof. Tadeusza Czeżowskiego. Asystent w Zakładzie Prawa Skarbowego na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, wykładał skarbowość z elementami statystyki. Autor m.in. publikacji: *O pewnym problemie prawidłowości statystycznych* (1934), *Zależności statystyczne – próba analizy logicznej* (1930), *Analiza logiczna statystyki* (1932), *Co to jest symptom?* (1939). Zginął w kampanii wrześniowej 1939 r.

¹¹⁰ Adam Tański był radcą miejskim w Wilnie.

¹¹¹ Jerzy Pilecki – ekonomista, publikował m.in. w „Dzienniku Poznańskim” (zob. J. Pilecki, *Premiowanie eksportu zboża konieczne*, „Dziennik Poznański” 1938, nr 154).

Rady PTS), dr Józef Rzóska¹¹² – skarbnik. W programie prac tego oddziału było badanie stosunków ludnościowych i gospodarczych Polski Zachodniej oraz kwestii niemieckiej na terenie województwa poznańskiego i pomorskiego. W 1938 r. odbyło się jedno zebranie naukowe Oddziału z referatem dra J. Rzóska.

Oddział Lwowski utworzono 25 marca 1939 r. na zebraniu zwołanym z inicjatywy Jana Derengowskiego, ówczesnego sekretarza Rady PTS. Do Zarządu tego Oddziału wybrani zostali: prof. Antoni Łomnicki (przewodniczący), prof. Jan Czekanowski (zastępca przewodniczącego), dr Henryk Lepucki (sekretarz), Stefan Świdorski¹¹³ (członek) oraz prof. August Zierhoffer¹¹⁴ (członek i delegat do Rady PTS).

Dalszą działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego przerwała II wojna światowa.

4. Polskie Towarzystwo Statystyczne w czasie II wojny światowej

Wybuch II wojny światowej 1 września 1939 r. zniweczył plany kontynuacji dobrze rozwijającej się pracy Polskiego Towarzystwa Statystycznego w jego strukturach organizacyjnych. Wielu spośród członków PTS uczestniczących w kampanii wrześniowej poległo lub zmarło w wyniku odniesionych ran, niektórzy dostali się do niewoli i zostali zamordowani lub przebywali w obozach jenieckich, a o kilkunastu wiadomo tylko, że zaginęli w zawierusze wojennej¹¹⁵. Pewna część żyjących znalazła się poza

¹¹² Józef Rzóska (1897–1972) – urodził się w Kamieńcu, pow. mogileński. Uczęszczał (podobnie jak M. Nadobnik) do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd został relegowany za działalność patriotyczną; maturę zdał w Głogowie (1915). W czasie I wojny światowej został wcielony do armii pruskiej. Powrócił z wojny do Poznania, gdzie współorganizował powstanie wielkopolskie. W 1919 r. podjął studia historyczne i ekonomiczne na UP, przerywane udziałem w akcji plebiscytowej na Śląsku, w I i III powstaniu śląskim oraz w wojnie polsko-bolszewickiej. Studia ekonomiczne ukończył w 1923 r., a w 1926 r. uzyskał stopień doktora nauk ekonomiczno-politycznych. W latach 1930–1935 był posłem na Sejm RP, w 1939 r. należał do Rady m. Poznania. W latach 1936–1939 i 1945–1962 był związany pracą dydaktyczną z UP i AH oraz WSE w Poznaniu. Zob. K. Kruska (2011), *Polskie Towarzystwo Statystyczne w Wielkopolsce*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 12.

¹¹³ Stefan Świdorski – naczelnik Wydziału Szkół Średnich w Wilnie.

¹¹⁴ August Zierhoffer (1893–1969) – geograf i geolog, uczeń prof. E. Romera. Doktoryzował się (1922) i habilitował (1927) na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, gdzie od 1933 r. był profesorem, a wiosną 1939 r. został dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego. W marcu 1945 r. repatriował się do Przemyśla, a w lipcu przeniósł się do Poznania i objął Katedrę Geografii na Uniwersytecie Poznańskim. (Zob. K. Kruska, 2011, *op. cit.*).

¹¹⁵ Do tej grupy m.in. należy Jan Wiśniewski, o którym początkowo napisano, że „powołany do wojska w sierpniu 1939 r. zaginął bez wieści” (*Słownik Biograficzny Statystyków Polskich*, Warszawa 1998,

granicami Polski, ale większość musiała zmierzyć się z nową ponurą rzeczywistością w kraju. Nie wszyscy z nich doczekali wyzwolenia¹¹⁶.

Do dziś trwają wysiłki i poszukiwania zmierzające do ustalenia wojennych losów społeczności zgrupowanej w PTS. Rozszerzane i weryfikowane są wcześniejsze ustalenia¹¹⁷, wzbogaca się wiedza o wielu faktach z przeszłości, ale ciągle pozostaje wiele znaków zapytania i nadzieja, że pojawią się nowe źródła, które rzucą więcej światła na ten wycinek historii. Z dotychczasowych zabiegów wyłania się jednak pewien obraz, wprawdzie fragmentaryczny, przedstawiający dzieje niektórych członków PTS w czasie od 1 września 1939 r. do 9 maja 1945 r. Dalszą uwagę skoncentrujemy na tych, którzy nie dożyli do końca tego okresu lub zmarli tuż po wojnie albo zostali uznani za zaginionych, a także podejmiemy próbę naszkicowania informacji o tych osobach z rejestru PTS, które należały do władz Towarzystwa, a w latach wojny zapisały się szczególną działalnością w kraju lub za granicą.

W 1949 r. opublikowana została lista przedwojennych członków PTS, o których było wiadomo, że w połowie 1945 r. już nie żyli lub uznano ich za zaginionych¹¹⁸. Widnieje na niej 37 nazwisk¹¹⁹ (w tym 13 profesorów¹²⁰ i 2 docentów), spośród których 20 wymieniono w poprzednich rozdziałach niniejszej publikacji. Prawie połowa osób z tej listy należała do władz Towarzystwa i pełniła w nich ważne funkcje. W późniejszych latach do wzmiankowanego wykazu dopisano dalszych 11 nazwisk¹²¹ (w tym 6 profesorów), a w trakcie przygotowania niniejszego rozdziału powiększo-

s. 353). Z relacji jego żony, Leokadii Wiśniewskiej, wynika, że jej mąż wraz z całą stacją graniczną został wzięty do niewoli przez Armię Czerwoną i odtąd słuch o nim zaginął (por. Z. Peuker, *Jan Wiśniewski*, „Biuletyn Informacyjny”, RG PTS, 1994, nr 29, s. 29). Późniejsze źródła podają, że wiosną 1940 r. został zamordowany w Katyniu (zob. S. Kalbarczyk *Polscy pracownicy nauki. Ofiary zbrodni sowieckich w latach II wojny światowej*, Warszawa 2001, Wydawnictwo Neriton, s.190).

¹¹⁶ Wiele informacji o losach członków PTS w czasie II wojny światowej można znaleźć w *Słowniku Biograficznym Statystyków Polskich*, GUS i PTS, Warszawa 1998. Zob. także wzmianki w przypisach do poprzednich rozdziałów niniejszej publikacji.

¹¹⁷ Zob. Z. Peuker, *Polskie Towarzystwo Statystyczne w okresie II wojny światowej*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 46–49.

¹¹⁸ *Przegląd Statystyczny* 1949, t. III, nr 1–2, s. 3.

¹¹⁹ Nie powinni znaleźć się na niej: dr Rajmund Buławski (zm. 1947) i prof. Dezydery Szymkiewicz (zm. 1948).

¹²⁰ Po wyłączeniu z niej D. Szymkiewicza powinno być 12 profesorów.

¹²¹ Zob. *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 200–201.

no ten spis o następnych 8 pozycji (zob. aneks 3.5). W sumie ustalono, że w czasie II wojny światowej i tuż po jej zakończeniu w różnych okolicznościach (także podczas powstania warszawskiego) straciło życie 54 członków PTS, czyli ponad 18% ogólnej ich liczby w połowie czerwca 1939 r. Z pewnością było więcej takich osób, ale ich losów nie udało się dotąd udokumentować. Na szczęście większości członków Towarzystwa dane było przetrwać zarówno początek wojny, jak i dalsze lata okupacyjne, ale był to niewątpliwie szczególnie trudny okres w ich życiu.

W warunkach okupacji hitlerowskiej, a także na terenach okupowanych przez ówczesny ZSRR niemożliwa była jakakolwiek działalność statutowa PTS. Władze Towarzystwa przestały funkcjonować, utrudnione lub wręcz wykluczone zostały kontakty między członkami PTS, zabrakło warunków do intensywnej pracy twórczej, wielokrotnie przedmiotem podstawowej troski było zdobycie choćby minimum środków do codziennej egzystencji, a terror i represje okupanta sprawiały, że prowadzenie jakichkolwiek działań przez niego zabronionych groziło wielkim niebezpieczeństwem. Jednak wielu Polaków, a w tym również statystyków, takie ryzyko podejmowało, choć można było to przypłacić więzieniem, obozem koncentracyjnym, znacznym zniszczeniem zdrowia, a nawet utratą życia. O niektórych członkach PTS wiadomo, że uczestniczyli w ruchu oporu (w różnych formach i organizacjach), prowadzili tajne nauczanie, badali i dokumentowali warunki życia w okupowanej Polsce, organizowali i realizowali inne badania statystyczne (najczęściej w konspiracji), chronili przedwojenne materiały statystyczne i księgozbiór biblioteczny, pracowali za granicą na rzecz kraju, który musieli opuścić. Ten temat nie doczekał się jeszcze szerszego opracowania i wymaga możliwie szybkiego podjęcia, zwłaszcza przez Sekcję Historyczną PTS. W tym miejscu można zatem podać tylko niektóre przykłady świadczące o postawie i pracy reprezentantów Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach II wojny światowej.

W Warszawie, gdzie przebywało najwięcej członków PTS, instytucją skupiającą ich w czasie okupacji był zwłaszcza Wydział Statystyczny Zarządu m. Warszawy którym kierował Zygmunt Limanowski, a po jego śmierci w 1943 r. – Edward Strzelecki¹²². Tutaj m.in. pracowali Stefan Szulc i Kazimierz Romaniuk, którzy po wojnie

¹²² Zob. Z. Peuker, *Polskie Towarzystwo Statystyczne w okresie II wojny światowej*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 47.

szczególnie przyczynili się do wznowienia działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Wielu członków PTS znalazło się też w agendach Rady Głównej Opiekuńczej¹²³ oraz w zakonspirowanym Instytucie Gospodarstwa Społecznego, gdzie podejmowano m.in. badania warunków życia ludności w czasie okupacji. Szczególnie intensywną działalność w tym zakresie rozwinął Ludwik Landau¹²⁴, z którym najbardziej współpracowali Jan Derengowski, Tadeusz Szturm de Sztrem i Józef Wojtyński*. Statystyczne badania sytuacji gospodarczej i społecznej, również na potrzeby polskiej dyirekcji Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie, prowadził też Wacław Skrzywan (po powrocie z Oświęcimia w październiku 1940 r.).

Kilku członków PTS, a wśród nich Stanisław Róg¹²⁵, Tadeusz Walawski i Zygmunt Zaremba, pracowało w Urzędzie Statystycznym Generalnego Gubernatorstwa (Statistisches Amt für das Generalgouvernement), który znajdował się w Krakowie (w budynku Collegium Novum UJ). Tam, współpracując z polskimi organizacjami podziemnymi i przy pomocy Rajmunda Buławskiego, chronili księgozbiór biblioteki GUS oraz materiały archiwalne, które hitlerowskie władze okupacyjne wywiozły z Warszawy¹²⁶.

Wielu członków PTS w warunkach okupacyjnych organizowało tajne nauczanie¹²⁷

¹²³ Rada Główna Opiekuńcza (RGO) była organizacją charytatywną, która działała za zgodą władz okupacyjnych w czasie obu wojen światowych, obejmując Polaków różnymi formami pomocy. Biuro Centrali RGO znajdowało się w Krakowie. Agendy RGO podczas II wojny światowej funkcjonowały początkowo pod nazwą powiatowych i miejskich rad opiekuńczych, a później jako polskie komitety opiekuńcze (PolKO). W Warszawie powołane zostały dwa takie komitety: PolKo Warszawa – Miasto i PolKo Warszawa – Powiat (zob. B. Kroll, *Rada Główna Opiekuńcza 1939–1945*, Warszawa 1985, s. 77–89).

¹²⁴ Chyba najbardziej znana jest jego kronika wydarzeń w okupowanej Warszawie, którą prowadził do dnia aresztowania, tj. do 22 lutego 1944 r. Zob. L. Landau, *Kronika lat wojny i okupacji*, t. I–III, Warszawa 1962.

¹²⁵ Stanisław Róg (1908–2000) – statystyk i ekonomista, dr nauk ekonomicznych (1966), specjalista w zakresie statystyki przemysłu, wieloletni wiceprezes GUS (od 1958 r.), redaktor naczelny „Wiadomości Statystycznych” (1972–1994) i przewodniczący Rady Programowej tego miesięcznika (1994–1999), członek honorowy PTS (2000). Zob. *Stanisław Róg (1908–2000)*, „Wiadomości Statystyczne” 2000, nr 9.

¹²⁶ Mając dostęp do materiałów statystycznych, Polacy prowadzili tam także prace studialne, w tym nad przyszłym osadnictwem na ziemiach zachodnich. Wyniki tych opracowań były przechowywane u kardynała Adama Stefana Sapiehy. Zob. B. Sławiński (2009) *Niemiecki urząd w gmachu Collegium Novum*, „Alma Mater UJ”, nr 118, s. 93.

¹²⁷ Tajne nauczanie było bezwzględnie zwalczane przez niemieckie władze okupacyjne; w latach 1939–1945 życie straciło 8,5 tys. polskich nauczycieli.

i uczestniczyło w nim, zwłaszcza jako wykładowcy. W Warszawie powstała Miejska Szkoła Handlowa (pod taką nazwą kryła się zakonspirowana Szkoła Główna Handlowa), której dyrektorem i wykładowcą był prof. Edward Lipiński. Tutaj, a także na tajnych kursach Uniwersytetu Warszawskiego i Wolnej Wszechnicy Polskiej, statystykę i demografię wykładał prof. Stefan Szulc. Wykłady ze statystyki w tej szkole prowadził też prof. Zygmunt Limanowski, geografę ekonomiczną wykładał prof. Antoni Sujkowski, a matematyki uczył dr Aleksander Gruzewski. Na tajnych kompletach m.in. zajęcia prowadzili dr Jan Blaton, Ludwik Landau i Józef Wojtyniak. Prof. Marcin Nadobnik, który został wysiedlony z Poznania do Generalnego Gubernatorstwa, mieszkał w Warszawie i pracował w Biurze Statystycznym Ubezpieczalni Społecznej, prowadząc jednocześnie wykłady na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich¹²⁸ i prace badawcze na zlecenie Delegatury Rządu na Kraj¹²⁹. Stanisław Pawłowski¹³⁰, profesor Uniwersytetu Poznańskiego, aresztowany przez Gestapo i osadzony w Forcie VII, nawet tam prowadził wykłady dla współwięźniów. Prof. August Zierhofer w czasie okupacji niemieckiej pracował w szkołach średnich, pełniąc jednocześnie obowiązki dziekana na tajnym Uniwersytecie Jana Kazimierza i rektora w tajnej Akademii Handlu Zagranicznego we Lwowie. Ponadto na podstawie różnych przekazów ustalono, że w konspiracyjnym nauczaniu uczestniczyli profesorowie Stefan Schmidt¹³¹ i Adam Krzyżanowski (po powrocie z obozu w Sachsenhausen) oraz Hugo Steinhaus*¹³².

¹²⁸ Wspólnie z Janem Rutkowskim i Stefanem Zaleskim – również profesorami tego Uniwersytetu – przygotował m.in. program seminarium statystycznego, który drogą skomplikowanej korespondencji przekazał swemu synowi, por. Kazimierzowi Nadobnikowi, wówczas jeńcowi oflagu II C w Woldenbergu, gdzie w końcu 1942 r. zorganizowane zostały studia uniwersyteckie. W ramach tego seminarium, którym kierował K. Nadobnik, przeprowadzono unikatowy spis jeńców, dzięki czemu oficerski obóz II C stał się zapewne jedynym obozem jenieckim, a z pewnością jedynym obozem dla jeńców polskich, o którym zebrano tak wnikliwe i wyczerpujące materiały statystyczne (zob. K. Nadobnik, 1984, *Charakterystyka jeńców obozu IIC w świetle liczb* [w:] *Oflag II C Woldenberg. Wspomnienia jeńców*, K i W, s. 38-45).

¹²⁹ Był to tajny naczelny organ władzy administracyjnej w okupowanej Polsce, utworzony w 1940 r.

¹³⁰ Zob. *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, PWN, Warszawa-Poznań 1983, s. 560-561.

¹³¹ Stefan Schmidt (1889–1977) – profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, twórca Wydziału Rolniczego na UJ; współtwórca polskiej statystyki rolnictwa. Aresztowany w „Sonderaktion Krakau”.

¹³² W Berdychowie k. Stróż (pow. gorlicki), gdzie od lipca 1942 r. ukrywał się pod nazwiskiem Grzegorz Krochmalny. Na świadectwach podpisywał się jako Stanisław Melon. Zob. R. Duda, A. Weron, *Wrocławska szkoła matematyczna*, [w:] *Roczniki Polskiego Towarzystwa Matematycznego*, seria II, Wiadomości Matematyczne XLII, Wrocław 2006, s. 74.

Niektórzy członkowie PTS w chwili wybuchu wojny przebywali poza granicami Polski. Wiadomo, że prof. Jerzy Sława-Neyman pracował w USA na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, gdzie zorganizował Laboratorium Statystyczne, skupiające uczonych wielu narodowości i specjalności. W Stanach Zjednoczonych Ameryki mieszkał również Oskar Lange, który w latach 1938–1945 był profesorem na uniwersytecie w Chicago, a w początkach wojny został jednym z wiceprezesów Zarządu Głównego Amerykańskiego Związku Wyzwolenia Polski.

Już w czasie wojny za granicą znaleźli się też inni znani członkowie PTS. W tej grupie m.in. był prof. Konstanty Czerniewski*, który walczył w szeregach 2. Dywizji Strzelców Pieszych i po jej internowaniu w czerwcu 1940 r. znalazł się w Szwajcarii, gdzie prowadził wykłady z teorii statystyki dla przebywających tam żołnierzy tego zgrupowania. Przedwojenny prezes PTS, prof. Edward Szturm de Sztrem początkowo przebywał na wschodnich terenach kraju, a od maja 1941 r. mieszkał w Londynie. Opracował tam i w 1941 r. opublikował *Atlas statystyczny Polski*, a w latach 1944–1945 prowadził wykłady ze statystyki w Oxfordzie. Brał też udział w pracach Stowarzyszenia Ekonomistów Polskich w Zjednoczonym Królestwie.

W grudniu 1941 r. ukazał się w Londynie *Mały Rocznik Statystyczny Polski; wrzesień 1939 – czerwiec 1941*, wydany przez Ministerstwo Informacji i Dokumentacji Rządu RP na Emigracji¹³³. Prace redakcyjne do tego *Rocznika* wykonali i jego przedmowę podpisali dr Ewa Estreicher-Grodzicka oraz dr Ludwik Grodzicki¹³⁴, którzy byli członkami PTS. We wstępie do tej publikacji czytamy: „Autorzy [...] mieli na uwadze dwa cele: 1) przedstawienie danych statystycznych dotyczących Polski w momencie wybuchu II wojny światowej; 2) przedstawienie wiernego obrazu Polski w podziale na 2 strefy okupacyjne: niemiecką i radziecką w okresie od września 1939 r. do czerwca 1941 r. Dane te pomogą w uświadomieniu Czytelnikowi wielkości zasobów,

¹³³ Ukazał się w j. angielskim jako *Concise Statistical Year-Book of Poland; September 1939 – June 1941*, published by the Polish Ministry of Information, London 1941. W 1990 r. GUS opublikował re-print tego rocznika w tłumaczeniu na j. polski.

¹³⁴ Byli małżeństwem. Ewa Estreicher-Grodzicka (1904–1978) – siostra Karola Estreichera jr., prawnik. Ludwik Grodzicki (1891–1979), geograf i historyk, przed wojną naczelnik wydziału GUS, sekretarz Zarządu Głównego Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich. Zob. *Rocznik Ziem Wschodnich i kalendarz na rok 1937*, red. L. Grodzicki, Wydawnictwo Towarzystwa Rozwoju Ziem Wschodnich, Warszawa 1936.

zarówno ludzkich jak i materialnych, jakie miało do dyspozycji każde z okupujących Polskę państw. Pomogą one również w ukształtowaniu właściwego obrazu zasobów eksploatowanych i grabionych przez Niemców, sprawujących obecnie kontrolę nad całym terytorium Polski”¹³⁵.

Z pewnością dalsze poszukiwania historyków przyniosą nowe informacje o losach i działalności członków Polskiego Towarzystwa Statystycznego w czasie II wojny światowej, ale nawet dotychczasowe ustalenia pozwalają stwierdzić, że dzięki postawie i pracy wielu z nich statystyka polska otrzymała sporo istotnych przekazów z tego okresu, a także mogła się stosunkowo szybko odrodzić po latach okupacji. Ratowanie przedwojennych zasobów informacyjnych GUS i innych instytucji, prowadzenie badań statystycznych w okupowanej Polsce, dokumentowanie ówczesnej sytuacji w wielu dziedzinach i aspektach, samokształcenie i działalność edukacyjna – to szczególne wyróżniki pracy członków PTS w warunkach wojennych, której wyniki tworzyły cenny depozyt przekazany do dyspozycji i pomnażania w następnych latach.

5. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1947–1955

5.1. Reaktywowanie PTS w roku 1947

Po zakończeniu II wojny światowej Polskie Towarzystwo Statystyczne nie działało do marca 1947 r. Wielu jego członków pochłaniały wówczas pilne sprawy odbudowy gospodarczej kraju, tworzenia administracji państwowej, uruchamiania i rozbudowy szkolnictwa, a także inne szczególnie ważne wtedy zadania.

Znaczna liczba przedwojennych członków PTS podjęła pracę w Głównym Urzędzie Statystycznym, który wznowił działalność w marcu 1945 r., a niektórzy z nich objęli tam stanowiska kierownicze¹³⁶. Dyrektorem GUS (odpowiednik dzisiejszego prezesa) został prof. Stefan Szulc, a jego zastępcami byli Kazimierz Romaniuk i Juliusz Miller. Spośród dziewięciu ówczesnych naczelników wydziałów GUS (dzisiaj to są departamenty) siedmiu było przed wojną członkami PTS. W tym środowisku zrodziła się inicjatywa wznowienia działalności Polskiego Towarzystwa Statystycz-

¹³⁵ *Mały Rocznik Statystyczny Polski; wrzesień 1939 – czerwiec 1941*, s. V.

¹³⁶ Por. Z. Peuker, *Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1947–1955*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 50.

nego po wojennej przerwie. Realizując ten zamiysł, prof. Stefan Szulc wystąpił o rejestrację Towarzystwa do Prezydenta m. st. Warszawy, którego decyzją z 5 marca 1947 r. zostało ono wpisane do Rejestru Stowarzyszeń i Związków (zob. aneks 2.3). Prawną podstawą reaktywowanej działalności był nadal statut PTS obowiązujący od 2 kwietnia 1939 r.

Zebranie organizacyjne¹³⁷, w którym uczestniczyło 11 osób (w większości byli to członkowie przedwojennego PTS), odbyło się 22 kwietnia 1947 r. Wybrano na nim Tymczasowy Zarząd (w składzie: Stefan Szulc – przewodniczący, Kazimierz Romaniuk – wiceprzewodniczący, Zygmunt Zaremba – sekretarz, Kazimierz Kochański¹³⁸ – skarbnik, Juliusz Miller – członek) i postanowiono zwrócić się do przedwojennych członków Towarzystwa z zaproszeniem do uczestniczenia w jego pracach. W niecałe dwa miesiące na ten apel odpowiedziało 57 osób, deklarując swój akces do PTS. Były to w większości osoby z Warszawy, ale zgłoszenia nadeszły też z Krakowa, Łodzi, Poznania, Wrocławia i innych miejscowości.

5.2. Struktura organizacyjna i działalność PTS w latach 1947–1949

Walne Zgromadzenie Członków (zebranie konstytucyjne) w pierwszej powojennej kadencji PTS odbyło się 15 czerwca 1947 r. Wybrano na nim władze Towarzystwa oraz podjęto uchwały w sprawie organizacji i podstawowych kierunków działania¹³⁹.

Skład wybranego Zarządu PTS był następujący: prof. Stefan Szulc – przewodniczący, prof. Tadeusz Banachiewicz¹⁴⁰ – wiceprzewodniczący, Zygmunt Zaremba – sekretarz, dr Egon Vielrose – skarbnik oraz prof. Marcin Kacprzak, Franciszek Król* i dr Kazimierz Romaniuk. Zastępcami członków Zarządu zostali Kazimierz Kochański, Zygmunt Padowicz* i dr Stanisław Waszak*. Do Rady PTS, poza członkami

¹³⁷ Protokół z tego zebrania znajduje się w zbiorach Archiwum GUS. Zob. także „Przegląd Statystyczny” 1949, t. III, nr 1-2, s. 267.

¹³⁸ Kazimierz Kochański – pracownik GUS, członek PTS od 1938 r. Wykonał m.in. część rysunkową do *Atlasu Statystycznego Polski* (1924), którego autorami byli I. Weinfeld, E. Szturm de Sztrem i J. Piekalkiewicz.

¹³⁹ Obrady zorganizowano w Warszawie przy ul. Narbutta 33, gdzie wtedy znajdowała się siedziba GUS. Przewodniczył im prof. Edward Strzelecki. Zob. „Przegląd Statystyczny” 1949, t. III, nr 1-2, s. 267-269.

¹⁴⁰ Tadeusz Banachiewicz (1882–1954) – matematyk, astronom, geodeta. Profesor UJ, członek PAU (1920) i PAN (1952), wiceprezydent Międzynarodowej Unii Astronomicznej (1932–1938). Pionier polskiej radioastronomii, twórca rachunku krakowianowego.

i zastępcami członków, weszli: dr Stanisława Adamowiczowa¹⁴¹, dr Stanisław Antoniewski, prof. Franciszek Bujak, dr Rajmund Buławski, prof. Jan Czekanowski, prof. Adam Krzyżanowski, prof. Edward Lipiński, Juliusz Miller, Wiktor Morawski*, prof. Marcin Nadobnik, Stanisław Róg, prof. Wacław Skrzywan, prof. Hugo Steinhäus, prof. Edward Strzelecki i prof. Edward Szturm de Sztrem. Komisję Rewizyjną tworzyli: dr Konstanty Czerniewski (przewodniczący), prof. Henryk Greniewski¹⁴², dr Halina Grużewska¹⁴³, Stanisław Stęplewski¹⁴⁴ i Józef Wojtyniak.

W programie działalności PTS, który uchwalono na zebraniu konstytucyjnym 15 czerwca 1947 r., znalazły się następujące podstawowe zadania:

- reaktywowanie czterech przedwojennych sekcji (Statystyki Matematycznej, Statystyki w Przedsiębiorstwie, Statystyki Gospodarczej i Społecznej, Statystyki Ludności);
- powołanie dwóch nowych sekcji, tj. Sekcji Statystyki w Gospodarce Planowej¹⁴⁵ i Sekcji Statystyki Miejskiej;
- wznowienie wydawania „Przeglądu Statystycznego” jako organu PTS;
- organizowanie zebrań naukowych (ogólnych i sekcyjnych);
- nawiązanie kontaktów z zagranicznymi organizacjami statystyków;
- popularyzowanie statystyki.

Pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady PTS odbyło się 6 lipca 1947 r. Realizując uchwały Walnego Zgromadzenia, postanowiono na nim wznowić działalność czterech sekcji z okresu przedwojennego i utworzyć nową Sekcję Statystyki Miejskiej, a także zorganizować pracę w oddziałach Towarzystwa. Podjęto też decyzję o wydawaniu *Przeglądu Statystycznego* i powołano Komitet Redakcyjny w składzie:

¹⁴¹ Stanisława Adamowiczowa (1888–1965) – pierwsza redaktorka „Przeglądu Epidemiologicznego”. Pracowała w Państwowym Centralnym Zakładzie Epidemiologicznym (później: Państwowy Zakład Higieny). Była inicjatorką uporządkowania organizacji rejestrowania danych o zachorowaniach na choroby zakaźne w największych miastach polskich i zapoczątkowała opracowania statystyczne z tego zakresu.

¹⁴² Henryk Greniewski (1903–1972) – matematyk, logik, statystyk. Pionier informatyki w Polsce; od 1948 r. kierownik Grupy Aparatów Matematycznych (GAM) – pierwszej polskiej placówki naukowej zajmującej się komputerami w Państwowym Instytucie Matematycznym (dziś: Instytut Matematyczny PAN). Profesor Uniwersytetu Warszawskiego (od 1958 r.).

¹⁴³ Halina Grużewska (zm. w 1980 r.) – matematyk, wówczas adiunkt na Uniwersytecie Warszawskim, żona Aleksandra Grużewskiego.

¹⁴⁴ Stanisław Stęplewski – pracownik GUS.

¹⁴⁵ Tej sekcji nie utworzono.

prof. Stefan Szulc (przewodniczący), prof. Tadeusz Banachiewicz (wiceprzewodniczący), Maria Namysłowska¹⁴⁶ (sekretarz) oraz prof. Marcin Kacprzak i dr Kazimierz Romaniuk (członkowie).

Zebrania organizacyjne Sekcji Statystyki Ludności oraz Sekcji Statystyki Gospodarczej i Społecznej odbyły się w marcu 1948 r., a na początku 1949 r. takie posiedzenia zorganizowano w Sekcji Statystyki Matematycznej i Sekcji Statystyki Miejskiej. Pierwszy zaczął działać Oddział Morski (Gdański) PTS, któremu status formalny nadano w styczniu 1948 r. (początkowo działał jako Koło Statystyczne). Warszawski Oddział PTS został zorganizowany 17 lutego 1948 r. W początkowym stadium organizacji były cztery dalsze oddziały: krakowski, łódzki, poznański i wrocławski¹⁴⁷.

Drugie posiedzenie Rady PTS odbyło się 10 kwietnia 1949 r. Omawiano na nim sprawy związane ze zwołaniem Walnego Zgromadzenia PTS, a także potrzebę opracowania szczegółowej bibliografii wydawnictw statystycznych oraz podjęcia działań zmierzających do przygotowania słowników definicji i pojęć statystycznych.

Następne Walne Zgromadzenie PTS¹⁴⁸, któremu przewodniczył prof. Jan Czekanowski, obradowało 29 maja 1949 r. Przyjęto na nim sprawozdanie ustępujących władz Towarzystwa, przedstawiono program prac na kolejną kadencję, podkreślając zwłaszcza konieczność aktywizacji działań¹⁴⁹ oraz przeprowadzono wybory do Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Po głosowaniu zmienił się znacznie skład osobowy władz Towarzystwa. Ponownie prezesem PTS został prof. Stefan Szulc, a wiceprezesem – prof. Tadeusz Banachiewicz. Ponadto do Zarządu PTS weszli: Maria Czarnowska¹⁵⁰ (sekretarz), dr Egon Vielrose* (skarbnik) oraz prof. Marcin Kacprzak, Zygmunt

¹⁴⁶ Maria Namysłowska (1911–2008) – kierownik Redakcji Statystyki i Demografii w PWG (później PWE), sekretarz redakcji „Studiów Demograficznych”, uznawana za autorytet w sprawach wydawniczych, mecenas wielu autorów i prac z dziedziny demografii i statystyki.

¹⁴⁷ Organizatorami oddziałów mieli być: w Krakowie – prof. Tadeusz Banachiewicz i dr Wacław Skrzywan, w Łodzi – prof. Edward Rosset, w Poznaniu – dr Stanisław Waszak, we Wrocławiu – Tadeusz Waławski (pracownik Urzędu Wojewódzkiego).

¹⁴⁸ Wzięło w nim udział 31 członków PTS.

¹⁴⁹ Zob. „Przegląd Statystyczny” 1949, t. III, nr 1-2, s. 275-276.

¹⁵⁰ Maria Czarnowska (1906–2001) – historyk, wieloletni pracownik GUS, dr nauk ekonomicznych (1966), dyplomowany bibliotekarz, członek honorowy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1997) i Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2000).

Padowicz i Ryszard Zasepa*. Zastępcami członków Zarządu zostali: Marek Fisz*, Maria Namysłowska i dr Maksymilian J. Ziomek*. Poza członkami i zastępcami członków Zarządu do Rady PTS należeli: dr Stanisława Adamowiczowa, prof. Franciszek Bujak, prof. Jan Czekanowski, dr Tadeusz Kochmański¹⁵¹, prof. Adam Krzyżanowski, Wiktor Morawski, prof. Marcin Nadobnik, prof. Mikołaj Olekiewicz*, dr Kazimierz Romaniuk, Stanisław Róg, prof. Wacław Skrzywan, prof. Hugo Steinhäus, Edward Strzelecki, prof. Edward Szturm de Sztrem i prof. Aleksander Weryha¹⁵². Do Komisji Rewizyjnej wybrano: dra Wiesława Sadowskiego¹⁵³, Wacława Smolisa, Józefa Wojtyniaka, Mieczysława Zarembę i Zygmunta Zarembę.

Po miesiącu od Walnego Zgromadzenia, 29 czerwca 1949 r. odbyło się zebranie nowo wybranej Rady PTS. Powołano na nim Komisję Słownictwa Statystycznego oraz Komisję Szkolenia Statystycznego. Skład Komitetu Redakcyjnego został powiększony do 12 osób¹⁵⁴.

Według stanu na 1 lipca 1949 r. (zob. aneks 3.6), PTS miało 154 członków zwyczajnych (w tym 37 kobiet) i 11 członków wspierających. Najwięcej członków zwyczajnych mieszkało w Warszawie i blisko niej (91 osób), a na drugim miejscu byli mieszkańcy Trójmiasta (36 osób). W Krakowie mieszkało 9 osób. Po 4 członków miały Katowice, Lublin, Poznań i Wrocław, a po 1 osobie – Bydgoszcz, Łódź i Szczecin.

¹⁵¹ Tadeusz Kochmański (1904–1986) – urodził się w Krakowie, ukończył studia na Wydziale Górniczym AG w 1931 r., habilitował się w 1948 r., profesorem zwyczajnym został w 1958 r. Kierownik Katedry Geodezji Wyższej i Obliczeń Geodezyjnych, dziekan Wydziału Geodezji Górniczej, rektor Akademii Górniczo-Hutniczej w latach 1961–1963, doktor honoris causa AGH (1981). Inżynier-górnik z wykształcenia, ale zajmował się też wieloma innymi dziedzinami (rakiety, samoloty, medycyna, maszyny obliczeniowe – prototypy komputerów). Znał dobrze rachunek prawdopodobieństwa i statystykę matematyczną, współpracował z prof. T. Banachiewiczem, również przy opracowaniu algorytmu krakowianowego.

¹⁵² Aleksander Weryha (1894–1971) – statystyk i matematyk; pracownik Instytutu Spraw Społecznych (1937–1939); profesor statystyki w Akademii Nauk Politycznych, Szkole Głównej Służby Zagranicznej, SGH oraz SGPiS (1946–1955); profesor Uniwersytetu Warszawskiego (1955–1966). Zajmował się zwłaszcza problemami ubezpieczeń i teorią statystyki.

¹⁵³ Wiesław Sadowski (1922–2010) – specjalista z dziedziny statystyki matematycznej, ekonometrii i teorii podejmowania decyzji. Od 1960 r. profesor SGPiS (obecnie SGH), w latach 1965–1978 rektor. Członek PAN oraz Econometric Society i International Statistical Institute. Dyrektor Instytutu Ekonometrii SGPiS (1955–1981), prezes GUS (1980–1989), redaktor naczelny „Przeglądu Statystycznego” (1974–1981); poseł na Sejm PRL (1969–1980).

¹⁵⁴ Zob. *Przegląd Statystyczny* 1949, t. III, nr 1-2, s. 281-282.

Działalność sekcji i oddziałów PTS w latach 1947–1949, choć nie była tak intensywna jak w okresie przedwojennym, miała istotne znaczenie dla dalszego kształtowania polskiej myśli i praktyki statystycznej. Wpływały na to zwłaszcza zebrania naukowe poświęcone różnym zagadnieniom teoretycznym i bieżącym problemom badań statystycznych. Do końca 1949 r. Sekcja Statystyki Społeczno-Gospodarczej zorganizowała sześć takich zebrań, w Sekcji Statystyki Ludności odbyły się trzy posiedzenia naukowe, dużą aktywność wykazywała Sekcja Statystyki Matematycznej, kilkanaście zebrań oraz kurs szkoleniowy zorganizował Oddział Morski (Gdański), trzy zebrania referatowo-dyskusyjne odbyły się w Oddziale Warszawskim. W następnych latach aktywność PTS stopniowo gasła.

5.3. Schyłek i likwidacja PTS (1950–1955)

Warunki społeczno-polityczne panujące w Polsce po II wojnie światowej, a zwłaszcza w latach 1950–1955, coraz bardziej ograniczały rozwój wszelkich ośrodków cechujących się autonomią działania, niezależnością opinii i ocen, samodzielnością w podejmowaniu decyzji i funkcjonujących według reguł demokratycznych. Postępujący proces stalinizacji kraju nie ominął też instytucji i organizacji związanych ze statystyką, a w tym stowarzyszeń naukowych. Przed Polskim Towarzystwem Statystycznym również zaczęły piętrzyć się coraz większe trudności, związane zwłaszcza z nową rzeczywistością w statystyce państwowej i szkolnictwie wyższym.

W Głównym Urzędzie Statystycznym następowały istotne zmiany organizacyjne, zmieniało się także jego usytuowanie wśród centralnych urzędów administracji państwowej. GUS został włączony w zakres oddziaływania i nadzoru Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, co radykalnie ograniczyło (często wręcz eliminowało) swobodę w realizacji badań i publikowaniu ich wyników¹⁵⁵, a statystyka państwowa stała się głównie narzędziem kontroli wykonania planu. Wskutek prowadzonej w tym czasie polityki personalnej odeszło z GUS wielu fachowców, wśród

¹⁵⁵ W latach 1950–1954 zahamowana została działalność publikacyjna GUS. Nastąpiła również przerwa w wydawaniu *Rocznika Statystycznego*. Zgromadzone materiały statystyczne za lata 1950–1952 zostały zarekwirowane, a zestaw danych dla lat 1953 i 1954 ukazał się w formie tablic statystycznych opatrzonych klauzulą „do użytku służbowego bez prawa publikacji”.

których byli również członkowie PTS¹⁵⁶. Prof. Stefan Szulc – prezes GUS i jednocześnie prezes PTS – przeszedł na emeryturę, a nowe kierownictwo GUS nie było skore do współpracy z Polskim Towarzystwem Statystycznym. Atmosfera narastającej nieufności i brak wzajemnego wsparcia powodowały coraz większą niechęć do angażowania się w działalność PTS ze strony pracowników GUS, spośród których rekrutowała się znaczna liczba członków tego stowarzyszenia.

Zasadniczym utrudnieniem dla funkcjonowania Polskiego Towarzystwa Statystycznego po 1949 r. były narastające braki środków finansowych na pokrycie kosztów działalności. Główną ich przyczyną było ograniczenie pomocy lub całkowite jej wstrzymanie przez członków wspierających, od których składki stanowiły podstawową część dochodów Towarzystwa. Wycofanie się Głównego Urzędu Statystycznego ze wsparcia finansowego dla PTS i problemy związane z realizacją zobowiązań przez innych członków wspierających spowodowały, że jedynym źródłem dochodów pozostały tylko skromne i nieregularne wpływy ze składek od członków zwyczajnych¹⁵⁷.

Mimo narastających trudności Polskie Towarzystwo Statystyczne prowadziło jeszcze działalność, ale coraz mniej widoczną, prawie do końca 1950 r. Odbływały się zebrania Zarządu i niektórych sekcji (zwłaszcza Sekcji Statystyki Matematycznej), funkcjonował Oddział Morski. W marcu 1950 r. ukazał się jedyny po wojnie tom *Przeglądu Statystycznego* jako organu PTS¹⁵⁸. Ponieważ sytuacja coraz bardziej się pogarszała, na zebraniu Rady PTS, które odbyło się 17 grudnia 1950 r., Zarząd postawił wniosek o wszczęcie postępowania w sprawie likwidacji (samolikwidacji) Towarzystwa, co wymagało zwołania Walnego Zgromadzenia PTS. Rada ten wniosek odrzuciła, zalecając jednocześnie podjęcie wszelkich starań o aktywizację Towarzystwa. Był to jednak apel bez większych szans na realizację w praktyce, a wydarzenia w środowisku naukowym jeszcze te możliwości zmniejszyły.

Daleko idące konsekwencje dla statystyków pracujących w wyższych uczelniach

¹⁵⁶ Zastraszanie i inny formy szykanowania tzw. nieprawomyślnych pracowników, „czystki” osobowe często kończące się aresztowaniem, procesami, więzieniem lub zwalnianiem z pracy – były przejawami tej polityki. Zob. Z. Peuker, *op. cit.*, s. 56.

¹⁵⁷ W okresie 14.03.1947 – 29.05.1949 przychody PTS wyniosły ogółem 1029460 zł, z czego: subwencja GUS – 800000 zł, składki członków wspierających – 109990 zł, przychody Oddziału Morskiego – 72200 zł, składki członków zwyczajnych – 47270 zł. Por. „Przegląd Statystyczny” 1949, t. III, nr 1-2, s. 279.

¹⁵⁸ Był to III tom, z. 1-2, którego edycję datowano na 1949 r.

i instytutach naukowych przyniósł zwłaszcza I Kongres Nauki Polskiej, który obradował od 29 czerwca do 2 lipca 1951 r. w Warszawie¹⁵⁹. Najogólniej mówiąc, spowodował on, że przekształceniu oraz monitorowaniu poddano całą polską naukę. Zmiany miały objąć zarówno system organizacyjny, jak i metody badawcze oraz język i nauczane treści. Przebudowie merytorycznej podlegały zwłaszcza filozofia, historia i ekonomia. Zakazano uprawiania w szkołach wyższych takich dziedzin, jak socjologia czy metodologia nauk i wprowadzono obowiązkowe zajęcia z marksizmu-leninizmu.

Postanowienia Kongresu legły również u podstaw powołania Polskiej Akademii Nauk¹⁶⁰, która – w rozumieniu ówczesnych władz państwa – miała być instytucją, dzięki której świat polityczny uzyska wsparcie środowiska naukowego, a zarazem narzędzie kontroli ułatwiające sterowanie tym środowiskiem¹⁶¹. Z drugiej strony chodziło też o stworzenia takiego systemu finansowania badań naukowych, by skupiać je wokół zadań uznanych za najważniejsze dla państwa. Polska Akademia Nauk – zgodnie z postulowanym przez Kongres nowym trójczłonowym modelem organizacji nauki – miała prowadzić badania, szkoły wyższe powinny zajmować się kształceniem studentów, a zadaniem towarzystw naukowych miało być upowszechnianie wiedzy.

Ideologizacja nauki, prymat pozanaukowych kryteriów awansu akademickiego, nasilająca się cenzura wypowiedzi, szykanowanie i rugowanie z uczelni „niewygodnych” dla władzy politycznej pracowników naukowych, partyjne priorytety w obsadzaniu stanowisk kierowniczych i podobne praktyki sprawiały, że wielu naukowców musiało opuścić swoje miejsca pracy lub znalazło się na marginesie życia akademickiego¹⁶². Odbijało się to również na działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego, którego szeregi opuściło wielu przedstawicieli świata naukowego, a „otaczająca” rzeczywistość z pewnością nie sprzyjała zaangażowaniu w prace PTS.

¹⁵⁹ Zob. T. Zarycki, *Nauki ekonomiczne na kongresach nauki polskiej (1951, 1973, 1986)*, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1996, cz. I; także: J. Kossecki, *Wpływ totalnej wojny informacyjnej na dzieje PRL*, Kielce 1999.

¹⁶⁰ Powołana została ustawą o Polskiej Akademii Nauk z 30 października 1951 r. (Dz. U. z 1951 r. Nr 57, poz.391).

¹⁶¹ W 1951 r. powołano również Centralną Komisję Kwalifikacyjną dla Pracowników Nauki, co miało istotny wpływ na politykę kadrową w środowisku akademickim.

¹⁶² Wśród szykanowanych osób z kierownictwa PTS m.in. byli profesorowie: Jan Czekanowski, Adam Krzyżanowski, Marcin Nadobnik, Stefan Schmidt, Edward Strzelecki, a także Józef Wojtyniak.

Przytoczone tu okoliczności oraz szybko słabnąca wśród członków PTS wola kontynuacji pracy w tym Towarzystwie sprawiły, że w 1951 r. jego działalność faktycznie zamarła¹⁶³. Na dalszych losach PTS w decydujący sposób zaciążyła I Ogólnopolska Konferencja Katedr Statystyki Wyższych Szkół Ekonomicznych, która odbyła się w grudniu 1952 r. w Warszawie¹⁶⁴. Jej uczestnicy – ignorując fakt formalnego istnienia Polskiego Towarzystwa Statystycznego – wnioskowali o powołanie Sekcji Statystyki w ramach Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Utworzono ją już w marcu 1953 r. i od tego momentu tylko ona była faktycznym polem społecznej aktywności wielu polskich statystyków, akceptowanej politycznie i wspieranej przez ówczesne władze.

W zaistniałej sytuacji Zarząd PTS zebrał się ostatni raz 19 listopada 1953 r., podejmując uchwałę o zwołaniu Walnego Zgromadzenia w celu likwidacji Towarzystwa. Odbyło się ono 12 grudnia 1953 r. w siedzibie Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego (Warszawa, Nowy Świat 49). Uczestniczyło w nim 17 członków PTS (formalnie do PTS należało wówczas 178 osób). Obradom przewodniczył prof. Edward Rosset, a sekretarzem był dr Henryk Kopeć. Po wysłuchaniu sprawozdania z działalności PTS w okresie od 29 maja do 12 grudnia 1953 r., które przedstawił prof. Stefan Szulc, zebrani udzielili absolutorium Zarządowi PTS i podjęli uchwałę o likwidacji Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Obowiązki komisji likwidacyjnej – na wniosek prof. Edwarda Strzeleckiego – powierzono ostatniemu Zarządowi PTS. Jej posiedzenie odbyło się dopiero 4 kwietnia 1955 r. Sporządzono na nim protokół przekazujący Polskiemu Towarzystwu Ekonomicznemu akta, księgozbiory i wydawnictwa PTS, a także protokół dla Prezydium Rady Narodowej m. Warszawy o likwidacji Polskiego Towarzystwa Statystycznego¹⁶⁵. Te dokumenty formalnie rozpoczęły trwającą 26 lat nieobecność Polskiego Towarzystwa Statystycznego wśród stowarzyszeń naukowych.

¹⁶³ Na początku 1951 r. załatwiono tylko formalności związane z utworzeniem Łódzkiego Oddziału PTS, ale *de facto* oddział ten nie powstał.

¹⁶⁴ Zob. K. Romaniuk, *O programie i organizacji pracy naukowo-dydaktycznej katedr statystyki wyższych szkół ekonomicznych*, „Przegląd Statystyczny” 1954, nr 1-2.

¹⁶⁵ Ze strony PTS podpisali je: prof. Stefan Szulc, dr Egon Vielrose i Maria Czarnowska, a z ramienia PTE – prof. Mirosław Orłowski, ówczesny jego sekretarz naukowy. Protokoły te znajdują się w zbiorach archiwum GUS.

6. Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w latach 1953–1980

Realizując wytyczne I Kongresu Nauki Polskiej i postulaty Ogólnopolskiej Konferencji Katedr Statystyki, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego podjął w marcu 1953 r. uchwałę o powołaniu Sekcji Statystyki w ramach PTE¹⁶⁶. Traktując ten fakt od strony formalnej, należy stwierdzić, że odtąd przez dwa lata istniały w Polsce dwie organizacje zrzeszające statystyków, tj. niechciane przez ówczesną władzę i upadające Polskie Towarzystwo Statystyczne oraz Sekcja Statystyki PTE, która miała je zastąpić przy pełnej aprobacie czynników politycznych. Z chwilą likwidacji PTS (w kwietniu 1955 r.) jego członkowie, jeśli wyrazili taką wolę, mogli zostać przeniesieni do Sekcji Statystyki PTE. Niewielu tak uczyniło¹⁶⁷, ale do tej sekcji zapisały się też osoby, które wcześniej do PTS nie należały.

Ramy i zasady organizacyjne Sekcji Statystyki określał jej regulamin, nadany przez Zarząd Główny PTE. Zgodnie z nim, siedzibą prezydium tej sekcji była Warszawa, ale możliwe było również – po uzgodnieniu z tym prezydium – powołanie sekcji terenowych¹⁶⁸. W skład prezydium, które kierowało całością spraw Sekcji Statystyki, z wyboru wchodziło: przewodniczący, dwaj wiceprzewodniczący, sekretarz i dwaj członkowie, a z urzędu: delegat prezydium Zarządu Głównego PTE oraz przewodniczący zarządów wszystkich sekcji terenowych¹⁶⁹. Sekcje statystyczne w ramach oddziałów PTE zostały zorganizowane w Katowicach, Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu, a rolę koordynatora wyznaczono sekcji warszawskiej. Przewidywano też tworzenie sekcji terenowych w innych oddziałach PTE, co później realizowano.

¹⁶⁶ R. Kulczycki, *Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, „Przegląd Statystyczny” 1954, nr 1-2, s. 168.

¹⁶⁷ Zob. R. Kulczycki, *Z działalności Sekcji Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, „Przegląd Statystyczny” 1956, nr 1, s. 115.

¹⁶⁸ Określano je często mianem sekcji problemowych lub naukowych. W poszczególnych oddziałach i różnych okresach występowały jako sekcje statystyki, statystyki i finansów, statystyki i demografii lub statystyki i ekonometrii. Ich miejsce i rolę w strukturze PTE uregulował statut tego towarzystwa uchwalony w 1956 r.

¹⁶⁹ Zarząd sekcji terenowych, pochodzący z wyboru, tworzyli: przewodniczący, jego zastępca i sekretarz.

Pierwsze posiedzenie plenarne Sekcji Statystyki w Warszawskim Oddziale PTE odbyło się 29 maja 1953 r., na którym wybrano jej zarząd w składzie: prof. Kazimierz Romaniuk (przewodniczący), prof. Edward Szturm de Sztrem (zastępca przewodniczącego) i Roman Kulczycki¹⁷⁰ (sekretarz). Do końca 1953 r. odbyły się w tej sekcji trzy zebrania referatowo-dyskusyjne, a do połowy 1955 r. zorganizowano 11 takich spotkań.

Niewiele napisano o działalności Sekcji Statystyki PTE w następnych latach, a o sytuacji w oddziałach PTE zupełnie brakuje informacji publikowanych. Można stąd wnosić, że raczej nie było powodów do bieżącego informowania o tych sprawach; znaczących osiągnięć nie odnotowano, trudności wspominano rzadko. Dostępne publikacje wskazują¹⁷¹, że aktywność statystyków zrzeszonych w PTE przejawiała się głównie w akcji odczytowej, organizowaniu i prowadzeniu szkoleń oraz we współpracy ze szkołami i szkolnymi kołami zainteresowań (zwłaszcza w szkołach ekonomicznych i rolniczych). Na przeszkodzie w rozwinięciu szerszej działalności stawały braki finansowe, małe zainteresowanie ze strony Zarządu Głównego PTE i podobne okoliczności, ale główna przyczyna słabego rozwoju Sekcji Statystyki tkwiła chyba w małym zaangażowaniu i nikłej inicjatywie jej członków, którą krepowały ówczesne realia gospodarcze i polityczne.

Cele i zadania stawiane przed Sekcją Statystyki PTE w momencie jej tworzenia osiągnięto tylko w niewielkim stopniu. Efekty działalności tej sekcji nie satysfakcjonowały ani jej kierownictwa, ani Zarządu Głównego PTE, a wszelkie apele wzywające do intensyfikacji wysiłku w celu zwiększenia jej osiągnięć i dalszego rozwoju nie znajdowały posłuchu i nie przynosiły spodziewanego rezultatu. Jednak dzięki temu forum, jakim była Sekcja Statystyki PTE, nie doszło do pełnej dezintegracji środowiska statystyków polskich i ich zagubienia w ówczesnej rzeczywistości. Jej członkowie oraz inni statystycy coraz bardziej uświadamiali sobie potrzebę ponow-

¹⁷⁰ Roman Kulczycki (1923–2010) – późniejszy profesor SGH, gdzie pełnił funkcje prodziekana, dziekana i prorektora (zob. „Wiadomości Statystyczne” 2010, nr 3). W latach 1966–1972 sekretarzem sekcji statystyki w Warszawskim Oddziale PTE był prof. Jan Kordos (późniejszy prezes PTS), a w latach 1974–1980 funkcję tę pełnił prof. Jerzy Greń*.

¹⁷¹ R. Kulczycki, *op. cit.*; Z. Kułakowski, *Zadania sekcji i kół statystycznych przed Zjazdem PTE*, „Wiadomości Statystyczne” 1970, nr 9; Z. Peuker, *Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 60–67.

nego zorganizowania się w odrębnym stowarzyszeniu, do czego doprowadzono na początku 1981 r. Można więc powiedzieć, że Sekcja Statystyki PTE odegrała bardzo ważną rolę łącznika i zwornika podczas 26-letniej przerwy w istnieniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego¹⁷².

7. Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1981–2011

7.1. Reaktywowanie PTS w roku 1981

Myśl o ponownym powołaniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego pojawiła się w 1980 r. wśród pracowników Głównego Urzędu Statystycznego¹⁷³. Zespołem, który miał ten zamiar zrealizować, kierował prof. Leszek Zienkowski¹⁷⁴, a współpracowali z nimi zwłaszcza dr Lucjan Adamczuk i Kazimierz Latuch, a później (po powrocie z Etiopii w 1980 r.) dołączył do nich prof. Jan Kordos. Efektem prac tej grupy inicjatywnej było przede wszystkim przygotowanie projektów statutu i deklaracji programowej oraz zwołanie Zgromadzenia Założycielskiego PTS. Idea reaktywowania PTS trafiła na podatny grunt i to zebranie odbyło się 16 kwietnia 1981 r. w Warszawie¹⁷⁵. Podjęto na nim uchwałę o powołaniu do życia stowarzyszania pod nazwą Polskie Towarzystwo Statystyczne, zatwierdzono projekty dokumentów wymaganych przy jego rejestracji i wybrano Tymczasową Radę Główną PTS, zobowiązując ją do prowadzenia dalszych prac w kierunku zalegalizowania PTS i tworzenia fundamentów jego działalności.

W skład prezydium Tymczasowej Rady Główniej PTS weszli: prof. Mikołaj Latuch¹⁷⁶ (prezes), prof. Jan Kordos i prof. Leszek Zienkowski (wiceprezesi), dr Lucjan

¹⁷² Por. Z. Peuker, *Sekcja ...*, *op. cit.*, s. 66.

¹⁷³ Wpisywało się to w historię wydarzeń zmierzających do przemian społeczno-politycznych w Polsce, określanych mianem *Sierpień 1980*. Zob. L. Adamczuk, K. Latuch, *Reaktywowanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, „Wiadomości Statystyczne” 1981 nr 6, s. 36-39.

¹⁷⁴ Leszek Zienkowski (1923–2009) – wybitny ekonomista i statystyk, współtwórca rachunków narodowych w Polsce, wieloletni dyrektor Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN (zob. „Wiadomości Statystyczne” 2009, nr 11, s. 115).

¹⁷⁵ Uczestniczyło w nim blisko 50 przedstawicieli środowisk statystycznych z Białegostoku, Lublina, Łodzi, Olsztyna, Poznania, Rzeszowa, Szczecina, Torunia, Warszawy i Wrocławia, a 42 podpisało deklaracje założycielskie (zob. aneks 3.7). Obrady, którym przewodniczył dr Lucjan Adamczuk, zorganizowano w sali warszawskiego Muzeum Woli.

¹⁷⁶ Mikołaj Latuch (1931–2005) – statystyk i demograf, profesor SGH, dyrektor Instytutu Gospodarstwa Społecznego w latach 1972–1980.

Adamczuk (sekretarz) i Kazimierz Latuch (skarbnik)¹⁷⁷. Ponadto do tej Rady zostali wybrani: dr Maria Czarnowska, dr Kazimierz Kruska, dr Stanisław Paradysz i Jacek Kaleta¹⁷⁸.

Tymczasowa Rada Główna PTS działała 19 miesięcy. W tym czasie został zarejestrowany statut PTS¹⁷⁹, utworzono 9 oddziałów terenowych¹⁸⁰, przyjmowano nowych członków¹⁸¹ i założono centralny ich rejestr, a także przygotowano program dalszych prac. Na liście członków PTS w końcu tego okresu było 295 osób, spośród których wybrani zostali delegaci na najbliższe Walne Zgromadzenie.

7.2. PTS w latach 1982–1985

Pierwsze po reaktywowaniu PTS Walne Zgromadzenie Delegatów¹⁸² odbyło się 29 listopada 1982 r. Sprawozdanie z pracy tymczasowej Rady Głównej PTS przedstawił na nim prof. M. Latuch, a program dalszych prac omówił prof. L. Zienkowski. Po dyskusji przeprowadzono wybory do nowych władz Towarzystwa¹⁸³.

W skład prezydium Rady Głównej weszli: prof. Mikołaj Latuch (prezes), prof. Andrzej Barczak i prof. Ryszard Zasepa (wiceprezesi), Kazimierz Latuch (sekretarz), Maria Namysłowska (skarbnik) oraz dr Stanisław Paradysz i dr Stanisław Róg. Ponadto członkami tej Rady zostali: prof. Maria Cieślak, dr Czesław Domański, prof. Zdzisław Hellwig, Jacek Kaleta, Stanisław Kaniewicz, dr Edward Kolanko, dr Kazimierz Kruska, prof. Mirosław Krzysztofiak, prof. Roman Kulczycki, Stanisław Łukasik, dr Mieczysław Sobczyk, prof. Leszek Zienkowski i Bogumił Ziółek*. Prze-

¹⁷⁷ W połowie 1982 r. L. Adamczuk (po internowaniu w czasie stanu wojennego) wycofał się ze składu Tymczasowej Rady Głównej PTS i od tego czasu K. Latuch był również jej sekretarzem.

¹⁷⁸ Jacek Kaleta (1932–1999) – wówczas dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu.

¹⁷⁹ Z datą 10 września 1981 r. (zob. aneks 1.4).

¹⁸⁰ W Gdańsku, Katowicach, Koszalinie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu, a w początkowym stadium organizacji był oddział w Krakowie.

¹⁸¹ W tym celu opracowane zostały odpowiednie zasady postępowania i formularze (deklaracja, kwestionariusz osobowy i legitymacja członkowska), których później w istotny sposób nie zmieniano.

¹⁸² Uczestniczyło w nim 37 delegatów. Obrady zorganizowano w auli ówczesnej SGPiS (obecnie SGH). Przewodniczył im dr Stanisław Róg.

¹⁸³ Siedziba PTS znajdowała się wówczas w Katedrze Demografii Społeczno-Ekonomicznej SGPiS w Warszawie.

wodniczącym 5-osobowej Głównej Komisji Rewizyjnej PTS był Zygmunt Peuker¹⁸⁴, a na czele 11-osobowego Sądu Koleżeńskiego stał Andrzej Jopkiewicz.

Kadencja nowych władz PTS trwała nieco ponad 3 lata. Rada Główna zebrała się w tym czasie dwukrotnie (20.01.1984 i 4.05.1984). Funkcjonowało 9 oddziałów terenowych, a liczba członków zwyczajnych zwiększyła się do prawie 400. Mimo że do PTS przystąpiło 29 członków wspierających (w tym 15 wojewódzkich urzędów statystycznych)¹⁸⁵, Towarzystwo borykało się z dużymi trudnościami finansowymi, co zasadniczo ograniczało jego aktywność.

7.3. Rozwój PTS w latach 1986–1994

Kolejny etap działalności PTS rozpoczęło Walne Zgromadzenie Delegatów obradujące 14 grudnia 1985 r. w Warszawie¹⁸⁶. Przyjęto na nim sprawozdania ustępujących władz, tj. Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej oraz Sądu Koleżeńskiego, i udzielono im absolutorium. Walne Zgromadzenie wprowadziło też zmiany w statucie PTS¹⁸⁷, z których najważniejsze było wydłużenie kadencji władz do 4 lat i ustalenie, że posiedzenia plenarne Rady Głównej zwołuje się raz na pół roku. W wyniku wyborów przeprowadzonych podczas tego Zgromadzenia ukonstytuowały się nowe władze naczelne PTS.

W skład Rady Głównej weszli: prof. Andrzej Balicki¹⁸⁸ (Gdańsk), Jan Berger (Warszawa), prof. Czesław Domański (Łódź), Barbara Grabara (Gdańsk), dr Edward Kolanko* (Szczecin), prof. Jan Kordos (Warszawa), Stanisław Kwiatkowski (Łódź), Kazimierz Latuch (Warszawa), Wiesław Łagodziński (Warszawa), Lucy-

¹⁸⁴ Zygmunt Peuker (1921–2010) – wielce zasłużony pracownik GUS, b. dyrektor Departamentu Statystyki Pracy, autor wielu publikacji z zakresu statystyki pracy i dydaktyki statystyki, animator ogólnopolskiego konkursu statystycznego dla szkół średnich. Członek PTS od 1949 r.

¹⁸⁵ Zob. J. Berger, *Członkowie wspierający PTS*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1986, nr 1.

¹⁸⁶ Uczestniczyło w nim 33 delegatów reprezentujących wszystkie oddziały terenowe. Obrady prowadzono w auli SGPiS. Od stycznia 1988 r. siedziba Rady Głównej została przeniesiona do budynku GUS przy al. Niepodległości 208, gdzie dotychczas się znajduje.

¹⁸⁷ Statut po zmianach został zatwierdzony przez organ rejestrowy 28 lutego 1986 r. (zob. aneks 1.5).

¹⁸⁸ Andrzej Balicki (1944–2007) – profesor Uniwersytetu Gdańskiego, organizator oddziału PTS w Gdańsku, wieloletni członek władz tego oddziału i władz naczelnych PTS (zob. „Wiadomości Statystyczne” 2007, nr 5, s. 106).

na Przybylska (Katowice), dr Zenon Rajewski¹⁸⁹ (Warszawa), dr Janusz Śmigielski (Łódź), Tadeusz Toczyński (Warszawa), dr Jerzy Wilczko¹⁹⁰ (Koszalin), prof. Ryszard Zasepa (Warszawa). Prezydium Rady Głównej ukonstytuowało się następująco: prof. Jan Kordos (prezes), prof. Czesław Domański i prof. Ryszard Zasepa (wiceprezesi), dr Zenon Rajewski (sekretarz), Jan Berger (skarbnik) oraz Stanisław Kwiatkowski i Wiesław Łagodziński (członkowie prezydium).

Do Głównej Komisji Rewizyjnej wybrani zostali: dr Zofia Pawłowska (przewodnicząca), Stanisław Kaniewicz (zastępca przewodniczącej), Henryk Mikulski (sekretarz) oraz Marian Krawczyk i Zbigniew Pietrzak. Sąd Koleżeński wybrano w następującym składzie: Andrzej Jopkiewicz (przewodniczący), dr Maria Czarnowska (zastępca przewodniczącego), Zygmunt Peuker (sekretarz) oraz Adam Dobija, dr Stefan Grzesiak, Grażyna Kochanowicz, Zofia Lonc, Maria Namysłowska, dr Stanisław Róg, Mirosław Szreder, prof. Zofia Zarzycka¹⁹¹.

Na posiedzeniu plenarnym Rady Głównej PTS w październiku 1986 r. podjęto decyzję o wydawaniu pisma pt. „Biuletyn Informacyjny RG PTS”. Jego inauguracyjny numer ukazał się pod koniec 1986 r. Na okładce tego pisma po raz pierwszy pojawił się emblemat PTS, który umieszczano na wszystkich jego wydaniach. Był to zarazem pierwowzór dzisiejszego logo PTS. Znalazł się on również na znaczku organizacyjnym PTS, który wykonała Mennica Warszawska we wrześniu 1989 r., a otrzymali go wszyscy członkowie Towarzystwa¹⁹².

Trudna do przecenienia i ważąca na dalszych losach PTS była decyzja o utworzeniu własnej jednostki badawczej, prowadzącej działalność odpłatną na rzecz zlecających. Stało się nią Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS (BBiAS), powołane w marcu 1987 r., którego kierownikiem został Wiesław Łagodziński¹⁹³. Zysk wygospodarowany przez tą agendę pozwalał finansować praktycznie całą działalność PTS i zapewniał mu dużą niezależność ekonomiczną, co z pewnością było ewenementem w gronie podobnych stowarzyszeń.

¹⁸⁹ Zenon Rajewski – wówczas sekretarz naukowy Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN.

¹⁹⁰ Jerzy Wilczko (1950–1988) – wówczas przewodniczący Rady Oddziału PTS w Koszalinie (zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS”, nr 6).

¹⁹¹ Zofia Zarzycka (1925–2010) – statystyk i demograf, profesor Uniwersytetu Łódzkiego (zob. *Sylwetki łódzkich uczonych*, red. E. Karasiński, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1998, s. 11–13).

¹⁹² Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 12.

¹⁹³ Zob. rozdział 14 oraz aneks 5 w niniejszej monografii.

W 1987 r. mijało 75 lat od chwili założenia PTS w Krakowie. Centralnym wydarzeniem w obchodach tego jubileuszu była konferencja naukowa zorganizowana 26 października 1987 r. w Warszawie, której towarzyszyła wystawa okolicznościowa w gmachu GUS¹⁹⁴. Po zakończeniu tej konferencji odbyło się Sprawozdawcze Walne Zgromadzenie PTS, na którym podsumowano prawie dwuletnią działalność Towarzystwa i wyznaczono główne kierunki dalszej pracy. Podjęto też uchwałę o powiększeniu do 22 liczby członków Rady Głównej, do której dodatkowo wybrani zostali: dr Tadeusz Jurek (Wrocław), Małgorzata Kokocińska (Elbląg), dr Kazimierz Kruszką (Poznań), dr Ryszard Niewczas (Toruń), Jerzy Nyczaj (Kielce), prof. Kazimierz Zajac (Kraków) i prof. Aleksander Zeliaś¹⁹⁵ (Kraków).

Od grudnia 1985 r. do marca 1990 r. odbyło się siedem plenarnych zebrań Rady Głównej PTS. Powołano w tym czasie dwie sekcje, pięć komisji i dwa zespoły problemowe; gremia te prowadziły działalność o zasięgu ogólnopolskim¹⁹⁶. Przy Oddziale PTS w Krakowie zlokalizowana została Ogólnopolska Sekcja Taksonomiczna, a przy Oddziale Gdańskim – Ogólnopolska Sekcja Metodologii i Organizacji Badań. Do wspomnianych komisji i zespołów należały: Komisja Historii Statystyki, Komisja Statystyki Społecznej, Komisja Statystyki w Przedsiębiorstwie, Komisja Integracji Statystyków, Komisja ds. Jakości Danych Statystycznych, Zespół Lektorów oraz Zespół Popularyzacji Statystyki (z siedzibą w Łodzi). W sierpniu 1989 r. miesięcznik „Wiadomości Statystyczne” stał się wspólnym organem Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Zwiększyło się oddziaływanie PTS i wzrosła jego atrakcyjność w środowisku statystyków. W styczniu 1990 r. do PTS należało ok. 950 osób zgrupowanych w jego 26 zarejestrowanych oddziałach¹⁹⁷.

¹⁹⁴ Zob. J. Berger, *Wystawa 75-lecia powstania PTS*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS”, nr 5.

¹⁹⁵ Aleksander Zeliaś (1939–2006) – profesor Akademii Ekonomicznej (Uniwersytet Ekonomiczny) w Krakowie, prorektor tej uczelni w latach 1981–1987 i kierownik Katedry Statystyki (1992–2006); przewodniczący Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN (1993–2006); dr h.c. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu (1996) i w Bratysławie (2002); członek wielu międzynarodowych towarzystw naukowych, od 1997 r. członek International Statistical Institute (zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2002, nr 15-16, s. 3-4 i 46-47).

¹⁹⁶ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1990, nr 13.

¹⁹⁷ Ich siedziby znajdowały się w następujących miastach: Bielsko Biała, Bydgoszcz, Ciechanów, Częstochowa, Elbląg, Gdańsk, Jelenia Góra, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Ostrołęka, Piła, Piotrków Trybunalski, Płock, Poznań, Przemyśl, Radom, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław i Zielona Góra. Zmierzano do tego, by oddziały PTS tworzyć tam, gdzie znajdowały się siedziby ówczesnych wojewódzkich urzędów statystycznych.

Można zatem powiedzieć, że Polskie Towarzystwo Statystyczne przekształciło się w organizację masową o zasięgu ogólnopolskim.

Dynamiczny rozwój PTS notuje się również w następnym okresie, który 31 marca 1990 r. rozpoczęło Walne Zgromadzenie Delegatów w Warszawie¹⁹⁸. Udzielono na nim absolutorium ustępującym władzom naczelnym, podjęto uchwałę o zmianach w statucie PTS (w tym o zwiększeniu do 23 liczby członków Rady Głównej i zmniejszeniu do 5 liczby członków Sądu Koleżeńskiego), wyznaczono główne kierunki działalności PTS w następnej kadencji oraz przeprowadzono wybory do Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego.

W skład nowo wybranej Rady Głównej PTS weszli: prof. Andrzej Balicki (Gdańsk), Jan Berger (Warszawa), dr Józef Bielecki (Gdańsk), Bernard Czajkowski (Toruń), dr Adam Czyżewski (Łódź), prof. Czesław Domański (Łódź), dr Tadeusz Jurek (Wrocław), prof. Jan Kordos (Warszawa), dr Kazimierz Kruszka (Poznań), Stanisław Kwiatkowski (Łódź), Wiesław Łagodziński (Warszawa), dr Ryszard Niewczas (Toruń), prof. Tomasz Panek (Warszawa), Stanisław Pawlicki (Kraków), dr Zofia Pawłowska (Warszawa), Lucyna Przybylska (Katowice), dr Zenon Rajewski (Warszawa), dr Jerzy Romański (Toruń), Tadeusz Toczyński (Warszawa), prof. Kazimierz Zając (Kraków), prof. Ryszard Zasepa (Warszawa), prof. Jan Zawadzki (Szczecin) i prof. Aleksander Zeliaś (Kraków). Prezydium RG PTS tworzyli: prof. Jan Kordos¹⁹⁹ (ponownie został prezesem), prof. Andrzej Balicki i prof. Ryszard Zasepa²⁰⁰ (wiceprezesi), dr Zenon Rajewski (sekretarz), Jan Berger (skarbnik) oraz prof. Czesław Domański, dr Kazimierz Kruszka, Wiesław Łagodziński i dr Zofia Pawłowska²⁰¹ (członkowie prezydium). Nowy skład Głównej Komisji Rewizyjnej był następujący: Teresa Gapińska, dr Jan Gajda²⁰² (przewodniczący), dr Marian Kucharski (zastępca przewodniczącego), Jadwiga Pach i dr Maria Witek. Do Sądu koleżeńskiego zostali

¹⁹⁸ Zorganizowano je w gmachu GUS przy al. Niepodległości 208, gdzie również odbywały się wszystkie następne Walne Zgromadzenia PTS. Uczestniczyło w nim 79 delegatów. Obradom przewodniczył Stanisław Pawlicki, wówczas dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Krakowie.

¹⁹⁹ W 1992 r. prof. Jan Kordos został wiceprezesem GUS i pełnił tę funkcję do 1996 r.

²⁰⁰ Zmarł pod koniec kadencji, 7 sierpnia 1994 r.

²⁰¹ W lipcu 1993 r. Zofia Pawłowska zrezygnowała z członkostwa w Radzie Głównej PTS i w jej prezydium.

²⁰² Jan Gajda nie podjął działalności w Głównej Komisji Rewizyjnej PTS. W tej sytuacji zadania przewodniczącego komisji z konieczności przejął dr Marian Kucharski.

wybrani: Andrzej Jopkiewicz (przewodniczący), Zygmunt Peuker (zastępca przewodniczącego), Kazimierz Latuch (sekretarz), Janusz Łyskawa i Andrzej Włoch.

W okresie od marca 1990 r. do września 1994 odbyło się 9 plenarnych zebrań Rady Głównej. Powołano w tym czasie nowy oddział PTS w Gorzowie Wielkopolskim (powstał 21 stycznia 1993 r.) oraz rozwiązano oddziały w Bielsku Białej i Koszalinie (ich członkowie mogli przenieść się do innych oddziałów). Ostatecznie we wrześniu 1994 r. funkcjonowało (ze znacznie zróżnicowaną aktywnością²⁰³) 25 oddziałów, zrzeszających 1075 członków PTS. Większość w tej społeczności stanowili pracownicy urzędów statystycznych, ale w wielu ośrodkach akademickich ich udział w ogólnej liczbie osób należących do PTS był podobny do tego, jaki mieli reprezentanci wyższych uczelni. W zasadzie oddziały terenowe PTS obejmowały zasięgiem swojego działania te ówczesne województwa, w których znajdowała się ich siedziba, ale były też oddziały wychodzące poza te ramy²⁰⁴, przez co Towarzystwo zwiększało swoją obecność na terenie całego kraju.

W styczniu 1991 r. rozwiązane zostały dwie komisje (Komisja Statystyki w Przedsiębiorstwie i Komisja Integracji Statystyków) oraz Zespół Lektorów. Pozostałe komisje, zespoły i sekcje działały nadal, ale w nieco zmienionym zakresie. Sekcja Taksonomiczna w styczniu 1994 r. została przekształcona w Sekcję Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD) i pod taką nazwą występowała w następnych latach²⁰⁵. Nadal bardzo efektywnie działało Biuro Badań i Analiz Statystycznych, zapewniając środki finansowe dla rozwijającego się Towarzystwa.

W 1992 r. PTS obchodziło 80-lecie swojego założenia. Uroczystości jubileuszowe odbyły się 19 maja w Mogilanach k. Krakowa i były połączone z konferencją naukową. Po jej zakończeniu obradowało Walne Zgromadzenie Sprawozdawcze Delegatów PTS²⁰⁶. Wnioski i uchwały tego gremium zmierzały głównie w kierunku aktywizacji pracy w oddziałach terenowych i wejścia PTS na szersze forum międzynarodowe. Zalecono, by prezydium Rady Głównej podjęło odpowiednie kroki w celu stowarzy-

²⁰³ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1992, nr 20.

²⁰⁴ Np. Oddział Poznański obejmował województwa: poznańskie, konińskie i leszczyńskie; Oddział Toruński – toruńskie i włocławskie; Oddział Wrocławski – wrocławskie wałbrzyskie i opolskie.

²⁰⁵ Zob. rozdział 13.

²⁰⁶ Uczestniczyło w nim 44 delegatów; obradom przewodniczył Stanisław Pawlicki (zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1992, nr 22).

szania PTS z Międzynarodowym Instytutem Statystycznym (International Statistical Institute – ISI). Realizacja tego postanowienia sprawiła, że od kwietnia 1994 r. PTS stało się członkiem zbiorowym ISI (zob. aneks 6). Ważnym wydarzeniem – tak dla PTS, jak i całej polskiej statystyki – stało się powołanie czasopisma „Statistics in Transition”. Ten organ PTS, o charakterze międzynarodowym, powstał z inicjatywy prof. Jana Kordosa, który też został jego redaktorem naczelnym²⁰⁷. Pierwszy numer nowego pisma, które jest wydawane w języku angielskim, ukazał się w lipcu 1993 r. Zyskało ono wysokie uznanie statystyków z różnych krajów²⁰⁸, a wielu z nich ściśle współpracuje przy jego tworzeniu (zob. rozdz. 12.6).

Można ogólnie stwierdzić, że Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1990–1994 umocniło się organizacyjnie, rozbudowało swoje struktury ogólnopolskie i terenowe, weszło szerszym frontem na arenę międzynarodową. Rozwijały się jego kontakty z innymi stowarzyszeniami, dobrze układała się współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym i wojewódzkimi urzędami statystycznymi, wzrastała aktywność PTS na terenie wyższych uczelni i instytutów naukowych oraz w szkolnictwie średnim. Sumaryczne ujęcie tego dorobku, z którym PTS wkraczało w następny etap swojego rozwoju, przedstawiono na Walnym Zgromadzeniu Delegatów w październiku 1994 r.

7.4. PTS od 11 X 1994 do 15 XI 2005

Podczas kolejnego w historii PTS Walnego Sprawozdawczo-Wyborczego Zgromadzenia Delegatów, które odbyło się 11 października 1994 r. w Warszawie²⁰⁹, przyjęto sprawozdania z działalności Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej, Sądu Koleżeńskiego oraz Biura Badań i Analiz Statystycznych przy RG PTS, wprowadzo-

²⁰⁷ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 30, s. 10 i 11 oraz A. Szulc, *Statistics in Transition*, „Biuletyn Informacyjny”, RG PTS, 1994, nr 28, s. 47-49.

²⁰⁸ Wyrazem tego uznania było m.in. włączenie prof. Jana Kordosa przez Amerykański Instytut Biograficzny do publikacji *Who's Who of Contemporary Achievement* oraz *The International Directory of Distinguished Leadership*. W 1994 r. prof. J. Kordos otrzymał też od tego Instytutu oraz od Międzynarodowego Centrum Biograficznego nominację do tytułu „Międzynarodowy Człowiek Roku”. (Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 31). Nominację Amerykańskiego Instytutu Biograficznego do tytułu „Człowiek Roku 1993” otrzymał prof. Mikołaj Latuch, prezes PTS w latach 1981–1985.

²⁰⁹ Przybyli na nie delegaci tylko z 22 oddziałów PTS. Obradom przewodniczył Stanisław Pawlicki. Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 31.

no zmiany do statutu PTS i wybrano nowe władze naczelne Towarzystwa. Zgodnie z uchwałą Walnego Zgromadzenia, liczba wiceprezesów PTS została zwiększona do 3, a sprawowanie funkcji prezesa PTS ograniczono do dwóch kadencji.

W skład nowo wybranej Rady Głównej weszli: dr Stanisław Bartczak²¹⁰ (Łódź), Jan Berger (Warszawa), Bogusława M.E. Bulska (Warszawa), Marek Ćwiek (Toruń), prof. Czesław Domański (Łódź), Paweł Dziedzic (Toruń), Józef Gwozdowski (Radom), dr Tadeusz Jurek (Wrocław), dr Kazimierz Kruszka (Poznań), Stanisław Kwiatkowski (Łódź), Wiesław Łagodziński (Warszawa), Janusz Łyskawa (Gdańsk), prof. Tomasz Panek (Warszawa), prof. Jan Paradysz (Poznań), dr Mieczysław Sobczyk (Lublin), prof. Bogdan Stefanowicz (Warszawa), dr Mirosław Szreder (Gdańsk), Kazimierz Tucki (Lublin), prof. Tadeusz Walczak (Warszawa), prof. Kazimierz Zając (Kraków), prof. Jan Zawadzki (Szczecin) i prof. Aleksander Zeliaś (Kraków). Prezydium tej Rady tworzyli: prof. Czesław Domański (prezes), dr Kazimierz Kruszka, Wiesław Łagodziński i dr Mirosław Szreder (wiceprezesi), Józef Gwozdowski (sekretarz), Jan Berger (skarbnik). Główna Komisja Rewizyjna ukonstytuowała się następująco: dr Marian Kucharski (przewodniczący), Teresa Gapińska (zastępca przewodniczącego), Andrzej Jopkiewicz, Jadwiga Pach i Anna Pazdan (członkowie). Sąd Koleżeński wybrano w składzie: dr Lechosław Stępień (przewodniczący), Czesław Jerzak²¹¹, Teresa Nowakowska, prof. Józef Stawicki i Zbigniew Wąsowski (członkowie).

Pierwsze posiedzenie plenarne Rady Głównej PTS w nowym składzie odbyło się w Warszawie 11 kwietnia 1995 r. Omawiano na nim trzy główne kwestie: działalność gospodarczą PTS, aktywizację oddziałów regionalnych oraz współpracę z GUS²¹². W odniesieniu do pierwszej z nich podjęto uchwałę w sprawie działalności gospodarczej BBiAS oraz współpracy pomiędzy BBiAS i radami oddziałowymi PTS. Drugi temat, po części związany również z tą uchwałą, podjęto zwłaszcza jako wynik spotkania przewodniczących rad oddziałowych PTS, które 18 stycznia 1995 r. odbyło się

²¹⁰ Stanisław Bartczak (1942–2004) – nauczyciel akademicki, dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Łodzi (1993–1996), przewodniczący Rady Oddziału PTS w Łodzi (1993–1996).

²¹¹ Czesław Jerzak (1946–2009) – zastępca dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Poznaniu (1990–1996), członek PTS od 1981 r.

²¹² Zob. *Protokół z posiedzenia...* oraz K. Kruszka, *Kierunki i możliwości aktywizacji oddziałów Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1995, nr 33.

w Poznaniu. Współpracę z GUS i wojewódzkimi urzędami statystycznymi postanowiono ująć w ramy porozumienia pomiędzy prezesami PTS i GUS. Każda z tych kwestii, bardzo istotnych dla funkcjonowania PTS, powracała kilkakrotnie na zebraniach prezydium RG PTS. Omawiano je również na kolejnych posiedzeniach plenarnych Rady Głównej (29 marca i 28 października 1996 r.)²¹³.

Relacje pomiędzy PTS i urzędami statystycznymi nabrały szczególnego znaczenia w świetle uchwalonej przez Sejm RP nowej ustawy o statystyce²¹⁴. Było to związane m.in. z powołaniem Rady Statystyki jako organu opiniotwórczo-doradczego Prezesa Rady Ministrów, ze zmianą w kierownictwie GUS oraz z nową strukturą (również terytorialną) służb statystyki publicznej. W tym kontekście jako szczególnie ważne odnotować należy zwłaszcza dwa zebrania: 1) spotkanie przewodniczącego Rady Statystyki dra Franciszka Kubiczka z Radą Główną i przewodniczącymi rad oddziałów PTS, w którym uczestniczyli także dyrektorzy departamentów GUS i urzędów statystycznych; odbyło się ono 29 marca 1996 r. w Warszawie z inicjatywy prezesa PTS; 2) spotkanie prezesa GUS Tadeusza Toczyńskiego z Radą Główną i przewodniczącymi rad oddziałów PTS, które odbyło się 21 czerwca 1996 r. w Warszawie²¹⁵. Dyskusja i stanowiska prezentowane na tych zebraniach miały istotny wpływ na dalsze kształtowanie się relacji pomiędzy służbami statystyki publicznej i członkami PTS.

W kwietniu 1997 r. minęło 85 lat od założenia PTS w Krakowie. Z tej okazji ukazał się numer specjalny „Biuletynu Informacyjnego RG PTS”, gdzie zamieszczono kronikę działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1912–1997, którą opracował Zygmunt Peuker²¹⁶. Zorganizowano również konferencję naukową i wystawę w Łodzi (27 i 28 listopada 1997 r.), którą poświęcono prof. Edwardowi Rossetowi w 100-lecie jego urodzin.

²¹³ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1995, nr 34 oraz 1996, nr 38 i 39.

²¹⁴ Ustawa z 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. 1995, nr 88).

²¹⁵ Prawie w rocznicę tego spotkania, 30 czerwca 1997 r. zawarte zostało porozumienie pomiędzy Głównym Urzędem Statystycznym i Polskim Towarzystwem Statystycznym, które podpisali prezes GUS Tadeusz Toczyński i prezes PTS Czesław Domański (zob. aneks 7). Ten dokument obowiązuje dotychczas bez zmian.

²¹⁶ „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1997, nr 42.

Kolejne plenarne zebranie Rady Głównej PTS odbyło się 16 lutego 1999 r. w Warszawie²¹⁷. Uczestniczyli w nim przewodniczący rad oddziałowych²¹⁸ i członkowie Głównej Komisji Rewizyjnej PTS. W pierwszej jego części prezes PTS przedstawił w zarysie sprawozdanie z działalności merytorycznej Towarzystwa w 1998 r. Część drugą wypełniła dyskusja o przyszłości PTS na tle reformy administracyjnej kraju²¹⁹, którą zakończyła uchwała o przeniesieniu terminu najbliższego Walnego Zgromadzenia PTS na jesień 1999 r. Wobec znacznych trudności finansowych i przeszkód natury organizacyjnej, zwołano je dopiero na początku 2000 r.

Walne Sprawozdawczo-Wyborcze Zgromadzenie PTS, zamykające kadencję z lat 1994–1999, odbyło się 29 lutego 2000 r. w Warszawie²²⁰. Po wysłuchaniu sprawozdań ustępujących władz naczelnych PTS i dyskusji, na wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej zebrani jednomyślnie udzielili absolutorium ustępującej Radzie Głównej, a następnie wybrali nowy jej skład osobowy. Przeprowadzono też wybory do Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego, a także – po raz pierwszy – czterem kandydatom nadano godność członków honorowych PTS.

Do Rady Głównej PTS w kadencji 2000–2005 weszli: prof. Andrzej Barczak (Katowice), dr Stanisław Bartczak (Łódź), Jan Berger (Warszawa), prof. Józef Biolik (Katowice), dr Bogusława M.E. Bulska (Warszawa), prof. Bronisław Ceranka (Poznań), prof. Eugeniusz Gatnar (Katowice), Józef Gwozdowski (Radom), dr Tadeusz Jurek (Wrocław), dr Kazimierz Kruszka (Poznań), Wiesław Łagodziński (Warszawa), Janusz Łyskawa (Gdańsk), prof. Tomasz Panek (Warszawa), prof. Jan Paradysz (Poznań), prof. Bogdan Stefanowicz (Warszawa), dr Lechosław Stępień (Łódź), prof. Mirosław Szreder (Gdańsk), prof. Tadeusz Walczak (Warszawa), prof. Kazimierz Zajac (Kraków), prof. Jan Zawadzki (Szczecin), prof. Aleksander Zeliaś (Kraków). Prezydium tej Rady ukonstytuowało się następująco: prof. Czesław Domański (ponownie został prezesem), Bogusława M.E. Bulska, Wiesław Łagodziński i prof. Aleksander

²¹⁷ Zob. K. Kruszka, *Z troską i nadzieją o sprawach PTS*, „Kwartalnik Statystyczny” 1999, nr 2.

²¹⁸ Reprezentowanych było 16 oddziałów.

²¹⁹ Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadzony został zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny Polski, co pociągało za sobą również zmiany w strukturze służb statystyki publicznej oraz wpływało na usytuowanie regionalnych oddziałów PTS.

²²⁰ Uczestniczyło w nim 83% ogólnej liczby delegatów wybranych w oddziałach regionalnych PTS. Zebraniu przewodniczył prof. Aleksander Zeliaś (zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2000, nr 5 i 6).

Zeliaś (wiceprezesi), dr Kazimierz Kruszką (sekretarz), Jan Berger (skarbnik). Główną Komisję Rewizyjną tworzyli: dr Marian Kucharski (przewodniczący), Andrzej Jopkiewicz (zastępca przewodniczącego), Jadwiga Pach, Liliana Talaga i Władysław Wiśniowski. Przewodniczącym Sądu Koleżeńskiego został prof. Wiesław Wagner²²¹, a jego członkami byli: dr Jacek Batóg, dr Alina Jędrzejczak, Alicja Kozieł, Edmund Makowiecki, Wiktor Malinowski, Wiesław Mazur, prof. Walenty Ostasiewicz, prof. Urszula Siedlecka²²², Zbigniew Wąsowski i Krystyna Wilhelm.

W uznaniu wybitnych zasług dla statystyki członkami honorowymi Polskiego Towarzystwa Statystycznego zostali: dr Maria Czarnowska²²³, dr Richard Platek²²⁴, dr Stanisław Róg²²⁵ i prof. Kazimierz Zając²²⁶. Do tej listy w późniejszym okresie dopisane zostały dalsze nazwiska uhonorowanych najwyższym wyróżnieniem, jakim dysponuje PTS. Byli to profesorowie Jan Kordos, Tadeusz Walczak i Stanisław Wierchosławski (zob. aneks 3.9).

W latach 2000–2005 Rada Główna PTS zebrała się na czterech posiedzeniach plenarnych (2000, 2001, 2003 i 2005), a jej prezydium obradowało 20 razy²²⁷. W 2003 r.

²²¹ Wiesław Wagner (1945–2010) – profesor Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu oraz Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie (zob. B. Ceranka, *Wiesław Wagner 1945–2010*, „Kwartalnik Statystyczny” 2011, nr 1-2, s. 22-23).

²²² Urszula Siedlecka (1941–2004) – profesor nauk ekonomicznych (1997), prorektor Wydziału Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej (Uniwersytetu Ekonomicznego) we Wrocławiu (1996–2002), profesor w Katedrze Statystyki i Cybernetyki Akademii Ekonomicznej (Uniwersytetu Ekonomicznego) we Wrocławiu, członek Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN (zob. *Złota Księga Nauki Polskiej 2000 – Naukowcy Przełomu Wieków*, Wyd. Helion, Gliwice, 2001).

²²³ Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 1999, nr 4, s. 48-50 oraz 2000, nr 8, s. 5.

²²⁴ Richard Platek – założyciel czasopisma „Survey Methodology” w Kanadzie i przewodniczący jego Management Board w latach 1975–1986, b. dyrektor Household Surveys Development Division w Statistics Canada. Urodził się w 1928 r. w Kanadzie; studiował matematykę, statystykę i ekonomię na University of London i Carleton University Canada, dr filozofii; autor licznych i znaczących prac z zakresu metody reprezentacyjnej i statystyki małych obszarów; członek International Statistical Institute, International Association of Survey Statisticians oraz American Statistical Association. W Polsce brał udział w szkoleniach statystycznych nt. projektowania kwestionariuszy i analizy badań panelowych, przyczynił się do powstania czasopisma „Statistics in Transition” oraz upowszechnienia metod estymacji pośredniej, a także do popularyzacji osiągnięć statystyki polskiej na arenie międzynarodowej.

²²⁵ Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2000, nr 7, s. 3.

²²⁶ Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2000, nr 6, s. 7-9.

²²⁷ Zob. C. Domański, *Działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 2000–2005*, „Wiadomości Statystyczne” 2006, nr 4.

odbyło się też w Warszawie Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie PTS, zwołane głównie dla załatwienia spraw związanych z rejestracją Towarzystwa w nowej strukturze, która nadal ulegała licznym zmianom.

W lutym 2000 r. powstał w Białymstoku najmłodszy oddział PTS. W ten sposób liczba wszystkich oddziałów regionalnych wzrosła znowu do 26. Na początku 2001 r. oddział PTS w Pile połączył się z oddziałem w Poznaniu, a oddział w Płocku z oddziałem w Warszawie. W połowie 2001 r. oddział w Jeleniej Górze został włączony do oddziału we Wrocławiu, a oddział w Piotrkowie Trybunalskim do oddziału w Łodzi. Od tego czasu formalnie istniały 22 oddziały PTS, w których ewidencji było 816 członków (we wrześniu 1994 r. było ich 1075). W połowie 2004 r. rozwiązane zostały cztery dalsze oddziały; oddział częstochowski włączono do katowickiego, a oddziały w Ciechanowie, Ostrołęce i Radomiu weszły w skład oddziału warszawskiego. Pozostałe 18 oddziałów regionalnych PTS funkcjonowało do grudnia 2005 r., skupiając łącznie 756 członków²²⁸.

Polskie Towarzystwo Statystyczne w 2002 r. obchodziło 90-lecie swojej działalności²²⁹. Z tej okazji 14 i 15 lipca w Modlnicy k. Krakowa odbyła się uroczysta konferencja połączona z wystawą obrazującą historię PTS. Wybity został również okolicznościowy medal, który otrzymali zasłużenie członkowie i sympatycy PTS.

W następnych latach działalność PTS znacznie osłabła. Pogorszyły się relacje z Głównym Urzędem Statystycznym i urzędami statystycznymi w wielu województwach. W 2004 r. przestał wychodzić „Kwartalnik Statystyczny”, pojawiły się problemy z wydawaniem „Statistics in Transition”. W związku z kurczącymi się przychodami Biura Badań i Analiz Statystycznych radykalnie zmniejszyły się możliwości finansowania statutowej działalności PTS i utrzymania jego bazy materialnej²³⁰. Okoliczności te i ich konsekwencje podniosła Główna Komisja Rewizyjna w listopadzie 2005 r. podczas Walnego Zgromadzenia PTS²³¹.

²²⁸ Zmiany w terytorialnej strukturze PTS i liczebności jego członków, a także lokalizacja siedziby oddziałów świadczą o silnych związkach tego stowarzyszenia z jednostkami statystyki oficjalnej.

²²⁹ Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2002, nr 15-16, s. 9-16.

²³⁰ Braki finansowe spowodowały również trudności w zorganizowaniu Walnego Zgromadzenia PTS w 2004 r., więc kadencja władz naczelnych trwała do listopada 2005 r.

²³¹ Zob. *Informacja Głównej Komisji Rewizyjnej Polskiego Towarzystwa Statystycznego o działalności Rady Głównej PTS w latach 2000–2004* (archiwum RG PTS).

7.5. Kadencja od 15 XI 2005 do 10 II 2010

Kolejne w historii PTS Walne Sprawozdawczo-Wyborcze Zgromadzenie Delegatów odbyło się 15 listopada 2005 r. w Warszawie²³². Przyjęto na nim sprawozdania z działalności ustępujących władz, udzielono absolutorium Radzie Głównej i wybrano członków tej Rady oraz Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego na następną kadencję.

Do Rady Głównej zostali wybrani: prof. Andrzej Barczak (Katowice), dr Ewa M. Bulska (Warszawa), prof. Czesław Domański (Łódź), prof. Eugeniusz Gatnar (Katowice), prof. Mirosława Gazińska (Szczecin), dr Tadeusz Jurek (Wrocław), dr Kazimierz Kruszka (Poznań), Władysław Wiesław Łagodziński (Warszawa), Janusz Łyskawa (Gdańsk), dr Maria Witek (Szczecin), prof. Walenty Ostasiewicz (Wrocław), dr Lechosław Stępień (Łódź), prof. Tadeusz Walczak (Warszawa), prof. Kazimierz Zajac (Kraków), prof. Jan Zawadzki (Szczecin) i prof. Aleksander Zeliaś (Kraków). Prezydium Rady Głównej tworzyli: dr Kazimierz Kruszka (prezes), Władysław Wiesław Łagodziński, prof. Mirosław Szreder i prof. Aleksandr Zeliaś (wiceprezesi), dr Maria Witek (sekretarz) i dr Ewa M. Bulska (skarbnik). Po śmierci prof. Aleksandra Zeliasia (14 II 2006) wiceprezesem został prof. Walenty Ostasiewicz (od 5 V 2006).

Główna Komisja Rewizyjna ukonstytuowała się następująco: Jan Berger (przewodniczący), dr Dariusz Śledź (zastępca przewodniczącego), dr Andrzej Jurek (członek). W skład Sądu Koleżeńskiego weszli: dr Mieczysław Sobczyk (przewodniczący), prof. Andrzej Młodak (zastępca przewodniczącego), Zofia Bartoszewicz, dr Anna Białas-Motyl, Maria Czekaj, dr Hanna Dudek, dr Małgorzata Guzowska, Stanisław Kwiatkowski, Kazimierz Latuch i prof. Grażyna Trzpiot (członkowie).

W latach 2006–2009 posiedzenia plenarne Rady Głównej odbywały się w miarę potrzeb merytorycznych i możliwości finansowych, a bieżącą działalnością kierowało prezydium RG PTS, zbierając się przeciętnie raz w kwartale. Na jedno posiedzenie prezydium Rady Głównej PTS (28 lutego 2008 r.) zaproszeni byli przedstawiciele wszystkich rad oddziałowych. W każdym zebraniu Rady Głównej i jej prezydium uczestniczył przedstawiciel Głównej Komisji Rewizyjnej, którym najczęściej był jej

²³² Uczestniczyli w nim delegaci ze wszystkich oddziałów PTS. Na przewodniczącego Zgromadzenia wybrany został dr Jerzy Romański z Torunia.

przewodniczący. Sąd Koleżeński nie odnotował żadnego przypadku wymagającego ingerencji.

W początkowym okresie pracy nowej Rady Głównej PTS i jej prezydium jako zadanie priorytetowe postawiono ulepszenie warunków organizacyjnych i odbudowę ekonomicznych podstaw działalności Towarzystwa²³³. Wynikało to z konieczności doprowadzenia do stanu, w którym realizacja zadań statutowych przebiegać będzie zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi i przy takich zasobach własnych środków finansowych, które umożliwiają rozwój z zachowaniem dużej niezależności ekonomicznej. Realizacja tego zadania doprowadziła do uregulowania statusu prawnego PTS i jego wydawnictw, a sytuacja finansowa zaczęła się poprawiać, zwłaszcza od 2007 roku, co m.in. było związane ze zmianami w kierownictwie GUS²³⁴.

Uchwałą Rady Głównej z 16 grudnia 2005 r. rozwiązany został oddział w Elblągu i odtąd w strukturze terytorialnej PTS funkcjonowało 17 oddziałów regionalnych, których siedziby znajdowały się w następujących miastach: Białystok, Bydgoszcz, Gdańsk, Gorzów Wlkp., Katowice, Kielce, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Poznań, Rzeszów, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław, Zielona Góra²³⁵. Funkcję przewodniczącego Rady Oddziału pełnili: w Białymstoku – Ewa Suchocka; w Bydgoszczy – Jowita Łaz-Kulik; w Gdańsku – Zbigniew Pietrzak; w Gorzowie Wlkp. – Mirosław Strawa; w Katowicach – prof. Andrzej Barczak; w Kielcach – Grzegorz Zięba, wcześniej Małgorzata Sobieraj; w Krakowie – prof. Kazimierz Zajac; w Lublinie – dr Mieczysław Kowerski; w Łodzi – prof. Krystyna Pruska; w Olsztynie – dr Dariusz Śledź; w Poznaniu – dr Kazimierz Kruska; w Rzeszowie – Barbara Błachut; w Szczecinie – dr Maria Witek; w Toruniu – prof. Józef Stawicki; w Warszawie – Grażyna Silny; we Wrocławiu – prof. Walenty Ostasiewicz, wcześniej prof. Witold Miszczak; w Zielonej Górze – Krystyna Motyl, wcześniej Krystyna Wilhelm.

²³³ Bilans księgowy Rady Głównej PTS w końcu 2005 r. zamykał się deficytem na poziomie kilkunastu tysięcy złotych, a z budynku GUS, gdzie znajduje się siedziba PTS, zdjęty został sztyl tej Rady. Planowano wypowiedzenie użyczenia pomieszczeń dla PTS i jego usunięcie poza GUS.

²³⁴ W kwietniu 2006 r. p.o. Prezesa GUS został prof. Janusz Witkowski, a w październiku 2006 r. na stanowisko Prezesa GUS powołany został prof. Józef Oleński.

²³⁵ W zasadzie każdy oddział obejmował zasięgiem działania jedno województwo. Wyjątkami były: oddział wrocławski, do którego należało również województwo opolskie, oraz województwo lubuskie, gdzie były dwa oddziały (Gorzów Wlkp. i Zielona Góra).

Według danych, które Radzie Głównej przekazały Rady Oddziałów, PTS w końcu 2009 r. miało blisko 750 członków. Najliczniejsze były oddziały w Szczecinie, Warszawie, Poznaniu i Wrocławiu. W ogólnej liczbie członków PTS największy udział mieli aktywni zawodowo, zwłaszcza zaś zatrudnieni w służbach statystyki publicznej oraz pracownicy naukowo-dydaktyczni wyższych uczelni. Niewielka była reprezentacja nauczycieli szkół średnich, a na listach członków nie wykazano studentów i pełnoletnich uczniów.

Uchwałą Rady Głównej PTS z 18 listopada 2009 r. powołane zostały kolejne, obok SKAD, sekcje Polskiego Towarzystwa Statystycznego, tj. Sekcja Statystyki Matematycznej i Sekcja Historyczna. Przewodniczącym Rady Sekcji Statystyki Matematycznej został prof. Mirosław Krzyśko (UAM w Poznaniu), zastępcą przewodniczącego – prof. Stanisław Mejza (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu), a sekretarzem – dr Waldemar Wołyński (UAM w Poznaniu). Zorganizowanie Sekcji Historycznej, która ma być kontynuatorką rozwiązanej Komisji Historycznej, powierzono prof. Walentemu Ostasiewiczowi (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu). Dla wszystkich sekcji opracowano regulaminy organizacyjne, które zostały zaakceptowane przez Radę Główną PTS.

Dla całego Towarzystwa założona została profesjonalna strona www.stat.gov.pl/pts, którą umieszczono na serwerze GUS (rozwinięta jej wersja redagowana jest w języku polskim, a skrócona – w języku angielskim). Stała się ona nowoczesnym narzędziem prezentacji PTS w skali ogólnej i w poszczególnych oddziałach, a także płaszczyzną komunikacji międzynarodowej. Ukazują się na niej komunikaty o bieżących wydarzeniach, o konferencjach i seminariach naukowych, zamieszczane są kolejne zeszyty „Wiadomości Statystycznych” oraz „Statistics in Transition-ns”, a trwałym elementem są informacje dotyczące członkostwa w PTS i jego władz. Własną stroną internetową, również w wersji polskiej i angielskiej, prowadzi SKAD. Znajdują się na niej m.in. informacje o członkach i władzach sekcji oraz sprawozdania i publikacje z konferencji krajowych i zagranicznych.

Upowszechnione zostało w bieżącej działalności PTS korzystanie z poczty elektronicznej (e-mail), umożliwiającej szybką komunikację wewnątrz oddziałów Towarzystwa, między oddziałami, w ramach władz naczelnych i w innych powiązaniach. Jej uruchomienie i wykorzystanie na szerszą skalę skróciło wydatnie czas obiegu ko-

respondencji, a także przyczyniło się do obniżki kosztów administracyjnych w skali całego Towarzystwa i w poszczególnych jego ogniwach. Nie udało się jednak wprowadzić centralnego i skomputeryzowanego rejestru członków PTS, co było spowodowane głównie brakami sprzętu informatycznego oraz ograniczeniami dotyczącymi ochrony danych osobowych.

Polskie Towarzystwo Statystyczne podtrzymywało dobre kontakty z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym i Polskim Towarzystwem Demograficznym, a także z innymi towarzystwami naukowymi i kulturalnymi (Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Naukowe Płockie i inne). Uzewewnętrzniało się to w różnych formach i dziedzinach, a zwłaszcza podczas konferencji, seminariów, odczytów i innych spotkań.

W 2007 r. mijало 95 lat od założenia PTS. Z tej okazji od 10 do 12 października we Wrocławiu obradował I Ogólnopolski Zjazd Statystyków połączony z konferencją naukową pt. „Statystyka wczoraj, dziś i jutro”. Wzięło w nim udział ponad 100 osób reprezentujących instytucje naukowe, służby statystyki publicznej i resortowe komórki statystyczne²³⁶. Głównym organizatorem tych spotkań była Rada Oddziału PTS we Wrocławiu, a szczególnie zaangażowany w ich przygotowaniu i realizacji był wiceprezes PTS prof. Walenty Ostasiewicz. Zjazdowi towarzyszyła okolicznościowa wystawa dokumentów obrazujących historię PTS, której organizatorem i kuratorem był Jan Berger.

Ważnym wydarzeniem dla członków PTS i całego środowiska statystycznego było ustanowienie Dnia Statystyki Polskiej. Z inicjatywą organizowania takiego święta wystąpiła Rada Główna PTS, co znalazło poparcie również w innych gremiach. Formalnym tego wyrazem stała się uchwała podjęta 2 grudnia 2008 r. przez Radę Główną PTS, Komitet Statystyki i Ekonometrii PAN oraz Główny Urząd Statystyczny, która spowodowała, że na datę tego corocznego święta obrano 9 marca (zob. aneks 9). Po raz pierwszy obchodzono Dzień Statystyki Polskiej w 2009 r., a miejscem uroczystej inauguracji obchodów, połączonej z seminarium naukowym, był gmach Sejmu RP²³⁷.

²³⁶ Zob. *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych”, t. 56, Warszawa 2008.

²³⁷ Zob. „Wiadomości Statystyczne” 2009, nr 5.

Ogólnie można stwierdzić, że w kadencji obejmującej okres od 15 XI 2005 r. do 10 II 2010 r. działalność Polskiego Towarzystwa Statystycznego cechowała dążność do konsolidacji wewnętrznej i zacieśnienia współpracy ze służbami statystyki publicznej²³⁸, z wyższymi uczelniami, a także z innymi stowarzyszeniami w kraju i za granicą. Łączenie wysiłków i środków tych podmiotów dla realizacji wspólnych celów okazało się ze wszech miar korzystne, wpływając też znacząco na postrzeganie roli i znaczenia PTS. Dzięki zaś wysiłkom podejmowanym przez Biuro Badań i Analiz Statystycznych nastąpiło wyraźne polepszenie kondycji finansowej Towarzystwa, co umożliwiało pełne pokrycie wydatków Rady Głównej i Rad Oddziałów PTS, a także przekazanie sporej nadwyżki środków do wykorzystania w następnej kadencji.

7.6. PTS od 10 II 2010 do 29 II 2012

Zgodnie z uchwałą Rady Głównej PTS z 18 listopada 2009 r. kolejne Walne Sprawozdawczo-Wyborcze Zgromadzenie Delegatów PTS odbyło się 10 lutego 2010 r. w Warszawie²³⁹. Po zatwierdzeniu porządku obrad i przyjęciu regulaminu zebrania zgromadzeni dokonali podsumowania działalności Towarzystwa w mijającej kadencji, dokonali wyboru nowych władz naczelnych oraz przyjęli uchwałę o głównych kierunkach działania PTS w latach 2010–2014.

Protokół Głównej Komisji Rewizyjnej przedstawił jej przewodniczący Jan Berger. Oceniając bardzo pozytywnie działalność Rady Głównej PTS, podkreślił zarówno jej osiągnięcia merytoryczne, jak i trudności w realizacji zadań statutowych, a także zwrócił uwagę na rzetelność, terminowość i kompletność prowadzonej dokumentacji. Przewodniczący GKR zgłosił następnie wniosek o udzielenie absolutorium ustępującej Radzie Głównej, który po dyskusji delegaci przyjęli jednogłośnie.

Sprawozdanie z działalności Sądu Koleżeńskiego w latach 2005–2009 złożył jego przewodniczący dr Mieczysław Sobczyk. Zawierało się ono w stwierdzeniu, że do Sądu Koleżeńskiego w minionej kadencji nie wpłynęła żadna sprawa. Tym samym utrzymana została dotychczasowa tradycja w odniesieniu do tego organu PTS.

²³⁸ M.in. na początku 2008 r. PTS mocno zaangażowało się w sprawę obrony tajemnicy statystycznej.

²³⁹ Uczestniczyli w nim delegaci ze wszystkich oddziałów PTS oraz zaproszeni goście, a obrady prowadził dr Tadeusz Jurek z Wrocławia, jednogłośnie wybrany na przewodniczącego zebrania.

Do nowej Rady Głównej PTS wybrani zostali: dr Ewa M. Bulska (Warszawa), prof. Bronisław Ceranka (Poznań), prof. Czesław Domański (Łódź), prof. Mirosława Gazińska (Szczecin), dr Tadeusz Jurek (Wrocław), dr Kazimierz Kruszka (Poznań), prof. Mirosław Krzyśko (Poznań), Wiesław W. Łagodziński (Warszawa), prof. Witold Miszczak (Wrocław), dr Krzysztof Najman (Gdańsk), prof. Walenty Ostasiewicz (Wrocław), prof. Józef Pociecha (Kraków), prof. Zofia Rusnak (Wrocław), dr Lechosław Stępień (Łódź), prof. Grażyna Trzpiot (Katowice), prof. Janusz Wywiół (Katowice) i prof. Jan Zawadzki (Szczecin). Prezydium Rady Głównej PTS ukonstytuowało się następująco: prof. Czesław Domański (prezes), Wiesław W. Łagodziński, dr Krzysztof Najman i prof. Grażyna Trzpiot (wiceprezesi), prof. Zofia Rusnak (sekretarz) i dr Ewa M. Bulska (skarbnik).

W skład Głównej Komisji Rewizyjnej PTS weszli: przewodniczący – Jan Berger (Warszawa), zastępca przewodniczącego – dr Andrzej Jurek (Szczecin) i prof. Barbara Podolec (Kraków).

Członkami Sądu Koleżeńskiego zostali: przewodniczący – prof. Jerzy Tadeusz Kowaleski (Łódź), zastępca przewodniczącego – prof. Andrzej Młodak (Poznań) oraz dr Iwona Bąk (Szczecin), dr Hanna Dudek (Warszawa), Agnieszka Ilczuk (Wrocław), dr Alina Jędrzejczak (Łódź), Zbigniew Pietrzak (Gdańsk), Hanna Szenderowska-Czarnocka (Warszawa), dr Teresa Śmiłowska (Łódź) i Halina Woźniak (Wrocław).

W uchwale o głównych kierunkach działalności PTS w latach 2010–2014 zapisane zostały następujące zadania:

- Powołanie zespołu do opracowania strategii rozwoju PTS w perspektywie do roku 2020 oraz dokonania zmian w statucie Towarzystwa.
- Powołanie komitetu obchodów jubileuszu 100-lecia PTS.
- Włączenie Rady Głównej i Oddziałów w organizację obchodów Dnia Statystyki Polskiej (9 marca) i Światowego Dnia Statystyki (20 października).
- Podjęcie kroków mających na celu powołanie ogólnopolskiego ruchu na rzecz rozwoju edukacji statystycznej, kształcenia użytkowników oraz nauczania zawodowego statystyki.
- Rekrutacja nowych członków, szczególnie z grona studentów i pełnoletnich uczniów.
- Podjęcie prac nad upowszechnieniem właściwej terminologii statystycznej w mediach.

- Upowszechnienie dorobku naukowego i popularyzatorskiego statystyków polskich.
- Rozpatrzenie możliwości zorganizowania trójstopniowej olimpiady statystycznej wchodzącej w skład systemu olimpiad przedmiotowych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.
- Podjęcie starań na rzecz zorganizowania w Polsce kongresu Międzynarodowego Instytutu Statystycznego (ISI).
- Wprowadzenie czasopisma „Statistics in Transition – new series” na tzw. Listę Filadelfijską.
- Stworzenie warunków finansowo-organizacyjnych do samodzielnego prowadzenia przez oddziały PTS badań regionalnych na potrzeby lokalnych zleceniodawców.
- Stała aktualizacja i modernizacja internetowej strony PTS i SKAD.

Pierwsze po wyborach plenarne posiedzenie Rady Głównej PTS odbyło się 8 marca 2010 r. w Collegium Novum UJ w Krakowie. W jego programie były następujące sprawy: realizacja uchwały programowej Walnego Zgromadzenia Delegatów PTS w lutym 2010 r.; powołanie zespołu do opracowania projektu strategii rozwoju PTS w perspektywie do roku 2020; zatwierdzenie regulaminów sekcji PTS; konferencje z okazji Światowego Dnia Statystyki. Podjęto też decyzję o wznowieniu edycji „Kwartalnika Statystycznego”. Po zebraniu członkowie RG PTS wzięli udział w sesji inauguracyjnej konferencję naukową, którą z okazji Dnia Statystyki Polskiej zorganizował Oddział PTS i Urząd Statystyczny w Krakowie.

Kolejne Zebranie Rady Głównej PTS odbyło się 8 listopada 2010 roku w Łodzi. W porządku obrad uwzględniono relację z polskich obchodów Światowego Dnia Statystyki, sprawy dotyczące *Kwartalnika Statystycznego*, propozycję przygotowania Kongresu Statystyki Polskiej z okazji 100-lecia PTS w roku 2012, omówienie działalności oddziałów i sekcji PTS oraz zadania PTS na rok 2011.

Formalnie biorąc, w 2011 r. istniało 17 oddziałów PTS (zob. aneks 10), ale faktycznie działalność prowadziło 16 z nich, bo oddział w Toruniu od dłuższego czasu nie wykazywał żadnej aktywności. PTS jako całość miało wtedy 755 członków (zob. aneks 3.8). Strukturę tej zbiorowości w przekroju terytorialnym z uwzględnieniem płci przedstawia poniższe zestawienie:

Członkowie PTS w 2011 r. według oddziałów

ODDZIAŁY	Liczba członków	
	ogółem	w tym kobiety
Białystok	16	16
Bydgoszcz	20	18
Gdańsk	25	15
Gorzów Wielkopolski	12	11
Katowice	35	19
Kielce	30	24
Kraków	36	13
Lublin	22	6
Łódź	73	38
Olsztyn	12	3
Poznań	119	75
Rzeszów	22	14
Szczecin	146	117
Warszawa	85	40
Wrocław	76	52
Zielona Góra	26	21
Ogółem	755	482

U w a g a. Nie ujęto Oddziału PTS w Toruniu, który nie wykazywał żadnej działalności i nie przekazał do Rady Głównej rejestru swoich członków.

Źródło: opracowano na podstawie danych, które Rada Główna PTS otrzymała od Rad Oddziałowych.

Sprawy związane z Kongresem Statystyki Polskiej 2012 stały się zasadniczym przedmiotem obrad na plenarnym posiedzeniu Rady Głównej PTS, które odbyło się 18 lutego 2011 r. w Warszawie. Podjęto na nim dwie uchwały, kompleksowo traktujące organizację Kongresu oraz związane z nim publikacje i wystawy. W pierwszej z tych uchwał postanowiono, że Kongres odbędzie się w Poznaniu od 18 do 20 kwietnia 2012 r. jako zgromadzenie organizowane wspólnie przez Polskie Towarzystwo Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Poznaniu i Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu²⁴⁰. Powołano też formalnie jego Komitet Organizacyjny w składzie: przewodnicząca – dr hab. prof. UEP Elżbieta Gołata (kierownik Katedry Statystyki UEP, przewodnicząca RO PTS w Poznaniu), członkowie – Woj-

²⁴⁰ Zostało to następnie potwierdzone w porozumieniu podpisanym przez te instytucje.

ciech Adamczewski (dyrektor Zakładu Wydawnictw Statystycznych, GUS, Warszawa), dr hab. Grażyna Dehnel (Katedra Statystyki UEP), Tomasz Grudziak (dyrektor Gabinetu Marszałka Województwa Wielkopolskiego), Marek Kalemba (dyrektor Gabinetu Prezydenta Miasta Poznania), dr Tomasz Klimanek (zastępca dyrektora Urzędu Statystycznego w Poznaniu), dr Jacek Kowalewski (dyrektor Urzędu Statystycznego w Poznaniu), Władysław Wiesław Łagodziński (wiceprezes PTS), dr Andrzej Plesiński (dyrektor Gabinetu Wojewody Wielkopolskiego), prof. dr hab. Feliks Wysocki (Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu). Zgodnie ze wspomnianą uchwałą, Komitet Naukowy Kongresu tworzą: przewodniczący: prof. dr hab. Czesław Domański (UŁ), członkowie – prof. dr hab. Andrzej Barczak (UE Katowice), prof. dr hab. Tadeusz Borys (UE Wrocław), prof. dr hab. Tadeusz Caliński (UP Poznań), prof. dr hab. Krzysztof Jajuga (UE Wrocław), prof. dr hab. Janina Jóźwiak (SGH Warszawa), prof. dr hab. Mirosław Krzyśko (UAM Poznań), prof. dr hab. Jerzy Moczko (UM Poznań), prof. dr hab. Walenty Ostasiewicz (UE Wrocław), prof. dr hab. Tomasz Panek (SGH Warszawa), prof. dr hab. Jan Paradysz (UE Poznań), prof. dr hab. Józef Pociecha, (UE Kraków), prof. dr hab. Bogdan Sojkin (UE Poznań), prof. dr hab. Mirosław Szreder (UG), prof. dr hab. Jerzy Wilkin (UW), prof. dr hab. Janusz Witkowski (SGH i GUS), prof. dr hab. Jan Zawadzki (ZUT Szczecin). Do Komitetu Honorowego zostali poproszeni: prof. dr hab. Marek Belka – Prezes Narodowego Banku Polskiego, dr Andrzej Byrt – Prezes Międzynarodowych Targów Poznańskich, Piotr Florek – Wojewoda Wielkopolski, prof. dr hab. Marian Gorynia – Rektor Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Ryszard Grobelny – Prezydent Miasta Poznania, prof. dr hab. Michał Kleiber – Prezes PAN, prof. dr hab. Jan Kordos – Prezes PTS w latach 1985–1994, dr Kazimierz Kruszką – Prezes PTS w latach 2006–2009, prof. Jae Chang Lee – Prezydent Międzynarodowego Instytutu Statystycznego, prof. dr hab. Bronisław Marciniak – Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Walter Radermacher – Dyrektor Generalny Eurostatu, prof. dr hab. Janusz Witkowski – Prezes GUS oraz Marek Woźniak – Marszałek Województwa Wielkopolskiego. O objęciu

Kongresu honorowym patronatem poproszono Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, który wyraził na to zgodę (zob. aneks 11).

Zgodnie z uchwałą RG PTS, którą podjęto 18 lutego 2011 r., postanowiono wydać dwie monografie związane z setną rocznicą powstania PTS. Przygotowanie pierwszej z nich, pt. *Statystycy polscy*, powierzono zespołowi redakcyjnemu w składzie: prof. Mirosław Krzyśko (przewodniczący), Wojciech Adamczewski, Jan Berger, dr Kazimierz Kruszka i Bożena Łazowska. W celu opracowania monografii pt. *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–2012* powołany został zespół, który tworzą: dr Kazimierz Kruszka (przewodniczący), Wojciech Adamczewski, Jan Berger, prof. Czesław Domański, prof. Jan Kordos, prof. Walenty Ostasiewicz i Władysław Wiesław Łagodziński. Ustalono też, że Kongresowi Statystyki Polskiej 2012 będą towarzyszyć dwie wystawy okolicznościowe: *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–2012* i *Statystyka w Wielkopolsce*. Obie mają być prezentowane w wersji plakatu i w formie elektronicznej.

Na potrzeby Kongresu Statystyki Polskiej 2012 opracowano harmonogram przygotowań i kosztorys przedsięwzięcia oraz utworzono specjalną stronę internetową <http://www.stat.gov.pl/pts/kongres2012>. Można się spodziewać, że w obradach Kongresu uczestniczyć będzie łącznie około 500 osób z kraju i z zagranicy. Największy ciężar obowiązków związanych z Kongresem spoczął na barkach poznańskiego środowiska statystycznego.

Stan przygotowań do Kongresu Statystyki Polskiej 2012 był głównym przedmiotem plenarnego posiedzenia RG PTS, które odbyło się w Łodzi 8 listopada 2011 r. Biorąc pod uwagę relację z tego zebrania oraz postęp prac w późniejszym okresie, należy mieć nadzieję, że wszystkie plany organizatorów zostaną zrealizowane, a Kongres Statystyki Polskiej w kwietniu 2012 r. stanie się kłamrą spinającą stuletnią historię Polskiego Towarzystwa Statystycznego i jednocześnie doniosłym wydarzeniem na progu nowego wieku jego działalności.

8. Podsumowanie

Patrząc na Polskie Towarzystwo Statystyczne od strony organizacyjnej, można w jego historii dostrzec pewne charakterystyczne zjawiska i symptomy, którym – jak sądzimy – należy poświęcić chwilę szczególnej refleksji. Chodzi tu zwłaszcza o zagadnienia dotyczące historycznej ciągłości PTS, wewnętrznej struktury tego stowarzyszenia oraz jego relacji zewnętrznych²⁴¹ w aspekcie organizacyjnym.

W różnych środowiskach i przy rozmaitych okazjach pojawia się kwestia, nie zawsze stawiana wprost, czy można mówić o 100-letniej historii i tradycji Polskiego Towarzystwa Statystycznego²⁴², bo przecież pod tą nazwą istniało ono i funkcjonowało tylko w pewnych odcinkach czasu obejmującego przedział od 1912 do 2012 roku. Fakty przywołane w tej monografii zdają się uzasadniać twierdzącą odpowiedź na takie pytanie, gdyż nie tylko nazwa, ale też (a może głównie) charakter prowadzonej działalności i cel łączący ludzi skupiających się w określonej organizacji są wykładnikiem tożsamości danego stowarzyszenia²⁴³. W takim rozumieniu połączenie w jeden ciąg historyczny wszystkich towarzystw statystycznych działających dotąd w Polsce wydaje się w pełni uprawnione. Obok tej tezy ogólnej pozostają jeszcze pewne niuanse, na które zwracano uwagę w trakcie relacji zapisanej na poprzednich kartach tej monografii, ale nie sądzimy, by mogły one zmienić generalny ogląd sprawy. Dodajmy tu jeszcze, że w historii polskich towarzystw statystycznych, traktowanej łącznie, nie było żadnej przerwy czasowej w latach 1912–2012²⁴⁴.

²⁴¹ Z wyłączeniem współpracy międzynarodowej, którą omówiono w rozdziale 12.

²⁴² Podobne pytanie (uwzględniające, rzecz jasna, różne przedziały czasu) pojawia się także w odniesieniu do towarzystw statystycznych w innych krajach, np. we Francji, w Niemczech, w Czechach czy Słowacji. Z reguły badacze i członkowie tych stowarzyszeń odpowiadają na nie z uwzględnieniem przede wszystkim kryteriów merytorycznych, a nie tylko formalnych.

²⁴³ Por. statuty w aneksach 1.1 – 1.7.

²⁴⁴ Przypomnijmy: krakowskie PTS nigdy formalnie nie uległo likwidacji; w czasie II wojny światowej PTS jako organizacja nie mogło funkcjonować, ale działali liczni jego członkowie; PTS przymusowo

Inne pytanie brzmi: czy Polskie Towarzystwo Statystyczne, w każdej emanacji, było organizacją ogólnopolską? Formalnie rzecz traktując, należałoby stwierdzić, że nie zawsze miało ono taki charakter, ale trzeba też wziąć pod uwagę inne okoliczności. Patrząc na początki PTS, trudno np. mówić o zasięgu ponadlokalnym, gdy Polska była pod zaborami. Niemniej jednak należy zauważyć, że w pracach krakowskiego PTS z lat 1912–1915 uczestniczyli i do jego działalności nawiązywali również reprezentanci innych środowisk (Kowna, Lublina, Lwowa, Wilna czy Warszawy). Podobnie było w przypadku Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich, gdzie wprawdzie najwięcej było reprezentantów środowiska warszawskiego, ale spora liczba członków pochodziła też z innych rejonów kraju. Zdecydowanie ogólnopolski charakter miało PTS utworzone w 1937 r. i reaktywowane w 1947 r. Sekcje statystyki w ramach PTE powstawały przy jego oddziałach regionalnych w wielu województwach. Zasięg w pełni ogólnopolski ma natomiast PTS reaktywowane w roku 1981.

W rozwoju polskich towarzystw statystycznych zauważyć można dążność do przekształcania się organizacji elitarnych w masowe, a przy tym do rozbudowy ich struktury w ujęciu dziedzinowym i terytorialnym. Znajdowało to wyraz m.in. w liczbie członków, w tworzeniu sekcji i innych zespołów wewnątrz organizacji jako całości, a także w powstawaniu oddziałów regionalnych. Krakowskie PTS nie miało wielu członków, skupiało grono osób związanych głównie z opracowaniem dzieła pt. *Statystyka Polski*, było organizacją jednorodną, której statut nie przewidywał żadnych podziałów wewnętrznych. Powstałe później Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich miało z założenia wyraźnie elitarny charakter, gdyż od kandydatów na jego członków wymagano wyższego cenzusu naukowego i spełnienia kilku warun-

„zawieszone” na czas wojny zostało reaktywowane w 1947 roku; formalnie istnienie PTS zostało przerwane w 1955 r., ale w postaci „przetrwałnikowej” jego działalność przeniosła się do Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego; powrót do wyodrębnionej organizacji PTS nastąpił w 1981 r.

ków dodatkowych, a zebrania TEiSP były w zasadzie przeznaczone tylko dla członków tego stowarzyszenia. Jego statut przewidywał już możliwość tworzenia sekcji, z jakiej skorzystano, powołując m.in. Sekcję Statystyki, która skupiała jednak małą liczbę członków. PTS utworzone w 1937 r. zmierzało wyraźnie w kierunku organizacji masowej, co znalazło wyraz w znacznej liczbie członków i stawianych im przez statut wymaganiach, a także w tworzeniu sekcji, komisji czy oddziałów oraz w wychodzeniu poza własne środowisko (np. w formie odczytów publicznych). Taki charakter utrzymało PTS po 1947 r., a zwłaszcza po 1981 r. Organizacją najbardziej rozbudowaną było ono w latach 1986–1994, o czym świadczy największa w dziejach PTS ówczesna liczba jego członków, sekcji i komisji oraz oddziałów regionalnych. W późniejszym okresie tempo ilościowego rozwoju PTS osłabło, a jego struktura organizacyjna ustabilizowała się.

Podsumowując w ujęciu retrospektywnym organizacyjny aspekt działalności PTS, należy zauważyć jeszcze przynajmniej dwa wyróżniki relacji tego stowarzyszenia z tzw. otoczeniem. Pierwszym z nich jest współpraca PTS z Głównym Urzędem Statystycznym i podporządkowanymi mu służbami. Jej historia dowodzi wyraźnie, że im lepsze były relacje między tymi podmiotami, tym więcej na współpracy zyskiwały obie strony, a w sumie bardzo pozytywnie wpływało to na rozwój statystyki jako całości (w rozumieniu nauki i praktyki badawczej). Podobnie można powiedzieć o stosunkach pomiędzy akademickim środowiskiem statystycznym i pracownikami służb statystycznych funkcjonujących w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Na tym polu integrująca rola PTS jest nie do przecenienia.

Charakterystyka przeszłości Polskiego Towarzystwa Statystycznego byłaby dalece niepełna i jednostronna, gdyby poprzestać tylko na opisie jej strony organizacyjnej. Niezbędne jest dołączenie do tego kolejnych kart historii uwzględniających odniesie-

nie się do zakresu i efektów pracy PTS, przynajmniej w głównych dziedzinach jego aktywności. Traktują o tym kolejne rozdziały niniejszej monografii, które poświęcono omówieniu działalności naukowej, publikacyjnej i popularyzatorskiej, a także szkoleniom, współpracy międzynarodowej i innym wycinkom funkcjonowania tego stowarzyszenia. Zachęcając do dalszej lektury, trzeba wszak podkreślić, że wyodrębnienie tych dziedzin jest w znacznym stopniu umowne, a ich podział nie jest rozłączny. Dopiero całościowe traktowanie takiego opisu, z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i aspektów organizacyjnych, może dać właściwe podstawy do uogólnień i osądu wartościującego.

CZĘŚĆ II

Główne dziedziny aktywności Polskiego Towarzystwa Statystycznego

9. Działalność naukowa

9.1. Wprowadzenie

Jednym z bardzo ważnych przejawów dotychczasowej aktywności i znaczenia Polskiego Towarzystwa Statystycznego jest działalność naukowa, realizowana w formie regularnych spotkań swoich członków czy też poprzez ich udział w konferencjach naukowych, seminariach, sympozjach i innych imprezach tego rodzaju. Z reguły była ona ściśle powiązana z działalnością publikacyjną i popularyzatorską. Część takich przedsięwzięć PTS organizowało samo, w innych było kooperantem bądź sponsorem.

Śledząc działalność naukową Polskiego Towarzystwa Statystycznego w ciągu 100 lat jego istnienia, można zarazem obserwować rozwój statystyki jako dyscypliny naukowej w Polsce, jej udział w ogólnym dorobku statystyki światowej, a także służebną rolę w stosunku do innych dyscyplin oraz zastosowań praktycznych. Wynika to m.in. z faktu, że PTS łączyło i nadal integruje statystyków oraz przedstawicieli innych zawodów o różnej specjalności, zarówno teoretyków jak i praktyków, zwykle ludzi aktywnych, pragnących osiągnąć określone cele, a także pogłębić swoją wiedzę oraz podzielić się nią z innymi specjalistami.

Z reguły na zebraniach organizowanych przez PTS prezentowane były osiągnięcia jego członków, które następnie opisywano w różnych czasopismach naukowych. Zachowały się także sprawozdania z działalności PTS, które można znaleźć w różnych publikacjach lub archiwach. Dostępna dokumentacja archiwalna oraz artykuły publikowane na łamach *Ekonomisty*, *Przeglądu Statystycznego*, *Kwartalnika Statystycznego*, *Studiów i Prac Statystycznych*, *Wiadomości Statystycznych*, *Biuletynu Informacyjnego RG PTS* i innych pism są cennym źródłem informacji, z którego korzystano również w trakcie gromadzenia materiałów do niniejszego rozdziału¹.

¹ Autor pragnie podziękować za cenną pomoc, jaką przy kwerendzie w Archiwum GUS i Centralnej Bibliotece Statystycznej im. Stefana Szulca otrzymał od mgra Jana Bergera, cenionego historyka statystyki.

Dokonanie pełnej i obiektywnej oceny działalności naukowej PTS w minionym stuleciu jest zadaniem niezmiernie trudnym. Wynika to zarówno z rozległości materiału faktograficznego, jak też z wielości oraz różnorodności dziedzin teorii i praktyki statystycznej, w których zaznaczyła się ta aktywność. Zestawienie tylko samych tytułów opracowań zbiorczych, monografii i artykułów dotyczących tej działalności zajęłoby wiele stron. Niezbędna jest zatem pewna synteza dokonań w tym zakresie. Podejmując taką próbę, z pewnością nie pozbawioną subiektywizmu, zdecydowano się na wybór najważniejszych, jak się zdaje, przejawów i osiągnięć naukowej działalności PTS², zakładając, że w niniejszej monografii idzie bardziej o zarys problematyki, niż o pogłębioną analizę specjalistyczną. Dalsza relacja, ujęta w porządku chronologicznym, będzie więc niejako otwarciem drzwi do tej skarbnicy, której bogactwo powinno nadal przyciągać uwagę badaczy.

9.2. Przedsięwzięcia naukowe w ramach PTS oraz TEiSP (1912–1937)

Zadaniem Polskiego Towarzystwa Statystycznego (PTS) powołanego w 1912 r. w Krakowie było opracowanie roczników statystyki polskiej, a także monografii statystycznych i podręczników statystyki oraz prowadzenie badań ankietowych, co należy uznać za bardzo ambitne i poważne wyzwania naukowe³. Z tak szeroko zaprojektowanej działalności zrealizowano tylko jedno, najważniejsze, przedsięwzięcie, którym było opracowanie *Statystyki Polski*. Wydano ją w 1915 r. i dotąd jest bardzo cennym, a często wręcz niezastąpionym źródłem danych.

Opublikowana w Krakowie *Statystyka Polski* zawiera zestawienia liczbowe (łącznie 315 tablic) dla obszaru Polski w granicach przedrozbiorowych z retrospekcją sięgającą nawet do 1815 r. Ujęto je w czterech rozdziałach, do których dodano tablice uzupełniające. W rozdziale I pt. *Ludność* znalazły się dane dotyczące stanu ludności oraz jej struktury według płci i wieku; ruchu naturalnego i wędrownego ludności; wyznania, narodowości i języka. Rozdział II, najobszerniejszy, pt. *Stosunki gospodarcze i społeczne* zawiera tabele z danymi obejmującymi zawód ludności,

² W tym rozdziale ograniczono się do omówienia działalności krajowej. Aktywność naukowa na forum zagranicznym włączona została do współpracy międzynarodowej w rozdziale 12.

³ Zob. rozdział 1. niniejszej monografii oraz artykuł: J. Kordos, *Działalność naukowa Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1912–1939*, „Wiadomości Statystyczne” 2012, nr 1.

rolnictwo i własność rolną, zasiewy i zbiory, chów zwierząt, przemysł rolny, nieruchomości, budowlę, ubezpieczenia od ognia, pożary, zadłużenie ziemi, parcelację, przemysł i handel, górnictwo i hutnictwo, strajki, stowarzyszenia zawodowe robotnicze, ubezpieczenia społeczne, służbę zdrowia i szpitalnictwo, instytucje bankowe i spółdzielcze, oszczędności i komunikację. W rozdziale III pt. *Oświata i szkolnictwo* zamieszczono tablice informujące o rodzajach szkół i ich rozmieszczeniu, o liczbie uczniów, a także o szkolnictwie specjalnym i analfabetyzmie. W rozdziale IV pt. *Wybory do ciał ustawodawczych* przedstawiono dane z tej dziedziny w odniesieniu do dумы rosyjskiej, parlamentu austriackiego i niemieckiego oraz sejmu galicyjskiego i pruskiego.

Opracowanie i wydanie *Statystyki Polski* należy ocenić jako poważne osiągnięcie naukowe, biorąc pod uwagę próbę integracji danych z trzech zaborów, zastosowane metody szacunków, a następnie kompilację, prezentację oraz interpretację otrzymanych wyników. Ewentualne inne przejawy aktywności naukowej krakowskiego PTS nie są znane. Można nawet sądzić, że po roku 1915 zanikła wszelka działalność tego stowarzyszenia⁴.

Przechodząc do kolejnego etapu w rozwoju polskich towarzystw statystycznych, trzeba zwrócić uwagę na okoliczności i osiągnięcia pracy naukowej w ramach Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (TEiSP), które rozpoczęło swoją działalność w grudniu 1917 r. Przypomnijmy, że Stefan Dziewulski, redaktor naczelny „*Ekonomisty*”, otwierając pierwsze zebranie organizacyjne TEiSP, powiedział: „... należy przewidywać, że dla ekonomistów i statystyków otworzy się szersze pole działalności naukowej i praktycznej”⁵. Z dzisiejszej perspektywy widać, że to pole zagospodarowali głównie ekonomiści, ale były też na nim działki uprawiane przez „statystyków”⁶, o czym świadczą głównie referaty przedstawiane przez nich na zebra-

⁴ Ujmując rzecz chronologicznie, trzeba nadmienić, że w 1913 r. ukazał się podręcznik opracowany przez Jana Czekanowskiego pt. *Zarys metod statystycznych w zastosowaniu do antropologii*. W tym czasie jego autor nie należał do PTS, ale od 1937 r. był bardzo aktywnym i prominentnym członkiem stowarzyszenia powstałego w Warszawie pod tą samą nazwą.

⁵ Z *Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „*Ekonomista*” 1917, t. IV, s. 302.

⁶ Wśród założycieli TEiSP nie było chyba nikogo, kto podawałby jako zawód „statystyk”, bo zresztą wtedy takich było bardzo niewiele. Niektórzy ówczesni socjologowie nie uznawali statystyki za narzędzie badawcze i odnosili się do niej niechętnie. Statystyczny opis zjawisk społecznych nazywano wtedy socjografią. Statystyka nie występowała jeszcze lub prawie nie występowała samodzielnie.

niach naukowych TEiSP oraz publikacje na łamach „Ekonomisty”. W części naukowej pierwszego zebrania TEiSP Włodzimierz Wakar prezentował referat o tematyce geograficzno-statystycznej pt. *Rozwój terytorialny narodowości polskiej*, a Ludwik Krzywicki i Antoni Sujkowski zwracali uwagę na istotne błędy w danych statystycznych dawnego Warszawskiego Komitetu Statystycznego.

W ramach działalności odczytowej, którą prowadziła Sekcja Statystyki TEiSP zorganizowana na początku 1918 r., znalazły się następujące referaty⁷: S. Szulc, *Wartość materiałów statystycznych dotyczących ludności Królestwa Polskiego*; B. Bornstein, *Ocena materiałów statystycznych dotyczących ruchu ludności*; K. Horowicz, *Organizacja niższych urzędów statystycznych*; A. Brusendorff, *O naszej statystyce miejskiej*. Na zebraniu ogólnym TEiSP w 1920 r. Adam Ciagliński przedstawił referat pt. *Śmiertelność a wymieralność. Obliczanie śmiertelności chorobowej w szpitalach*, w którym wyprowadził szereg formuł mających służyć jako podstawy naukowo traktowanej statystyki szpitalnej⁸. Oprócz odczytów dostępnych jedynie dla członków i wprowadzonych gości, zorganizowany został w roku 1922 publiczny wieczór odczytowy, poświęcony sprawie naprawy skarbu⁹.

W I tomie „Ekonomisty” z 1923 r. ukazał się artykuł L. Krzywickiego pt. *Wartość wyników spisu jednodniowego*. Wśród referatów o tematyce statystycznej, prezentowanych na zebraniach odczytowych TEiSP w 1924 r., warto wymienić wystąpienie E. Lipińskiego pt. *Pojęcie zawodu w socjologii i statystyce i polski spis zawodów z 1921 r.*, a także A. Ciaglińskiego pt. *Pierwiastek czasu przy określaniu prawdopodobieństwa zgonu i natężenia śmiertelności*. W 1925 r. na łamach „Ekonomisty” ukazał się artykuł J. Sławy-Neymana pt. *Uwagi o istocie badań statystycznych*¹⁰.

W sprawozdaniu za 1927 r. prof. Edward Lipiński¹¹, ówczesny sekretarz TEiSP, pisał: „Odpowiednio do zmiany warunków politycznych w kraju przystosowała się

⁷ Zob. „Ekonomista” 1918, t. III, s. 279.

⁸ Zob. „Ekonomista” 1920, t. II, s. 211.

⁹ Z Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie, „Ekonomista” 1928, t. I, s. 166.

¹⁰ „Ekonomista” 1925, t. II, s. 103-114.

¹¹ Edward Lipiński (1888–1986) – wybitny ekonomista polski. Od 1920 r. naczelnik Wydziału Statystyki Pracy i doradca naukowy w GUS; założyciel Instytutu Badania Konjunktur Gospodarczych i Cen (1928), którym kierował do 1939 r.; profesor Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; członek MIS; założyciel Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego i jego prezes w latach 1945–1965.

działalność naukowa Towarzystwa. Tempo pracy może osłabło, ale ciężar wielu spraw, które dawniej roztrząsane były na zebraniach Towarzystwa, obecnie przejął na siebie szereg instytucji doradczych i opiniodawczych, przez rząd powoływanych, w których wybitny udział brali członkowie Towarzystwa. Również powołanie szeregu członków do pełnienia wysokich funkcji w nowo budującym się organizmie państwowym, częstokroć poza Warszawą, spowodowało znaczny ubytek sił [...]. Działalność ogniskowała się głównie na zebraniach dyskusyjnych, na których wybitni prelegenci zapoznawali słuchaczy z wynikami swych dociekań naukowych. Skala tematów była niezmiernie rozciąglą: zagadnienia teoretyczne może nieco ustąpiły zagadnieniom chwili bieżącej, wartko bowiem płynący potok życia coraz to nowe wyłaniał zagadnienia i problematy, które domagały się rozwiązania (sprawa uruchomienia przemysłu, agrarna, aprowizacyjna, walutowa, Górnego Śląska i in.)”.

Ożywienie statystycznej działalności naukowej w ramach TEiSP nastąpiło po reaktywowaniu Sekcji Statystyki. Na zebraniu 17 stycznia 1934 r. E. Szturm de Sztrem przedstawił referat pt. *Zagadnienia związane z opracowaniem spisu ludności 1931 r.*, a 21 lutego tegoż roku został wygłoszony referat M. Kaleckiego i L. Landaua *W sprawie metody badania dochodu społecznego w Polsce*¹². Wkrótce też odbyły się dalsze posiedzenia sekcji, z referatami J. Wiśniewskiego pt. *Krzywa logarytmiczna i jej zastosowanie*, E. Strzeleckiego pt. *Badania Instytutu Gospodarstwa Społecznego nad stanem zatrudnienia w drobnych gospodarstwach rolnych* i S. Fogelsona pt. *O współczynniku korelacji*. Sprawozdania z takich posiedzeń naukowych, opracowane przez J. Derengowskiego, ukazywały się dość regularnie w „Ekonomiście”.

W latach 1935 i 1936 na zebraniach naukowych Sekcji Statystyki TEiSP przedstawiono m.in. następujące referaty: Z. Limanowski, *Zadania i potrzeby statystyki miejskiej*; S. Szulc, *Wrażenia z międzynarodowego kongresu demografów w Berlinie*; M. Przypkowski, *Statystyka a potrzeby praktyczne*; E. Vielrose, *Eliminacja sezonowości z szeregów rozwojowych*; L. Landau, *Badania ludności dzielnic robotniczych Warszawy i ich stopy życiowej metodą reprezentacyjną*. Z roku 1937 warto wspomnieć następujące referaty: L. Landau, *Próby szacunku zagęszczenia sieci handlowej*;

¹² Z działalności Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie od 1 października 1933 r. do 1 kwietnia 1934 r., „Ekonomista” 1934, t. I, s. 102-103. Szczegółowe sprawozdania z działalności Sekcji Statystyki 1934–1937 patrz także: Zbiory Archiwum GUS i w Centralnej Bibliotece Statystycznej.

J. Wiśniewski, *Zastosowanie szeregów Taylora w rozwiązywaniu pewnych zagadnień matematyczno-statystycznych*; A. Rajchman, *Uwagi o granicach stosowalności matematyki w statystyce*; E. Szturm de Sztrem, *Uwagi w sprawie statystyki dystrybucji*.

Łącznie w latach 1934–1937 odbyło się 30 zebrań naukowych Sekcji Statystyki TEiSP, na których 17 osób przedstawiło 33 referaty¹³. W związku z utworzeniem Polskiego Towarzystwa Statystycznego sekcja ta w grudniu 1937 r. została rozwiązana¹⁴.

9.3. Działalność naukowa PTS w latach 1937–1939

Coraz wyraźniejsze wyodrębnianie się statystyki jako samodzielnej dyscypliny naukowej, rozwój statystyki polskiej w latach trzydziestych XX wieku, a przede wszystkim osiągnięcia w dziedzinie opracowania i prezentacji danych, dzięki pracom prof. Jerzego Neymana¹⁵ oraz prof. Jana Piekalkiewicza¹⁶ sprawiły, że statystycy polscy zaczęli się czuć coraz bardziej potrzebni i postrzegani jako środowisko wyspecjalizowane pod względem zawodowym. Utwierdzały ich w tym również doświadczenia TEiSP, w którym działało w latach 1933–1936 około 30 wybitnych już naukowców zajmujących się statystyką oraz ludzi jeszcze młodych, ale wyraźnie wyróżniających się pod względem naukowym¹⁷. Grono to nurtowała myśl o potrzebie zorganizowania odrębnego stowarzyszenia, mającego na celu rozwój i upowszechnianie wiedzy statystycznej. W połowie 1937 r. stało się nim Polskie Towarzystwo Statystyczne, którego prezesem był Edward Szturm de Sztrem, a wiceprezesem Jan Czekanowski¹⁸.

¹³ Kronikarze podają, że zebrania odbywały się (w zasadzie) w trzecią środę miesiąca w lokalu GUS (Al. Jerozolimskie 32). Rozpoczynały się o godz. 8 wieczorem, a dyskusja przeciągała się często do późnych godzin nocnych.

¹⁴ Sprawozdanie za okres istnienia sekcji od 30 grudnia 1933 do 16 grudnia 1937, „*Ekonomista*” 1937, t. IV, s. 94-97.

¹⁵ Zob. J. Neyman: *Zarys teorii i praktyki badania struktury ludności metodą reprezentacyjną*, Instytut Spraw Społecznych, Warszawa 1933; *On the Two Different Aspects of the Representative Method: The Method of Stratified Sampling and the Method of Purposive Selection (with discussion)*, „*Journal of the Royal Statistical Society*” 1934, nr 97, s. 558-625; *Statystyka ubezpieczalni chorobowych w Anglii, Niemczech i Polsce*, Instytut Spraw Społecznych, Warszawa 1934.

¹⁶ Zob. J. Piekalkiewicz, *Sprawozdanie z badań składu ludności robotniczej w Polsce metodą reprezentacyjną na podstawie spisu ludności z dn. 9 XII 1931 r.*, Instytut Spraw Społecznych, Warszawa 1934.

¹⁷ W tym gronie wybijał się zwłaszcza dr Jan Wiśniewski, utalentowany statystyk i ekonometryk, autor m.in. następujących prac: *Rozkład dochodów według wysokości w r. 1929*, Instytut Badania Koniunktury i Cen, t. 3, Warszawa 1934; *Krzywa logarytmiczno-normalna i jej zastosowanie*, „*Kwartalnik Statystyczny*” 1934, t. XI, z. 2, s. 298-322.

¹⁸ Zob. rozdział 3. niniejszej monografii.

Już na pierwszym zebraniu naukowym PTS, jakie towarzyszyło zgromadzeniu konstytucyjnemu na przełomie października i listopada 1937 r., ogłoszono 17 referatów¹⁹. Dla zorientowania w ich tematyce i przypomnienia, kto już wówczas uchodził za specjalistę w danej dziedzinie, wymienimy tu autorów i tytuły tych wystąpień. Ich lista jest następująca: Jan Wiśniewski, *O proponowanej metodzie obliczania jednostek konsumpcyjnych*; Konstanty Czerniewski, *Zadania statystyki rolniczej*; Piotr B. Moroz, *Statystyka z zakresu ubezpieczeń społecznych*; Jerzy Heinrich, *Znaczenie precyzji w redagowaniu pytań przy powszechnym spisie ludności*; Rajmund Buławski, *Projekt reorganizacji statystyki cen detalicznych artykułów pierwszej potrzeby*; Jan Czekanowski, *O systematyzacji kartogramów*; Wiktor Ormicki, *O pojęciu i próbie statystycznego uchwycenia krytycznej gęstości zaludnienia*; Ludwik Landau, *Badania statystyczne wydajności pracy w przemyśle*; Kazimierz Romaniuk, *Rola statystyki w gospodarstwie przedsiębiorstw*; Edward Szturm de Sztrem, *O zagadnieniach klasyfikacji*; Aleksander Rajchman, *Badania reprezentacyjne jako eksperymentalny sprawdzian twierdzeń rachunku prawdopodobieństwa*; Stefan Szulc, *O pewnych zagadnieniach dotyczących mierzenia płodności małżeńskiej*; Zygmunt Limanowski, *W sprawie analizy rozmieszczenia terytorialnego mas statystycznych*; Jakub Rywkind, *O pewnych kategoriach przypadkowości*; Marcin Kacprzak, *Wartość statystyki przyczyn zgonów w Polsce*; Zbigniew Łomnicki, *Badania nad śmiertelnością, inwalidztwem i stanem rodzinnym górników śląskich*; Bronisław Biegeleisen, *O niektórych zastosowaniach statystyki psychologicznej do potrzeb życia praktycznego*. Nie zostały ogłoszone referaty Franciszka Bujaka, *O stosowaniu metody statystycznej w historii gospodarczej i społecznej* oraz Adama Krzyżanowskiego, *Statystyczne prawdy i kłamstwa* (z powodu niemożności przyjazdu tych prelegentów na posiedzenie naukowe). Przytoczona lista pokazuje, jak różnymi zagadnieniami z różnych dziedzin zajmowali się wtedy statystycy polscy i jak stopniowo zwyciężała główna myśl prof. Jerzego Neymana²⁰, że statystyka powinna służyć różnym dziedzinom na-

¹⁹ Niektóre z nich (w całości lub w części) oraz sprawozdania z dyskusji po tych referatach zamieszczono w „Przeglądzie Statystycznym” 1938, t. I.

²⁰ Z wyjaśnień prof. J. Neymana wynika, że w Charkowie, gdzie przebywał w latach 1906–1921, był znany jako Jurij Czesławowicz Neyman. Po powrocie do Polski w 1921 r. „dostosował się” do panującej tu wówczas mody dodawania przydomka do nazwisk i w pierwszych artykułach, opublikowanych w latach 1923–1925, używał przydomka „Splawa”. W późniejszych pracach pomijał ten przydomek,

uki i praktyki.

Na ogólnych zebraniach naukowych, które odbywały się zwykle po organizacyjnej części posiedzenia Rady PTS, zaproszeni prelegenci prezentowali referaty z dziedziny swoich badań i zainteresowań²¹. Spośród takich wystąpień w 1938 r. wymienimy tu referat prof. Jerzego Neymana *O sposobie potrójnego losowania przy badaniu ludności metodą reprezentacyjną*²² oraz prof. Aleksandra Rajchmana *O tablicach dla stosujących metodę reprezentacyjną w statystyce*²³. Ukazał się też artykuł dra Jana Wiśniewskiego pt. *Wskaźniki produkcji przemysłowej w Polsce* („Przegląd Statystyczny” 1938, t. I, nr 3-4, s. 271-317).

Po Walnym Zgromadzeniu 2 i 3 kwietnia 1939 r. odbyło się ogólne zebranie naukowe PTS poświęcone różnym aspektom spisu ludności. Już wtedy rozważano zagadnienia dotyczące spisu ludności planowanego na rok 1941. Miały w nim być wykorzystane doświadczenia prof. J. Neymana i prof. J. Piekalkiewicza związane ze spisem ludności w 1931 roku. Powrócono do nich dopiero przy opracowaniu spisów ludności w latach 1950 i 1960²⁴.

Rozwój i działalność naukową Polskiego Towarzystwa Statystycznego przerwał wybuch II wojny światowej²⁵. Wznowienie tej aktywności nastąpiło na początku 1947 r.

9.4. Aktywność naukowa PTS i Sekcji Statystyki PTE w latach 1947–1980

Po II wojnie światowej skoncentrowano się na organizacji statystyki oficjalnej. Główny Urząd Statystyczny podjął swoją działalność w marcu 1945 r., a wielu człon-

podpisując się jako Jerzy Neyman lub J. Neyman (zob. C Reid, *Neyman – from Life*, Springer Verlag, New York 1982). Autor niniejszego rozdziału sądzi, że cytowanie wydanych po 1925 r. prac J. Neymana z przydomkiem „Spława” jest niezgodne z życzeniem ich twórcy.

²¹ Organizowano też zebrania naukowe i odczyty w poszczególnych sekcjach PTS (zob. rozdział 3.4 niniejszej monografii).

²² Zob. „Przegląd Statystyczny” 1938, t. I, nr 1, s. 150-160.

²³ Zob. „Przegląd Statystyczny” 1938, t. I, nr 1, s. 237-241 i 257-259.

²⁴ Zob. M. Fisz, *Konsultacje prof. Neymana i wnioski z nich wypływające*, „Studia i Prace Statystyczne” 1950, nr 3-4, s. 14-27 oraz R. Zasepa, *Problematyka badań reprezentacyjnych GUS w świetle konsultacji z prof. J. Neymanem*, „Wiadomości Statystyczne” 1958, nr 6, s. 7-12.

²⁵ Przejawy i efekty naukowej aktywności poszczególnych członków PTS w czasie II wojny światowej przedstawiono w rozdziale 4. niniejszej monografii.

ków PTS z okresu przedwojennego otrzymało w nim kluczowe stanowiska kierownicze²⁶. Dojrzała jednak również inicjatywa odrodzenia Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Formalnie zostało ono reaktywowane w marcu 1947 r. W programie jego pracy silnie akcentowana była potrzeba organizowania zebrań naukowych ogólnych i sekcyjnych oraz wznowienia „Przeglądu Statystycznego” jako organu PTS, a także opracowania podręczników statystyki, bibliografii prac statystycznych oraz słownika definicji i terminologii statystycznej. Programując swoją perspektywę, ówczesne PTS wyznaczyło sobie bardzo ambitne zadania, dobrze zidentyfikowane i zgodne z jego celami statutowymi, ale w praktyce, niestety, udało się zrealizować zaledwie kilka spośród projektowanych przedsięwzięć.

Wśród odczytów na zebraniach naukowych PTS w omawianym tu okresie historycy statystyki wymieniają tylko referat prof. T. Banachiewicza pt. *Zastosowanie krakowianów w rachunku wyrównawczym*²⁷. W sprawozdaniach zachowały się też informacje o kilkunastu zebraniach naukowych, które wówczas odbyły się w ramach sekcji i oddziałów PTS, ale trudno dzisiaj odtworzyć ich przebieg i omawiane tam zagadnienia²⁸. Wiadomo tylko, że stosunkowo znaczną aktywność odczytową przejawiały trzy sekcje, tj. Sekcja Statystyki Społeczno-Gospodarczej, Sekcja Zagadnień Ludnościowych i Sekcja Statystyki Matematycznej, a także oddziały PTS w Gdańsku i Warszawie.

Ogólnie można stwierdzić, że działalność reaktywowanego w 1947 r. Polskiego Towarzystwa Statystycznego nie rozwinęła się znacząco i słabła w miarę upływu czasu, by ustać zupełnie w 1953 r. Przypomnijmy, że w tej sytuacji na Walnym Zgromadzeniu, które odbyło się 12 grudnia 1953 r., podjęto uchwałę o likwidacji PTS²⁹.

Część byłych członków PTS wstąpiła później do Sekcji Statystyki, którą trzy kwartały wcześniej utworzono w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym³⁰. Tam, zarówno

²⁶ Zob. rozdział 6.1 niniejszej monografii.

²⁷ Zob. M. Czarnowska, *Polskie Towarzystwo Statystyczne w latach 1947–1955*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, RG PTS, Warszawa 1992, s. 55.

²⁸ Część referatów wygłoszonych na tych zebraniach opublikowano w „Przeglądzie Statystycznym” 1949, t. 3, nr 1-2.

²⁹ Formalna likwidacja PTS nastąpiła 4 kwietnia 1955 r.

³⁰ Zob. rozdział 6. niniejszej monografii, a także Archiwum Akt Nowych, Zespół akt pt. *Sprawozdania z działalności PTE, 1951–1956*, z. 51 oraz R. Kulczycki *Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, „Przegląd Statystyczny”, 1954, nr 1-2, s. 167-172; 1956, nr 1, s. 114-116.

w Warszawie jak i w oddziałach wojewódzkich PTE, aż do kwietnia 1981 r. ogni-skowała się społeczna działalność wielu polskich statystyków. Przejawiała się ona głównie na zebraniach dyskusyjnych i w publikacjach. Na początku 1954 r. zaczął się ukazywać „Przegląd Statystyczny”, który stał się organem Sekcji Statystyki PTE³¹. Już w pierwszym jego zeszycie znalazły się ciekawe i wartościowe naukowo artykuły takich statystyków i ekonometryków, jak K. Czerniewski, J. Oderfeld, Z. Pawłowski, K. Romaniuk, W. Sadowski, S. Szulc, W. Welfe, A. Weryha i R. Zasepa. Również w kolejnych numerach tego kwartalnika, który ukazywał się regularnie przez 20 lat³², opublikowano wiele prac naukowych i recenzji. Wprawdzie czasopismo nie zado-walało sporej części jego czytelników, ale z pewnością przyczyniło się do dalszego rozwoju polskiej myśli i praktyki statystycznej. Znaczną rolę w tym procesie odegrał także prof. Jerzy Neyman w czasie swych wizyt w Polsce po II wojnie światowej³³. W latach 1950 i 1958 udzielał on m.in. konsultacji dla GUS w zakresie zastosowania metody reprezentacyjnej w badaniach statystycznych³⁴.

Zakres i formy działalności naukowej sekcji statystyki w wojewódzkich oddzia-łach PTE były bardzo zróżnicowane, odmienna była też jej intensywność. Najczę-ściej organizowane były ogólnie dostępne odczyty połączone z dyskusją, znacznie rzadziej odbywały się seminaria specjalistyczne. Wiadomo, że dość ożywioną dzia-łalność odczytową prowadziła sekcja warszawska, kierowana najpierw przez prof.

³¹ Dodano mu podtytuł „Kwartalnik poświęcony nauce i potrzebom życia”. Odtąd „Przegląd Statystyczny” nigdy nie powrócił do PTS.

³² Ostatni, 20 tom „Przeglądu Statystycznego” jako organu Sekcji Statystyki PTE wydano w 1973 r. Od stycznia 1974 r. było to już pismo Komitetu Ekonometrii i Statystyki PAN.

³³ Zob. R. Bartoszyński, W. Klonecki, *Some thoughts about the contribution of Jerzy Neyman to statistics*, [w:] *Proceedings of the Symposium to Honour Jerzy Neyman*, PWN, Warszawa 1977, s. 9-15.

³⁴ Konsultacje te w istotny sposób oddziaływały na rozwój badań reprezentacyjnych w Polsce po II wojnie światowej. W literaturze anglojęzycznej podaje się, że prof. J. Neyman nie zajmował się zagadnieniami badań reprezentacyjnych po 1938 r., co nie jest zgodne ze stanem faktycznym (zob. S.E. Fienberg, J.M. Tanur, *Reconsidering the Fundamental Contributions of Fisher and Neyman on Experimentation and Sampling*, „International Statistical Review” 1996, vol. 64, pp. 237-253). Autor niniejszego rozdziału uczestniczył w konsultacjach z prof. J. Neymanem w 1958 r. i swoje refleksje z tych spotkań przedstawił w publikacji: J. Kordos, *Professor Jerzy Neyman – some reflections*, „Lithuanian Journal of Statistics” 2011, No. 1, s. 114-122.

K. Romaniuka, a następnie przez prof. W. Sadowskiego³⁵. Podobny charakter miała również sekcja poznańska³⁶, kierowana przez prof. T. Puchalskiego*, a później przez prof. Z. Czerwińskiego³⁷. Do tej listy należałoby dopisać także sekcje w Katowicach, Krakowie, Łodzi, Szczecinie i Wrocławiu.

Dziś można ocenić, że działalność naukowa sekcji statystyki była na miarę ówczesnych możliwości i zaangażowania członków PTE. Niewątpliwie podnosiła ona ogólny poziom wiedzy statystycznej całego społeczeństwa, zbliżała do siebie reprezentantów teorii i praktyki statystycznej, stymulowała postęp badań i sprzyjała ocenie ich wyników. Spora część polskich statystyków oceniała ją jednak jako niewystarczającą i niesatysfakcjonującą, skrepowaną brakiem własnej ogólnopolskiej organizacji, która by reprezentowała to środowisko, dając mu większe szanse rozwoju i samorealizacji.

9.5. Działalność naukowa PTS reaktywowanego w 1981 r.

Na fali ogólnego wzburzenia politycznego i społecznego w Polsce w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku, wśród części pracowników Głównego Urzędu Statystycznego powstała w 1980 r. inicjatywa utworzenia niezależnej od PTE i odrębnej organizacji statystyków. Dyskusje były dość burzliwe, pojawiały się różne koncepcje i propozycje, w konkluzji zwyciężył pogląd, że należy reaktywować Polskie Towarzystwo Statystyczne. Tak też się stało 16 kwietnia 1981 r. na zebraniu założycielskim w Warszawie³⁸.

Po okresie intensywnych prac organizacyjnych zaczęła się rozwijać merytoryczna działalność PTS, a w niej coraz bardziej widoczne były przejawy aktywności naukowej. Na pierwszym, po reaktywacji PTS, Walnym Zgromadzeniu Delegatów 29 listopada 1982 r. w Warszawie prof. Tadeusz Walczak, wówczas wiceprezes GUS,

³⁵ Zob. J. Kordos *Działalność naukowa Polskiego Towarzystwa Statystycznego po 1945 r.* „Wiadomości Statystyczne” 2012, nr 2, s. 4.

³⁶ Zob. K. Kruska, *Polskie Towarzystwo Statystyczne w Wielkopolsce*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 12, s. 8.

³⁷ Zbigniew Czerwiński (1927–2010) – autorytet naukowy w dziedzinie badań obejmujących ekonomię matematyczną, teorię podejmowania decyzji, cybernetykę ekonomiczną oraz ekonometrię i prognozowanie ekonometryczne. Od 1945 r. mieszkał i pracował w Poznaniu (zob. *Wspomnienie – Zbigniew Czerwiński*, „Wiadomości Statystyczne” 2010, nr 7, s. 93-94).

³⁸ Zob. rozdział 7.1 niniejszej monografii.

przedstawił referat pt. *Rola statystyki w aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju*. W okresie I kadencji Rady Głównej PTS odbyły się dwa posiedzenia naukowe. Na pierwszym z nich (20 stycznia 1984 r.) prof. Jan Kordos przekazał informację o 44. Sesji Międzynarodowego Instytutu Statystycznego, która odbyła się w Madrycie, a Tadeusz Kania (GUS) mówił na temat systemu publikacji statystycznych organizacji międzynarodowych. Na drugim posiedzeniu naukowym (4 maja 1984 r.) przedstawiono dwa referaty: *Założenia metodyczne obliczenia dochodów realnych ludności rolniczej i nierolniczej* (Zofia Szyran-Wiśniewska) i *Koncepcja działalności Komisji Statystyki w Przedsiębiorstwie Polskiego Towarzystwa Statystycznego* (Tadeusz Toczyński). Następne lata przyniosły dalsze ożywienie działalności naukowej PTS. Jej syntetyczną charakterystykę przedstawimy dalej w ujęciu chronologicznym według kolejnych kadencji władz naczelnych PTS. Z konieczności ograniczono się w niej do krajowych konferencji i spotkań naukowych oraz do niektórych innych ważniejszych wydarzeń związanych z działalnością naukową Towarzystwa.

Kadencja od 14 XII 1985 do 31 III 1990

Na Walnym Zgromadzeniu Delegatów (14 grudnia 1985 r.) w Warszawie referat naukowy pt. *Aktualne trendy w zakresie badania jakości danych statystycznych* wygłosił prof. Jan Kordos, który w wyniku wyborów na tym zebraniu został prezesem PTS. W latach 1985–1986 PTS współuczestniczyło w przygotowaniu następujących seminariów naukowych: *Organizacja badań statystycznych* (1985), *Jakość danych statystycznych* (1986), *Problemy statystyki kultury* (1986).

Jako szczególnie moment w omawianej kadencji należy przypomnieć uroczystą konferencję naukową dla uczczenia jubileuszu 75-lecia Polskiego Towarzystwa Statystycznego, która odbyła się 26 października 1987 r. w Warszawie³⁹. Wzięło w niej udział ponad 100 osób, a wśród nich goście honorowi: prof. Wiesław Sadowski (prezes GUS), prof. Tadeusz Walczak i Kazimierz Rusinek (wiceprezesi GUS) oraz prof. Mikołaj Latuch, prof. Kazimierz Romaniuk, dr Stanisław Róg, prof. Kazimierz Secomski, prof. Michał Woźniak, prof. K. Zając, prof. Aleksandr Zeliaś i prof. Zygmunt Zieliński. Konferencji przewodniczył prof. Wiesław Sadowski, stojący na

³⁹ A. Jopkiewicz, *Konferencja naukowa poświęcona 75 rocznicy powstania Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS”, 1987, nr 5, s. 3-5; tamże artykuły: J. Bergera, M. Czarnowskiej, W. Łagodzińskiego i Z. Rajewskiego.

czcele Komitetu Honorowego Obchodów Jubileuszu. Po słowie wstępnym przewodniczącego głos zabrała dr Maria Czarnowska, która w imieniu zespołu autorskiego przedstawiła skrócony zarys historii PTS w latach 1912–1987. Następnie wystąpił prof. Kazimierz Romaniuk, wygłaszając referat pt. *Tradycje polskich powszechnych spisów ludności*. Na zakończenie prof. Ryszard Zasepa przedstawił referat pt. *Wybrane problemy metodologiczne spisów ludności*⁴⁰. Cały przebieg konferencji został utrwalony na taśmie video⁴¹.

W latach 1988 i 1989 Polskie Towarzystwo Statystyczne było organizatorem lub współorganizatorem trzech dużych krajowych konferencji naukowych. Ich tematy wiodące, organizatorów oraz terminy podano poniżej:

- *Teoria i praktyka badania modeli wykorzystania czasu przez ludność* (Rada Główna PTS wspólnie z Instytutem Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego; maj 1988),
- *Problemy statystycznych badań metodą reprezentacyjną* (Gdański Oddział PTS; 26-28 września 1988)⁴²,
- *Dynamiczne modele ekonometryczne* (Toruński Oddział PTS; 18-20 kwietnia 1989)⁴³,
- *Statystyczne metody badania cen* (Łódzki Oddział PTS; 18-19 września 1989)⁴⁴.

Ponadto konferencje w tej i w następnych kadencjach organizowała Sekcja Taksonomiczna PTS⁴⁵.

⁴⁰ Referaty naukowe przygotowane na tę konferencję zostały opublikowane w „Wiadomościach Statystycznych” 1988, nr 2. Są tam: J. Kordos, *75-lecie Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, s. 1-2; J. Berger, *Powstanie i pierwsze lata działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, s. 2-3; J. Wojtyniak, *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich*, s. 3-5; M. Czarnowska, *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1937–1955 oraz 1981–1987*, s. 5-9; K. Romaniuk, *Tradycje polskich powszechnych spisów ludności*, s. 10-15; R. Zasepa, *Wybrane problemy metodologiczne spisów ludności*, s. 15-19.

⁴¹ Taśmy z nagraniami konferencji są zdeponowane w Centralnej Bibliotece Statystycznej GUS w Warszawie.

⁴² Zob. *Problemy statystycznych badań metodą reprezentacyjną*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1988, t. 36.

⁴³ J. W. Wiśniewski, *Ogólnopolskie Seminarium Naukowe nt. «Dynamiczne modele ekonometryczne»*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 11, s. 5-9.

⁴⁴ Zob. *Statystyczne metody badania cen*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1990, t. 38.

⁴⁵ Konferencje tej sekcji oraz (po zmianie nazwy) Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD) omówione są w rozdziale 13. niniejszej monografii.

Kadencja od 31 III 1990 do 1 X 1994

Prezesem PTS został ponownie prof. Jan Kordos, a Polskie Towarzystwo Statystyczne kontynuowało i rozwijało działalność naukową w kierunkach i formach zapoczątkowanych w poprzednim okresie. Realizacji przedsięwzięć w tym zakresie sprzyjała polepszająca się kondycja finansowa PTS, na co zasadniczy wpływ miały osiągnięcia Biura Badań i Analiz Statystycznych przy RG PTS.

Wśród ważniejszych konferencji i seminariów naukowych w tej kadencji należy wymienić:

- *Wskaźniki społeczne* (Rada Główna PTS, Warszawa, 8-9 października 1990)⁴⁶,
- *Naukowa konferencja z okazji 80-lecia działalności PTS* (Oddział Krakowski PTS i RG PTS, Mogilany k. Krakowa, 18 maja 1992)⁴⁷,
- *Rozwój myśli i instytucji statystycznych na ziemiach polskich*. Ogólnopolska konferencja naukowa w ramach 75-lecia GUS i 200-lecia statystyki polskiej (Mogilany k. Krakowa, Krakowski Oddział PTS oraz Wojewódzki Urząd Statystyczny w Krakowie, 24-25 maja 1993)⁴⁸,
- *Wyzwania polskiej statystyki*. Ogólnopolska konferencja naukowa z okazji 75-lecia Głównego Urzędu Statystycznego i 200-lecia statystyki polskiej (GUS i PTS, Warszawa, 29 czerwca 1993)⁴⁹,
- *Statystyka polska wczoraj, dziś i jutro*. Sesja naukowo-historyczna z okazji 200-lecia statystyki polskiej i 75-lecia GUS (GUS i RG PTS, Warszawa, 12 lipca 1993),
- *Rozwój metodologii badań statystycznych w Polsce*. Ogólnopolska konferencja naukowa z okazji 75-lecia Głównego Urzędu Statystycznego i 200-lecia statystyki polskiej (GUS, RG PTS i Oddział Poznański PTS, Poznań, 22-23 września 1993)⁵⁰,
- *Transformacje systemowe w statystyce*. Ogólnopolskie seminarium naukowe

⁴⁶ Zob. *Wskaźniki społeczne*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1991, t. 41.

⁴⁷ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1992, nr 22, s. 3-5.

⁴⁸ J. Berger, *Konferencja Naukowa «Rozwój myśli i instytucji statystycznych na ziemiach polskich»*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1993, nr 27, s. 3-6.

⁴⁹ Zob. *Wyzwania polskiej statystyki*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1994, t. 43.

⁵⁰ Zob. *Rozwój metodologii badań statystycznych w Polsce*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1995, t. 44.

(GUS, Komitet Statystyki i Ekonometrii PAN oraz PTS, Smardzewice k. Tomaszowa Mazowieckiego, 22-23 listopada 1993)⁵¹.

Dodajmy jeszcze, że w 1993 r. RG PTS zorganizowała cykl wykładów publicznych pn. *Wyzwania polskiej statystyki*. Łącznie odbyło się 15 takich wykładów, przygotowanych przez wybitnych naukowców. Streszczenia części z nich ukazały się w „Biuletynie Informacyjnym RG PTS”⁵².

Kadencje od 1 X 1994 do 15 XI 2005

Prezesem PTS w obu kadencjach składających się na ten okres był prof. Czesław Domański. Odbyło się w tym czasie kilkanaście konferencji i seminariów naukowych, spośród których wymienimy tu następujące wydarzenia:

- *Międzynarodowa konferencja dla upamiętnienia setnej rocznicy urodzin prof. Jerzego Neymana* (Jachranka, 25 i 26 listopada 1994 r.; GUS, RG PTS oraz Polskie Towarzystwo Matematyczne)⁵³,
- *130 lat statystyki Warszawy 1864–1994*. Międzynarodowe seminarium naukowe (Jachranka, 12-14 grudnia 1994 r.; Oddział Warszawski PTS, Urząd Statystyczny m. st. Warszawy i Warszawski Ośrodek Kultury)⁵⁴,
- *Relacje między statystyką publiczną a systemami informacyjnymi centralnej administracji rządowej (aspekt metodologiczny)*. Seminarium naukowe (Warszawa, 27 kwietnia 1995 r.; Oddział Warszawski PTS i Urząd Statystyczny m. st. Warszawy),
- *Budżet czasu*. Konferencja międzynarodowa (Jachranka, 31 maja – 2 czerwca 1995 r.; RG PTS oraz GUS)⁵⁵,
- *Statystyka w turystyce wielkich aglomeracji*. Międzynarodowe seminarium naukowe (Warszawa, 25-27 października 1995 r.; Oddział Warszawski PTS i Urząd Statystyczny m. st. Warszawy)⁵⁶,

⁵¹ Zob. M. Pełka, *Transformacje systemowe w statystyce*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 28, s. 14-20.

⁵² Zob. np. Z. Czerwiński, *Statystyka a prawda* oraz G. Gorzelak, *Polska statystyka regionalna w obliczu wyzwań współczesności*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 28, s. 20-35.

⁵³ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 31, s. 35-40.

⁵⁴ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1995, nr 32, s. 28-41.

⁵⁵ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1995, nr 34, s. 16-18.

⁵⁶ Zob. „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1996, t. 51.

- *Badania sondażowe w zintegrowanym systemie statystyki regionalnej.* Ogólnopolska konferencja naukowa (Baranowo k. Poznania, 25-27 września 1996 r.; Centrum Statystyki Regionalnej AE w Poznaniu, Oddział Poznański PTS i Urząd Statystyczny w Poznaniu)⁵⁷,
- *Tradycje i obecne zadania statystyki w Polsce.* Konferencja z okazji Jubileuszu 90-lecia PTS. (Modlnica k. Krakowa, 14-15 lipca 2002 r.; RG PTS)⁵⁸,
- *Zastosowanie metody reprezentacyjnej w badaniach ekonomiczno-społecznych.* Międzynarodowa konferencja naukowa (Katowice 20-23 października 2004 r.; Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Katowicach i RG PTS);
- *Wielowymiarowa analiza statystyczna (MSA).* Międzynarodowe konferencje organizowane corocznie (od 1982 r.) przez Katedrę Metod Statystycznych Uniwersytetu Łódzkiego i Polskie Towarzystwo Statystyczne.

Konferencje naukowe organizowała również Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych PTS⁵⁹.

Kadencja od 15 XI 2005 do 10 II 2010

W tej kadencji prezesem Polskiego Towarzystwa Statystycznego był dr Kazimierz Kruszk. Działalność naukowa nadal rozwijała się jako jedna z głównych dziedzin aktywności PTS, czego wyrazem mogą być również konferencje i seminaria obejmujące wiele ważnych i aktualnych zagadnień. Należały do nich m.in. następujące spotkania naukowe:

- *XXVI Spotkanie Statystyków Europejskich* (XXVI European Meeting of Statisticians). (Toruń 24-28 lipca 2006 r.; PTS objęło je honorowym patronatem),
- *Statystyka wczoraj, dziś i jutro.* I Ogólnopolski Zjazd Statystyków z okazji 95-lecia PTS (Wrocław, 7-10 października 2007 r., Oddział Wrocławski PTS, RG PTS)⁶⁰,
- *Regionalne badanie koniunktury gospodarczej na tle doświadczeń europejskich.* Konferencja naukowa (Zamość, 12-13 czerwca 2008; Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Oddział Lubelski PTS, Centrum Informacji Eu-

⁵⁷ Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1996, nr 39, s. 15-18.

⁵⁸ Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2002, s. 9-22.

⁵⁹ Zob. rozdział 13. niniejszej monografii.

⁶⁰ *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 2008, t. 56.

ropejskiej Europe Direct w Zamościu)⁶¹,

- *Pomiar i informacja w gospodarce*. III Otwarte Seminarium Naukowe WIGE (Poznań, 31 stycznia 2009 r.; Wydział Informatyki i Gospodarki Elektronicznej UEP, Oddział PTS i US w Poznaniu)⁶²,
- *Statystyka ludności, historia – teraźniejszość – przyszłość*. Seminarium naukowe (Szczecin, czerwiec 2009 r.; Oddział Szczeciński PTS i RG PTS),
- *Badania społeczne i ich rola w kształtowaniu postępu. Ciągłość i zmiana. W 150. rocznicę urodzin Ludwika Krzywickiego*. Międzynarodowa Konferencja Naukowa (Płock, 19-20 października 2009 r.; TNP, IGS, TNW, GUS, RG PTS, PTPS)⁶³,
- *Badania czynników regionalnej koniunktury gospodarczej w Polsce i w Unii Europejskiej*. Ogólnopolska konferencja naukowa (Zamość, 22-23 października 2009 r.; Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Oddział Lubelski PTS, Centrum Informacji Europejskiej Europe Direct w Zamościu)⁶⁴,
- *Statystyka źródłem wiedzy*. Seminarium naukowe (Wrocław, 3 grudnia 2009 r.; Wrocławski Oddział PTS).

W 2008 r. odbyła się w Jastrzębiej Górze XXII konferencja SKAD, a XXIII konferencję tej sekcji zorganizowano w 2009 r. w Międzyzdrojach. Kolejna XXVIII konferencja WAS odbyła się w Łodzi w 2009 r.

Kadencja od 10 II 2010

Prezesem PTS został wybrany prof. Czesław Domański. Wśród posiedzeń naukowych zorganizowanych z udziałem PTS do połowy tej kadencji można m.in. wymienić następujące konferencje i seminaria:

- *Dzień Statystyki Polskiej*. Konferencja ogólnopolska (Kraków 8-10 marca 2010 r., GUS, US w Krakowie i Krakowski Oddział PTS)⁶⁵
- *Społeczna rola statystyki*. Konferencja naukowa (Polanica-Zdrój, 27-28 maja 2010 r. Wrocławski Oddział PTS)⁶⁶,

⁶¹ „Barometr Regionalny” 2008, nr 3, s. 97.

⁶² *Pomiar i informacja w gospodarce*, „Zeszyty Naukowe UEP” 2010, z. 149.

⁶³ *Badania społeczne i ich rola w kształtowaniu postępu. Ciągłość i zmiana. W 150. rocznicę urodzin Ludwika Krzywickiego*, Płock 2011.

⁶⁴ http://www.stat.gov.pl/gus/5840_6488_PLK_HTML.htm

⁶⁵ http://www.stat.gov.pl/pts/5_PLK_HTML.htm

⁶⁶ http://www.stat.gov.pl/pts/64_PLK_HTML.htm

- *Statystyka publiczna w służbie samorządu terytorialnego*. Konferencja ogólnopolska z okazji Dnia Statystyki Polskiej (Wrocław, 7-8 marca 2011 r.; GUS, US we Wrocławiu i PTS)⁶⁷,
- *Statystyczne badania zjawisk społecznych*. Otwarte seminarium naukowe z okazji Dnia Statystyki Polskiej (Szczecin, 9 marca 2011 r.; Szczeciński Oddział PTS we współpracy z Urzędem Statystycznym w Szczecinie oraz Wydziałem Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego)⁶⁸,
- *Survey Sampling in Economic and Social Research*. Międzynarodowa konferencja naukowa (Katowice, 18-20 września 2011 r.; Katedra Statystyki Wydziału Zarządzania UE w Katowicach, Katedra Metod Statystycznych UŁ i PTS)⁶⁹,
- *Międzynarodowy wymiar statystyki*. Otwarte seminarium naukowe (Szczecin, 20 października 2011 r.; Szczeciński Oddział PTS we współpracy z US w Szczecinie oraz Wydziałem Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego)⁷⁰.

W roku 2011 odbyły się również tradycyjnie organizowane konferencje SKAD i WAS.

9.6. Uwagi końcowe

Z przedstawionego w tym rozdziale przeglądu działalności naukowej Polskiego Towarzystwa Statystycznego w różnych okresach jego działania wyłania się obraz stopniowego rozwoju polskiej statystyki jako nauki i jej praktycznych zastosowań. Świadczy o tym podana wcześniej bogata lista posiedzeń naukowych, w których organizacji uczestniczyło PTS, ale pełniejszy opis tego procesu jest możliwy dopiero po dokładnym zapoznaniu się z tematyką tych zebrań i ich dorobkiem publikacyjnym. Tutaj tylko zasygnalizowano bogactwo zagadnień będących przedmiotem licznych posiedzeń naukowych i przedstawiono w zarysie pole naukowej działalności PTS, której pogłębiona charakterystyka wymagałaby odrębnej i obszernej monografii. Rekapitulując wcześniejsze spostrzeżenia, podkreślimy poniżej niektóre konstatacje z dokonanego przeglądu.

⁶⁷ http://www.stat.gov.pl/wroc/67_1490_PLK_HTML.htm

⁶⁸ http://www.stat.gov.pl/pts/61_PLK_HTML.htm

⁶⁹ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/pts/7_Konferencja_w_Katowicach_survey_sampling.pdf

⁷⁰ http://www.stat.gov.pl/pts/61_PLK_HTML.htm

Najważniejszym osiągnięciem naukowym w pierwszym okresie działalności PTS było niewątpliwie przygotowanie i opublikowanie w 1915 r. dzieła pt. *Statystyka Polski*. W latach 1917–1937 obserwujemy zmaganie się polskich statystyków i wybitnych przedstawicieli innych nauk w ramach Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich z wieloma przeciwnościami losu, takimi jak wojna, kryzys gospodarczy oraz różnego rodzaju trudności organizacyjne i finansowe. Łączył ich jednak wspólny cel, którym było ciągle rozwijanie metodologii i organizacji statystyki. Działający wówczas profesorowie – F. Bujak, J. Czekanowski, S. Dziewulski, L. Krzywicki, A. Krzyżanowski czy Z. Limanowski – to znakomici uczeni, którzy doskonale rozumeli znaczenie wykorzystania metod statystycznych dla rozwoju ich dyscyplin naukowych. Przyczynili się także do twórczego rozwoju metod statystycznych i ich zastosowań.

W latach dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku widać wyraźnie wiodącą rolę, jaką w rozwoju polskiej statystyki odegrali profesorowie Jerzy Neyman, Jan Czekanowski, Jan Piekalkiewicz, Jan Wiśniewski, Stefan Szulc i Edward Szturm de Sztrem. Wszyscy tu wymienieni byli prominentnymi członkami PTS, chlubnie zapisali się w jego kronikach, a także w historii statystyki światowej.

W czasie II wojny światowej polska statystyka poniosła ogromne straty, PTS utraciło wielu znakomitych przedstawicieli. Podupadła baza materialna instytucji statystycznych, mocno ucierpiały archiwa, udaremnione zostały kontakty naukowe i organizacyjne polskiego środowiska statystycznego. Nie był to jednak czas zupełnie stracony. Tajne kształcenie, konspiracyjna praca naukowo-badawcza w okupowanej Polsce, a także działalność naukowa i publikacyjna poza jej granicami sprawiły, że po wyzwoleniu można było sięgać do plonów tej aktywności⁷¹.

Po wojnie dawni członkowie PTS przystąpili z zapałem do odbudowy polskiej statystyki oficjalnej. W 1947 r. zostało reaktywowane Polskie Towarzystwo Statystyczne, a właściwie można rzec, że wznowiło ono działalność przerwana przez wojnę, gdyż jego podstawą prawną był nadal statut PTS z 1939 r. Jednak nie miało ono uznania w oczach ówczesnych władz PRL i jego aktywność, również naukowa, była ograniczana aż do likwidacji PTS w 1955 r.

Część dawnych członków PTS oraz młodszy statystycy podjęli w latach 1953–1981 działalność w sekcjach statystyki organizowanych przez Polskie Towarzystwo Eko-

⁷¹ Zob. rozdział 4. niniejszej monografii.

nomiczne. Nie był to okres szczególnych sukcesów, ale prowadząc spotkania dyskusyjne i publikując artykuły w „Przeglądzie Statystycznym” czy „Wiadomościach Statystycznych”, członkowie tych sekcji przyczyniali się do dalszego rozwoju polskiej myśli i praktyki statystycznej, a także zmniejszali jej dystans względem poziomu światowego.

Reaktywowanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego w 1981 r., na fali zmian polityczno-społecznych w Polsce, rozpoczęło nową erę działalności naukowej tego stowarzyszenia. Po trzydziestu latach z tego okresu, a także uwzględniając wcześniejsze dokonania, można śmiało powiedzieć, że bez PTS polska statystyka, a również statystyka światowa, nie miałyby tak znaczących osiągnięć. Odnosi się to zapewne również do innych przejawów aktywności Polskiego Towarzystwa Statystycznego, o których traktują następne rozdziały tej monografii.

10. Działalność publikacyjna

10.1. Wydawnictwa z lat 1915–1937

Polskie Towarzystwo Statystyczne w ciągu 100 lat swego istnienia (1912–2012) działało w zmieniających się warunkach i z różną intensywnością. Przyjmując jako kryterium periodyzacji czas obowiązywania poszczególnych statutów⁷², można ten przedział czasu podzielić na pięć okresów. Pierwszy z nich, tzw. krakowski, obejmuje lata 1912–1915, drugi (1917–1937) przypada na czas aktywności w ramach Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (TEiSP), trzeci zaczyna się w listopadzie 1937 r. (powołanie ogólnopolskiego PTS w Warszawie) i kończy w kwietniu 1955 r. (z uwzględnieniem II wojny światowej), czwarty – zamykający się w kwietniu 1981 r. – to czas działania Sekcji Statystyki w ramach Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Okres piąty, trwający do dziś, to lata pracy PTS po jego reaktywacji w 1981 r. Jedną z bardzo ważnych dziedzin aktywności w każdym z tych podokresów wiekowej już historii Polskiego Towarzystwa Statystycznego była działalność publikacyjna, która stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania w niniejszym rozdziale⁷³.

⁷² Zob. statuty w aneksach do niniejszej monografii, nie wnikając w niuanse drobnych zmian w trakcie ich obowiązywania.

⁷³ Niektóre publikacje prezentowane są także w rozdziałach o działalności naukowej i współpracy międzynarodowej oraz o Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych PTS.

W pierwszym okresie PTS przygotowało i wydało tylko jedną publikację (w 1915 r.), którą była wspomnianą wcześniej *Statystyka Polski*⁷⁴. Bez obawy o przesadę można twierdzić, że było to dzieło epokowe, o wielkiej wartości poznawczej wówczas i obecnie, które również wielce przysłużyło się do wyznaczenia granic II Rzeczypospolitej. Przypomnijmy, że zostało ono opracowane przez Komitet Redakcyjny pod przewodnictwem F. Bujaka, w którego skład wchodził E. Grabowski, A. Krzyżanowski, K. Kumaniecki i S. Surzycki, a początkowo również W. Studnicki. Przygotowaniem dzieła do druku zajmował się K. Kumaniecki razem z A. Krzyżanowskim, stąd też te dwie osoby wymienione są na karcie tytułowej jako autorzy całego opracowania.

W drugim z wymienionych wyżej okresów prace statystyków ukazywały się w bardzo prestiżowym czasopiśmie pt. *Ekonomista*, którego redaktorem i wydawcą był Stefan Dziewulski. W 1921 r. *Ekonomista* uznany został za organ Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich. Redaktorem naczelnym był w dalszym ciągu Stefan Dziewulski, a Tadeusz Szturm de Sztrem został zastępcą redaktora naczelnego⁷⁵. Wiele numerów tego pisma zawiera prace prawie wyłącznie statystyczne. Tutaj odniesiemy się tylko do kilku przykładów w celu podkreślenia charakteru i naukowej jakości tych opracowań⁷⁶.

Artykuł A. Szczepańskiego pt. *Zadania i środki statystyki ubogich*⁷⁷ zaczyna się następująco: „Statystyka teoretyczna (jako nauka) jest podług określenia G. von Mayra – opartym na wyczerpujących, wyrażających się w liczbach i wymiarach masowych spostrzeżeniach wyjaśnieniem stanów i przejawów społecznego życia ludzkiego, o ile znajduje ono swój wyraz w masach społecznych”. Jeśli statystyka byłaby rozumiana w taki sposób, to można by powiedzieć, że tylko nieliczne materiały publikowane w „*Ekonomiście*” nie były pracami statystycznymi. Dodajmy też, że publikacje w tym czasopiśmie odznaczały się tak wysokim stopniem precyzji i rzetel-

⁷⁴ A. Krzyżanowski, W. Kumaniecki, *Statystyka Polski*, Kraków 1915 (spis treści i tytuły tablic również w j. niemieckim i francuskim). Zob. także rozdziały 1 i 9 niniejszej monografii.

⁷⁵ J. Wojtyniak, *Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich*, „Wiadomości Statystyczne” 1988, nr 2, s. 4.

⁷⁶ Zob. także rozdział 9.2 w niniejszej monografii.

⁷⁷ „*Ekonomista*” 1917, t. II.

ności naukowej, jaki w obecnych czasach należy do wyjątków⁷⁸.

Działalność publikacyjna PTS w pozostałych okresach jego istnienia omówiona jest dalej w podziale na wydawnictwa periodyczne, opracowania historyczne, materiały konferencyjne i inne opracowania⁷⁹.

10.2. Wydawnictwa periodyczne w latach 1937–2012

Wśród czasopism firmowanych przez Polskie Towarzystwo Statystyczne, które ukazywały się z pewną regularnością, znajdują się następujące periodyki: *Przegląd Statystyczny*, *Statystyka w Przedsiębiorstwie*, *Biuletyn Informacyjny RGPTS*, *Kwartalnik Statystyczny*, *Wiadomości Statystyczne*, *Śląski Przegląd Statystyczny*, *Statistics in Transition*. Pisma te były i nadal są (choć niektóre tylko w odniesieniu historycznym) stymulatorem rozwoju statystyki, nośnikiem wiedzy statystycznej oraz narzędziem jej popularyzacji. Dalszą prezentację tych pism z konieczności ograniczymy do krótkiej ich charakterystyki.

Polskie Towarzystwo Statystyczne już w listopadzie 1937 r. postawiło sobie jako jedno z naczelných zadań wydawanie czasopisma poświęconego teorii i praktyce statystycznej. Stał się nim *Przegląd Statystyczny*, uznany za oficjalny organ PTS. Jego komitet redakcyjny tworzyli: Zygmunt Limanowski (przewodniczący), Stefan Szulc (zastępca przewodniczącego), Jan Wiśniewski (sekretarz), Antoni Łomnicki i Jan Piekałkiewicz (członkowie). Później w skład tego komitetu wszedł jeszcze Stanisław Pszczółkowski. Czasopismo to miało ukazywać się cztery razy w roku. Postanowiono publikować w nim oryginalne prace teoretyczne autorów polskich i obcych, oryginalne i ważne ze względów metodologicznych prace z zastosowań statystyki, referaty przedstawiające stan lub postępy poszczególnych gałęzi statystyki, recenzje i krytyki dochodzeń statystycznych, kronikę informującą o życiu organizacyjnym i naukowym PTS oraz pokrewnych instytucji zagranicznych i międzynarodowych, a także polską bibliografię statystyczną⁸⁰.

⁷⁸ Jako przykład takich opracowań z zakresu ubezpieczeń można wymienić: T. Dymowski, *Teoria ubezpieczeń społecznych*, „*Ekonomista*” 1918, t. I oraz E. Grabowski, *Projekt zorganizowania państwowych przymusowych ubezpieczeń od gradu*, „*Ekonomista*” 1918, t. IV.

⁷⁹ Pominęto tu publikacje Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych PTS, które są wymienione w rozdziale 13. niniejszej monografii.

⁸⁰ Zob. *Przegląd Statystyczny* 1938, t. I, nr 1, s. 1-2.

Program redakcyjny był konsekwentnie realizowany w kolejnych numerach *Przeglądu Statystycznego*, z których pierwszy ukazał się już na początku 1938 roku. W tymże roku wydany został również numer 2, a zamykający tom I podwójny numer 3-4 wyszedł w 1939 r. Nakład pierwszego zeszytu wynosił 800 egzemplarzy, a dalsze miały po 600 egzemplarzy. W roku 1939 opublikowane były jeszcze tylko dwa pierwsze numery II tomu tego czasopisma.

Przedwojenne egzemplarze *Przeglądu Statystycznego* są niezwykle piękną kartą w historii PTS. Treść wielu opublikowanych tam prac do dziś nie straciła na aktualności, a ich styl, precyzję i język wykładu oraz odwagę w głoszeniu poglądów własnych i poszanowanie adwersarzy można stawiać za wzór współczesnym autorom.

Drugim periodykiem przedwojennego PTS była *Statystyka w Przedsiębiorstwie*, wydawana jako biuletyn Sekcji Statystyki w Przedsiębiorstwie. Na początku zakładano, że będzie to miesięcznik, ale w praktyce okazało się, że większość edycji stanowiły tzw. numery łączone, obejmujące najczęściej okresy dwumiesięczne. Znajdowały się w nich sprawozdania i kronika Sekcji, streszczenia wygłoszonych referatów oraz dyskusje nad tymi referatami, a także bibliografia prac z dziedziny statystyki w przedsiębiorstwie. Komitet redakcyjny biuletynu tworzyli wszyscy członkowie Zarządu Sekcji Statystyki w Przedsiębiorstwie i delegat redakcji *Przeglądu Statystycznego*. Później ustalono, że ten delegat ma być przewodniczącym zespołu redagującego biuletyn⁸¹. Pierwszy numer tego pisma wydano jednocześnie z *Przeglądem Statystycznym* na początku 1938 r. Przeciętny nakład jednego zeszytu biuletynu wynosił 500 egzemplarzy.

O docenianiu działalności publikacyjnej przez władze przedwojennego PTS m.in. świadczyć może udział wydatków na wydawnictwa w jego budżecie. W latach 1938⁸² i 1939⁸³ wynosił on, odpowiednio, 85% i 64%. Członkowie PTS otrzymywali *Przegląd Statystyczny* bezpłatnie.

Wybuch II wojny światowej przerwał również działalność publikacyjną PTS, a w okresie powojennym wznowiono tylko *Przegląd Statystyczny*. W marcu 1950 r. wyszedł jedyny po wojnie numer tego pisma jako organu PTS⁸⁴. W grud-

⁸¹ *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 214.

⁸² *Przegląd Statystyczny* 1938, t. I, nr 1, s. 120.

⁸³ *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 199.

⁸⁴ Ukazał się jako *Przegląd Statystyczny* 1949, t. III, nr 1-2.

niu 1953 roku PTS zostało faktycznie zlikwidowane (formalna likwidacja nastąpiła w kwietniu 1955 r.), a w 1954 r. *Przegląd Statystyczny* stał się organem Sekcji Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Jego pierwszy zeszyt w takiej roli ukazał się w lipcu 1954 r. z zaznaczeniem na okładce i stronie tytułowej, że jest to „Kwartalnik poświęcony nauce i potrzebom życia”⁸⁵.

W skład Komitetu Redakcyjnego tego pisma początkowo (1954 r.) wchodził: Wojsław Majewski⁸⁶, Kazimierz Romaniuk (redaktor naczelny), Wiesław Sadowski i Bohdan Szulc⁸⁷, a później również Ignacy Osipow⁸⁸. Do jego Rady Redakcyjnej należeli: Jan Falewicz*, Jerzy Fierich*, Zbigniew Heliński*, Oskar Lange, Stanisław Michalski, Jan Oderfeld⁸⁹, Zygmunt Padowicz, Edward Rosset, Wacław Skrzywan, Edward Szturm de Sztrem, Stefan Szulc, Stanisław Waszak i Aleksander Weryha. Po śmierci prof. W. Skrzywana w 1956 r. do tego kolegium wszedł Maksymilian J. Ziołek. W ostatnim roku ukazywania się „Przeglądu Statystycznego” jako organu Sekcji Statystyki PTE (1973 r.) nie było już Rady Redakcyjnej, a jego Komitet Redakcyjny tworzyli: Zbigniew Pawłowski*, Kazimierz Romaniuk (redaktor naczelny), Wiesław Sadowski i Roman Kulczycki. Nakład tego czasopisma wahał się od 800 egzemplarzy w 1954 r., przez 2400 egz. w 1956 r., do 1600 egz. w 1973 r. Od 1974 r. „Przegląd Statystyczny” stał się organem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN.

Reaktywowane w 1981 r. Polskie Towarzystwo Statystyczne, pozbawione *Przeglądu Statystycznego*, odczuwało coraz bardziej potrzebę utworzenia pisma, które by mogło w jakimś stopniu ten brak rekompensować. Takim periodykiem stał się *Biuletyn Informacyjny RG PTS*. Decyzję o jego wydawaniu podjęto na posiedzeniu plenarnym Rady Głównej PTS w październiku 1986 r. Jednocześnie do Komitetu Redakcyjnego tego organu PTS powołani zostali: Jan Berger (sekretarz redakcji), Maria Czarnowska i Andrzej Jopkiewicz (przewodniczący); nieco później dołączył do nich Zygmunt

⁸⁵ *Przegląd Statystyczny* 1954, nr 1-2.

⁸⁶ Wojsław Majewski (zm. 1975) – w latach 1952–1955 był sekretarzem Zarządu Głównego PTE.

⁸⁷ Bohdan Szulc – później profesor SGPiS, autor podręczników statystyki (m.in. *Statystyka dla ekonomistów. Opis statystyczny*, PWE, Warszawa 1967).

⁸⁸ Ignacy Osipow – pracownik GUS, zajmował się statystyką przemysłu. Autor m.in. opracowania *Jak sporządzać wykresy statystyczne* (1957).

⁸⁹ Jan Oderfeld (1908–2010) – wybitny uczony i konstruktor, profesor Politechniki Warszawskiej; przyczynił się do upowszechnienia metod statystycznej kontroli jakości.

Peuker i w tym składzie zespół redagował pismo do grudnia 1998 r. Pierwszy zeszyt *Biuletynu Informacyjnego RG PTS* ukazał się pod koniec 1986 r. Ostatni jego numer (44) wydano w grudniu 1998 r., w którym znalazły się tylko trzy teksty zamykające 12-letnią działalność pisma: 1) List prezesa PTS prof. Czesława Domańskiego z podziękowaniami dla Zespołu Redakcyjnego, 2) *Słowo końcowe* od prof. Jana Kordosa i 3) *Redakcja „Biuletynu Informacyjnego” do Czytelników*.

Przeciętny nakład jednego numeru *Biuletynu Informacyjnego RG PTS* w całym okresie jego istnienia, tj. do grudnia 1998 r., wynosił 1115 egzemplarzy, co dawało wszystkim członkom PTS możliwość otrzymywania każdego zeszytu tego pisma. *Biuletyn* ukazywał się w bardzo skromnej szacie graficznej, na papierze niskiej jakości, ale imponujące jest bogactwo jego treści. Pismo to spełniało (i dotąd pełni) bardzo ważną rolę przekaznika informacji i wiedzy, ale również – co trzeba silnie podkreślić jako wielką wartość – w istotny sposób przyczyniało się do integracji wszystkich ogniw i członków stowarzyszenia oraz kształtowało wizerunek i tożsamość PTS.

Biuletyn Informacyjny RG PTS zastąpiło czasopismo pt. *Kwartalnik Statystyczny*⁹⁰. W podtytule został on określony jako „Przegląd informacyjny Rady Głównej PTS”. W skład jego redakcji wchodził: Bogusława M.E. Bulska (redaktor naczelna), prof. Marek Marian Drozdowski (zastępca redaktor naczelnej), Zbigniew Dąbrowski (sekretarz redakcji)⁹¹. Tzw. numer zerowy tego pisma ukazał się w końcu 1998 r., a numer pierwszy wydano w marcu 1999 r. W strukturze treści każdego zeszytu wyodrębniono 8 następujących działów: Nowości w świecie statystyki; Bieżące sprawy PTS; Artykuły; Z dziejów statystyki; Nowości wydawnicze; Dydaktyka; Wywiady i dyskusje; Streszczenia. Spis treści oraz tytuły i streszczenia opracowań podawano również w języku angielskim. Pismo było drukowane na dobrym jakościowo papierze w formacie A4, z niektórymi elementami grafiki w kolorze zielonym. Treść opracowań wzbogacano licznymi ilustracjami.

Kwartalnik Statystyczny jako przegląd informacyjny RG PTS wychodził regularnie do marca 2003 r. (ukazał się wtedy 17. jego numer), był dobrze oceniany przez

⁹⁰ Ten tytuł nawiązywał do *Kwartalnika Statystycznego* wydawanego przez GUS w latach 1924–1934, który powstał z przekształcenia *Miesięcznika Statystycznego* ukazującego się od 1919 r. Nowe pismo PTS poza tytułem nie miało nic wspólnego z przedwojennymi periodykami GUS.

⁹¹ W 2002 r. zastępcą redaktor naczelnej została również Barbara Prażmo, a dotychczasowego sekretarza redakcji zastąpiła Małgorzata Tomaszewska-Kukulska.

czytelników pod względem treści i szaty edytorskiej. Nie są do końca jasne powody, dla których zawieszono dalszą publikację tego czasopisma. Próbę jego wznowienia podjęto w 2011 r. pod kierunkiem prof. Grażyny Trzpiot.

Wśród periodyków związanych z publikacyjną działalnością PTS są również *Wiadomości Statystyczne*. Pismo o tej nazwie, wydawane przez GUS w latach 1923–1939, gdzie przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego był Edward Szturm de Sztrem, różniło się zasadniczo od ukazującego się obecnie. Publikowano w nim głównie dane statystyczne, najczęściej w formie tabelarycznej. Taki sam charakter miało to czasopismo zaraz po wojnie, którego pierwszy numer ukazał się w 1945 r. Po dłuższej przerwie, w 1956 r. wznowiono wydawanie *Wiadomości Statystycznych* pod redakcją Władysława Welfego. Zmieniono jednak zupełnie jego profil i stało się ono czasopismem, które ma na celu informowanie o metodach badań statystycznych oraz podawanie analitycznie opracowanych danych statystycznych. W latach 1956–1965 wychodziło jako dwumiesięcznik, a od 1966 r. ukazuje się w cyklu miesięcznym. Jego redaktorami naczelnymi byli kolejno Michał Szymanowski, Izidor Hrab, Stanisław Gajda, Henryk Białczyński i dr Stanisław Róg⁹². Od roku 1994 redaktorem naczelnym jest prof. Tadeusz Walczak.

Na okładce *Wiadomości Statystycznych* z sierpnia 1989 r. obok Głównego Urzędu Statystycznego wymieniono Polskie Towarzystwo Statystyczne, ale dopiero w grudniowym numerze na wewnętrznej stronie podano, że to czasopismo jest wspólnym organem Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Aktualnie (od numeru 12/2011) skład Kolegium Redakcyjnego *Wiadomości Statystycznych* jest następujący: prof. dr hab. Tadeusz Walczak (redaktor naczelny), dr Stanisław Paradysz i prof. dr hab. Józef Zegar (zastępcy redaktora naczelnego), Alina Świdorska (sekretarz redakcji), Jan Berger, dr Marek Cierpień-Wolan, Anatol Kula, Wiesław Łagodziński, dr Grażyna Marciniak, dr hab. Andrzej Młodak, prof. dr hab. Bogdan Stefanowicz i dr Agnieszka Zgierska, a do Rady Programowej należą: dr Halina Dmochowska (przewodnicząca), Ewa Czumaj, prof. dr hab. Czesław Domański, Katarzyna Jaszczyk-El Guerouani (sekretarz), dr Jacek Kowalewski, Krzysztof Kurkowski oraz Izabella Zagoździńska.

⁹² Był najdłużej urzędującym redaktorem naczelnym *Wiadomości Statystycznych*. Pełnił tę funkcję od lipca 1972 do kwietnia 1994 roku, czyli prawie przez 22 lata.

W bieżących wydaniach miesięcznika *Wiadomości Statystyczne* publikowane są artykuły poświęcone teorii i praktyce statystycznej, omawiające metody i wyniki badań prowadzonych przez GUS oraz inne instytucje w kraju i za granicą, jak również zastosowania informatyki w statystyce oraz zmiany w systemie zbierania i udostępniania informacji statystycznej. Zamieszczane są też materiały dotyczące stosowania w Polsce metodycznych i klasyfikacyjnych standardów międzynarodowych oraz informacje o działalności organów statystycznych i Polskiego Towarzystwa Statystycznego, a także o rozwoju myśli statystycznej i kształceniu statystycznym. Czasopismo wydawane jest w języku polskim, a streszczenia podawane są również w języku angielskim i rosyjskim, natomiast spis treści ukazuje się także w językach angielskim, francuskim i rosyjskim. Od 2009 r. pierwotna wersja każdego numeru czasopisma umieszczana jest na stronach internetowych PTS i GUS.

Publikacją periodyczną jest także wydawany przez Oddział PTS we Wrocławiu *Przegląd Statystyczny Śląska Dolnego i Opolskiego*, którego pierwszy numer ukazał się w 1991 r. Głównym pomysłodawcą i pierwszym redaktorem naczelnym tego czasopisma był Szyja Bronsztejn*, a w skład Komitetu Redakcyjnego wchodził: Tadeusz Borys, Maria Cieślak, Wacław Mazur, Czesława Walter i Jerzy Wawrzynek. Po śmierci Sz. Bronsztejna redaktorem naczelnym został Tadeusz Jurek. Po krótkiej przerwie, z inicjatywy Katedry Statystyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, w 2001 r. wznowiono wydawanie tego czasopisma pod redakcją J. Wawrzyńka. Od 2002 r. jest ono wydawane jeden raz w roku pod nazwą *Śląski Przegląd Statystyczny*. Publikowane są w nim prace popularyzujące statystykę (w szczególności prezentowane są sylwetki znanych statystyków oraz noblistów stosujących metody statystyczne), aktualności społeczno-gospodarcze oraz prace metodologiczne i obszernie streszczenia (w języku angielskim) z konferencji międzynarodowych.

Inicjatywę podobną do wrocławskiej podjął również Oddział PTS w Szczecinie, wydając *Przegląd Statystyczny Województw Północno-Zachodnich*. W jego pierwszym numerze, który ukazał się w 1993 r., zapowiedziano, że pismo będzie prezentować wyniki badań statystycznych w ujęciu regionalnym oraz opracowania o charakterze teoretycznym poświęcone statystyczno-matematycznym metodom analizy danych przestrzennych⁹³.

⁹³ Zob. Z. Peuker, *Przegląd Statystyczny Województw Północno-Zachodnich*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 29, s. 38-40.

Od lipca 1993 r. jako oficjalny organ PTS wydawane jest w języku angielskim czasopismo o randze międzynarodowej pt. *Statistics in Transition (SiT)*⁹⁴. Jego redaktorem naczelnym do grudnia 2007 r. był prof. Jan Kordos⁹⁵, główny inicjator, pomysłodawca i założyciel tego pisma. W tym okresie ukazało się 46 numerów *SiT* (w 8 tomach, obejmujących łącznie około 8200 stron). Opublikowano w nich 505 artykułów, 55 raportów, 26 recenzji książek statystycznych oraz 8 nekrologów⁹⁶. Autorami większości artykułów byli specjaliści zagraniczni. Wszystkie potencjalne artykuły nadesłane do redakcji *SiT* są recenzowane przez niezależnych przedstawicieli środowiska naukowego oraz innych ekspertów. Kolejne numery pierwszej wersji czasopisma (*SIT*) w latach 1993–2006 wychodziły dwa razy w roku, ale często publikowane były dodatkowo „wydania specjalne” (*special issues*).

W kwietniu 2007 r. zmienił się tytuł czasopisma na *Statistics in Transition – new series (SIT-ns)*. Wszystkie zeszyty tego periodyku za 2007 r. opracowane zostały przez dotychczasową jego redakcję pod kierunkiem prof. J. Kordosa, a w grudniu tegoż roku jego redaktorem naczelnym został prof. Włodzimierz Okrasa⁹⁷. Na mocy porozumienia pomiędzy Radą Główną PTS i Głównym Urzędem Statystycznym (zob. aneks 8) *SIT-ns* stał się pismem wydawanym wspólnie przez te dwie instytucje. Utworzone zostało Kolegium Redakcyjne (Editorial Board) w następującym składzie: prof. Józef Oleński (przewodniczący), prof. Jan Paradysz (wiceprzewodniczący), prof. Czesław Domański, prof. Walenty Ostasiewicz, prof. Tomasz Panek, prof. Mirosław Szreder i Władysław Wiesław Łagodziński. Funkcję sekretarza naukowego Redakcji objął dr Marek Cierpiał-Wolan, a sekretarzem został dr Roman Popiński. Od sierpnia 2011 r. przewodniczącym Kolegium Redakcyjnego jest prof. Janusz Witkowski. Do października 2011 r. ukazało się 11 numerów *SiT-ns*. Wszystkie artykuły publikowane w *SiT-ns*, podobnie jak to było w *SiT*, są recenzowane przez niezależnych przedstawicieli środowiska naukowego oraz innych ekspertów.

⁹⁴ Od kwietnia 2007 r. pismo to ukazuje się pod nieco zmienionym tytułem *Statistics in Transition-new series*. Zob. także rozdział 12.2 niniejszej monografii.

⁹⁵ Od tej pory prof. J. Kordos, po prawie 15 latach pracy jako redaktor naczelny „SiT”, nosi honorowy tytuł *Founder/Former Editor SiT*.

⁹⁶ J. Kordos, *From the editor of the volume*, „*Statistics in Transition-new series*” 2007, vol. 8, no. 3, s. 407.

⁹⁷ Ustalono też, że to pismo ukazywać się będzie trzy razy w roku.

Statistics in Transition (SiT) oraz *Statistics in Transition – new series (SIT-ns)* stało się forum wymiany idei i doświadczeń między członkami międzynarodowego środowiska statystyków, dostawców informacji i ich użytkowników, wliczając w to grono badaczy, nauczycieli, politycznych decydentów oraz opinię publiczną. Początkowy profil czasopisma koncentrującego się na statystycznych aspektach przejścia od gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowo zorientowanej stopniowo został rozszerzony, aby objąć problematykę rozwoju i modernizacji systemu statystyki publicznej (oficjalnej), traktowanej w szerokim ujęciu. Pismo ukazuje się w wersji papierowej, a jego wydanie elektroniczne publikowane jest w Internecie⁹⁸.

10.3. Opracowania historyczne

Na początku kadencji obejmującej lata 1985–1990 powołana została przez RG PTS Komisja Historii Statystyki, która nawiązała ścisłą współpracę z Zakładem Historii Społeczno-Gospodarczej i Statystyki Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie⁹⁹. W dziedzinie naukowo-wydawniczej zaowocowało to głównie przygotowaniem i publikacją opracowań statystyczno-historycznych w serii *Informatory statystyczne do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji* pod redakcją prof. Heleny Madurowicz-Urbańskiej¹⁰⁰. Ukazały się w niej m.in. następujące prace:

- K. Zamorski, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Ludność Galicji w latach 1857–1910*, Kraków-Warszawa 1989;
- S. Szuro, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Ludność wojskowa Austro-Węgier rekrutująca się i stacjonująca na terenie Galicji w latach 1869–1913*, Warszawa 1990;
- P. Franaszek, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Rolnictwo w Galicji w dobie autonomii. Część I. Produkcja roślinna*, Kraków-Warszawa 1992;

⁹⁸ http://www.stat.gov.pl/pts/15_PLK_HTML.htm
oraz http://www.stat.gov.pl/pts/15_ENG_HTML.htm

⁹⁹ Zob. P. Franaszek, *Współpraca naukowo-wydawnicza Polskiego Towarzystwa Statystycznego z Uniwersytetem Jagiellońskim*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1992, nr 20, s. 14-17.

¹⁰⁰ Prof. dr hab. Helena Madurowicz (1918–2008) – wybitny historyk dziejów społeczno-gospodarczych, profesor UJ. W latach 1966–1971 kierowała Zakładem Historii Społeczno-Gospodarczej przy Katedrze Historii Polski XVI-XVIII wieku, następnie (1971–1981) Pracownią Statystyki i Metod Informacji Naukowej, a od 1981 roku do przejścia na emeryturę (1998) była kierownikiem Zakładu Historii Społeczno-Gospodarczej i Statystyki w Instytucie Historii UJ. Członek Rady Oddziału PTS w Krakowie.

- S. Szuro, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Kolej żelazne w Galicji w latach 1847–1914*, Kraków 1997;
- Pankowicz, J. Wojtycza, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Skauting polski w Galicji w latach 1911–1918*, Kraków-Warszawa 2000;
- P. Franaszek, *Informator statystyczny do dziejów społeczno-gospodarczych Galicji. Zdrowie publiczne w Galicji w dobie autonomii*, Kraków 2001.

Cechowały się one niewątpliwą wartością naukową, a ponadto miały duże znaczenie dla promocji PTS w krajowym i zagranicznym środowisku osób i instytucji zainteresowanych omawianą w nich problematyką.

Do grupy opracowań historycznych należy też praca Kazimierza Wajdy pt. *Przeszłość statystyczna obecnego województwa toruńskiego* (Toruń 1992), która została wydana przez Oddział PTS w Toruniu. Zawiera ona analizę materiałów statystycznych odnoszących się do opisywanego obszaru z lat 1849–1919.

W ogólnym dorobku publikacyjnym na temat historii polskiej myśli i praktyki statystycznej znaczący udział mają również opracowania poświęcone towarzystwom statystycznym. Ich liczba i zakres zwiększyły się wyraźnie po 1981 r., tzn. po reaktywowaniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego¹⁰¹. W szczególności odnosi się to do opracowań biograficznych oraz monografii i artykułów dotyczących działalności PTS, na których skupimy uwagę w tej części niniejszego rozdziału.

Pionierską rolę w upamiętnianiu osób zasłużonych dla polskiej statystyki spełniło opracowanie pt. *Sylwetki statystyków polskich* (WUS i Łódzki Oddział PTS, Łódź 1984). Powstało ono jako praca zespołowa (J. Berger, Cz. Domański, H. Kowalczyk, S. Kwiatkowski – współautor i redaktor), gdzie podano 42 biogramy w części zasadniczej, a 27 krótkich not umieszczono w aneksie. Później ukazały się tłumaczenia tej publikacji na język angielski (*Biographies of Polish Statisticians*, PSA-CSO, Warsaw 1989) i rosyjski (*Siluetki polskich statistikow*, PSO-CSU, Warszawa 1990).

¹⁰¹ Wśród publikacji przedwojennego PTS znaleźć można właściwie tylko kroniki i nieliczne przyczynki ukazujące się na łamach „Przeglądu Statystycznego”. Wspomnijmy też, że nakładem Śląsko-Dąbrowskiego Oddziału PTS ukazała się broszura Janusza Ignaszewskiego pt. *Polskie Towarzystwo Statystyczne i jego zadania do gospodarki hutniczej* (Katowice 1938), której część poświęcono historii PTS.

W 75. rocznicę powołania Głównego Urzędu Statystycznego wydano rozszerzoną wersję wyżej wspomnianej publikacji łódzkiej (*Sylwetki statystyków polskich*, PTS-GUS, Warszawa 1993). Zawiera ona 62 biografie osób zasłużonych dla statystyki, ułożone w porządku chronologicznym (według roku urodzenia) od 1415 do 1938 roku.

Kontynuacją tej serii opracowań jest *Słownik Biograficzny Statystyków Polskich* (GUS-PTS, Warszawa 1998) wydany w 80. rocznicę utworzenia GUS. Jego redaktorem głównym był Stanisław Kwiatkowski, a do kolegium redakcyjnego należeli również: Bogusława Małgorzata Bulska (przewodnicząca), Jan Berger (sekretarz), Rafał Mozołowski, Waldemar Orlik, Aleksandra Pielaszek i Danuta Walendzik. Znajdują się w nim biogramy 166 statystyków, zmarłych w okresie od XV wieku do 1997 roku, których nazwiska ułożono w porządku alfabetycznym.

Sylwetki polskich statystyków, którzy w przeszłości przyczynili się wydatnie do rozwoju myśli statystycznej, są również prezentowane na sesji historycznej podczas odbywającej się corocznie (od 1981 r.) międzynarodowej konferencji nt. Wielowymiarowej Analizy Statystycznej (*Multivariate Statistical Analysis-MSA*), organizowanej przez Instytut Ekonometrii, a od 2008 r. przez Instytut Statystyki i Demografii Uniwersytetu Łódzkiego przy współpracy z Polskim Towarzystwem Statystycznym. Utrwalił się też zwyczaj szczególnego upamiętniania w czasie tych sesji postaci i dorobku statystyków polskich, którzy zmarli w roku poprzedzającym każdą konferencję *MSA*. Materiały z tych sesji historycznych publikowane są w czasopiśmie „Folia Oeconomica” wydawanym przez Uniwersytet Łódzki w języku angielskim.

Na jubileusz 100-lecia PTS przygotowano kolejne opracowanie biograficzne pt. *Statystycy polscy* (GUS i PTS, Warszawa 2012). We wstępie do tej publikacji czytamy, że zawiera ona biogramy statystyków polskich zmarłych od początku XX wieku do roku 2011, znanych ze swej wybitnej działalności naukowej i dydaktycznej, autorów dzieł naukowych i podręczników, twórców nowych pojęć, odkrywców nowych metod i teorii, wybitnych organizatorów statystyki publicznej oraz redaktorów i wydawców publikacji statystycznych. Biogramy te przygotowało 46 autorów w szczególny sposób związanych z opisywanymi w nich postaciami, a opracowaniem redakcyjnym całego wydania zajął się zespół w składzie: Wojciech Adamczewski, Jan Berger, Kazimierz Kruska, Mirosław Krzyśko (przewodniczący) i Bożena Łazowska, który w lutym 2011 r. został powołany uchwałą Rady Głównej PTS.

Z okazji osiemdziesięciolecia PTS w 1992 r. ukazała się pierwsza monografia poświęcona polskiemu towarzystwom statystycznym¹⁰², zatytułowana *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*. Była ona dziełem czterech autorów, a wydała ją Rada Główna PTS. Pierwsze lata działalności PTS przedstawił w niej Jan Berger, okres od 1917 r. do wybuchu II wojny światowej omówiła Maria Czarnowska, a o wojennych losach członków PTS oraz o działalności PTS i Sekcji Statystyki PTE w okresie powojennym napisał Zygmunt Peuker. Autorem ostatniego rozdziału jest Wiesław Łagodziński, który przedstawił w nim działalność Biura Badań i Analiz przy Radzie Głównej PTS w latach 1987–1992. Bardzo cenne są również aneksy do zasadniczej części tej monografii, które ilustrują i dokumentują historię PTS.

Pisząc o firmowanych przez PTS opracowaniach historycznych, nie można zapominać o pokażnej liczbie artykułów publikowanych w czasopismach i opracowaniach zbiorowych, których autorami byli poszczególni członkowie PTS. W tym miejscu z konieczności ograniczymy się jedynie do wymienienia nazwisk tych osób, których doniesienia o różnych fragmentach historii PTS pojawiały się najczęściej lub dotyczyły mniej znanych faktów. W tej grupie m.in. znajdują się następujący autorzy: Lucjan Adamczuk, Jan Berger, Maria Czarnowska, Czesław Domański, Andrzej Jopkiewicz, Jan Kordos, Kazimierz Kruszk, Roman Kulczycki, Kazimierz Latuch, Rafał Mozołowski, Walenty Ostasiewicz, Zygmunt Peuker, Józef Pociecha, Józef Wojtyniak. Do tego nurtu należą też najnowsze opracowania, które od września 2011 r. publikują *Wiadomości Statystyczne* w dziale pt. „Stulecie Polskiego Towarzystwa Statystycznego”.

10.4. Opracowania materiałów konferencyjnych

Ważną pozycję w działalności publikacyjnej Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 1989 r. zajmują opracowania zwarte, zawierające wystąpienia prezentowane na konferencjach naukowych organizowanych z udziałem PTS. Należą do nich zwłaszcza materiały publikowane w ramach *Biblioteki Wiadomości Statystycznych*. Wymienić tu należy następujące tomy tej serii wydawniczej:

- *Problemy badań statystycznych metoda reprezentacyjną*, 1989, tom 36;

¹⁰² Do niej nawiązuje i jest jej kontynuacją niniejsze opracowanie pt. *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–2012*.

- *Statystyczne metody badania cen*, 1990, tom 38;
- *Wskaźniki społeczne*, 1991, tom 41;
- *Rozwój myśli i instytucji statystycznych na ziemiach polskich*, 1994, tom 42;
- *Wyzwania polskiej statystyki*, 1994, tom 43;
- *Rozwój metodologii badań statystycznych w Polsce*, 1995, tom 44;
- *Statystyka regionalna*, 1995, tom 45;
- *Turystyka w statystyce wielkich aglomeracji*, 1996, tom 51;
- *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, 2008, tom 56;
- *Statystyka społeczna - dokonania, szanse, perspektywy*, 2008, tom 57.

Polskie Towarzystwo Statystyczne ma swój udział również w publikacjach związanych z krajowymi konferencjami SKAD, a także w opracowaniach zawierających materiały z konferencji międzynarodowych (m. in. na temat statystyki małych obszarów oraz wielowymiarowej analizy statystycznej)¹⁰³.

10.5. Inne publikacje (po 1989 r.)

Szybki rozwój metod statystycznych, pilne potrzeby związane z transformacją polskiej statystyki, a jednocześnie pewne braki na rynku wydawniczym skłoniły Radę Główną PTS do podjęcia inicjatywy wydania niektórych prac autorów zagranicznych w tłumaczeniu na język polski. Pojawiła się wówczas seria wydawnicza *Tłumaczenia*, do której należą następujące pozycje:

- R. Platek, *Metodologiczne problemy braku odpowiedzi w ankietowych badaniach społecznych*, RG PTS, Warszawa 1990;
- C. Dagum, *Geneza i właściwości funkcji rozkładu dochodów*, RG PTS, Warszawa 1991;
- P. Ardilly, F. Guglielmetti, *Precyzja francuskiego indeksu cen konsumpcyjnych*, RG PTS, Warszawa 1991;
- T. Dalenius., *Elementy metody reprezentacyjnej*, RG PTS, Warszawa 1992;
- G.J. Brackstone, *Dane statystyczne dla małych obszarów: problemy strategii i wyzwania techniczne*, RG PTS, Warszawa 1992.

¹⁰³ Zob. rozdziały 9, 12 i 13 w niniejszej monografii.

Podobna do zarysowanej wyżej była geneza wydania pracy prof. Ryszarda Zasepy pt. *Zarys metody reprezentacyjnej* („Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1991, t. 39).

Kończąc listę publikacji związanych z działalnością PTS po 1989 r., wymienimy jeszcze następujące pozycje:

- *Obchody jubileuszowe 200-lecia statystyki polskiej i 75-lecia Głównego Urzędu Statystycznego* („Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1995, t. 46);
- *Podstawowe zasady statystyk oficjalnych oraz ich prawnych i etycznych aspektów w krajach w okresie przejściowym*, („Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1995, t. 47);
- W. Miszczak (red.), *Materiały Zjazdu PTS Oddział we Wrocławiu*, Wrocław 2002.

Działalność publikacyjna Polskiego Towarzystwa Statystycznego spełniała wiele ważnych funkcji. Była stymulatorem rozwoju wiedzy statystycznej, dokumentowała ten rozwój i służyła jego ocenie. Wiele jej elementów wykorzystywano w celach szkoleniowych i popularyzatorskich, o czym szerzej traktuje następny rozdział niniejszej monografii.

11. Szkolenia i popularyzacja statystyki

Polskie Towarzystwo Statystyczne we wszystkich okresach swojego istnienia jako główny cel statutowy uznawało rozwijanie społecznej, naukowej i zawodowej działalności swoich członków w dziedzinie teorii i praktyki statystycznej oraz upowszechnianie wiedzy statystycznej w społeczeństwie. Został on również wpisany do statutu PTS reaktywowanego w 1981 r. (zob. aneks 1.4), gdzie wymieniono też główne sposoby i formy realizacji zadań statutowych. W niniejszym rozdziale skupimy uwagę na dwóch bardzo ważnych wycinkach działalności PTS, którymi są szkolenia statystyczne i popularyzacja statystyki¹⁰⁴. Ponieważ jest to bardzo rozległe zagadnienie, a różne jego aspekty pojawiają się także w innych fragmentach tej monografii, tutaj ograniczymy się tylko do wybranych przykładów, typowych lub szczególnie charakterystycznych dla całokształtu tej dziedziny aktywności PTS.

¹⁰⁴ Są one zbieżne z zadaniami ustawowo nałożonymi na służby polskiej statystyki publicznej. Zob. *Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej*, rozdz. 3, art.25 (Dz. U. 1995, nr 88, poz. 439 ze zmianami).

11.1. Szkolenia statystyczne

Pisząc o szkoleniach, mamy na myśli wszelkie formy i środki dydaktyczne wykorzystywane w procesie nauczania (uczenia się) pozaszkolnego. W ramach działalności prowadzonej przez PTS są to różnego rodzaju wykłady, odczyty, prelekcje, prezentacje, warsztaty, treningi itp. zajęcia dydaktyczne skierowane do słuchaczy (uczestników) za pośrednictwem prowadzących określone spotkania, a także wszelkie formy i narzędzia umożliwiające (ułatwiające) samokształcenie. W zależności od przyjętych założeń takie szkolenia są adresowane bądź wyłącznie do członków PTS, bądź tylko do osób spoza PTS, ale także mogą być (i są) przeznaczone dla wszystkich nimi zainteresowanych. W tak szerokim kontekście walor szkoleniowy mają w zasadzie wszystkie działania zmierzające do podniesienia wiedzy statystycznej, a w tym również do doskonalenia umiejętności niezbędnych do uprawiania zawodu statystyka lub tylko do prawidłowego stosowania metod statystycznych. Mieści się w tym również działalność naukowa, badawcza i publikacyjna, ale w dalszym ciągu skupimy uwagę tylko na przykładach szkoleń statystycznych w węższym rozumieniu, pomijając pośredni wpływ innych form aktywności PTS. W ujęciu chronologicznym ich omówienie ograniczymy do okresu 1933–2012, bo na to zezwala pozostawiony przekaz historyczny.

W ramach działalności prowadzonej przez Sekcję Statystyki TEiSP najczęściej spotykaną formą aktywności były zebrania odczytowo-referatowe, które umożliwiały wymianę doświadczeń oraz zaznajamiały z aktualnym stanem teorii i praktyki statystycznej zarówno członków, jak i inne osoby uczestniczące w tych posiedzeniach. Przeważała na nich tematyka teoretyczna, a zagadnieniom praktycznym poświęcono około 1/5 ogólnej liczby zebrań¹⁰⁵.

Podobnie było w PTS utworzonym w końcu 1937 r., ale liczba odczytów i referatów oraz ich częstotliwość znacznie się zwiększyły. Posiedzenia umożliwiające ich prezentację organizowały wszystkie sekcje i oddziały, a także Rada PTS. Wiele z tych referatów publikowano w „Przeglądzie Statystycznym” oraz w biuletynie „Statystyka w Przedsiębiorstwie”. W związku z dużym zainteresowaniem pojawiającą się wówczas tematyką maszynowego opracowania danych statystycznych powołana została

¹⁰⁵ Zob. „Przegląd Statystyczny” 1938, t. 1, nr 1, s. 114.

w sierpniu 1938 r. Komisja Sprawozdawczości Maszynowej, działająca w ramach Sekcji Statystyki w Przedsiębiorstwie, której działalność w dużym stopniu miała charakter szkoleniowy o wyraźnym nastawieniu praktycznym.

PTS reaktywowane w 1947 r. w swoim programie również uwzględniało prowadzenie działalności szkoleniowej. Postanowiono podjąć inicjatywę wydania popularnego podręcznika statystyki, a także zająć się praktycznie ważnymi wówczas kwestiami, związanymi m.in. z ruchem naturalnym ludności i ewidencją wartości majątku trwałego. W czerwcu 1949 r. Rada PTS powołała Komisję Szkolenia Statystycznego, ale do momentu samolikwidacji Towarzystwa nie wykazała się ona większymi efektami. Szczególnie aktywny w realizacji zadań szkoleniowych był Oddział Morski PTS w Gdańsku, który zorganizował specjalny kurs dla pracowników zatrudnionych w służbach statystycznych.

Niewiele wiadomo o działalności szkoleniowej sekcji statystyki utworzonych w ramach Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego po 1953 r. Zakładano, że ich działalność zmierzać będzie w kierunku podnoszenia naukowych i praktycznych kwalifikacji członków, z uwzględnieniem nauczania statystyki na wszystkich szczeblach kształcenia oraz doszkalania personelu statystycznego zatrudnionego w aparacie gospodarczym państwa. Podniesieniu kwalifikacji zawodowych w zakresie statystyki służyć miały specjalnie organizowane kursy¹⁰⁶. W publikowanych doniesieniach z tego okresu podkreślono, że poważne efekty i duże doświadczenie w szkoleniu statystycznym uzyskano w Łodzi, zwłaszcza przez powołanie tam Dyrekcji Szkolenia Ekonomicznego PTE¹⁰⁷. Wiadomo też, że podobną działalność prowadziły odpowiednie Dyrekcje Szkolenia utworzone w Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Szczecinie i Wrocławiu.

Szkolenia na szerszą skalę rozwinęło Polskie Towarzystwo Statystyczne reaktywowane w 1981 r. Zwiększone zapotrzebowanie na ten rodzaj działalności pojawiło się zwłaszcza po 1989 r. w związku z transformacją społeczno-gospodarczą i dostosowaniem polskiej statystyki publicznej do standardów Unii Europejskiej. W szczególności było ono zgłaszane w odniesieniu do następujących dziedzin: rachunki narodowe,

¹⁰⁶ Zob. R. Kulczycki, *Sekcja Statystyki Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*, „Przegląd Statystyczny” 1954, nr 1-2, s. 170.

¹⁰⁷ Zob. Z. Kułakowski, *Zadania sekcji i kół statystycznych przed Zjazdem PTE*, „Wiadomości Statystyczne” 1970, nr 9.

zastosowania metody reprezentacyjnej, prowadzenie masowych badań ankietowych i udostępnianie informacji. Wielkie potrzeby wystąpiły także w związku z szybko postępującą komputeryzacją prac statystycznych i pojawieniem się nowych technik estymacji, a zwłaszcza statystyki małych obszarów (*Small Area Estimation*). Podobną sytuację powodowało (i nadal generuje) coraz większe zastosowanie w statystyce narzędzi GIS (*Geographical Information System*) oraz programów do analizy i wizualizacji danych. Polskie Towarzystwo Statystyczne zrzeszające w swoich szeregach wielu specjalistów ze środowisk akademickich i służb statystycznych, współpracujące z ośrodkami zagranicznymi i krajowymi producentami oprogramowania informatycznego podejmowało te wyzwania, o czym świadczą podane dalej przykłady wybrane z bogatej oferty szkoleniowej PTS.

W listopadzie 1987 r. uchwałą RG PTS powołany został Ośrodek Szkolenia i Informacji Wizualnej przy Radzie Oddziału PTS w Warszawie¹⁰⁸. Przy Oddziale PTS w Bydgoszczy powstał Klub Statystyka, który m.in. prowadził warsztaty statystyczne i inne formy szkolenia¹⁰⁹. Z inicjatywy RG PTS w okresie maj-listopad 1989 r. dla specjalistów z GUS odbyły się wykłady prof. R. Zasepy nt. teorii i praktyki badań statystycznych metoda reprezentacyjną¹¹⁰. Toruński Oddział PTS zorganizował w 1989 r. kursy komputerowe¹¹¹. W maju 1990, 1991 i 1992 r. w Ośrodku Szkolenia Kadr Statystyki w Jachrance odbyły się kursokonferencje dla nauczycieli liceów ekonomicznych i ogólnokształcących¹¹². W „Biuletynie Informacyjnym RG PTS” (od numeru 20 z 1992 r.) wprowadzono dział pt. *Pytania i odpowiedzi*, gdzie omawiano wiele praktycznych i teoretycznych kwestii związanych z pracą zawodową statysty-

¹⁰⁸ Zob. F. Ruszkowski, *Działalność Ośrodka Szkolenia i Informacji Wizualnej*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 10, s. 6-8 oraz *Zasoby Ośrodka Szkolenia i Informacji Wizualnej*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 12, s. 26-27.

¹⁰⁹ Zob. B. Pankowski, *Działalność Klubu Statystyka przy Oddziale PTS w Bydgoszczy*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 10, s. 12-14.

¹¹⁰ Wykłady nagrano na taśmie wideo i udostępniano oddziałom PTS, a uczestnicy po zaliczeniu testu kontrolnego otrzymali świadectwa ukończenia kursu szkoleniowego III stopnia. Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 12, s. 24-25.

¹¹¹ Zob. K. Warachowska, *Informacja o kursach komputerowych organizowanych dla członków PTS przez Oddział Toruński*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 12, s. 28-29.

¹¹² Zob. A. Jopkiewicz, *Kursokonferencja dla nauczycieli*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1990, nr 15, s. 17-19 oraz Z. Peuker, *Kursokonferencja dla nauczycieli szkół średnich*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1991, nr 18, s. 23-25 i *PTS w szkołach*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1992, nr 22, s. 35-40.

ków. W grudniu 1993 r. zakończył się roczny cykl wykładów otwartych pt. *Wyzwania polskiej statystyki*, które przygotowali i wygłosili wybitni statystycy i ekonomiści¹¹³. Przy Radzie Głównej PTS powołany został zespół lektorów, a niektórzy członkowie prezydium RG PTS byli zapraszani z wykładami do wielu oddziałów regionalnych. Wykorzystywano też pobyt w Polsce statystyków zagranicznych i organizowano otwarte spotkania z nimi, połączone z prelekcją i dyskusją na tematy interesujące uczestników.

Działania podobne do wyżej wspomnianych prowadzone były przez dalsze prawie 20 lat. Najczęściej stosowaną formą szkoleń, a zarazem popularyzacji statystyki, były wykłady, odczyty i prelekcje organizowane w oddziałach PTS, a także kursy organizowane dla osób zrzeszonych w PTS, jak też dla innych uczestników. Wpisywały się one wyraźnie w nurt działań podejmowanych przez Międzynarodowe Stowarzyszenie dla Edukacji Statystycznej (*International Association for Statistical Education* – *IASE*), które jest sekcją Międzynarodowego Instytutu Statystycznego (ISI)¹¹⁴.

Wspomnieć należy również o tym, że we wszystkich periodykach firmowanych przez PTS zamieszczane są informacje o nowościach na rynku wydawnictw statystycznych. W „Biuletynie Informacyjnym RG PTS” co jakiś czas sygnalizowane i omawiane były publikacje PTS¹¹⁵ oraz inne pozycje książkowe, najczęściej z grupy podręczników lub opracowań ogłaszanych drukiem przez urzędy statystyczne. Nierzadko doniesienia obejmowały również wybrane pozycje literatury zagranicznej. Zwyczaj podawania takich informacji utrzymała w 1999 r. redakcja „Kwartalnika Statystycznego”, poświęcając im obszerny dział w każdym numerze tego pisma. Stałą jego częścią był również dział pt. *Dydaktyka*, który pojawił się także po wznowieniu tego periodyku w 2010 r. W „Wiadomościach Statystycznych” permanentnie, choć pod różnymi tytułami i nazwami zbiorczymi, publikowane są sygnały o ukazujących się wydawnictwach statystycznych, recenzje książek i innych opracowań oraz za-

¹¹³ Cykl obejmujący 15 wykładów zorganizowany został przez Radę Główną i Oddział Warszawski PTS. Kasety z ich nagraniami udostępniano wszystkim zainteresowanym. Zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 28.

¹¹⁴ Zob. J. Kordos, *Prace badawcze w zakresie edukacji statystycznej*, „Kwartalnik Statystyczny” 1994, nr 4, s. 45-47.

¹¹⁵ Zob. np. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1990, nr 16, s. 67-70; 1992, nr 22, s. 43-49. W licznych numerach „Biuletynu Informacyjnego RG PTS” wyodrębniano dział pt. *Nowe wydawnictwa*.

powiedzi wydawnicze¹¹⁶. Przegląd książek pojawia się też na łamach „Statistics in Transition” oraz jego nowej edycji pt. „Statistics in Transition-ns”.

Nie sposób wymienić całej listy takich inicjatyw, którą można sporządzić na podstawie sprawozdań przedkładanych corocznie przez Radę Główną i Rady Oddziałów PTS, czy też przeglądając doniesienia na łamach „Biuletynu Informacyjnego RG PTS”, „Kwartalnika Statystycznego”, „Wiadomości Statystycznych” i innych pism. Było takich przedsięwzięć bardzo dużo, obejmowały one rozległą i aktualną tematykę z różnych dziedzin, angażowały liczne grono wykładowców, słuchaczy i czytelników. Z pewnością przyczyniały się wydatnie do podniesienia poziomu wiedzy statystycznej, a w tym do zwiększania kwalifikacji służb statystycznych, nauczycieli i reprezentantów innych zawodów. Całokształt działań szkoleniowych podejmowanych przez PTS sprzyjał integracji środowiska statystyków, zmniejszał dystans pomiędzy teorią i praktyką statystyczną, służył rozwojowi wiedzy statystycznej w całym społeczeństwie. Efekty szkoleniowe są dotąd za mało opisane, ale bardzo doceniane. Czasem nawet wydają się czymś tak oczywistym, że nie przywiązuje się większej wagi do ich notowania, zabiegając – i słusznie – o pomnażanie tego dorobku. Zmieniają się potrzeby i warunki szkoleniowe, inni są adresaci szkoleń, pojawiają się coraz to inne metody i techniki dydaktyczne, ale jest to nadal pole do ciągłego uprawiania przez PTS, podobnie jak popularyzacja i promocja statystyki.

11.2. Popularyzacja statystyki

Postępujący w coraz szybszym tempie rozwój statystyki jako nauki i jej zastosowań sprawia, że społeczne rozumienie funkcji, znaczenia, uwarunkowań, ograniczeń i możliwości statystycznego opisu różnych aspektów rzeczywistości z reguły nie jest satysfakcjonujące. Wyłania się zatem konieczność podejmowania takich działań, które mogą zmniejszać dystans pomiędzy aktualnym stanem wiedzy statystycznej a jego społeczną percepcją i sprzyjać dalszemu rozwojowi badań statystycznych. Wymaga to konstruowania i stosowania takich „przekładni”, które pozwalają dotrzeć do jak najszerszej opinii publicznej i kształtować jej pozytywne nastawienie do statystyki.

¹¹⁶ Podobnie postępowała redakcja „Przeglądu Statystycznego” w całym okresie ukazywania się tego pisma.

ki w interesie obywateli. Słowem, chodzi tu o popularyzację i promocję statystyki w każdym rozumieniu tego, co kryje się pod tą nazwą. Polskie Towarzystwo Statystyczne, zwłaszcza od 1937 r., dawało wiele przykładów silnego akcentowania doniosłości tego zadania i rozwijało działalność zmierzającą w kierunku jego realizacji. Uogólniając, można powiedzieć, że właściwie cała działalność PTS służy osiągnięciu tego celu. Niektóre jednak formy aktywności są w szczególności sposób dedykowane popularyzacji i promocji statystyki, a zatem na nich skoncentrujemy uwagę w dalszej narracji.

Już w czasie dyskusji na Walnym Zgromadzeniu Konstytucyjnym PTS w końcu 1937 r. silnie podkreślano potrzebę działań promocyjnych, które wówczas nazywano propagandą statystyki. Prof. Jan Czekanowski mówił: „... zadania Towarzystwa nie mogą się ograniczać do badań praktycznych i teoretycznych, ale jako cel musi sobie Towarzystwo postawić również najszerzej pojętą propagandę statystyki”. Prof. Jan Piekalkiewicz, nawiązując do tej wypowiedzi, dodał: „... prace Towarzystwa muszą znaleźć poparcie u społeczeństwa i czynników miarodajnych. Należy stwierdzić, jako fakt dodatni, że zrozumienie statystyki jest coraz większe. Dlatego też propaganda statystyki musi się stać [...] jednym z zasadniczych celów Towarzystwa”¹¹⁷. Te wskazania są ciągle aktualne, a PTS realizuje je permanentnie na wszystkich szczeblach swojej struktury organizacyjnej¹¹⁸.

Władze naczelne i oddziałowe PTS od momentu jego reaktywacji w 1981 r. dużą wagę przywiązują do kontaktów ze szkołami średnimi. Odnosi się to zarówno do nauczycieli, o czym wspomniano już w związku ze szkoleniem statystycznym, jak i do uczniów tych szkół¹¹⁹. Szczególną rolę w promocji statystyki skierowanej do tego środowiska pełnią różnego rodzaju konkursy. Najwcześniej (w 1971 r.) pojawił się i był kontynuowany corocznie konkurs ze znajomości *Małego Rocznika Statystycz-*

¹¹⁷ „Przegląd Statystyczny” 1938, nr 1, s. 120.

¹¹⁸ W 1989 r. RG PTS powołała nawet specjalny zespół (z siedzibą w Łodzi), który opracował „Program popularyzacji wiedzy statystycznej wśród członków PTS i w społeczeństwie” (zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1990, nr 16, s.12-13).

¹¹⁹ Na początku 1989 r. pojawiła się idea tworzenia szkolnych kół PTS. Pierwsze takie koło powstało w ZSE nr 1 w Warszawie. Żarliwym propagatorem szkolnych kół statystycznych był Olgierd Juchnowicz, zastępca przewodniczącego Rady Oddziału PTS w Warszawie (zob. M. Walczak, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1990, nr 15, s.20-22 oraz O. Juchnowicz, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1991, nr 19, s.24-31).

*nego*¹²⁰, który później zmienił formułę i był ogłaszany jako Ogólnopolski Konkurs Statystyczny¹²¹. PTS współpracowało przy organizacji tych konkursów i było fundatorem wielu nagród dla ich laureatów. Podobną rolę pełniło też w odniesieniu do konkursów o zasięgu regionalnym, które cieszą się rosnącym zainteresowaniem i coraz częściej są inicjatywą podejmowaną wspólnie przez rady oddziałowe PTS, urzędy statystyczne i wyższe uczelnie¹²².

Rady oddziałowe PTS prowadzą też działania popularyzatorskie wśród studentów. Najczęściej są to kontakty ze studenckimi kołami naukowymi, które funkcjonują na wielu polskich uczelniach. Członkowie PTS (pracownicy służb statystyki publicznej, nauczyciele akademicki i inni specjaliści) goszczą na zebraniach tych kół z prelekcjami, studenci są zapraszani na otwarte zebrania PTS, podejmowane są wspólne przedsięwzięcia (np. konkursy, quizy, seminaria itp.), następuje wymiana informacji i opinii. Podobne relacje kształtuje zapraszanie przedstawicieli PTS na zajęcia dydaktyczne dla szerszego audytorium, organizowanie tzw. drzwi otwartych w urzędach statystycznych itp. spotkań. W ten sposób i przy wykorzystaniu wielu innych środków powstaje racjonalne i przyjazne nastawienie do statystyki, a także przybywa młodych ludzi w szeregach PTS.

Członkowie PTS z własnej inicjatywy lub na zaproszenie wykorzystują możliwości popularyzacji i promocji statystyki w prasie, radiu i telewizji, pisząc artykuły i felietony, udzielając wywiadów, uczestnicząc w dyskusjach na tematy statystyczne. Takie okazje pojawiają się zwłaszcza w związku z obchodami Dnia Statystyki Polskiej (zob. aneks 9) i Światowego Dnia Statystyki¹²³, ale jest też wiele innych powodów i pretekstów służących do tego, by statystyka i PTS mogły zaistnieć w szerokiej opinii publicznej¹²⁴.

¹²⁰ Zob. Z. Peuker, *XVIII konkurs ze znajomości Małego Rocznika Statystycznego*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1989, nr 11, s.10-11.

¹²¹ Zob. B. Łazowska, *XXXV Ogólnopolski Konkurs Statystyczny*, „Wiadomości Statystyczne” 2007, nr 4, s. 90-95.

¹²² Zob. E. Bogacka, *Wielkopolski konkurs „Statystyka mnie dotyka”*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 7/8, s.123-125; G. Kończak, *Katowicki konkurs „Analityk danych”*, „Kwartalnik Statystyczny” 2011, nr 1-2, s. 15; M. Kowerski, M. Poninkiewicz, *II Lubelski Konkurs Statystyczno-Demograficzny „Sigma Kwadrat”*, „Kwartalnik Statystyczny” 2011, nr 3-4, s. 10.

¹²³ Zob. J. Majewska, *Światowy Dzień Statystyki*, „Kwartalnik Statystyczny” 2010, nr 4, s. 4-5.

¹²⁴ Jako dobry przykład można tu wymienić udział w Targach Książki Edukacyjnej. Zob. „Kwartalnik Statystyczny” 2002, nr 1-2.

Popularyzacji statystyki i Polskiego Towarzystwa Statystycznego sprzyja współpraca różnych jego ogniw z innymi towarzystwami naukowymi (Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Polskie Towarzystwo Demograficzne, Polskie Towarzystwo Matematyczne, Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Naukowe Płockie, Towarzystwo Naukowe Warszawskie i wiele innych), a także ze stowarzyszeniami społeczno-kulturalnymi¹²⁵. Podkreślić przy tym trzeba, że PTS w tej konstelacji wypada nader pozytywnie, ma dobrą renomę, jest traktowane jako solidny i poważny partner oraz sojusznik w wielu sprawach istotnych dla nauki i społeczeństwa.

Polskie Towarzystwo Statystyczne zawsze zajmowało wyraźne i zdecydowane stanowisko w wielu kwestiach o fundamentalnym znaczeniu dla statystyki i obywateli, o czym świadczą liczne przykłady. Z nieco odległej przeszłości przypomnijmy tu protest prof. J. Neymana wobec propagandy faszystowskiej na forum Towarzystwa Ekonometrycznego¹²⁶ oraz uchwałę podjętą w kwietniu 1939 r. przez Walne Zgromadzenie PTS w sprawie nienaruszalności terytorium Polski¹²⁷. W latach 1949–1955 wielu członków PTS represjonowano za głoszenie niezależnych poglądów i ograniczano niezależność GUS, czemu PTS starało się przeciwstawić, ale – jak wiele innych podmiotów – nie podołało i uległo likwidacji. Od 1981 r. reaktywowane PTS włączyło się w proces przemian społeczno-politycznych, a następnie w budowę społeczeństwa obywatelskiego. Na podkreślenie zasługują tu szczególnie działania na rzecz upowszechnienia zasad etyki statystycznej¹²⁸ i wystąpienia w obronie tajemnicy statystycznej¹²⁹, a tak-

¹²⁵ Zob. np. E.B. Bulska, *Współdziałanie Oddziału Warszawskiego PTS z Towarzystwem Miłośników Historii*, „Kwartalnik Statystyczny” 2010, nr 1-3, s. 16.

¹²⁶ Zob. Olav Bjerkholt, *Ragnar Frisch and the Econometric Society*. <http://www.sv.uio.no/econ/om/tall-og-fakta/nobelprisvinnere/ragnar-frisch/1998symp%5B1%5D.pdf>

¹²⁷ Zob. „Przegląd Statystyczny” 1939, t. II, nr 2, s. 85.

¹²⁸ Zob. *Podstawowe zasady statystyk oficjalnych oraz ich prawnych i etycznych aspektów w krajach w okresie przejściowym*, „Biblioteka Wiadomości Statystycznych” 1995, t. 47.

¹²⁹ Zob. Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich do Trybunału Konstytucyjnego z 27.10.2008 r. oraz podane w nim załączniki, tj. *List otwarty Polskiego Towarzystwa Statystycznego do opinii publicznej, mediów, środowisk naukowych, organów władzy państwowej i samorządowej, do wszystkich użytkowników statystyki publicznej* (K. Kruska), *O znaczeniu tajemnicy statystycznej dla jakości badań ilościowych* (M. Szreder), *Ekspertyza dotycząca obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej polegającej na ochronie przed ujawnieniem danych jednostkowych zbieranych przez służby statystyki publicznej w Pol-*

że podejmowanie wielu istotnych kwestii związanych z kulturą statystyczną¹³⁰ i kształtowaniem społeczeństwa informacyjnego¹³¹.

Polskie Towarzystwo Statystyczne promuje swój wizerunek również na arenie międzynarodowej, o czym obszerniej traktuje następny rozdział tego opracowania. Tutaj wspomnimy tylko o dwóch przejawach takich działań. Jednym z nich jest publikowanie i dystrybucja czasopisma pt. *Statistics in Transition*, a także podkreślanie, że jest to międzynarodowe pismo PTS. Innym przykładem może być wykorzystywanie folderów i innych opracowań (ulotek, notatek, wydawnictw okolicznościowych itp.) informujących o Polskim Towarzystwie Statystycznym¹³².

Niewątpliwie największe możliwości dotarcia do szerokiej opinii publicznej daje Internet. Uwzględniając to, Polskie Towarzystwo Statystyczne w 2008 r. uruchomiło własną stronę internetową <http://www.stat.gov.pl/pts/>, która później była modernizowana i ciągle jest aktualizowana. Prowadzona jest w polskiej i angielskiej wersji językowej, co zapewnia możliwości jej czytania w całej sieci. Stwarza też bardzo rozległe możliwości nawiązywania i prowadzenia współpracy międzynarodowej.

12. Współpraca międzynarodowa

12.1. Wprowadzenie

Międzynarodowa współpraca Polskiego Towarzystwa Statystycznego (PTS)¹³³ przybierała różne formy w kolejnych okresach jego działalności¹³⁴. Początkowo nie miała ona charakteru instytucjonalnego, lecz wyrażała się w kontaktach poszczegól-

sce i Podstawowe standardy jakości statystyki publicznej (T. Walczak), a także *Opinia doktora Bohdana Wyżnikiewicza*.

¹³⁰ Zob. B. Stefanowicz, *Kultura statystyczna*, „Kwartalnik Statystyczny” 1999, nr 1, s. 8-9 oraz W. Ostasiewicz, *Kultura języka statystycznego*, „Wiadomości Statystyczne” 2011, nr 7/8, s. 42-44.

¹³¹ Zob. *Pomiar i informacja w gospodarce*, red. E. Gołata, „Zeszyty Naukowe UEP” 2010, z. 149.

¹³² Np. folder *Polish Statistical Association*, wydany w lutym 1991 r., opracowania informacyjne w j. angielskim jako wkładki do czasopism, korespondencji, teczek itp.

¹³³ Tą nazwą obejmować będziemy wszystkie polskie stowarzyszenia statystyczne, które działały w latach 1912–2012 i tworzyły historię obecnego PTS. W niektórych przypadkach podana będzie właściwa nazwa danego stowarzyszenia.

¹³⁴ Zob. J. Kordos, *Międzynarodowa współpraca Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, „Wiadomości Statystyczne” 2012, nr 3, s. 1-19.

nych członków PTS, którzy prezentowali wyniki swoich prac badawczych na statystycznych spotkaniach międzynarodowych. Zwykle statystycy polscy, uczestniczący w takich posiedzeniach, informowali potem na zebraniach PTS o ważniejszych wydarzeniach z różnych dziedzin teorii i zastosowań praktycznych w statystyce międzynarodowej. Niektóre takie relacje i inne opracowania z tego zakresu były później publikowane w polskich periodykach statystycznych. Na początku niniejszego rozdziału przypomnimy niektóre z tych sprawozdań. Następnie zostanie omówiony udział członków PTS i innych polskich statystyków w sesjach naukowych Międzynarodowego Instytutu Statystycznego, które zorganizowano w Polsce w latach 1929 i 1975, a także w Europejskich Kongresach Towarzystwa Ekonometrycznego w latach 1938 i 1966. W skrócie scharakteryzowane będzie również uczestnictwo polskich statystyków w międzynarodowych konferencjach i seminariach naukowych odbywających się w Polsce po 1981 r., które były inspirowane, organizowane lub sponsorowane przez Polskie Towarzystwo Statystyczne.

Ważną rolę we współpracy międzynarodowej PTS odgrywa periodyk w języku angielskim pt „Statistics in Transition” (później „Statistics in Transition – new series”), gdzie opublikowano dotąd wiele artykułów prezentowanych na konferencjach międzynarodowych, a także inne opracowania i komunikaty naukowe. W tym rozdziale nawiązano do tego czasopisma, które jest zarazem nośnikiem wiedzy statystycznej w szerokim rozumieniu i trudnym do zastąpienia narzędziem promocji polskiej statystyki.

Nie sposób podać pełną informację o współpracy międzynarodowej Polskiego Towarzystwa Statystycznego, gdyż w wielu przypadkach nie była ona udokumentowana. Dotyczy to zwłaszcza indywidualnego udziału członków PTS w międzynarodowych spotkaniach statystycznych, na których były prezentowane ich osiągnięcia naukowe. Również niektóre rady oddziałowe PTS po 1981 r. prowadziły współpracę międzynarodową (np. w ramach programu SCORUS lub innych organizacji międzynarodowych), ale brak dokładnych informacji na ten temat spowodował, że nie wszystkie jej przejawy mogły być uwzględnione w tym rozdziale.

12.2. Międzynarodowe kontakty PTS przed II wojną światową

Wielu członków Polskiego Towarzystwa Statystycznego prezentowało wyniki swych prac naukowych na spotkaniach organizowanych przez Międzynarodowy Instytut Statystyczny (*International Statistical Institute – ISI*), Europejski Kongres Towarzystwa Ekonometrycznego czy Międzynarodowy Kongres Demografów, a także przez inne towarzystwa lub organizacje wykorzystujące metody statystyczne w swoich pracach badawczych. Przytoczymy tu kilka przykładów takich wystąpień.

Na jednym ze spotkań PTS Jan Piekalkiewicz przedstawił sprawozdanie z XV Sesji Międzynarodowego Instytutu Statystycznego (MIS), która odbyła się w 1923 r. w Brukseli¹³⁵. W tej konferencji uczestniczył także Józef Buzek¹³⁶, który później – na XVII Sesji MIS w 1927 r. w Kairze – zaproponował zorganizowanie następnej edycji takich spotkań w Warszawie, a propozycja ta została przyjęta.

Prof. Stefan Szulc na zebraniu Sekcji Statystyki TEiSP w październiku 1935 r. przedstawił *Wrażenia z międzynarodowego kongresu demografów w Berlinie*. W końcu 1936 r. prof. Zygmunt Limanowski złożył sprawozdanie z XXIII Sesji MIS w Atenach, a na tym samym posiedzeniu dr Jan Wiśniewski mówił o Zjeździe Towarzystwa Ekonometrycznego (*The Econometric Society*), który w 1936 r. odbył się w Oxfordzie¹³⁷. Zapewne podobnych wystąpień było więcej, ale nie udało się dotąd dotrzeć do potwierdzających to dokumentów. Dalej zwrócimy jeszcze uwagę na warszawską sesję MIS oraz na krakowski Zjazd Międzynarodowego Towarzystwa Ekonometrycznego¹³⁸, które były wydarzeniami o szczególnym charakterze i miały

¹³⁵ Zob. *Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w Brukseli*, „*Ekonomista*” 1924, t. II, s. 94-119.

¹³⁶ Jan Piekalkiewicz i Józef Buzek (obaj byli członkami MIS) należeli do TEiSP, ale w XV Sesji MIS uczestniczyli jako indywidualni statystycy, gdyż Towarzystwo nie nawiązało wówczas stosunków z organizacjami międzynarodowymi.

¹³⁷ *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 23.

¹³⁸ Międzynarodowe Towarzystwo Ekonometryczne (*The Econometric Society*) powstało w 1930 r., a jednym z jego założycieli był Polak prof. Władysław Zawadzki. Na międzynarodowych spotkaniach tego Towarzystwa m. in. występowali Oskar Lange oraz Michał Kalecki, a w 1936 r. na zjeździe w Oxfordzie Jerzy Neyman prezentował jeden ze swoich artykułów o testach statystycznych. W 1938 r., gdy na forum Towarzystwa Ekonometrycznego pojawiły się wystąpienia polityczne związane z propagandą faszystowską, Jerzy Neyman złożył protest do prof. R. Frischa, prezesa Towarzystwa Ekonometrycznego, w związku z artykułem Luigi Amoroso, który zawierał duży ładunek takiej propagandy politycznej (zob. Olav Bjerkholt, Ragnar Frisch and the Econometric Society. <http://www.sv.uio.no/econ/om/tall-og-fakta/nobelprisvinnere/ragnar-frisch/1998symp%5B1%5D.pdf>).

istotne znaczenie dla kształtowania międzynarodowych relacji PTS.

W sierpniu 1929 r. odbyła się w Warszawie XVIII Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego. Powierzenie Polsce organizacji tego spotkania naukowego było z pewnością wyrazem międzynarodowego uznania dla osiągnięć polskiej statystyki¹³⁹. Sześciu Polaków przygotowało na tę sesję następujące referaty¹⁴⁰:

- E. Lipiński, *Uwagi o metodach pracy Polskiego Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen*;
- J. Neyman, *Przyczynek do teorii wiarygodności hipotez statystycznych*;
- J. Piekalkiewicz, *Wydatki i dochody związków prawnopublicznych*;
- S. Rzepkiewicz, *Spostrzeżenia o możliwości porównań statystyk kryminalnych w różnych państwach*;
- E. Szturm de Sztrem, *Metoda statystyczna przy badaniach wskaźników rozwoju gospodarczego*;
- S. Szulc: *O tzw. standaryzacji, czyli poprawianiu współczynników*.

Referaty Jerzego Neymana, Jana Piekalkiewicza i Stefana Szulca były wygłoszone na posiedzeniach sekcji tematycznych i wywołały ożywioną dyskusję.

We wrześniu 1938 r. w Krakowie miał miejsce Zjazd Międzynarodowego Towarzystwa Ekonometrycznego¹⁴¹, w którym wzięła udział część członków Rady PTS, a dr Jan Wiśniewski przedstawił na nim referat pt. *The Distinction between Metric and Asymptomatic Indices and its Bearing upon Production Indices*. Wywołał on znaczną dyskusję, w której uczestniczyli wybitni statystycy, profesorowie A. Heydel, A.L. Bowley, F. Zweig oraz W. Skrzywan. Treść wystąpienia J. Wiśniewskiego w tłumaczeniu na język polski opublikowano w „Przeglądzie Statystycznym”¹⁴².

¹³⁹ Por. rozdział 2.1.

¹⁴⁰ Zob. K. Romaniuk, *Udział Polski w pracach Międzynarodowego Instytutu Statystycznego*, „Wiomości Statystyczne” 1976, nr 4.

¹⁴¹ Zjazd ten miał się odbyć w dniach 18-21 września 1938 r., lecz okoliczności niemające nic wspólnego z ekonometrią, a mianowicie zatarg między Niemcami a Czechosłowacją, spowodowały, że obrady, planowane pierwotnie na cztery dni, skrócone zostały do jednodniowych i zjazd zamknięto 18 września (zob. „Przegląd Statystyczny” 1938, t. I, nr 4, s. 409-410).

¹⁴² Jan Wiśniewski, *Wskaźniki metryczne a asymptotyczne ze szczególnym uwzględnieniem wskaźników produkcji*, „Przegląd Statystyczny” 1938, t. nr 2, s. 161-176.

12.3. Międzynarodowe konferencje w Warszawie (1966 i 1975 r.)

W dniach 2-7 września 1966 r. odbył się w Warszawie Europejski Kongres Międzynarodowego Towarzystwa Ekonometrycznego. Został on zorganizowany wspólnie przez dwa międzynarodowe towarzystwa zajmujące się stosowaniem metod matematycznych w teorii i praktyce ekonomicznej, tj. Towarzystwo Ekonometryczne (*The Econometric Society*) oraz Instytut Nauk o Zarządzaniu (*The Institute of Management Sciences*). Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego tej międzynarodowej konferencji był prof. Kazimierz Romaniuk, a ze strony polskiej do Komitetu Programowego wchodził prof. Wiesław Sadowski¹⁴³, który faktycznie był inicjatorem i współorganizatorem Kongresu. Jego obrady toczyły się w gmachu Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (obecnie SGH) w Warszawie, a wzięły w nim udział 583 osoby. W dniach 2 i 3 września obradowało Towarzystwo Ekonometryczne, od 5 do 7 września trwały obrady Instytutu Nauk o Zarządzaniu, a 5 września odbyła się także wspólna plenarna sesja obu tych organizacji¹⁴⁴. Ogółem na Kongresie przedstawiono 124 referaty na 32 sesjach roboczych i dwóch sesjach specjalnych.

W tym okresie w Polsce działała Sekcja Statystyki przy Polskim Towarzystwie Ekonomicznym pod przewodnictwem, kolejno, prof. K. Romaniuka i prof. W. Sadowskiego. Na zebraniach tej sekcji niejednokrotnie omawiane były przygotowania do warszawskiego Kongresu Ekonometrycznego, a także dzielono się refleksjami po jego zakończeniu¹⁴⁵.

Również w Warszawie, od 2 do 9 września 1975 r., odbyła się 40. Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego. Zaproszenie do jej zorganizowania zostało przekazane w 1971 r. na 39. Sesji MIS w Waszyngtonie¹⁴⁶. Krajowym Komitetem Programowym tej konferencji kierował prof. Wiesław Sadowski, a w skład tego gremium wchodził wybitni polscy uczeni, wśród których byli następujący profesorowie: Stanisław Borowski*, Konstanty Czerniewski, Zbigniew Czerwiński, Antoni

¹⁴³ Zob. K. Romaniuk, *Kongres Ekonometryczny*, „Wiadomości Statystyczne” 1967, nr 4, s. 41.

¹⁴⁴ Dzień 4 września 1966 r. był niedzielą.

¹⁴⁵ Autor tego rozdziału był wówczas sekretarzem sekcji statystyki w warszawskim oddziale PTE i uczestniczył w tych zebraniach.

¹⁴⁶ D. Goettel, M. Jabłońska, *40. Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w Warszawie*, „Wiadomości Statystyczne” 1976, nr 1, s. 2-5.

Fajferek, Zdzisław Hellwig, Wincenty Kawalec*, Mirosław Krzysztofiak, Zbigniew Pawłowski, Kazimierz Romaniuk, Igor Timofiejuk, Władysław Welfe i Antoni Zieliński. Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczył prof. Stanisław Kuźiński – prezes GUS, przy współudziale Adama Machnowskiego i prof. Tadeusza Walczaka – wiceprezesów GUS, a także innych przedstawicieli tego urzędu. W ramach tej sesji Polacy organizowali lub współorganizowali spotkania naukowe na następujące tematy:

- *Dane statystyczne dla modeli ekonometrycznych* (W. Sadowski i W. Welfe),
- *Teoria dyfuzji wielowymiarowej i jej zastosowanie* (K. Urbanik i K. Krickeberg, RFN),
- *Geometria stochastyczna* (K. Urbanik i K. Krickeberg, RFN).
- *Fizyka statystyczna* (K. Urbanik i M. Kac z USA).

Uczestnicy z Polski przedstawili następujące zamówione referaty naukowe:

- *Matematyczne modelowanie epidemii* (R. Bartoszyński),
- *Modele prognostyczne dla planowania gospodarki i ich miejsce w systemie informacji* (W. Maciejewski i W. Welfe),
- *Rola nowoczesnego systemu informacji w planowaniu i zarządzaniu* (T. Walczak),
- *Statystyka społeczno-demograficzna w systemie centralnego planowania społeczno-gospodarczego* (K. Zagórski).

Ponadto reprezentanci polskiego środowiska statystycznego zgłosili 15 referatów. Można więc stwierdzić, że była to międzynarodowa konferencja naukowa z największym chyba udziałem naszych statystyków.

12.4. Konferencje międzynarodowe w kraju z udziałem PTS (po 1981 r.)

Po reaktywowaniu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w 1981 r., a szczególnie po 1989 r., w którym rozpoczęły się przemiany ustrojowe w Polsce, Rada Główna PTS i Rady Oddziałów PTS brały aktywny udział w organizowaniu, współorganizowaniu lub sponsorowaniu statystycznych spotkań międzynarodowych odbywających się w kraju. W obsłudze tych spotkań znaczną rolę odegrało Biuro Badań i Analiz Statystycznych (BBiAS) przy RG PTS. Po jego utworzeniu w 1987 r. (zob. aneks 5) i uzyskaniu odpowiednich środków finansowych z jego działalności, PTS dyspo-

nowało nowoczesnym sprzętem komputerowym, środkami wizualnymi oraz innym sprzętem biurowym. Nawiązało też kontakty z Eurostatem dla wspierania działalności statystycznej w krajach Europy Wschodniej i Środkowej, proponując m.in. zorganizowanie konferencji międzynarodowych w zakresie pomiaru ubóstwa i metod estymacji dla małych obszarów. W tym czasie były to zagadnienia niezwykle istotne dla krajów będących w okresie transformacji systemowej. Główny Urząd Statystyczny poparł te inicjatywy i przyłączył się do ich realizacji. Powstały komitety organizacyjne i programowe tych konferencji, a bezpośredni nadzór nad ich obsługą techniczną i finansową miał W.W. Łagodziński, ówczesny kierownik BBiAS. Podstawowe środki finansowe zapewnił Eurostat, a częściowo także GUS. Pierwszą konferencję międzynarodową z tego cyklu zorganizowano w 1991 r., a następną w 1992 r.

Przedstawione dalej międzynarodowe konferencje statystyczne¹⁴⁷, w których udział RG PTS był znaczący, scharakteryzowano w dużym skrócie. Po podaniu tytułu każdej konferencji w języku angielskim i jego tłumaczenia polskiego (w nawiasie) oraz daty i miejsca obrad, bardzo ogólnie naszkicowano zakres tych spotkań naukowych.

1) Poverty Measurement for Economies in Transition in Eastern European Countries (*Pomiar ubóstwa w okresie przemian gospodarczych w krajach Europy Wschodniej*), 7-9 X 1991; Central Statistical Office, Poland.

Profil naukowy tej konferencji przygotowała Rada Programowa kierowana przez prof. dra hab. Leszka Zienkowskiego. W jej skład weszli następujący profesorowie: Lidia Beskid, Brunon Górecki, Jan Kordos, Adam Kurzynowski, Antoni Rajkiewicz, Wiesław Sadowski, Andrzej Tymowski, Michał Wiśniewski i Edmund Wnuk-Lipiński. Komitetem organizacyjnym kierował Krzysztof Lutostański – wiceprezes GUS. Bezpośrednią organizacją konferencji zajął się zespół zorganizowany przez W.W. Łagodzińskiego – kierownika BBiAS.

W konferencji uczestniczyło 15 polskich badaczy oraz 23 naukowców z 10 innych krajów. Wśród gości zagranicznych m. in. byli: Richard Platek (Kanada), Norman Glass i Steven Webb (W. Brytania), Hans Meliczek (FAO), Jon Evans i Mehrez Okba (Francja), Judit Salami (Węgry), Brian Nolan (Irlandia), Achille Lemmi (Włochy), Jack Silber (Izrael), Lidia Barreiros (Eurostat), Robert Flik, Klaas de Vos i B.M.S. van Praag (Holandia) oraz Daniel Weinberg (USA).

¹⁴⁷ Konferencje Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD) omówiono w rozdziale 13.

Poszczególnym sesjom przewodniczyli kolejno profesorowie Leszek Zienkowski, Adam Kurzynowski, Wiesław Sadowski, Brunon Górecki i Jan Kordos.

Referaty prezentowane na konferencji zostały wydane w specjalnym tomie pt. *Poverty Measurement for Economies in Transition in Eastern European Countries* (Polish Statistical Association, Warsaw 1992). Kilka referatów przetłumaczono na język polski i opublikowano w „Wiadomościach Statystycznych” (począwszy od numeru 11, 1991).

2) Small Area Statistics and Survey Design (*Statystyka małych obszarów i planowanie badań*), 30 IX – 3 X 1992; Central Statistical Office, Warsaw.

Ta konferencja została zorganizowana przez Główny Urząd Statystyczny, International Association of Survey Statisticians – IASS (jest to jedno ze stowarzyszeń MIS) oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne. Sponsorami konferencji byli: GUS, Eurostat, Bank Światowy i Polskie Towarzystwo Statystyczne.

W konferencji wzięło udział 25 osób z Polski i 38 ekspertów z 17 innych krajów. Wśród wybitnych specjalistów z zagranicy byli następujący profesorowie: D. Cocchi (Włochy), D. Holt (W. Brytania), G. Kalton (USA), K. Krotki (Kanada), R. Platek (Kanada), J.N.K. Rao (Kanada), C.E. Särndal (Szwecja), B.D. Tikkiwal (Indie). Wymienić także należy grupę doktorów, w której byli: M. Blanca (Francja), D. Elliot (W. Brytania), R. Griffin (USA), P. Falrosi (Włochy), Jos de Ree (Holandia), D. Marker (USA), M.H. Mulry (USA), M.P. Singh (Kanada) W.L. Schaible (USA) i M.D. Traglia (Włochy).

Ogółem na sześciu sesjach przedstawiono 30 referatów, z tego 12 proszonych (3 z Polski) i 18 zgłoszonych (5 z Polski). Materiały z konferencji ukazały się w dwóch tomach publikacji pt. *Small Area Statistics and Survey Designs*¹⁴⁸. Poszczególnym sesjom przewodniczyli kolejno następujący profesorowie: W. Sadowski, B. Górecki, T. Walczak, J. Kordos, A. Kurzynowski i R. Zasepa. Sesja VII była poświęcona dyskusji panelowej, którą prowadził dr Richard Platek z Kanady. W panelu wzięli udział profesorowie G. Kalton (USA) i J. Kordos (GUS). Wybrane referaty zostały opublikowane także w „Statistics in Transition”¹⁴⁹.

¹⁴⁸ G. Kalton, J. Kordos, R. Platek, *Small Area Statistics and Survey Designs*, Vol. I: Invited Papers, Vol. II: Contributed Papers and Panel Discussion. Central Statistical Office, Warsaw 1993.

¹⁴⁹ Zob. „Statistics in Transition” 1994, Vol. 1, No 6. Autorzy artykułów: W. L. Schaible and Casady; D.A. Marker and J. Waksberg; M.H. Mulry and B.D. Spencer; J. Kordos.

3) The Round Table on Fundamental Principles of Official Statistics and Related Legal and Deontological Aspects in the Transition Countries (*Konferencja okrągłego stołu o fundamentalnych zasadach statystyki oficjalnej i dotyczących legalnych i deontologicznych aspektów w krajach będących w okresie transformacji*), 27-29 IX 1993; Jachranka.

Była to konferencja międzynarodowa zorganizowana w Polsce przez GUS z inicjatywy ONZ, Międzynarodowego Instytutu Statystycznego i Eurostatu, z aktywnym poparciem Polskiego Towarzystwa Statystycznego. Wstępne uwagi w sprawie konferencji przedstawił dyrektor generalny Eurostatu Yves Franchet, a konferencję otworzył prezes GUS dr Józef Oleński.

W spotkaniu wzięli udział wybitni przedstawiciele urzędów statystycznych z krajów europejskich. Wśród osób referujących byli: dr Carlo Malaguerra – dyrektor Federalnego Urzędu Statystycznego Szwajcarii, prof. Tadeusz Walczak – wiceprezes GUS, Jean L. Bodin z INSEE, Wilem F. M. de Vries z Holandii, Rene Adieu – Inspektor Generalny INSEE, Gabriella Vukovich z Węgier oraz Christian Engelage z Eurostatu. Wyniki konferencji zostały opublikowane w specjalnym wydaniu „Statistics in Transition”¹⁵⁰.

4) Measuring Poverty in the Countries in Transition: The Case Study of Poland (*Pomiar ubóstwa w krajach będących w okresie transformacji: przypadek Polski*); VII 1994, Warsaw.

W czasie tej konferencji przedstawiono wyniki prac badawczych prowadzonych przez zespół naukowy ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (prof. A. Szulc i dr J. Podgórski) oraz zespół naukowców z Włoch (prof. A. Chilosi – Uniwersytet w Pizie, prof. C. Dagum – Uniwersytet w Bolonii, prof. A. Lemmi – Uniwersytet w Sienie). Zostały one opublikowane w specjalnym wydaniu „Statistics in Transition”¹⁵¹.

5) Workshop on Implementation of SNA/ESA in Transition Countries (*Warsztat nt. wykonania systemu SNA/ESA w krajach będących w okresie transformacji*), 21-25 XI 1994; Jachranka, near Warsaw.

¹⁵⁰ *The Round Table on Fundamental Principles of Official Statistics and Related Legal and Deontological Aspects in the Transition Countries*, „Statistics in Transition” 1994, Vol. 1, No 3.

¹⁵¹ *Measuring Poverty in the Countries in Transition: The Case Study of Poland*, „Statistics in Transition” 1994, Vol. 1, No 5, pp. 585-682.

Warsztat został zorganizowany przez Eurostat we współpracy z Głównym Urzędem Statystycznym. W tym spotkaniu uczestniczyło około 70 osób, włączając ekspertów z Eurostatu, urzędów statystycznych Unii Europejskiej (Austria, Francja, RFN, Włochy i Holandia), OECD i ECE. Z krajów będących w okresie transformacji byli przedstawiciele Bułgarii, Republiki Czeskiej, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Węgier i Polski.

Trzy plenarne sesje obejmowały następujące sprawy:

- obecny stan wykonania SNA/ESA w krajach będących w okresie transformacji,
- prezentowanie raportów z sesji równoległych,
- program przyszłej pracy.

Pięć równoległych sesji poświęcono następującym tematom:

- międzygałęziowe przepływy towarów,
- rachunki sektorowe i rachunki niefinansowe,
- ocena konsumpcji z badań gospodarstw domowych,
- ukryta gospodarka,
- deficyt i dług rządowy.

Wyniki tego spotkania międzynarodowego zostały opublikowane w całości w „Statistics in Transition”¹⁵².

6) International Conference in Memory of the Hundredth Anniversary of the Birth of Jerzy Neyman (*Międzynarodowa Konferencja dla upamiętnienia setnej rocznicy urodzin Jerzego Neymana*), 25-26 XI 1994; Jachranka, near Warsaw.

Ta konferencja została zorganizowana przez Główny Urząd Statystyczny, Radę Główną PTS oraz Polskie Towarzystwo Matematyczne. Do jej Komitetu Organizacyjnego należeli: Cz. Domański, K. Goebel, W. Klonecki, J. Kordos, J. Oleński, C. Ryll-Nardzewski, K. Urbanik i A. Weron.

Konferencję otworzył prezes GUS dr J. Oleński. Pierwszą sesję plenarną prowadził prof. W. Klonecki, który przedstawił „drzewo genealogiczne” rodziny Neymanów (*Genealogical tree of Neyman family*), a następnie omówił rozwój kariery naukowej prof. Jerzego Neymana. W drugim referacie prof. W. Buhler (Niemcy) przedstawił działalność naukową J. Neymana i jego współpracę ze sławnymi ośrodkami nauko-

¹⁵² *Workshop on Implementation of SNA/ESA in Transition Countries*, „Statistics in Transition” 1995, Vol. 2, No 3, pp. 275-493.

wymi w Europie i Ameryce Północnej (*Scientific activity of Jerzy Neyman and to his cooperation with famous scientific centers in Europe and North America*). W kolejnym referacie pt. *Experiment design, sampling, their interrelations, and their influence* prof. S.E. Fienberg (USA) podkreślił pionierską rolę J. Neymana w budowaniu podstaw statystyki matematycznej, a nawet statystyki w ogóle. Opisał również udział J. Neymana w tworzeniu idei przedziałów ufności i optymalnej lokalizacji próby w warstwach. Referat prof. W. Krysińskiego, zatytułowany *Memories of my student years at the University of Warsaw in the years 1923–28*, odczytał prof. L. Gajek. W następnym referacie (*He contributed to this atmosphere of memories with his impressions illustrating the personality of Jerzy Neyman*) prof. G. Kallianpur (USA) opisał atmosferę panującą w zespole współpracującym z J. Neymanem¹⁵³. Sesję plenarną kończył referat prof. J. Kordosa o wkładzie Jerzego Neymana w rozwój teorii i praktyki badań reprezentacyjnych oraz o polskich powiązaniach (*Neyman contributions to the theory and practice of sampling methods, the Polish connections*)¹⁵⁴.

Następnie odbyły się cztery sesje kierowane przez polskich organizatorów. Pierwszą z nich, o asymptotycznej teorii testów (*Asymptotic Theory of Tests*), prowadziła prof. T. Ledwina (Politechnika Wrocławska). Drugiej sesji, która dotyczyła rozwoju idei J. Neymana w różnych dziedzinach (*Development of Neyman's Ideas in Different Fields*), przewodniczył prof. J. Kordos (GUS). Wystąpiło w niej siedmiu referentów, w tym pięciu profesorów z Polski. Byli to: Z. Czerwiński, T. Marszałkiewicz, Z. Helwig (prezentował J. Wawrzynek), A. Plucińska i R. Zieliński. Sesja trzecia, którą prowadził prof. A. Weron (Politechnika Wrocławska), obejmowała ubezpieczenia i statystykę finansową (*Insurance and Financial Statistics*). Przedstawiono na niej trzy referaty, wśród których był jeden z Polski (wystąpienie prof. T. Rolskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego). Przewodniczącym czwartej sesji (*Recent Development*) był prof. W. Klonecki (Politechnika Wrocławska). Wygłoszono na niej pięć referatów, w tym dwa z Polski (prof. J. Gajek, Politechnika Łódzka i prof. K. Szajkowski, Politechnika Wrocławska).

¹⁵³ Z tych wspomnień m. in. wynika, że Jerzy Neyman był człowiekiem sumiennym, wymagającym od siebie i swoich współpracowników, ale też dowcipnym i lubiącym spotkania towarzyskie.

¹⁵⁴ Referat ten miał przygotować prof. Ryszard Zasepa, który współpracował z prof. J. Neymanem i przez rok studiował w Berkeley. Profesor R. Zasepa zmarł 7 sierpnia 1994 r., więc przejąłem jego pracę, podkreślając także wkład prof. Zasepy w rozwój badań reprezentacyjnych w Polsce (JK).

Niektóre referaty prezentowane na konferencji zostały opublikowane w czasopiśmie „Probability and Mathematical Statistics”¹⁵⁵.

7) Methodological Issues of Time Use Surveys: Designs and Analysis (*Metodologiczne problemy badania wykorzystania czasu: planowanie i analiza*), 31 V – 2 VI 1995; Jachranka.

Organizatorem tej konferencji był GUS przy współpracy Eurostatu oraz International Association for the Time Use Research (IATUR). Komitetem programowym kierował prof. Andrew S. Harvey z Kanady (przewodniczący IATUR). W skład tego gremium wchodził z Polski: dr Lucjan Adamczuk (GUS), prof. Bogdan H. Jung (SGH), prof. Jan Kordos (GUS) i prof. Edmund Wnuk-Lipiński (Instytut Nauk Politycznych PAN). Komitetem organizacyjnym kierował prof. Jan Kordos (GUS), a z Biura Badań i Analiz Statystycznych RG PTS brał udział W.W. Łagodziński z zespołem.

W konferencji uczestniczyło 49 osób z 22 krajów oraz Eurostatu, OECD i Banku Światowego. Łącznie wygłoszono 22 referaty, w tym 4 z Polski. Wyniki konferencji zostały opublikowane w specjalnej monografii oraz w „Statistics in Transition”¹⁵⁶.

We wszystkich siedmiu przedstawionych wyżej konferencjach międzynarodowych (1-7) brali udział członkowie PTS. W sześciu z nich Polskie Towarzystwo Statystyczne uczestniczyło jako organizacja wspomagająca przeprowadzenie tych spotkań międzynarodowych.

Dwie niżej omówione cykliczne konferencje (8 i 9) organizowane są przez katedry statystyczne Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, a Polskie Towarzystwo Statystyczne występuje w nich głównie jako jednostka sponsorująca lub towarzysząca.

8) Multivariate Statistical Analysis MSA (*Wielowymiarowa Analiza Statystyczna WAS*).

Międzynarodowe konferencje z tego cyklu organizowane były corocznie przez Katedrę Metod Statystycznych Uniwersytetu Łódzkiego. Polskie Towarzystwo Statystyczne występowało jako ich sponsor. XXX konferencja WAS odbyła się w dniach

¹⁵⁵ Zob. W. Klonecki, *Jerzy Neyman (1894–1981). Dedicated to the memory of Jerzy Neyman*, „Probability and Mathematical Statistics” 1995, nr 15, s. 7-14.

¹⁵⁶ „Statistics in Transition” 1995, vol. 2, Nr 4, „Special Issue”: Time Use Survey: A. Methodology; B. Macro Applications; C. Micro Applications; s. 513-662.

7-9 listopada 2011 r. w Łodzi. Wyniki konferencji publikowane są w czasopiśmie „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Oeconomica”. Raporty z tych konferencji wielokrotnie były zamieszczane w „Statistics in Transition”.

9) Survey Sampling in Economic and Social Research (*Metoda reprezentacyjna w badaniach ekonomiczno-społecznych*).

Konferencje międzynarodowe w tej serii organizowane są przez Katedrę Statystyki Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach¹⁵⁷. Dotychczas zorganizowano 7 takich spotkań naukowych, z których jedno (w 2008 r.) sponsorował PTS. Po konferencji w 2009 r. ukazała się publikacja pt. *Survey Sampling Methods in Economic and Social Research*¹⁵⁸. Dotąd ostatnia, VII z kolei konferencja o tej nazwie odbyła się w dniach 18-20 września 2011 r. w Katowicach.

Do przedstawionej listy konferencji należy dodać jeszcze jedną pozycję, którą jest

10) XXVI European Meeting of Statisticians (*XXVI Spotkanie Statystyków Europejskich*)

Zebranie to odbyło się w Toruniu w dniach 24-28 lipca 2006 r. Polskie Towarzystwo Statystyczne przyjęło honorowy patronat nad tą konferencją. Komitetowi Programowemu przewodniczył prof. Herold Dehling (Ruhr-Universität Bochum), a Komitetem Organizacyjnym kierował prof. Adam Jakubowski (UMK). W spotkaniu uczestniczyło około 280 statystyków. Przed konferencją została dodana specjalna sesja poświęcona historii Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

12.5. Inne międzynarodowe kontakty PTS (po 1981 r.)

Międzynarodowa współpraca PTS nie ograniczała się do omówionych dotąd przykładów. Jej przejawy miały też inną formę i nie zawsze je rejestrowano. Były to zwłaszcza kontakty władz naczelnych i oddziałowych PTS oraz poszczególnych jego członków z zagranicznymi i międzynarodowymi towarzystwami statystycznymi. Nie sposób ująć je wszystkie w niniejszym szkicu i z konieczności trzeba ograniczyć się do kilku symptomów.

¹⁵⁷ Czasem przez organizatorów wymieniany jest także udział Uniwersytetu Łódzkiego i Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

¹⁵⁸ *Survey Sampling Methods in Economic and Social Research*. J. Wywiał i W. Gamrot (red.), Katowice 2010.

W 1994 r. Polskie Towarzystwo Statystyczne zostało stowarzyszone z Międzynarodowym Instytutem Statystycznym (zob. aneks 6) i odtąd rozszerzały się możliwości jego występowania na forum zagranicznym. Korzystano z nich przy różnych okazjach, a zwłaszcza reprezentując PTS na sesjach MIS (w 2001 r. na 53 sesji w Seulu, w 2003 r. na 54 sesji w Berlinie, w 2005 r. na 55 sesji w Sydney, w 2007 r. na 56 sesji w Lizbonie, w 2009 r. na 57 sesji w Durbanie i w 2011 r. na 58 sesji w Dublinie). W każdym z tych kongresów uczestniczyli przedstawiciele PTS, wśród których kilku jest członkami MIS.

Przypomnieć należy również o tym, że w 1994 r. Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych PTS (SKAD) została przyjęta do Międzynarodowej Federacji Towarzystw Klasyfikacyjnych (*International Federation of Classification Societies – IFCS*). Od tego czasu reprezentanci SKAD uczestniczą z wyboru w pracach Rady i Zarządu IFCS.

Polskie Towarzystwo Statystyczne utrzymywało też kontakty z zagranicznymi stowarzyszeniami statystycznymi. Należą do nich zwłaszcza następujące organizacje: Niemieckie Towarzystwo Statystyczne (*Deutsche Statistische Gesellschaft*), Czeskie Towarzystwo Statystyczne (*Česká statistická společnost*), Słowackie Towarzystwo Statystyczne i Demograficzne (*Slovenská štatistická a demografická spoločnosť*), Amerykańskie Towarzystwo Statystyczne (*American Statistical Association*), Francuskie Towarzystwo Statystyczne (*Société Française de Statistique*). Trzeba też wspomnieć o spotkaniach i rozmowach z przedstawicielami zagranicznych urzędów i organizacji statystycznych, w których uczestniczyli prezesi i inni członkowie Rady Głównej PTS (m. in. w Berlinie, Bratysławie, Mediolanie, Moskwie, Paryżu, Wilnie), a także o podejmowaniu przez PTS reprezentantów tych instytucji w Polsce (m.in. w Białymstoku, Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Warszawie, Wrocławiu).

Jeśli dodać do wymienionych przykładów przynależność wielu członków PTS do takich stowarzyszeń, jak Bernoulli-Society for Mathematical Statistics and Probability, International Society for Quality of Life Research, International Society for Quality-of-Life Studies i innych, a także ich uczestnictwo w konferencjach organizowanych przez te towarzystwa, to spektrum międzynarodowych relacji PTS znacznie się rozszerzy. Często takie powiązania indywidualne i personalne owocują również inicjatywami o charakterze instytucjonalnym.

12.6. Rola „Statistics in Transition” i „Statistics in Transition – new series” w międzynarodowej współpracy i promocji polskiej statystyki

Doświadczenia z kontaktów zagranicznych wielokrotnie wskazywały na to, że spora część osiągnięć metodologicznych i aplikacyjnych prezentowanych przez statystyków polskich tylko w czasopismach krajowych nie jest znana międzynarodowej społeczności statystycznej. Dorobek ten, mimo wysokiego poziomu naukowego i dużej przydatności praktycznej, nie docierał do specjalistów zagranicznych głównie z powodu bariery językowej. Potrzebne było pismo publikujące doniesienia o nim w języku angielskim, co stało się przedmiotem licznych dyskusji w PTS. Ich finałem było powołanie przez Radę Główną PTS w kwietniu 1991 r. roboczego komitetu wydawniczego pod przewodnictwem prof. Aleksandra Zeliasia, który miał przygotować propozycję wydawania takiego periodyku. Były różne koncepcje tego czasopisma, które początkowo nazwano „*The Polish Statistician*”. W końcu (po rozmowach ze statystykami zagranicznymi) ustalono, że powinno to być międzynarodowe czasopismo statystyczne, wydawane przez Polskie Towarzystwo Statystyczne, ale redagowane przez statystyków z różnych krajów¹⁵⁹. Ostateczną jego nazwę „Statistics in Transition” (SiT) przyjęto w październiku 1992 r. podczas konferencji międzynarodowej nt. statystyki małych obszarów. Uznano, że taki tytuł będzie zgodny z istotą czasopisma mającego służyć głównie krajom będącym w okresie transformacji systemowej, a ponadto podkreślono, że statystyka jest zawsze w pewnym sensie „*in transition*”. Kierowanie pismem Rada Główna PTS powierzyła prof. Janowi Kordosowi, a jego zastępcami zostali profesorowie Tomasz Panek i Adam Szulc¹⁶⁰. Na współpracowników zagranicznych (w roli tzw. redaktorów wspomagających) wybrano wybitnych statystyków z Belgii, Holandii, Indii, Japonii, Kanady, Meksyku i Stanów Zjednoczonych, a także z krajów będących w okresie transformacji, tj. Bułgarii, Czech, Estonii,

¹⁵⁹ Zob. Wywiad z prof. dr. hab. Janem Kordosem, Prezesem Polskiego Towarzystwa Statystycznego w okresie od 15 grudnia 1985 r. do 11 października 1994 r., przeprowadzony przez Andrzeja Jopkiewicza, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 31, s. 12-14.

¹⁶⁰ Zob. także rozdział 10. niniejszej monografii.

Litwy, Łotwy, Rosji, Rumunii, Słowacji i Ukrainy¹⁶¹. Pierwszy numer „SiT” ukazał się w lipcu 1993 r.¹⁶², a w sierpniu tegoż roku był prezentowany na 49. Sesji MIS we Florencji.

Czasopismo „SiT” stało się forum dla wymiany poglądów i doświadczeń w różnych dziedzinach statystyki, z początku dotyczących głównie krajów będących w okresie transformacji z planowania centralnego do gospodarki rynkowej. Stopniowo rozszerzał się jego zakres tematyczny, obejmując nowe obszary zastosowań metod statystycznych. W 2007 roku zmienił się tytuł czasopisma na „Statistics in Transition – new series” (SIT-ns). Wszystkie zeszyty tego periodyku za 2007 r. opracowane zostały przez dotychczasową jego redakcję pod kierunkiem prof. J. Kordosa, a w grudniu tegoż roku redaktorem naczelnym został prof. Włodzimierz Okrasa. „SIT-ns” przyjmuje teraz politykę szerszego zainteresowania w zakresie aplikacji metod statystycznych, nauczania statystyki i jej rozwoju.

Rok 2012 jest nie tylko setną rocznicą powstania Polskiego Towarzystwa Statystycznego, ale także dwudziestym rokiem wydawania czasopisma „SiT” (łącznie z „SIT-ns”). W tym czasie stało się ono znanym i wysoko cenionym periodykiem, umożliwiającym prezentację polskiej statystyki na arenie międzynarodowej, a także udostępniającym swoje łamy statystykom z innych krajów dla pokazania ich osiągnięć. Publikowane w nim artykuły podlegają ocenie recenzentów, co zapewnia piśmie odpowiedni poziom naukowy i sprawia, że jest ono bardzo poważnie traktowane w odbiorze społecznym. Interesująca, aktualna i ważka treść tego czasopisma, szerokie grono zagranicznych współpracowników jego redakcji oraz autorów i recenzentów publikacji, a także jego dostępność w Internecie są zasadniczymi czynnikami, które spopularyzowały „SiT” w światowej społeczności statystycznej. Jednocześnie pismo to stało się cenionym i dobrze przyjmowanym ambasadorem Polskiego Towarzystwa Statystycznego, prezentującym jego wielowymiarowy dorobek i wizerunek na arenie międzynarodowej.

¹⁶¹ W pierwszych latach działalności redaktorowi naczelnemu SiT znacznej pomocy w wydawaniu tak poważnego czasopisma udzielili dr Lars Lyberg ze Szwecji (założyciel „Journal of Official Statistics”) oraz dr M.P. Singh z Kanady (wówczas redaktor naczelny „Survey Methodology”), a także dr Richard Platek z Kanady.

¹⁶² Zob. A. Szulc, *Statistics in Transition*, „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1994, nr 28, s. 47-49.

12.7. Uwagi końcowe

Rekapitulując treść niniejszego rozdziału, należy podkreślić kilka zasadniczych cech międzynarodowej współpracy Polskiego Towarzystwa Statystycznego w minionych stu latach jego działalności. Zwrócimy uwagę zwłaszcza na następujące właściwości tych relacji: rozwój zakresu i form współpracy, jej kierunki i natężenie oraz walory integracyjne.

Początkowo kontakty międzynarodowe PTS były bardzo ograniczone i wyrażały się głównie w uczestnictwie poszczególnych jego członków w spotkaniach organizowanych poza granicami Polski. Stopniowo nabierały one również charakteru instytucjonalnego, gdyż PTS jako organizacja nawiązywało kontakty z zagranicznymi stowarzyszeniami statystycznymi (krajowymi i międzynarodowymi), a w 1994 roku zostało afiliowane z Międzynarodowym Instytutem Statystycznym.

Trzeba też zauważyć, że w miarę upływu czasu i rozwoju polskiej statystyki zmieniał się kierunek oraz charakter międzynarodowych powiązań PTS i jego członków. Relacje jednokierunkowe przekształcały się w dwustronne, reprezentanci PTS oraz PTS jako całość byli nie tylko gośćmi, ale również gospodarzami spotkań statystyków z wielu państw i instytucji. Najczęściej miały one charakter naukowy (konferencje, seminaria, sympozja, kongresy), ale zdarzały się też zebrania i wizyty w celach organizacyjnych. Dodać do tego należy wymianę informacji oraz publikacji, a także wspólne inicjatywy wydawnicze i okolicznościowe (np. z okazji Światowego Dnia Statystyki). Szczególną i bardzo ważną rolę, również w tej dziedzinie, odgrywało czasopismo międzynarodowe redagowane i wydawane przez PTS pt. „Statistics in Transition”, a później jako „Statistics in Transition – new series”.

Wszystkie dotychczasowe formy międzynarodowej aktywności PTS mają niezwykle istotny walor, jakim jest integracja środowisk statystycznych. Wzajemne poznawanie się statystyków z różnych krajów, wymiana poglądów i doświadczeń, upowszechnianie dobrych praktyk, inspiracja w kierunku podejmowania nowych inicjatyw, konsolidacja sił dla sprostania pojawiającym się ciągle wyzwaniom i tym podobne wartości bardzo przyspieszają ogólny i jednostkowy rozwój społeczności statystycznej.

13. Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych (SKAD)

Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych należy do najbardziej aktywnych zespołów naukowych w ramach PTS. W niniejszym rozdziale przedstawiono jej genezę i omówiono pokrótce niektóre przejawy działalności tej sekcji¹⁶³.

Powstanie SKAD poprzedzone było rozwojem środowiska naukowego w Polsce skupiającego pracowników zajmujących się w teorii i zastosowaniach zagadnieniami klasyfikacji i analizy danych. W latach 1979–1987 Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, pod patronatem Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN, zorganizowała pięć konferencji naukowych poświęconych zagadnieniom taksonomicznym. Pierwsza z nich odbyła się w 1979 r. w Szklarskiej Porębie, druga w 1981 r. we Wrocławiu, trzecia w 1983 r. w Ustroniu k. Kępna, czwarta (1984 r.) i piąta (1987 r.) w Zachełmiu.

Z inspiracji profesorów Zdzisława Hellwiga, Kazimierza Zająca i Józefa Pocięcha powstał w 1988 r. zamiar utworzenia ogólnopolskiej sekcji taksonomicznej w Polskim Towarzystwie Statystycznym. Decyzję o powołaniu takiej sekcji Rada Główna PTS podjęła 9 listopada 1988 r. Nowo utworzona Sekcja Taksonomiczna zorganizowała w dniach 27-28 września 1989 r. w Mogilanach k. Krakowa konferencję naukową nt. „Taksonomia: teoria i jej zastosowania”, podczas której wybrano też Radę Sekcji w składzie: Józef Pocięcha (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – przewodniczący, Krzysztof Jajuga (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – wiceprzewodniczący, Andrzej Iwasiewicz (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – sekretarz naukowy oraz Zdzisław Hellwig (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) i Kazimierz Zając (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – członkowie.

W 1992 r. zmieniono dotychczasową nazwę Sekcji Taksonomicznej PTS na Sekcję Klasyfikacji i Analizy Danych PTS. Jej Rada 1 czerwca 1992 r. złożyła wniosek o przystąpienie do International Federation of Classification Societies (IFCS). SKAD

¹⁶³ Zob. także: Jajuga K., Walesiak M. (1995), *Section of Classification and Data Analysis of Polish Statistical Association*. „Statistics in Transition”, June, Vol. 2, No. 2, 251-254 oraz tych samych autorów: (2002), *Konferencje taksonomiczne – fakty i refleksje*, [w:] Jajuga K., Walesiak M. (red.), *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*. Taksonomia 9, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 942, s.13-30; (2007), *Taxonomic conferences – some facts and remarks*, [w:] K. Jajuga, M. Walesiak (red.), *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, Taksonomia 14, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1169, s. 37-38; (2012), *XXV lat konferencji taksonomicznych – fakty i refleksje*, [w:] K. Jajuga, M. Walesiak (red.), *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, Taksonomia 19, Prace Naukowe UE we Wrocławiu (przygotowane do druku).

przyjęto do IFCS w 1994 r. Międzynarodowa Federacja Towarzystw Klasyfikacyjnych (IFCS), która powstała w 1985 r., obecnie skupia 14 towarzystw z całego świata. Od momentu przyjęcia SKAD do International Federation of Classification Societies jej reprezentanci uczestniczą z wyboru w pracach IFCS Council oraz w Zarządzie IFCS. Przedstawicielami SKAD w IFCS Council od 2011 r. są prof. dr hab. Krzysztof Jajuga i prof. UEK dr hab. Andrzej Sokołowski.

Ważnym wydarzeniem dla Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych było powierzenie jej przez Zarząd IFCS zorganizowania światowej konferencji IFCS. Organizacji konferencji, która odbywała się w Krakowie od 16 do 19 lipca 2002 r. podjął się prof. AE dr hab. Andrzej Sokołowski. Za jej program naukowy odpowiadał prof. dr hab. Krzysztof Jajuga.

Ogółem w latach 1979–2011 zorganizowano 25 konferencji poświęconych klasyfikacji i analizie danych. W trakcie kilku z nich odbyły się też zebrania organizacyjne i wybierano władze sekcji. Poniżej w ujęciu hasłowym przedstawiono syntetyczną charakterystykę tych konferencji, dołączając do niej informacje o składzie Rady SKAD w kolejnych kadencjach.

I. Konferencja nt. „Metody taksonomiczne i ich zastosowania w badaniach ekonomicznych” (Szkłarska Poręba, 25 października 1979).

Organizatorzy: Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Komitet Statystyki i Ekonometrii PAN.

Publikacja: Materiały konferencyjne w formie maszynopisu powielonego.

II. Konferencja nt. „Metody taksonomiczne i ich zastosowania w badaniach ekonomicznych” (Wrocław, 11-12 listopada 1981).

Organizatorzy: Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Komitet Statystyki i Ekonometrii PAN.

Publikacja: Nie ukazały się materiały pokonferencyjne.

Liczba uczestników: 33.

III. Konferencja nt. „Metody taksonomiczne i ich zastosowania w badaniach ekonomicznych” (Ustronie k. Kępna, 5-6 grudnia 1983).

Organizatorzy: Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Komitet Statystyki i Ekonometrii PAN.

Publikacja: „Prace Naukowe AE we Wrocławiu” 1984, nr 262.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1984, z. 2, s. 204-206.

IV. Konferencja nt. „Metody taksonomiczne” (Zachęlmie, 25-27 października 1984).

Organizatorzy: Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Zakład Metod Ilościowych Zamiejscowego Wydziału Gospodarki Miejskiej i Usług w Jeleniej Górze.

Publikacja: „Prace Naukowe AE we Wrocławiu” 1986, nr 328.

V. Konferencja nt. „Metody statystyczne wielowymiarowej analizy porównawczej” (Zachęlmie, 15-17 października 1987).

Organizatorzy: Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu oraz Zakład Metod Ilościowych Zamiejscowego Wydziału Gospodarki Miejskiej i Usług w Jeleniej Górze.

Publikacja: „Prace Naukowe AE we Wrocławiu” 1988, nr 449.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1988, z. 3, s. 312-314.

VI. Konferencja nt. „Taksonomia – teoria i jej zastosowania” (Mogilany k. Krakowa, 27-28 września 1989).

Organizatorzy: Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Krakowie oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne.

Publikacja: Materiały wydane przez Wydawnictwo AE w Krakowie. Kraków 1990.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1991, z. 2, s. 228-230.

Liczba uczestników: 30.

VII. Konferencja nt. „Zastosowania metod taksonomicznych w gospodarce” (Karpacz, 13-15 października 1993).

Organizatorzy: SKAD oraz Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu.

Publikacja: *Zastosowania metod taksonomicznych w gospodarce*, „Taksonomia” 1994, z. 1, Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

Liczba uczestników: 36.

Na zakończenie tej konferencji odbyło się posiedzenie organizacyjne SKAD, podczas którego wybrano nową Radę Sekcji w składzie: Krzysztof Jajuga (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – przewodniczący, Michał Woźniak (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – wiceprzewodniczący, Marek Walesiak (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – sekretarz naukowy oraz Zdzisław Hellwig (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) i Kazimierz Zając (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – członkowie.

VIII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – problemy teoretyczne” (Kraków, 28 września 1994).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Krakowie.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – problemy teoretyczne*, „Taksonomia” 1994, z. 2, Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1995, z. 1, s. 135-138.

Liczba uczestników: 46.

Na posiedzeniu organizacyjnym wybrano Radę Sekcji w dotychczasowym składzie.

IX. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Szklarska Poręba 17-19 października 1995).

Organizatorzy: SKAD oraz Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 1996, z. 3, Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1996, z. 3-4, s. 292-297.

Liczba uczestników: 38.

X. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Ustroń-Jaszowiec, 23-25 października 1996).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 1997, z. 4, Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1997 z. 3, s. 445-454.

Do Rady SKAD na następną kadencję wybrani zostali: Krzysztof Jajuga (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – przewodniczący, Michał Woźniak (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – wiceprzewodniczący, Marek Walesiak (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – sekretarz naukowy oraz Eugeniusz Gatnar (Akademia Ekonomiczna w Katowicach), Zdzisław Hellwig (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) i Kazimierz Zając (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – członkowie.

XI. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Łódź, 8-9 października 1997).

Organizatorzy: SKAD oraz Zakład Ekonometrii Przestrzennej Instytutu Ekonometrii i Statystyki Uniwersytetu Łódzkiego.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 1998, z. 5, Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1998, z. 3, s. 466-471.

XII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Świerdów Zdrój, 5-7 października 1998).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Ekonometrii i Informatyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 1999, z. 6, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 817.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 1999, z. 2, s. 273-278.

Liczba uczestników: 70 (w tym 2 goście zagranicznych).

Do Rady SKAD wybranej na lata 1999–2000 weszli: Andrzej Sokołowski (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – przewodniczący, Krzysztof Jajuga (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – wiceprzewodniczący, Eugeniusz Gatnar (Akademia Ekonomiczna w Katowicach) – sekretarz naukowy oraz Zdzisław Hellwig (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu), Waldemar Tarczyński (Uniwersytet Szczeciński), Marek Walesiak (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) i Kazimierz Zajac (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – członkowie.

XIII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Rytro, 10-12 października 1999).

Organizatorzy: SKAD, Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Krakowie oraz Katedra Ekonometrii Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2000, z. 7, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 874.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2000, z. 3-4, s. 483-491.

Liczba uczestników: 70 (w tym 2 goście zagranicznych).

XIV. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Ustroń, 23-25 października 2000).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2001, z. 8, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 906.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2001, z. 1-2, s. 228-236.

Liczba uczestników: 65 (w tym 2 goście zagranicznych).

W wyniku wyborów Rada SKAD pozostała bez zmian na następną kadencję.

XV. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Łądek Zdrój, 22-24 października 2001).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Ekonometrii i Informatyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2002, z. 9, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 942.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2002, z. 1, s. 185-193.

Liczba uczestników: 73.

XVI. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Międzyzdroje, 10-12 września 2002).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki i Ekonometrii Uniwersytetu Szczecińskiego.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2003, z. 10, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 988.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2003, z. 1, s. 112-126.

Liczba uczestników: 80.

Na lata 2003–2004 Rada SKAD pozostała w takim samym składzie, jak w poprzedniej kadencji.

XVII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Skorzęcin, 15-17 września 2003).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2004, z. 11, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1022.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2004, z. 2, s. 87-100.

Liczba uczestników: 89.

XVIII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Białowieża, 15-17 września 2004).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Informatyki Gospodarczej i Logistyki Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2005, z. 12, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1076.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2005, zeszyt 1, s. 137-150.

Liczba uczestników: 120.

W drugim dniu konferencji odbyło się posiedzenie organizacyjne SKAD. Wybrano na nim Radę Sekcji na lata 2005–2006 w składzie: Krzysztof Jajuga (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) – przewodniczący, Andrzej Sokołowski (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – wiceprzewodniczący, Eugeniusz Gatnar (Akademia Ekonomiczna w Katowicach) – sekretarz naukowy oraz Zdzisław Hellwig (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu), Joanicjusz Nazarko (Politechnika Białostocka), Waldemar Tarczyński (Uniwersytet Szczeciński), Marek Walesiak (Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu) i Kazimierz Zając (Akademia Ekonomiczna w Krakowie) – członkowie.

XIX. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Podlesice k. Kroczyca, 21-23 września 2005).

Organizatorzy: SKAD, Katedra Ekonometrii Przestrzennej Uniwersytetu Łódzkiego oraz Katedra Ekonometrii i Statystyki Politechniki Częstochowskiej.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2006, z. 13, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1126.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2007, z. 4, s. 127-139.

Liczba uczestników: 90.

XX. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Wisła, 20-22 września 2006).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Statystyki Akademii Ekonomicznej w Katowicach.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2007, z. 14, Prace Naukowe AE we Wrocławiu nr 1169.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2007, z. 1, s. 122-137.

Liczba uczestników: 97.

Na lata 2007–2008 wybrano Radę SKAD w dotychczasowym składzie.

XXI. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Krynica Zdrój, 19-21 września 2007).

Organizatorzy: SKAD, Katedra Ekonometrii i Statystyki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Katedra Ekonometrii i Informatyki oraz Katedra Inwestycji Finansowych i Zarządzania Ryzykiem Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2008, z. 15, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 7 (1207).

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2008, z. 2, s. 117-130.

Liczba uczestników: 102.

XXII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Jastrzębia Góra, 17-19 września 2008).

Organizatorzy: SKAD i Katedra Statystyki Uniwersytetu Gdańskiego.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2009, z. 16, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 47.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2009, z. 1, s. 172-186.

Liczba uczestników: 81.

Na posiedzeniu organizacyjnym SKAD dokonano wyboru Rady Sekcji na lata 2009–2010 w składzie: Marek Walesiak (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu) – przewodniczący, Krzysztof Jajuga (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu) – wiceprzewodniczący, Eugeniusz Gatnar (Akademia Ekonomiczna w Katowicach) – sekretarz naukowy oraz Zdzisław Hellwig (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), Joanicjusz Nazarko (Politechnika Białostocka), Andrzej Sokołowski (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie), Waldemar Tarczyński (Uniwersytet Szczeciński) i Kazimierz Zając (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) – członkowie.

XXIII. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Międzyzdroje, 15-18 września 2009).

Organizatorzy: SKAD oraz Katedra Ubezpieczeń i Rynków Kapitałowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2010, z. 17, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 107.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2010, z. 2-3, s. 100-113.

Liczba uczestników: 87.

XXIV. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Toruń, 15-17 września 2010).

Organizatorzy: SKAD, Katedra Ekonometrii i Statystyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Katedra Metod Ilościowych Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu.

Publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2011, z. 18, Prace Naukowe UE we Wrocławiu nr 176.

Sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2011, z. 1/2, s. 132-158.

Liczba uczestników: 112.

Wybrana na lata 2011–2012 Rada SKAD ukonstytuowała się następująco: Marek Walesiak (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu) – przewodniczący, Andrzej Sokołowski (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie) – wiceprzewodniczący, Krzysztof Najman (Uniwersytet Gdański) – sekretarz naukowy oraz Eugeniusz Gatnar (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) i Krzysztof Jajuga (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu) – członkowie.

XXV. Konferencja nt. „Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania” (Wągrowiec, 21-23 września 2011).

Organizatorzy: SKAD, Katedra Finansów i Rachunkowości Wydziału Ekonomiczno-Społecznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu oraz Katedra Statystyki Wydziału Informatyki i Gospodarki Elektronicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Przewidywana publikacja: *Klasyfikacja i analiza danych – teoria i zastosowania*, „Taksonomia” 2012, z. 19, Prace Naukowe UE we Wrocławiu.

Przewidywane sprawozdanie: „Przegląd Statystyczny” 2012.

Liczba uczestników: 99.

Łącznie na wyżej wymienione konferencje zakwalifikowano 906 referatów (nie licząc plakatów), które podzielić można ogólnie na dwie grupy. Pierwsza z nich obejmuje opracowania teoretyczne, do drugiej zaliczono prezentacje o charakterze aplikacyjnym. Przyjmując taki podział i uwzględniając ośrodki, z których pochodzili autorzy referatów w latach 1979–2011, sporządzono podane niżej zestawienie (zob. tab. 1).

Tab. 1. Klasyfikacja referatów ze względu na ich charakter oraz ośrodki, z których pochodzili referenci

OŚRODEK	LATA												
	1979	1981	1983	1984	1987	1989	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Wrocław	5	3	5	2	4	6	5	4	6	12	7	5	7
Jelenia Góra	-	1	-	2	2	3	5	2	2	4	3	4	7
Szczecin	-	1	1	-	-	-	-	-	3	3	3	4	1
Katowice	1	3	-	1	-	-	-	-	1	3	1	2	3
Kraków	2	2	4	2	2	3	3	1	3	5	2	2	3
Łódź	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	3	2	2
Warszawa	1	-	1	-	1	1	-	1	1	1	-	2	3
Poznań	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1
Białystok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gdańsk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opole	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toruń	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rzeszów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lublin	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Częstochowa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gdynia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tychy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kielce	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gorzów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Olsztyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kalisz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zagranica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
OGÓŁEM	9	10	11	8	10	13	14	9	18	30	20	24	29
CHARAKTER REFERATU													
Teoria	8	9	6	8	7	11	6	6	7	19	11	14	12
Zastosowania	1	1	5	-	3	2	8	3	11	11	9	10	17

OŚRODEK	LATA (dok.)												OGÓŁEM
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Wrocław	7	9	9	16	9	8	10	5	4	1	5	10	164
Jelenia Góra	6	10	9	11	10	12	11	7	9	11	10	10	151
Szczecin	3	3	19	16	11	9	6	10	7	16	8	6	130
Katowice	5	8	9	10	5	10	6	7	7	6	7	4	99
Kraków	3	2	2	1	8	3	8	4	5	7	5	7	89
Łódź	-	1	5	7	5	9	7	6	7	4	2	4	69
Warszawa	2	3	2	4	2	1	3	8	5	4	8	2	56
Poznań	1	1	1	3	2	2	4	5	7	5	7	10	52
Białystok	-	2	3	3	10	5	-	-	1	1	1	7	33
Gdańsk	-	-	-	1	2	2	2	3	2	2	2	2	18
Opole	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Toruń	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3	1	7
Rzeszów	-	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	1	6
Lublin	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Częstochowa	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Gdynia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Tychy	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kielce	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Gorzów	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Olsztyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Kalisz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Zagranica	2	-	1	-	-	1	1	3	-	-	-	-	12
OGÓŁEM	29	40	62	74	66	65	61	58	59	61	60	66	906

CHARAKTER REFERATU													
Teoria	18	20	31	37	32	33	32	28	28	25	25	27	460
Zastosowania	11	20	31	37	34	32	29	30	31	36	35	39	446

U w a g a. Od 2004 r. w programie konferencji są także plakaty, których nie uwzględniono w zestawieniu. W 2004 r. było 17 plakatów (5 z nich opublikowano w „Taksonomii”); odpowiednio: w 2006 r. – 21(10), w 2007 r. – 11(10), w 2008 r. – 7(4), w 2009 r. – 14(9), w 2010 r. – 23(20), w 2011 r. – 19 (w trakcie recenzji).

Z dotychczas zorganizowanych konferencji wynikają następujące refleksje:

- konferencje mają cykliczny charakter, a od 1993 roku odbywają się corocznie;
- od roku 1993 notuje się cykliczność publikacji; SKAD publikuje materiały konferencyjne w formie recenzowanych artykułów naukowych w cyklicznym wydawnictwie pt. „Taksonomia”. Pierwsze pięć numerów ukazało się w monografiach pt. „Taksonomia” (zeszyty od 1 do 5, w latach 1994–1998). Od numeru 6, wydanego w roku 1999, „Taksonomia” ukazuje się w ramach Prac Naukowych Akademii Ekonomicznej (od 2008 roku Uniwersytetu Ekonomicznego) we Wrocławiu. Dotychczas wyszło 18 numerów z tej serii;
- sprawozdania z konferencji publikowane są w „Przeglądzie Statystycznym”. Informacje o Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych PTS zamieszczono na stronie <http://www.skad.org.pl>;
- Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych PTS jest bardzo dobrze postrzegana w środowisku naukowym w Polsce oraz w skali międzynarodowej. Członkowie Sekcji uczestniczą aktywnie w konferencjach międzynarodowych organizowanych przez IFCS oraz Niemieckie Towarzystwo Klasyfikacyjne;
- Rada Sekcji Klasyfikacji i Analizy Danych PTS dba o znaczną reprezentację młodych pracowników nauki z referatami w konferencji, a także o dywersyfikację: uczestników konferencji, tematyki referatów oraz organizacji konferencji przez różne ośrodki akademickie w kraju;
- obowiązuje procedura kwalifikacji przez Komitet Naukowy referatów do wygłoszenia oraz prezentacji plakatowej;
- można zaobserwować w dotychczasowym cyklu konferencji równowagę pomiędzy liczbą artykułów z zakresu teorii i zastosowań.

Jako specyficzny wyróżnik w działalności SKAD należy uznać fakt, że w zasadzie nie absorbowwała ona środków finansowych wygospodarowanych przez Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS, o którym traktuje następny rozdział niniejszej monografii.

14. BBiAS – Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS

14.1. Geneza i uwarunkowania działalności BBiAS

Polskie Towarzystwo Statystyczne po II wojnie światowej niewiele miało czasu, by zaistnieć w skrajnie trudnych warunkach politycznych i ekonomicznych. Lata 1945–1949 to okres narastającego „zainteresowania” władz politycznych statystyką i GUS, a w konsekwencji także i PTS. Ogromny wpływ na to miało zafascynowanie planowaniem w wersji instytucjonalnej, które nie ominęło również wielu uczonych, a w tym wybitnych statystyków i demografów. Część z nich na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych przeniosła się lub została przeniesiona do ówczesnej Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Badania statystyczne starano się podporządkować procedurom planistycznym¹⁶⁴, a ograniczany w swej kompetencji już od 1947 r. prezes GUS prof. Stefan Szulc w 1949 r. został emerytowany. Nowo mianowany z inicjatywy Hilarego Minca prezes GUS realizował już politykę spolegliwą dla prymatu planowania, w której nie było miejsca dla Polskiego Towarzystwa Statystycznego. GUS przestał być (!) jego członkiem wspierającym i wycofał subwencję, władzom PTS odebrano prawo wydawania czasopisma „Przegląd Statystyczny”, PTS zostało pozbawione możliwości działania w siedzibie GUS. Taka sytuacja spowodowała znaczne ograniczanie działalności PTS, wkrótce też rozpoczął się proces jego likwidacji, zakończony w 1955 r.

Pomni tych doświadczeń członkowie PTS, po jego reaktywacji wiosną 1981 r.¹⁶⁵, niesieni euforią działalności w ramach NSZZ „Solidarność”, ujawniali niedostępne dotychczas dane, dokonywali gruntownego przewartościowania metod i technik badawczych, ożywiali działalność informacyjną. W ten sposób starano się również zapewnić miejsce dla PTS w tworzącym się społeczeństwie demokratycznym. Próbowano też stworzyć szanse dla rozwoju PTS przez uzyskanie prawa do prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej, z której zyski miały być przeznaczone wyłącznie na cele statutowe.

¹⁶⁴ Jeszcze na początku lat siedemdziesiątych dane statystyczne były elementem podporządkowanym w formularzach planistycznych.

¹⁶⁵ Zob. L. Adamczuk, K. Latuch, *Reaktywowanie Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, „Wiadomości Statystyczne” 1981, nr 6, s.36-39.

Po sześciu latach dreptania w miejscu, kłopotów z lokalem, telefonami, papierem i brakiem środków finansowych na cokolwiek, podjęta została decyzja o prowadzeniu przez PTS tzw. niewyodrębnionej działalności gospodarczej¹⁶⁶. W tym celu postanowiono powołać Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS (BBiAS), a pełnomocnikiem do organizacji tej jednostki został Wiesław Łagodziński, który następnie – po utworzeniu BBiAS w 1987 r. – był jego kierownikiem¹⁶⁷. Ponieważ obszerny opis procedur rejestracyjnych i działalności BBiAS do 1991 r. opublikowano już wcześniej¹⁶⁸, w niniejszym rozdziale nawiążemy do niego, przypominając i komentując niektóre okoliczności z tego okresu, dodając uwagi związane z dalszą pracą BBiAS.

Minister Handlu Wewnętrznego i Usług decyzją z 16 marca 1987 r. zezwolił Polskiemu Towarzystwu Statystycznemu na prowadzenie działalności gospodarczej (zob. aneks 5). Zakres uzyskanego zezwolenia był w pełni satysfakcjonujący dla PTS, ale decyzja o nim zawierała kruczek, który mógł mieć i miał w przyszłości duże znaczenie, a także prowadził do ograniczeń. W jej punkcie 5. zapisano bowiem, że: „Działalność, o której mowa w pkt. 1, powinna być prowadzona w oparciu o środki materialno-techniczne, które zapewni organ statutowy Towarzystwa pełniący funkcję organu założycielskiego. Natomiast w punkcie 6. zapisano: „Państwowym organem nadzorującym działalność gospodarczą Towarzystwa jest Prezes Głównego Urzędu Statystycznego”. Późniejsze zmiany ustrojowe, prawne, ekonomiczne i społeczne zneutralizowały tkwiące w tych zapisach „kalkulacje władzy”, zawsze jednak Głównemu Urzędowi Statystycznemu będzie PTS zawdzięczać warunki techniczno-lokalowe i komunikacyjne, bez których z pewnością wystąpiłaby duża utrata możliwości rozwoju tego stowarzyszenia.

Także dzisiaj, w realiach gospodarki rynkowej, Polskie Towarzystwo Statystyczne musi mieć wsparcie techniczne GUS, ale środki finansowe na realizację zadań statutowych zależą już prawie całkowicie od wyników działalności gospodarczej w ra-

¹⁶⁶ Uchwałę w tej sprawie podjęła Rada Główna PTS 18 lutego 1986 r. (zob. „Biuletyn Informacyjny RG PTS” 1997, nr 42, s. 19).

¹⁶⁷ W. Łagodziński był kierownikiem BBiAS lub jako wiceprezes PTS sprawował bezpośredni nadzór nad jego działalnością przez cały okres istnienia tej agendy.

¹⁶⁸ Zob. W. Łagodziński, *Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej Polskiego Towarzystwa Statystycznego*, [w:] *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 123–132.

mach BBiAS. Z kolei warunkiem takiej aktywności PTS jest dostęp do tych obszarów badań, które BBiAS może zagospodarować za zgodą określonych struktur statystyki publicznej, a z doświadczeń ostatnich 20 lat wyraźnie wynika, że to czasem może być bardzo trudne. Należy podkreślić, że intensywność i zakres badań na zlecenie prowadzonych przez BBiAS zawsze są funkcją stopnia swobody, jaki daje mu statystyka publiczna zarówno na szczeblu centralnym jak i w województwach.

Biuro Badań i Analiz Statystycznych, utworzone przez pełnomocnika Rady Głównej PTS w 1987 r., przetrwało w swojej podstawowej strukturze przez następne 25 lat, prowadząc skuteczną i efektywną działalność, co z pewnością jest fenomenem pod wieloma względami. Kluczem do takiego rezultatu było i jest zachowanie kompatybilności z systemem statystyki publicznej, bowiem praca BBiAS nie może naruszać zasad obowiązujących w tym systemie, kolidować z programem badań statystyki oficjalnej czy też być sprzeczna z metodologią tych badań. Dopuszczalne jest jednak w ramach BBiAS podejmowanie badań nowych, unikatowych i eksperymentalnych, a także wyprzedzających badania oficjalne, przy czym – co należy mocno podkreślić – BBiAS nie może za takie działania być ograniczane i szykanowane.

Istotną cechą większości badań realizowanych przez BBiAS było rygorystyczne stosowanie klasyfikacji, pojęć i definicji obowiązujących w statystyce publicznej. Zawsze też przestrzegano standardów metodologicznych obowiązujących w statystyce krajowej i światowej. Dawało to i nadal przynosi ważną wartość dodaną, jaką mają badania realizowane przez BBiAS, tj. porównywalność ich wyników z rezultatami osiągniętymi przez statystykę publiczną.

Inną ważną właściwością badań prowadzonych w ramach BBiAS jest znakomita współpraca z urzędami statystycznymi w województwach, a do standardów w jego pracy należy też wdrażanie do realizacji projektów gotowych („pod klucz”), w których przygotowane, znane i dostępne są wszystkie dokumenty niezbędne do badań (kwestionariusze, instrukcje, założenia, wytyczne, parametry wylosowanych prób itp.). Do dyspozycji są również autorzy badania oraz współpracujący przy nim eksperci.

Podkreślić trzeba, że zwłaszcza w pierwszym okresie działalności BBiAS udało się zrealizować wiele badań ułatwiających dalszą pracę statystyce publicznej. Jednakże „wyprzedzanie trendów”, prowadzenie badań medialnie atrakcyjnych i duża spraw-

ność wykonawcza (krótkie terminy realizacji, szybka prezentacja wyników, dostępność do darmowych baz danych) były okolicznościami powodującymi w niektórych okresach pewne kłopoty i przejściowe trudności na linii GUS – BBiAS.

Omawiając uwarunkowania działalności Biura Badań i Analiz Statystycznych należy obok relacji ze strukturami zarządczymi statystyki publicznej uwzględnić jeszcze jeden bardzo ważny czynnik, którym jest dostępna na rynku oferta badań, analiz i opracowań socjologicznych, ekonomicznych, reklamowych czy marketingowych. Rozpoczynając pracę, BBiAS miało w swoim otoczeniu niewielką liczbę jednostek badawczych. Z reguły dysponowały one niezwykle skromnym potencjałem wykonawczym, słabymi sieciami ankietatorów. Brakło im doświadczenia, ekspertów, dostępu do operatów i miały małe poparcie oficjalnych patronów legitymizujących ich badania oraz uzyskane w nich wyniki. W takiej sytuacji BBiAS, mające w „oficjalnym” zapleczu Główny Urząd Statystyczny, było w oczywisty sposób bardziej atrakcyjne, wiarygodne, przewidywalne i gwarantowało skuteczną realizację zamawianych badań.

Z upływem czasu sytuacja diametralnie się zmieniła. W 2012 r. w Warszawie działa kilkanaście razy więcej biur badań niż było ich w całej Polsce w 1987 r. Media i Internet ogromnie spopularyzowały badania demoskopijne, realizowane na małych próbach, ale dające niezwykle efektowne „słupki”. Powszechne stały się badania prostackie i prymitywne, z mętą metodologią, oparte o uproszczone techniki i trudne do zdefiniowania próby, z wynikami przemawiającymi przede wszystkim do emocji. Kluczem do popularności biur prowadzących taką działalność stały się marketing, żarłoczne media i reakcja na społeczne zapotrzebowanie w atmosferze oczekiwania na „igrzyska” w związku z zaskakującymi zmianami, dramatycznymi rozbieżnościami i nieoczekiwanymi zwrotami postaw społecznych. W odróżnieniu od wielu podmiotów, BBiAS konsekwentnie odmawiało prowadzenia badań demoskopijnych, „popularnościowych” i politycznych, uczestnicząc tylko w zagospodarowaniu obszaru zamówień na prawdziwe badania naukowe.

14.2. Periodyzacja działalności BBiAS

W dwudziestopięcioletniej historii Biura Badań i Analiz Statystycznych przy Radzie Głównej PTS można wyodrębnić cztery główne przedziały czasowe, przypadające na lata 1987–1992, 1993–2001, 2002–2005 i 2006–2011. Poniżej przedstawimy krótką charakterystykę każdego z nich.

- *Okres pierwszy (1987–1992).* BBiAS działało w czasie, gdy polska statystyka publiczna była kierowana przez czterech kolejnych prezesów GUS, tj. Wiesława Sadowskiego, Franciszka Kubiczka, Bogdana Wyżnikiewicza i Józefa Oleńskiego. W kolejnych latach tego okresu zrealizowano następujące liczby umów: 1987 r. – 30, 1988 r. – 28, 1989 r. – 42, 1990 r. – 74, 1991 r. – 45, 1992 r. – podpisano 4 umowy, ale w realizacji było 40 umów. Zdecydowana większość zleceń w tym okresie pochodziła od placówek PAN i szkół wyższych. Największe było badanie pt. „Jakość życia, warunki bytu” przeprowadzone dla Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1990–1992 BBiAS otrzymało niezwykle atrakcyjne zlecenia z Ośrodka Badawczo-Rozwojowego GUS.

W tym okresie BBiAS na potrzeby statutowej działalności PTS przekazało 725,0 mln ówczesnych złotych w formie czystego zysku. Bez przesady można lata te nazwać „złotym okresem”, który pozwolił na znaczny rozwój i umocnienie się Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

W pierwszym okresie swojego funkcjonowania obok realizacji badań BBiAS prowadziło również działalność redakcyjną i wydawniczą, szkoleniową, konsultacyjną, seminaryjną i popularyzacyjną. Ukazało się wówczas kilkanaście tłumaczeń tekstów wybitnych statystyków światowych, nagrano na kasety wideo ponad 100 tytułów wykładów wybitnych polskich uczonych (m.in. prof. prof. Ryszarda Zasepy, Wiesława Sadowskiego, Jana Kordosa, Leszka Zienkowskiego). W następnych latach przygotowanie, organizacja i realizacja badań były coraz bardziej absorbujące i brakowało czasu na inne rodzaje działalności. Decydowały też przesłanki finansowe, bowiem znacznie mniej środków można było przeznaczyć na dodatkowe zadania.

- *Okres drugi (1993–2001).* Statystyka publiczna pracowała kolejno pod rządami dwóch prezesów GUS: Józefa Oleńskiego i Tadeusza Toczyńskiego. W latach 1993–1995 BBiAS miało duże wsparcie kierownictwa GUS, co niezmiernie ułatwiło realizację badań w terenie. W 1993 i 1994 r. zrealizowano po 41 umów, a w tym „Badanie nastrojów społecznych” dla Instytutu Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego. W 1995 r. wykonano 38 zleceń, wśród których znajdowało się badanie GUS oznaczone symbolem DS-44, czyli monitoring warunków życia ludności dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Lata 1996–2001 były czasem neutralnego stosunku do BBiAS i gasnącego wsparcia jego działalności ze strony struktur statystyki oficjalnej. Na początku pierwszej dekady XXI wieku, w okresie przygotowań do Spisów Powszechnych 2002 (PSR i NSP), zaczęły się już znaczne ograniczenia i utrudnienia, które zapowiadały całkowitą blokadę funkcjonowania BBiAS w przyszłości. Zamiast ogólnego poparcia ze strony GUS było tylko pozytywne nastawienie niektórych osób. Mimo to liczba realizowanych umów nie zmniejszyła się.

W 1996 roku wykonano 39 zleceń, a w tym poważne badanie budżetów gospodarstw domowych dla Banku Światowego oraz badania dla UNICEF i duże badanie w przedsiębiorstwach. Najciekawsze w 1996 r. było badanie związku między obiektywnymi i subiektywnymi wskaźnikami jakości życia.

W 1997 r. BBiAS realizowało 30 umów¹⁶⁹. Do najbardziej znaczących zadań należało badanie skutków powodzi, a także badanie przyczyn i uwarunkowań przedwczesnej umieralności ludności w wieku produkcyjnym. W tym czasie zrealizowano też zamówienie dla Uniwersytetu w Nowym Jorku.

W 1998 r. BBiAS wykonało 34 umowy, w tym na bardzo ciekawą pracę dla CLARITAS (było to duże przedsiębiorstwo zajmujące się marketingiem), a w 1999 r. – 32 umowy, w tym 12 nowych badań. Rozpoczęto też przygotowania do zintegrowanego badania społecznego „Diagnoza Społeczna 2000”.

Rok 2000 był niezwykle ważny nie tylko w działalności BBiAS, ale i całego PTS. Po raz pierwszy bowiem realizowano w ramach programu Rady Monitoringu Społecznego zintegrowane badanie społeczne warunków i jakości życia gospodarstw domowych oraz osób wchodzących w ich skład. Było to pierwsze i jak do tej pory jedyne badanie tego typu w Polsce i Europie, a zarazem jedno z nielicznych na świecie¹⁷⁰. Łącznie w 2000 r. BBiAS wykonało 61 umów, a obok „Diagnozy Społecznej” przeprowadzono badania dla Instytutu Psychiatrii i Neurologii, dla UNICEF i wspomnianego już CLARITAS. W 2001 r. zrealizowano 35 umów, w tym na 3 badania terenowe.

¹⁶⁹ Duże znaczenie dla działalności BBiAS miało porozumienie o współpracy między GUS i PTS podpisane w 1997 roku (zob. aneks 7 do niniejszej monografii).

¹⁷⁰ Zrealizowane kilka lat później wspólnie z CBOS badanie dla premiera J. Kaczyńskiego miało już większy zakres i ograniczało się do rozpoznania sytuacji gospodarstw domowych. Mniejsza była również skala prowadzonego w następnych latach badania EU-SILK.

Łącznie w latach 1993–1995 BBiAS wykonało 120 umów, a w okresie 1996–2001 było ich 231. Rok 2001 zakończył efektywną działalność tej agendy PTS na poważniejszą i znaczącą ekonomicznie skalę.

- *Okres trzeci (2002–2005)*. W tym przedziale czasu BBiAS realizowało zaledwie po kilka umów rocznie. W 2002 r. było 6 umów, a w 2003 r. wykonano dwie umowy, w tym drugą edycję „Diagnozy Społecznej”. W 2004 r. nie było żadnego zlecenia ze względu na „przesunięcie” kierownika BBiAS na zasłużoną emeryturę. Wtedy też podjęto próby likwidacji siedziby BBiAS, odebrania mu sali konferencyjnej i znaczącej redukcji jego działalności. W ostatecznym rozrachunku do zlikwidowania BBiAS nigdy nie doszło, a po komplikacjach na początku 2004 r. jego kierownik uzyskał możliwość pracy w Urzędzie Statystycznym w Warszawie i w połowie roku BBiAS podjęło w miarę normalną działalność. W 2005 r. przeprowadzono trzecią edycję „Diagnozy Społecznej” oraz badanie dla Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- *Okres czwarty (2006–2011)*. Dopiero pod koniec 2006 r. udało się zrealizować jedną umowę. Przy wsparciu ze strony kierownictwa GUS w 2007 r. wykonano 6 umów, w tym ważne i ciekawe badanie dla Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego (ISKK) nt. postaw społeczno-religijnych ludności Polski oraz wspólnie z CBOS badanie „Warunki, problemy i strategie przetrwania”. Również w 2007 r. przeprowadzono czwartą edycję „Diagnozy Społecznej”. W 2008 r. wykonano dwa zlecenia, a w 2009 r. udało się zrealizować 6 umów, w tym piątą edycję „Diagnozy Społecznej”. Przeprowadzono także kolejne badanie religijności społeczeństwa polskiego dla ISKK. Po raz pierwszy przygotowano i zrealizowano badanie „Jacy jesteśmy?” (samookreślenie warunków życia), zlecone przez Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Warszawskiego. W 2010 r. wykonano tylko trzy umowy, ale było w tym badanie „Generation”, które należy zaliczyć do grupy najważniejszych projektów badawczych prowadzonych w ramach BBiAS.

14.3. Trzy z wielu badań zrealizowanych przez BBiAS

W kronice działalności Biura Badań i Analiz Statystycznych przy RG PTS znajduje się kilkanaście projektów badawczych, które zapewne zostaną zapisane w historii

polskich badań społecznych prowadzonych w ciągu ostatnich 50-65 lat. W szczególności należą do nich: „Diagnoza Społeczna”, badania generacyjne oraz badanie „Jak nam się żyje?”. Przedstawimy tutaj ich krótką charakterystykę, gdyż pośród kilkuset badań zrealizowanych w ramach BBiAS wyróżniają się one wartością poznawczą, nowatorstwem i dużą aktualnością społeczną.

Projekt badawczy pod nazwą „Diagnoza Społeczna” rozpoczął się w roku 2000. Przeprowadzono dotychczas sześć edycji tego badania (2000, 2003, 2005, 2007, 2009 i 2011). Na rok 2013 planowana jest siódma edycja, a w dalszej perspektywie przewidziane są następne, przypadające na lata 2015, 2017 i 2019. „Diagnozę Społeczną” przygotowuje całkowicie niezależny zespół socjologów, psychologów społecznych, demografów, ekonomistów i informatyków, który funkcjonuje jako Rada Monitoringu Społecznego. Jej przewodniczącym jest prof. Janusz Czapiński (UW; Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie), a sekretarzem Władysław Wiesław Łagodziński (wiceprezes RG PTS). Ponadto w skład Rady wchodzi profesorowie: Irena Elżbieta Kotowska (SGH), Tomasz Panek (SGH), Antoni Sulek (UW) i Tadeusz Szumlicz (Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie; SGH) oraz dr Dominik Batorski (UW). „Diagnoza Społeczna” jest badaniem w pełni niezależnym, tak jak całkowicie niezależnie działa Rada Monitoringu Społecznego. W praktyce oznacza to, że zespół autorski oferuje gotowy produkt przygotowywany bez jakiegokolwiek ingerencji zewnętrznej na wszystkich etapach badań.

„Diagnoza Społeczna” ma swoją genezę w cyklu badań realizowanych przez BBiAS w latach dziewięćdziesiątych na zamówienie prof. Janusza Czapińskiego. Autorem pomysłu oraz inicjatorem prac był W. Łagodziński, a sama idea takiego badania społecznego powstała w kontekście Zintegrowanego Systemu Badań Gospodarstw Domowych (ZSBGD), który realizowano w latach 1983–1992 pod kierunkiem prof. Jana Kordosa. Od 1987 r. część tego programu prowadziło BBiAS¹⁷¹. Zintegrowany System Badań Gospodarstw Domowych dotąd, niestety, nie doczekał się oceny i nigdy też nie został właściwie wykorzystany. W efekcie wiele dzisiejszych badań „odkrywa” problemy, które już kilkanaście lat temu były badane, a teraz mogłyby być

¹⁷¹ BBiAS w ramach ZSBGD przeprowadziło 44 badania, w związku z czym ukazało się ponad 140 publikacji, a w okres transformacji weszliśmy, mając wiedzę o sytuacji wszystkich grup ryzyka społecznego, o ubogich i zagrożonych ubóstwem oraz wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem.

mańdrzej kontynuowane. „Diagnoza Społeczna” właśnie stanowi tą racjonalną kontynuację.

„Diagnoza Społeczna” to badanie panelowe o niezwyklej jak na tę metodę liczebności osób i gospodarstw pozostających w próbie zarówno od początku badań, jak i po kolejnych edycjach. Liczba gospodarstw domowych objętych próbą losową była sukcesywnie zwiększana, od 3005 w pierwszym badaniu do 12387 w ostatnim. Liczba osób w badanych gospodarstwach objętych ankietami indywidualnymi wzrosła w tym czasie z 6625 do 26453. Tematyka badania gospodarstw zawierała całe spektrum cech określających ich sytuację dochodową, żywieniową, zasobność materialną, warunki mieszkaniowe, zdrowie i kulturę, sytuację na rynku pracy. Do każdego badania były włączane zagadnienia o zamówionej tematyce. Ankieta indywidualna obejmowała wszystkie parametry jakości i stylu życia, system wartości, podglądy, opinie i oceny siebie, rodziny, środowiska i społeczeństwa.

„Diagnozę Społeczną” od innych badań w Polsce odróżnia to, że jest ona własnością publiczną. Odnosi się to do bazy anonimowych danych jednostkowych, tablic wynikowych i raportów z badań. W dotychczasowym cyklu zespoły ekspertów Rady Monitoringu Społecznego przygotowały m.in. raporty na temat zdrowia, rynku pracy, zabezpieczenia społecznego, rynków finansowych i bankowości, ubezpieczeń społecznych itd.

Ma też „Diagnoza Społeczna” jeszcze jedną cechę, która szczególnie „drażni” wiele osób. Jest nią krótki okres pomiędzy zakończeniem obserwacji a prezentacją wyników badania. W powszechnym standardzie jest to przedział od 12 do 36 miesięcy, natomiast w przypadku „Diagnozy Społecznej” pierwsze wyniki są prezentowane po 3-4 miesiącach, a wyniki ostateczne po 6-7 miesiącach.

O „Diagnozie Społecznej” PTS, a szczególnie BBiAS, może powiedzieć, że jest to „jego” badanie, ponieważ jest inicjatorem, współautorem, prawnym właścicielem metodologii i wykonawcą tego projektu badawczego.

Jednym z najnowszych i najciekawszych pod wieloma względami zadań realizowanych w ramach BBiAS jest badanie panelowe „Generacje, rodziny i płeć kulturowa”, oznaczone symbolem GGS-PL. Kierują nim prof. Janina Józwiak – dyrektorka Instytutu Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Handlowej oraz prof. Irena Elżbieta Kotowska – kierownik Zakładu Demografii w tym Instytucie. Badanie to umożliwiło

dotąd rekonstrukcję więzi rodzinnych i społecznych w gospodarstwach domowych ponad 20 tysięcy wylosowanych respondentów oraz określenie rodzajów i kierunków przemian tych więzi. Ustalono także rodzaje i zakres działań niezbędnych, by wspierać rodziny. Rekonstruowano cechy społeczno-demograficzne członków gospodarstw domowych, ich sytuację materialną i zawodową oraz perspektywy życiowe. Ważną częścią tego badania była analiza planów rodzicielskich Polaków, a także wzajemnych relacji między mężczyznami i kobietami. Pierwsza runda badań została zrealizowana w 2011 r., a następne mają się odbywać dwukrotnie co trzy lata. Efekt panelu pozwoli określić zmiany sytuacji, zachowań, postaw i opinii, jakie występują w miarę upływu czasu.

Mimo braku danych porównawczych, wyniki uzyskane dotąd w badaniu „Generacje, rodziny i płeć kulturowa” pozwalają wzbogacić obraz dzisiejszej Polski w takich niezwykle ważnych obszarach, jak planowanie rodzinne, prokreacja, zapobieganie ciąży, aborcja, systemy wartości kultywowanych przez małżonków. Do wiedzy, którą już mamy, dodane zostały kolejne informacje o wzajemnych relacjach kobiet i mężczyzn, o podziale ról społecznych i partnerstwie w rodzinie, a także o postawach rodzicielskich – macierzyńskich i ojcowskich. Wyniki podjętego badania mają duże znaczenie dla planowania społecznego, kształtowania sieci żłobków oraz przedszkoli, placówek oświatowych i placówek ochrony zdrowia.

Badanie „Generacje, rodziny i płeć kulturowa” ma też ważny kontekst międzynarodowy. Jest ono nie tylko rygorystyczną kontynuacją międzynarodowego projektu, ale także przenosi do nauki polskiej problematykę i metodologię dotychczas w Polsce niestosowaną, a jego wykonawcom pozwala zdobyć nowe i niezwykle cenne doświadczenia warsztatowe.

Badanie „Jak nam się żyje?”, firmowane przez CBOS, było realizowane przez trzy biura, a w części terenowej głównie przez BBIAS. Jego inicjatorem (zamawiającym wyniki) w 2007 r. był premier Rządu RP Jarosław Kaczyński. Programem tym naukowo kierował dr Krzysztof Zagórski¹⁷² – dyrektor CBOS. Badania przeprowadzono na ponad 40-tysięcznej losowej próbie respondentów. Ponadto wylosowano 60 próbek reprezentatywnych dla specjalnie dobranych gmin i miast średniej wielkości; w tej

¹⁷² Na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych był pracownikiem GUS w zespole badań socjologiczno-statystycznych.

części obserwacją objęto blisko 25 tysięcy osób. Łącznie w badaniu uczestniczyło ponad 60 tysięcy osób. W zespole przygotowującym badanie byli pracownicy CBOS i naukowcy z Uniwersytetu Warszawskiego.

Badanie „Jak nam się żyje?” dostarczyło cennych informacji o społecznym, demograficznym i terytorialnym zróżnicowaniu wszechstronnie pojmowanych obiektywnych warunków życia oraz rzeczywistych zachowań ekonomicznych całego gospodarstwa domowego i jego członków. Dane te skojarzono z ocenami, postawami i poglądami ludzi. Dla pogłębienia otrzymanych wyników i lepszego zrozumienia badanych zjawisk wykorzystano rzadko stosowaną metodę zogniskowanych wywiadów grupowych oraz pogłębionych wywiadów indywidualnych. Dodatkowo przeprowadzono też częściowo standaryzowane (*semi-structured*) wywiady indywidualne z liczną grupą reprezentantów różnych lokalnych instytucji w badanych gminach i miastach. Program tego typu nie był dotychczas w Polsce realizowany, stąd też nawet częściowy udział BBiAS w takim badaniu ma ogromne znaczenie dla jego kompetencji badawczych. Jako efekt badania ukazało się kilkadziesiąt publikacji wydanych przez CBOS i Uniwersytet Warszawski, a w tym 16 zeszytów wojewódzkich, co dało pogłębiony obraz dla Polski w przekroju terytorialnym.

14.4. Dziś i jutro BBiAS

Biuro Badań i Analiz Statystycznych przy RG PTS prowadzi działalność gospodarczą w oparciu o zarejestrowany statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego i w ramach obowiązujących przepisów prawa. BBiAS posługuje się numerem REGON, który nadano Radzie Głównej PTS, numerem NIP, a także kontem bankowym. Działalność gospodarcza BBiAS w systemie księgowym jest wyodrębniona z pozostałej działalności finansowej PTS. W takim układzie BBiAS stało się jednostką finansowo-księgową Rady Głównej PTS, co znacznie zredukowało ogólne i wydziałowe koszty działalności. Trzeba przy tym podkreślić, że jak na agendę naukowo-badawczą BBiAS ma niskie koszty ogólne, niewielkie koszty osobowe i do końca 2011 roku korzystało z prawnej możliwości zwolnienia od podatku VAT, gdyż zarobione środki były przeznaczane wyłącznie na działalność statutową PTS.

Działalność finansowo-księgowa BBiAS jest pod stałym nadzorem Głównej Komisji Rewizyjnej PTS, co roku była kontrolowana i nigdy nie została zakwestiono-

wana. W ciągu 25 lat funkcjonowania BBiAS nie było w arbitrażu ani w sądzie. Raz tylko doszło do zerwania umowy, z inicjatywy BBiAS, gdyż zleceniodawca poprzez swoich pracowników usiłował wpływać bezpośrednio na realizację ankiet w domu respondenta, próbował też zmieniać zapisy odpowiedzi w wypełnionych kwestionariuszach i pouczać ankierów, dodając nowe interpretacje do gotowej już instrukcji.

Decydujące znaczenie dla obniżki kosztów działalności BBiAS ma redukcja do minimum jego kosztów osobowych. Aktualnie wynagrodzenie otrzymuje tylko kierowniczka BBiAS oraz zatrudniona tu profesjonalna wysoko kwalifikowana księgowa. BBiAS jest nadzorowane przez wiceprezesa Rady Głównej, który ma uprawnienia do reprezentowania PTS we wszystkich sprawach gospodarczych, z pełną odpowiedzialnością materialną za podjęte decyzje, ale – podobnie jak inni członkowie władz PTS – nie otrzymuje wynagrodzenia z tytułu działalności w tym stowarzyszeniu. W ocenie organów kontrolnych cała działalność BBiAS była i jest nie tylko legalna, ale wręcz legalistyczna, co może być szczególnym powodem do satysfakcji wszystkich członków PTS.

Podkreślić też trzeba, biorąc pod uwagę przesłanki obiektywne, że nie byłoby tak korzystnej sytuacji dla realizacji statutowych celów PTS, gdyby nie środki finansowe wypracowane przez BBiAS. Wpływy ze składek członkowskich nie wystarczyłyby nawet na pokrycie kosztów funkcjonowania PTS (prowadzenie sekretariatu, łączność, wyposażenie techniczne, podróże itp.), o czym dotkliwie można się było przekonać w niedawnym okresie „złego klimatu” wokół BBiAS. Pamiętać też należy, że w obecnej sytuacji nie ma żadnych formalno-prawnych i technicznych możliwości, by PTS mógł być finansowany ze środków publicznych, wliczając w to również budżet GUS, a prawie wszystkie fundusze PTS zostały zaangażowane w obchody jubileuszu 100-lecia tego stowarzyszenia.

Co dalej? Jest to pytanie, które z całą mocą staje u progu rozpoczynającego się nowego wieku historii Polskiego Towarzystwa Statystycznego i nie może być ignorowane. Trzeba pilnie znaleźć taką odpowiedź, która zapewni kontynuowanie chlubnej tradycji, ale bez zapewnienia samodzielności finansowej nie będzie to łatwe.

Polskie Towarzystwo Statystyczne niejednokrotnie stało już przed wieloma wyzwaniami, podejmowało je i wychodziło zwycięsko z tych zmagania. Trzeba wierzyć, że tym razem nie będzie wyjątku od tej reguły.

15. Podsumowanie

Nawet bardzo krótki przegląd rezultatów uzyskanych dotychczas w różnych dziedzinach aktywności Polskiego Towarzystwa Statystycznego zdaje się upoważniać do stwierdzenia, że były to osiągnięcia poważne i znaczące, a w licznych przypadkach wręcz imponujące i chlubne. Dorobek zgromadzony w stuletniej przeszłości PTS wart jest głębszej refleksji, szczegółowej analizy, odpowiedniego opracowania i upowszechnienia. W tym kontekście niniejsza monografia, ewidencjonując fakty w określonej sekwencji i konstelacji, jest niejako wstępem i zachętą do takich działań, które – trzeba wierzyć – w niedalekiej przyszłości zostaną podjęte.

Trudne i chyba niecelowe byłoby ustalanie tutaj hierarchii ważności i rangi poszczególnych składników dorobku PTS, choć zapewne są różnice w ich ocenie, wynikające na przykład z kryteriów czy odniesień przyjmowanych w porównaniach. Można jednak odważyć się na dokonanie pewnych uogólnień, do których skłania lektura zapisów w niniejszej monografii. Próbę takiego podejścia do sprawy prezentujemy poniżej, zajmując stanowisko w kilku kwestiach.

- Łatwo daje się zauważyć, że w dorobku PTS – jak w soczewce – skupiają się osiągnięcia całej statystyki polskiej. Nie ma w tym nic dziwnego, bo przecież członkowie PTS to reprezentanci wielu różnych środowisk (uczelni, urzędów statystycznych, praktyki gospodarczej, administracji itd.). PTS jest emanacją tej społeczności, następuje oddziaływanie części danego układu na jego całość i *vice versa*.

- PTS tworzy znaczną wartość dodaną, bez której skarbnica polskiej statystyki byłaby uboższa. To stowarzyszenie jest bowiem platformą wymiany myśli, doświadczeń i środków stymulujących rozwój statystyki, a także zajmuje się popularyzacją jej osiągnięć.

- W działalności PTS niewiele było „inwestycji chybionych”, podejmowane inicjatywy z reguły przynosiły zamierzone efekty. Warto zatem kontynuować sprawdzone projekty, uprawiać działalność badawczo-naukową, publikacyjną, popularyzatorską i szkoleniową na możliwie największą skalę. PTS musi istnieć i jak najwięcej znaczyć także w przestrzeni międzynarodowej.

- Kontynuacja aktywności nie może oznaczać skostnienia i konserwowania układu zastanego. Wręcz przeciwnie, to co dobre trzeba rozwijać, a jednocześnie szukać nowych obszarów do zagospodarowania i dróg do nich prowadzących. Z przeszłości wynika, że należałoby zwrócić baczniejszą uwagę zwłaszcza na skuteczność działań popularyzatorskich, rozszerzyć kontakty ze środowiskiem studentów i nauczycieli akademickich, zwiększyć wykorzystanie Internetu w każdej dziedzinie aktywności PTS i rozwinąć na większą skalę współpracę międzynarodową na wszystkich dostępnych płaszczyznach.

- Prawie wszystkie pomysły wymagają odpowiedniego wsparcia na drodze do ich realizacji. PTS też potrzebuje sojuszników i nie może działać w izolacji. W przeszłości sprawdzała się formuła PTS jako organizacji otwartej, mającej wielu sympatyków i przyciągającej do siebie „nowe siły”. Nie może więc PTS zamknąć się „w wieży z kości słoniowej”, stać się „towarzystwem wzajemnej adoracji”. Powinno współpracować z wieloma instytucjami i organizacjami, w tym również bardzo intensywnie i szeroko z Głównym Urzędem Statystycznym, a także umacniać więzi wewnętrzne (pomiędzy oddziałami, sekcjami i innymi zespołami) oraz komunikację na linii „członkowie – władze PTS”.

- Działalność PTS w przeszłości słabła, nie rozwijała się, a nawet zamierała, gdy brakowało odpowiednich środków finansowych do jej prowadzenia. Mądra i przeznaczone polityka władz PTS powinna mieć to zawsze na uwadze.

Przedstawioną listę spostrzeżeń odnoszących się do przeszłości Polskiego Towarzystwa Statystycznego i wyprowadzonych z niej dezyderatów na przyszłość z pewnością można wydłużyć. Niech to jednak uczynią inni członkowie i władze PTS.

ZAKOŃCZENIE

Przypominając historię Polskiego Towarzystwa Statystycznego (we wszystkich formach i nazwach, pod którymi występowało), chcemy podkreślić prawdę wydawałoby się oczywistą, że jego dorobek i wizerunek tworzyli ludzie, tzn. setki a nawet tysiące członków i sympatyków tego zasłużonego stowarzyszenia. Część z nich na tyle utrwaliła się w pozostawionych dokumentach i innych przekazach historycznych, że można było w niniejszej monografii przedstawić ich nazwiska i fakty z nimi związane. Po niektórych znaleziono tylko zapisy na wykazie członków PTS, a wielu nie można było zidentyfikować i pozostali anonimowi. Zarówno indywidualny, jak i zbiorowy trud tych osób przyczynił się do rozwoju statystyki w ogóle, a rodzimej w szczególności. Polskie Towarzystwo Statystyczne ma też niemałe zasługi w budowaniu „gmachu”, który nazywa się Rzeczpospolita Polska.

W krakowskim okresie PTS (1912–1915) powstało dzieło nazwane *Statystyka Polski*, które – mimo zaborów – opisało Rzeczpospolitą jako całość i wydatnie przyczyniło się do określenia jej granic w okresie porozbiorowym. Niemałe są też zasługi działającego w okresie międzywojennym Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (1917–1937) oraz Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937–1939). W czasie II wojny światowej członkowie PTS pracowali dla Polski na miarę ówczesnych możliwości, nierzadko ponad tę miarę, a wielu oddało swoje życie w służbie dla Ojczyzny. Po wojnie, w ramach PTS (1947–1953) oraz w Sekcji Statystyki PTE (1953–1980), mimo panujących wtedy ograniczeń członkowie tych stowarzyszeń również dołożyli sporo „dobrych cegiełek” do konstrukcji metaforycznie traktowanego tu „gmachu”. PTS reaktywowane w 1981 r. ma także niewątpliwy udział w przemianach społeczno-politycznych, jakie dokonały się w naszym kraju, w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego i kształtowaniu pozycji Polski w Unii Europejskiej.

Śledząc rozwój Polskiego Towarzystwa Statystycznego w latach 1912–2012, można zauważyć, że opisująca je linia ma, ogólnie biorąc, przebieg nieregularny. Są na niej przedziały aktywności rosnącej i malejącej, ich długość jest zróżnicowana, a tempo zmian nie jest jednakowe. Używając w dalszym ciągu tego języka, można jednak

stwierdzić, że mamy tu do czynienia z trendem wzrostowym, który przebija się przez obserwowaną zmienność. Kształt i wartości funkcji opisującej tę tendencję nie są takie same we wszystkich dziedzinach aktywności PTS, a poza zmianami ilościowymi następują też przemiany jakościowe. Sądzymy, że są to spostrzeżenia uprawnione w świetle faktów przedstawionych na kartach niniejszej monografii, której zakres nie miał wychodzić poza granice tego opisu. Traktujemy je raczej jako sygnały do dalszych badań.

Stosunkowo łatwo daje się też skonstatować, jak w większości podobnych przypadków, że działalność PTS była zdeterminowana potrzebami miejsca i czasu, a stopień ich zaspokojenia zależał od aktualnych możliwości realizacyjnych tej organizacji, w tym również (a nawet często) od zasobu środków finansowych, którymi mogła dysponować. Dużo też zależało od liderów PTS, od ich wizji i umiejętności przywódczych. To także jest przesłanie z lekcji historii; niby oczywistość, ale warto o nim przypominać.

Przyglądając się strukturze organizacyjnej PTS w różnych okresach, zauważa się, że z reguły była ona pochodną zadań stojących przed tym stowarzyszeniem i relacji z jego otoczeniem. Jeśli była uzgodniona strategia rozwojowa, opracowano program oraz taktykę działania i dostosowano do tego organizację wewnętrzną, to efekty działania były lepsze i można było śledzić postępy aktywności. Rozwiązania organizacyjne podlegały też rewizji i zmianom, a zbyt długie i kurczowe trzymanie się skostniałych struktur lub forsowanie na siłę jakichś eksperymentów obniżało znacznie efektywność działania. Zmiany dotyczące oddziałów, zespołów, komisji itp. jednostek organizacyjnych, a także liczebności i kadencyjności władz, połączone z aktualizacją statutów, świadczą o tym, w przeszłości PTS nie podchodzono do tych spraw dogmatycznie i podejmowano decyzje pragmatyczne.

Polskie Towarzystwo Statystyczne było zawsze płaszczyzną sporu naukowego jako nieodzownego stymulatora postępu, ale jednocześnie umożliwiało współdziałanie wielu ludzi, zespołów, racji czy poglądów. Wynikało to ze statutu stowarzyszenia, a raczej należałoby powiedzieć, że zostało do statutu wpisane jako formalny wyraz dobrej praktyki. Każde odstępstwo od tej reguły było odrzucane różnymi sposobami,

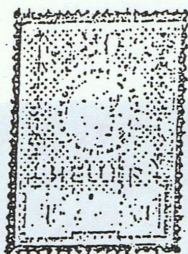
ale nie natrafiono dotąd na jakikolwiek ślad postępowania przed Sądem Koleżeńskim jako organem PTS.

Ujmując rzecz hasłowo, stwierdzić trzeba, że jest wiele dowodów na to, iż PTS było inicjatorem licznych przedsięwzięć o dużym znaczeniu dla praktyki i teorii statystycznej. Pełniło też wielokrotnie rolę stymulatora i katalizatora rozwoju wielu dziedzin statystyki, choć bywało, że próbowano je zatrudnić jako hamulcowego. Zasługą PTS jest także to, że jego forum mogło służyć do skracania dystansu między teorią i praktyką statystyczną, do zbliżenia postaw cechujących statystyków matematycznych, reprezentantów statystyki społeczno-ekonomicznej itp., ale ten proces jest bardzo długotrwały (by nie powiedzieć: nieustanny), postępy nie są zadowalające i ciągle to pole powinno być przez PTS uprawiane. Podobnie jest w dziedzinie popularyzacji statystyki i współpracy międzynarodowej, która wprowadzie bardzo się rozszerza, ale jej tempo i zakres powinny być większe.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że działalność PTS to głównie, a najczęściej wyłącznie, praca społeczna jego członków. Jest „coś” w tej organizacji statystyków, co przyciąga i daje satysfakcję z pracy bez wynagrodzenia. Zostawmy socjologom wyjaśnienie tej fascynującej kwestii, która również dała o sobie znać autorom niniejszego opracowania.

Mija pierwszy wiek działalności Polskiego Towarzystwa Statystycznego, kończy się też nasza o nim opowieść. Miała ona służyć historycznej rekonstrukcji faktów, zdarzeń, okoliczności itp., ich wydobyciu, uporządkowaniu, powiązaniu i dokumentacji. Chodziło bardziej o faktograficzne naświetlenie tego wycinka rozwoju myśli i praktyki statystycznej, niż o jego analizę i ocenę, ale jakieś elementy interpretacji i komentarza wartościującego też się pojawiały w tej narracji. Można mieć nadzieję, że osoby, które zadały sobie trud zapoznania się z nią, rozwiną ten wątek, nie strojąc również od osądu niniejszej monografii. Jej autorzy, którzy są także członkami Polskiego Towarzystwa Statystycznego, przystępując do pracy nad nią, nie w pełni uświadamiali sobie, że zgłębiając dzieje tego stowarzyszenia, zdobędą tak wiele przesłanek do myślenia o jego perspektywach. Jeszcze raz okazało się, że historia uczy, również dla przyszłości.

Projekt statutu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie (1912)¹

Projekt statutu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie.

§ 1. Siedzibą Towarzystwa jest Kraków.

§ 2. Cel Towarzystwa: Badanie statystyczne stosunków gospodarczych i społecznych ziem polskich oraz wychodźstwa polskiego.

§ 4. Dla powyższego celu Towarzystwo organizuje i utrzymuje „Biuro statystyczne ziem polskich“.

§ 4. Działalność biura: Biuro statystyczne ziem polskich wydaje roczniki statystyki polskiej oraz monografie statystyczne i podręczniki statystyki polskiej, zbiera wszelkie materiały dla tych wydawnictw potrzebne, organizuje ankiety i badania na miejscu.

§ 5. Członkowie Towarzystwa: Zwyczajni, dożywotni i honorowi.

§ 7. Zwyczajni opłacają dwadzieścia koron wkładki rocznej, mogącej być rozłożoną na raty półroczne, dożywotni 200 kor. wkładki jednorazowej, rozkładalnej na cztery raty.

§ 8. Członkowie współdziałają celom Towarzystwa, mają prawo wyborcze bierne i czynne do władz Towarzystwa, uczestniczą w wolnych zgromadzeniach Towarzystwa, otrzymują bezpłatnie wszelkie wydawnictwa Towarzystwa.

¹ Oryginał jest przechowywany w Archiwum Państwowym w Krakowie, Starostwo Grodzkie Krakowskie, sygn. 208.

Projekt statutu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie (1912), cd.

§ 9. Wydział Towarzystwa składa się z 12 członków, obranych przez walne zgromadzenie. Po upływie roku jedna trzecia członków wydziału wylosowuje się. Wylosowani mogą być wybrani ponownie. Wyboru dokonuje walne zgromadzenie. W drugim roku wylosowują się czterej członkowie z obranych w pierwszym roku. W trzecim ustępują i podlegają wyborom pozostali czterej członkowie. W ten sposób Wydział może wznowić się w ciągu roku w jednej trzeciej.

§ 10. Wydział wybiera ze swego łona: przewodniczącego, sekretarza, skarbnika i zastępców tych funkcyj. Wydział przyjmuje członków, stara się o potrzebny fundusz i układa plan działalności Towarzystwa oraz czuwa nad biurem statystycznym. Wydział dla celów specjalnych organizuje komisje, których skład określa według swego uznania. Do prawom. posiedz. Wydziału potrzebna jest obecność 4 członków wydziału.

§ 11. Komisya rewizyjna składa się z trzech członków obieralnych raz na rok.

§ 12. Walne Zgromadzenie zwyczajnie zwołuje wydział raz na rok, nadzwyczajnie zwołuje wydział lub komisya rewizyjna w każdym czasie. Na żądanie 20 członków Towarzystwa wydział obowiązany jest zwołać walne zgromadzenie.

Walno Zgromadzenie jest prawomocnem, jeżeli zwołano zostało najmniej na 8 dni naprzód i jeżeli uczestniczy w niem przynajmniej jedna czwarta członków, zamieszkałych w Krakowie. W razie niedojścia do skutku Walnego Zgromadzenia z powodu braku kompletu

*rozstrzygnięto
sprawy między
statystykami, że
statystyka Towarzystwa
wynika z gniazda.*

Aneks 1.1

Projekt statutu Polskiego Towarzystwa Statystycznego w Krakowie (1912), dok.

obowiązany jest Wydział zwołać do dni 8 drugie Walne Zgromadzenie, które jest prawomocne bez względu na ilość obecnych członków.

Walne Zgromadzenie rozpatruje działalność Towarzystwa, potrzeby statystyki polskiej, wybiera ustępujących członków wydziału i Komisję rewizyjną. Wreszcie mianuje członków honorowych na wniosek Wydz.

§ 13. W razie rozwiązania Towarzystwa o funduszach jego decyduje nadzwyczajne, w tym celu zwołane walne zgromadzenie. W razie gdyby Walne Zgromadzenie odbyć się nie mogło, fundusze przechodzą na rzecz gminy m. Krakowa na cele statystyczne.

§ 14. Prezidium Wydziału i Walne Zgromadzenie Towarzystwa przewodniczący przewodniczący, przegladu jego zastępcy. Walne uchwały na posiedzeniach Wydziału i na Walnym Zgromadzeniu, tudzież po ewentualnych komisyjach, przewidzianych § 10 statutu, zapadają zwykłą większością głosów obecnych, z wyjątkiem uchwał Walnego Zgromadzenia, postanawiających rozłożyć Towarzystwo, do której większości potrzebny jest $\frac{2}{3}$ głosów obecnych członków.

§ 15. Towarzystwo partykuje na sekcje, tudzież podpisują pisma i oświadczenia, wychodzące pod Towarzystwa przewodniczący i sekretarz, względnie w razie potrzeby, jednego z nich podpisujący zastępcy.

DRUKARNIA UNIWERSYTETU JACIELLOŃSKIEGO W KRAKOWIE

§ 16. Sprawy wewnętrzne i zewnętrzne Towarzystwa rozstrzyga sąd koleżeński składający się z członków wybranych na ten cel przez walne zgromadzenie.

Przebieg statutu z 1912 r. - oryginał przechowywany w Archiwum Państwowym

Statut Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (1917)¹

STATUT

Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich.

I. Nazwa Towarzystwa, jego siedziba i cel.

§ 1. Towarzystwo nosi nazwę: „Towarzystwo Ekonomistów i Statystyków Polskich“.

§ 2. Siedzibą i terenem działalności Towarzystwa jest Warszawa i jej okolice.

§ 3. Towarzystwo ma na celu podniesienie poziomu i rozwój polskiej wiedzy ekonomiczno-społecznej — tak w dziedzinie teoretycznej, jako też i praktycznej — przy pomocy następujących środków: a) utrzymywania we własnym lokalu biblioteki i zbiorów, b) wydawania dzieł, podręczników, broszur i pism periodycznych, c) ogłaszania konkursów, d) subwencjonowania odpowiednich wydawnictw oraz badań naukowych, e) urządzania seminarjów, wykładów, odczytów, dyskusji i konferencji tak wewnątrz Towarzystwa, jako też i publicznych, f) zwoływania zjazdów, g) podejmowania przez członków Towarzystwa odpowiednich prac naukowych i badań praktycznych, h) utrzymywania stosunków z innymi pokrewnymi Towarzystwami i instytucjami.

II. Członkowie Towarzystwa, ich prawa i obowiązki.

§ 4. Członkami Towarzystwa mogą być osoby pełnoletnie płci obojga. Członkowie Towarzystwa dzielą się na: a) rzeczywistych, posiadających odpowiednie przygotowanie teoretyczne, aby brać czynny udział w pracach Towarzystwa, i opłacających składkę w wysokości przynajmniej 12 marek rocznie; b) protektorów, popierających dążności Towarzystwa i opłacających składkę w wysokości przynajmniej 100 marek rocznie; c) dożywotnich, którymi stają się członkowie rzeczywisti po wpłaceniu do kasy Towarzystwa przynajmniej 200 marek jednorazowo; d) honorowych, którzy położyli specjalne zasługi bądź dla wiedzy ekonomiczno-społecznej, bądź dla samego Towarzystwa; e) korespon-

¹ Źródło: *Ekonomista* 1917, t. III, s. 308-310.

Aneks 1.2

Statut Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (1917), cd.

dentów, którzy współdziałają w osiągnięciu celów Towarzystwa przez wykonywanie jego zleceń i dostarczanie mu potrzebnych wiadomości.

§ 5. Członków: rzeczywistych, protektorów i korespondentów przyjmuje Rada Towarzystwa, a członków honorowych mianuje Zgromadzenie Walne na wniosek Rady.

§ 6. Składki wpłacane są do kasy Towarzystwa za specjalnymi pokwitowaniami.

Członkowie honorowi i korespondenci nie opłacają składek, korzystają jednak ze wszystkich praw członków narówni z członkami rzeczywistymi.

§ 7. Członkowie mogą każdego czasu wystąpić z Towarzystwa, o czym jednak obowiązani są zawiadomić Radę na piśmie.

Członkowie, którzyby działali na szkodę Towarzystwa lub popełnili czyn, uwłaczający czci obywatelskiej, mogą być wykluczeni z liczby członków przez Radę Towarzystwa.

III. Sekcje.

§ 8. W celu wspólnego badania danej gałęzi nauki lub zhiorowego podejmowania danych prac — w łonie Towarzystwa mogą powstawać w miarę potrzeby odpowiednie sekcje. Powstawanie, organizację oraz program prac sekcji określi specjalny regulamin.

IV. Rada Towarzystwa.

§ 9. Rada Towarzystwa przebywa w Warszawie i składa się z 5 członków oraz 3 zastępców, wybranych przez Zgromadzenie Walne na 2 lata; prócz tego z urzędu należą do składu Rady w charakterze jej członków przewodniczący sekcji.

§ 10. Rada zarządza wszystkimi sprawami Towarzystwa, dba o jego rozwój, czuwa nad przestrzeganiem statutu, reprezentuje Towarzystwo nazewnątr i wykonywa uchwały Zgromadzenia Walnego. Bliższe zadania i organizację Rady oraz rozgraniczenie kompetencji pomiędzy Radą i Zgromadzeniem Walnem określi specjalny regulamin, zatwierdzony przez Zgromadzenie Walne.

V. Zgromadzenie Walne.

§ 11. Zgromadzenia Walne bywają zwyczajne i nadzwyczajne. Zgromadzenie Walne zwyczajne Rada zwołuje corocznie w ciągu pierwszego kwartału w celu wysłuchania sprawozdania

Statut Towarzystwa Ekonomistów i Statystyków Polskich (1917), dok.

Rady z roku ubiegłego i opinii komisji rewizyjnej, zatwierdzenia budżetu na rok następny oraz wyboru członków Rady i komisji rewizyjnej. Pierwsze Zgromadzenie Walne składać się będzie z założycieli Towarzystwa i osób, przez nich zaproszonych. Zgromadzenie Walne nadzwyczajne zwołuje Rada z inicjatywy własnej lub na żądanie przynajmniej 10 członków Towarzystwa lub wreszcie na żądanie komisji rewizyjnej.

Zgromadzenia Walne rozstrzygają wszelkie sprawy prostą większością głosów, z wyjątkiem spraw, dotyczących mianowania członków honorowych, wykluczania członków, kupna i sprzedaży nieruchomości, zmiany statutu i rozwiązania Towarzystwa; do rozstrzygnięcia tych spraw konieczna jest większość $\frac{2}{3}$ głosów obecnych członków.

VI. Komisja Rewizyjna.

§ 12. Towarzystwo obowiązane jest prowadzić rachunkowość stosownie do przepisów prawa i miejscowych zwyczajów.

Celem sprawdzenia rachunków i funduszy Towarzystwa Zgromadzenie Walne wybiera corocznie komisję rewizyjną z 3 członków rzeczywistych, nienależących do Rady. Komisja rewizyjna każdej chwili może sprawdzać rachunki i fundusze Towarzystwa, z urzędu zaś składa wnioski dorocznemu Zgromadzeniu Walnemu po zakomunikowaniu ich uprzednio Radzie Towarzystwa.

VII. Zmiana Statutu i rozwiązanie Towarzystwa.

§ 13. Zmianę statutu może uchwalić Walne Zgromadzenie tylko na wniosek Rady Towarzystwa lub $\frac{1}{3}$ części jego członków i tylko większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych na Zgromadzeniu.

§ 14. W razie rozwiązania Towarzystwa cały jego majątek przechodzi na własność jednej lub kilku instytucji społecznych według wyboru ostatniego Zgromadzenia Walnego.

Założyciele Towarzystwa:

- 1) Stefan Dziewulski,
- 2) Stanisław Kempner,
- 3) Kazimierz Kasperski,
- 4) Włodzimierz Wakar,
- 5) Jan Dmochowski,
- 6) Franciszek Doleżał.

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947)¹

STATUT POLSKIEGO TOWARZYSTWA STATYSTYCZNEGO

I. Nazwa, teren działalności, siedziba

§ 1. Stowarzyszenie nosi nazwę: „Polskie Towarzystwo Statystyczne”.

§ 2. Terenem działalności Towarzystwa jest Rzeczpospolita Polska, siedzibą Towarzystwa jest m. st. Warszawa. W poszczególnych miejscowościach mogą powstawać oddziały Towarzystwa na podstawie regulaminów, zatwierdzonych przez Zarząd Towarzystwa.

§ 3. Towarzystwo jest osobą prawną i może posiadać, nabywać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy. Towarzystwo posiada własną pieczęć z napisem: „Polskie Towarzystwo Statystyczne”.

¹ Przedruk statutu PTS z 1937 r. Ten statut jako obowiązujący zatwierdził bez zmian Zarząd Miejski m. Warszawy w 1947 r. Zob. *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, aneks 2.3.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

II. Cele i środki działania

§ 4. Towarzystwo ma na celu rozwój wiedzy statystycznej tak w dziedzinie teoretycznej, jak i praktycznej.

§ 5. Cele powyższe Towarzystwo osiąga z zachowaniem obowiązujących przepisów prawa przy pomocy następujących środków:

- a) prowadzenia i popierania badań naukowych,
- b) urządzania wykładów i konferencji dla członków i osób zaproszonych spoza Towarzystwa, jako też odczytów publicznych,
- c) zwoływania zebrań i zjazdów naukowych,
- d) ogłaszania wydawnictw periodycznych i nieperiodycznych,
- e) utrzymywania bibliotek i zbiorów,
- f) utrzymywania stosunków z innymi pokrewnymi stowarzyszeniami i instytucjami polskimi i zagranicznymi.

§ 6. W celu wspólnego prowadzenia badań statystycznych w określonych gałęziach nauki lub zbiorowego podejmowania określonych prac, mogą powstawać w Towarzystwie

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

odrębne sekcje. Organizację oraz program prac sekcji określać będą osobne regulaminy zatwierdzone przez Zarząd.

III. Członkowie Towarzystwa, ich prawa i obowiązki

§ 7. Członkiem Towarzystwa może być każda pełnoletnia osoba fizyczna, nieograniczona w prawach cywilnych i obywatelskich oraz osoba prawna.

Członkowie Towarzystwa dzielą się na członków:

- a) zwyczajnych,
- b) honorowych,
- c) wspierających,
- d) korespondentów.

§ 8. Członkiem zwyczajnym staje się osoba fizyczna, która pracuje na polu statystyki i która złoży odpowiednią deklarację, popartą przynajmniej przez dwóch członków Towarzystwa, oraz zostanie przyjęta przez Zarząd.

§ 9. Członkiem honorowym może być osoba fizyczna, która położyła specjalne zasługi na polu statystyki.

§ 10. Członków honorowych mianuje

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

Walne Zgromadzenie na wniosek Rady większością $\frac{3}{4}$ głosów obecnych.

§ 11. Członkiem wspierającym zostaje osoba fizyczna lub prawna, przyjęta przez Zarząd, która zobowiąże się do płacenia na rzecz Towarzystwa 5000 złotych rocznie lub wpłacenia jednorazowo przynajmniej 50 000 złotych.

§ 12. Członków korespondentów mianuje Rada na wniosek Zarządu.

§ 13. Członkowie zwyczajni płacą składki, których wysokość i terminy zapłaty ustala Walne Zgromadzenie na wniosek Zarządu.

Członkowie honorowi i członkowie korespondenci nie są obowiązani do opłacania składek.

§ 14. Członkowie mają prawo brać udział w zebraniach oraz korzystać z bibliotek, ze zbiorów i innych urządzeń Towarzystwa.

Prawa udziału w głosowaniach i wyboru do władz Towarzystwa przysługują tylko członkom zwyczajnym i honorowym.

§ 15. Członkowie mogą wystąpić z Towarzystwa na własne pisemne żądanie przy jednoczesnym uiszczeniu zaległych składek.

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

§ 16. Członkowie Towarzystwa mogą być skreśleni z listy członków Towarzystwa na mocy uchwały Rady:

- a) za nieprzestrzeganie statutu;
- b) za działalność na szkodę Towarzystwa,
- c) w razie popełnienia czynów nieetycznych.

Członek nie opłacający składek, mimo upomnienia, przynajmniej przez rok może być skreślony przez Zarząd z listy członków Towarzystwa. Zarząd może niezamożnych członków zwolnić na określony czas z opłaty należnych składek.

Członkowie honorowi mogą być skreśleni na wniosek Rady tylko przez Walne Zgromadzenie Towarzystwa większością $\frac{3}{4}$ głosów obecnych.

IV. Władze Towarzystwa

§ 17. Władzami Towarzystwa są: Walne Zgromadzenie, Rada, Zarząd i Komisja Rewizyjna.

§ 18. Naczelną władzą Towarzystwa jest Walne Zgromadzenie.

§ 19. Do uprawnień Walnego Zgromadzenia należy:

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

- a) wybór prezesa i wiceprezesa Towarzystwa, Rady, Zarządu i Komisji Rewizyjnej,
- b) rozpatrywanie i zatwierdzanie dorocznego sprawozdania Zarządu,
- c) uchwalanie wysokości składek członków i budżetu na rok następny,
- d) decydowanie w sprawie kupna, sprzedaży i obciążenia nieruchomości,
- e) rozpatrywanie i uchwalanie wniosków złożonych przez Zarząd i Radę Towarzystwa oraz przez członków, o ile zgłoszone zostały co najmniej na tydzień przed terminem Walnego Zgromadzenia,
- f) uchwalanie wniosków w sprawie zmian statutu i likwidacji Towarzystwa.

§ 20. Walne Zgromadzenie rozstrzyga wszelkie sprawy zwykłą większością głosów, wyjąwszy sprawy wyboru lub skreślenia członków honorowych, oraz zmiany statutu i likwidacji Towarzystwa, do rozstrzygania których konieczna jest większość $\frac{3}{4}$ uprawnionych do głosowania.

§ 21. Uchwały Walnego Zgromadzenia

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

winny być zaprotokółowane w Księdze Protokółów.

§ 22. Walne Zgromadzenie zwoływane jest przez Zarząd w terminach następujących:

- a) zgromadzenie zwyczajne raz na rok,
- b) zgromadzenie nadzwyczajne w miarę potrzeby według uznania Zarządu, a także na żądanie zgłoszone na piśmie przynajmniej przez 15 członków zwyczajnych lub honorowych.

§ 23. O terminie, miejscu i porządku obrad Walnego Zgromadzenia Zarząd zawiadamia członków na piśmie przynajmniej na 2 tygodnie przed terminem Zgromadzenia. Jednocześnie Zarząd wyznacza drugi termin Zgromadzenia na wypadek, gdyby Zgromadzenie w pierwszym terminie nie doszło do skutku.

§ 24. Walne Zgromadzenie jest prawomocne: w pierwszym terminie przy obecności co najmniej połowy członków, w drugim terminie bez względu na liczbę obecnych.

§ 25. Przewodniczącego obrad wybiera Walne Zgromadzenie.

§ 26. Prezes Towarzystwa, który pełni funkcje przewodniczącego Rady i Zarządu oraz

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

wiceprezes Towarzystwa, który pełni funkcje zastępcy przewodniczącego Rady i Zarządu są wybierani przez Walne Zgromadzenie na okres dwuletni.

§ 27. Rada składa się z prezesa i wiceprezesa Towarzystwa, pozostałych członków Zarządu, 15 członków wybieranych przez Walne Zgromadzenie na okres dwuletni oraz z delegatów oddziałów i sekcji Towarzystwa po jednym na oddział lub sekcję, liczące co najmniej 10 członków zwykłych lub honorowych.

Ponadto w obradach Rady mogą brać udział z głosem doradczym inni członkowie Towarzystwa zaproszeni przez Radę Towarzystwa.

§ 28. Rada czuwa nad sprawami Towarzystwa i ustala wytyczne dla prac Zarządu. Na wniosek Zarządu Rada mianuje redakcję wydawnictw Towarzystwa, wyłania delegacje i komisje naukowe do badań statystycznych oraz zatwierdza plan prac naukowych, przedstawiony przez Zarząd Towarzystwa.

§ 29. Zebrania Rady Towarzystwa odbywają się co najmniej 2 razy do roku.

§ 30. Zebrania Rady Towarzystwa są prawomocne przy udziale co najmniej połowy

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

członków. Uchwały Rady zapadają zwykłą większością głosów.

§ 31. Zarząd Towarzystwa składa się z 7 osób, w tym z prezesa i wiceprezesa Towarzystwa, sekretarza i skarbnika. Członkowie Zarządu oraz trzech ich zastępcy są wybierani na okres dwuletni.

§ 32. Zarząd kieruje wszystkimi sprawami Towarzystwa, dba o jego rozwój, czuwa nad przestrzeganiem statutu i wykonuje uchwały Walnego Zgromadzenia. Zarząd reprezentuje Towarzystwo wobec osób trzecich, działa w jego imieniu ze skutkiem prawnym, administruje funduszami w ramach budżetu, przyjmuje i zwalnia pracowników.

Zobowiązania pieniężne, umowy i pełnomocnictwa podpisuje dwóch członków Zarządu, w innych przypadkach wystarcza podpis jednego członka, względnie osoby upoważnionej przez Zarząd.

§ 33. Posiedzenia Zarządu są prawomocne przy obecności co najmniej 3 członków. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W razie równej liczby głosów, rozstrzyga głos przewodniczącego.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

§ 34. Komisja Rewizyjna składa się z trzech członków Towarzystwa i 2 zastępców wybieranych przez Walne Zgromadzenie na okres roczny. Komisja Rewizyjna w każdej chwili może sprawdzić rachunki i fundusze Towarzystwa, z urzędu zaś składa coroczne wnioski Zwyczajnemu Walnemu Zgromadzeniu po zakomunikowaniu ich uprzednio Zarządowi i Radzie Towarzystwa. Członkowie Zarządu i Rady nie mogą być członkami Komisji Rewizyjnej.

§ 35. Wszelkie spory wynikłe w Towarzystwie na terenie jego działalności będą rozstrzygane przez Komisję Rozjemczą mianowaną przez Radę Towarzystwa w ilości 3 członków każdorazowo dla rozstrzygnięcia danej sprawy.

V. Zebrania i zjazdy naukowe

§ 36. Zarząd zwołuje ogólne zebranie naukowe Towarzystwa raz na rok w miarę możliwości w terminie uzgodnionym z terminem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia.

Ponadto Zarząd zwołuje ogólne zebrania naukowe na podstawie uchwał Rady Towarzystwa.

Aneks 1.3

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), cd.

Zebrania naukowe oddziałów i sekcji odbywają się na podstawie ich własnych regulaminów.

§ 37. W zebraniach naukowych, oprócz członków zwyczajnych, honorowych, wspierających i korespondentów, mogą uczestniczyć również goście zaproszeni przez Zarząd.

§ 38. Zjazdy naukowe zwołuje Zarząd na mocy uchwał Walnego Zgromadzenia.

VI. Fundusze Towarzystwa, rachunkowość

§ 39. Fundusze Towarzystwa powstają:

- a) ze składek członkowskich,
- b) z ofiar, zapisów, darowizn i subwencji,
- c) z dochodów z nieruchomości, odsetek od kapitału i udzielonych pożyczek oraz zapomóg zwrotnych,
- d) z wpływów z wydawnictw, z odczytów itp.,
- e) z innych źródeł.

§ 40. Rokiem operacyjnym jest rok kalendarzowy.

§ 41. Towarzystwo prowadzi rachunko-

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1937 i 1947), dok.

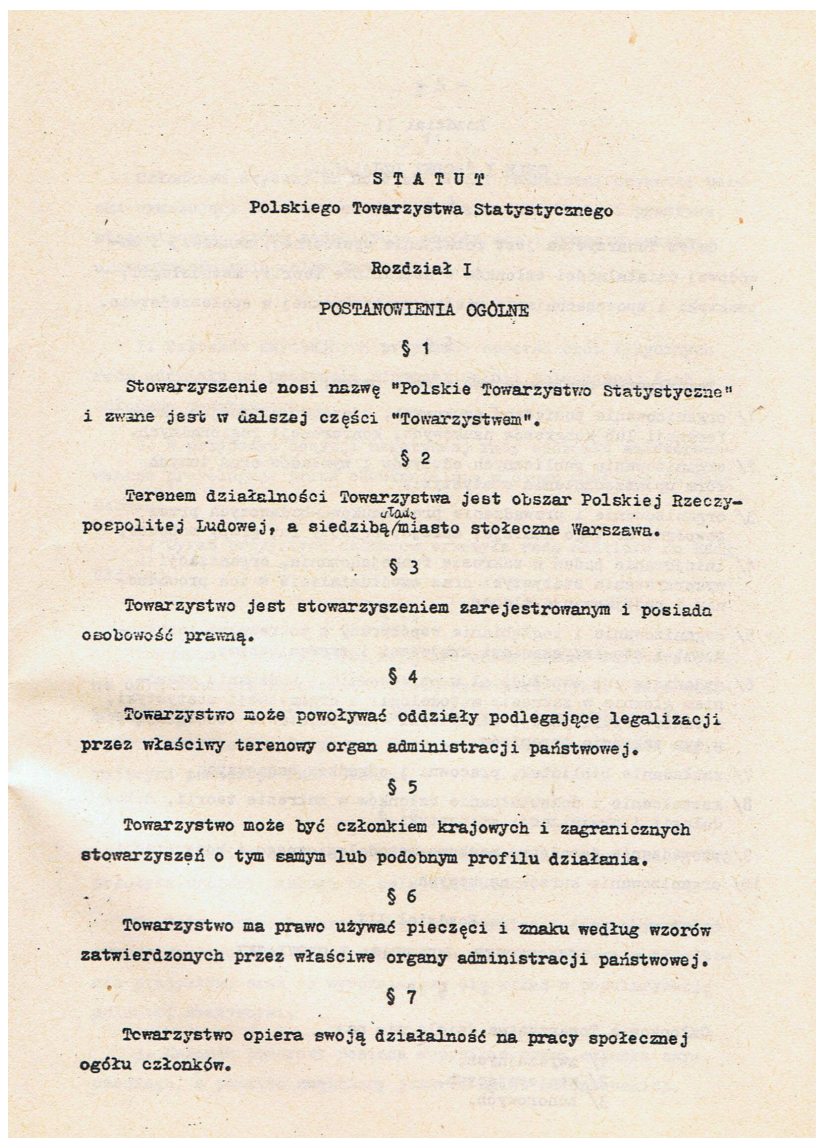
wość zgodnie z przepisami prawa i przyjętymi zwyczajami.

§ 42. Darowiznami, zapisami, legatami i nieruchomościami stanowiącymi własność Towarzystwa administruje Zarząd. Do przyjmowania zapisów, legatów, darowizn upoważniona jest Rada z tym, że w sprawie kupna, sprzedaży i obciążenia nieruchomości decyduje Walne Zgromadzenie.

VII. Zmiana statutu i likwidacja Towarzystwa

§ 43. Zmianę statutu może uchwalić Walne Zgromadzenie na wniosek Rady, Zarządu Towarzystwa albo też 15 członków większością $\frac{3}{4}$ uprawnionych do głosowania.

Aneks 1.4

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981)¹

¹ Źródło: Archiwum RG PTS.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

Rozdział II

CELE I ŚRODKI DZIAŁANIA

§ 8

Celem Towarzystwa jest rozwijanie społecznej, naukowej i zawodowej działalności członków w dziedzinie teorii, metodologii, praktyki i upowszechnianie wiedzy statystycznej w społeczeństwie.

§ 9

Towarzystwo realizuje swoje cele przez:

- 1/ organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów, sympozjów, konferencji lub kongresów naukowych, konferencji regionalnych,
- 2/ organizowanie publicznych odczytów i wykładów oraz innych form upowszechnienia statystyki,
- 3/ organizowanie i prowadzenie prac naukowo-badawczych przez powołane do tego komisje, sekcje, zespoły lub grupy robocze,
- 4/ inicjowanie badań w zakresie funkcjonowania, organizacji i wykorzystania statystyki oraz współdziałanie w ich prowadzeniu i podejmowanie zleceń,
- 5/ organizowanie i pogłębianie współpracy z pokrewnymi instytucjami i stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi,
- 6/ wydawanie lub współudział w opracowaniu i wydawaniu czasopism głównie w zakresie metodologii i organizacji statystyki, a także popularyzacji statystyki - na podstawie obowiązujących w tym zakresie przepisów,
- 7/ zakładanie bibliotek, pracowni i ośrodków badawczych,
- 8/ kształcenie i dokształcanie członków w zakresie teorii, metodologii i organizacji statystyki,
- 9/ prowadzenie doradztwa naukowo-metodologicznego i konsultacji,
- 10/ organizowanie kursów naukowych.

Rozdział III

CZŁONKOWIE, ICH PRAWA I OBOWIĄZKI

§ 10

Członkowie Towarzystwa dzielą się na:

- 1/ zwyczajnych,
- 2/ wspierających,
- 3/ honorowych,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 11

Członkiem zwyczajnym może być każdy pełnoletni obywatel polski wykazujący zainteresowanie teorią, metodologią i praktyką statystyczną, który zadeklaruje współpracę i pomoc w zakresie urzeczywistniania celów Towarzystwa.

§ 12

1. Członków zwyczajnych przyjmuje spośród osób fizycznych rada oddziału na podstawie pisemnej opinii polecającej 2-ch członków Towarzystwa.
2. W przypadku decyzji negatywnej rady oddziału zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania się w ciągu miesiąca do Rady Głównej.
3. Wykaz przyjętych członków przesyła rada oddziału do Rady Głównej.

§ 13

Członkami wspierającymi mogą być osoby prawne zainteresowane działalnością Towarzystwa w zakresie statystyki, które zadeklarują poparcie materialne, organizacyjne i techniczne na rzecz Towarzystwa. Decyzje o przyjęciu w poczet członków wspierających podejmuje Rada Główna.

§ 14

1. Członkiem honorowym Towarzystwa może zostać osoba, która położyła wybitne zasługi na polu statystyki.
2. Członkostwo honorowe może być również nadane obywatelom innego państwa jako dowód uznania za wybitne zasługi w dziedzinie statystyki oraz za wyróżniający się wkład w popularyzację polskiej statystyki.
3. Członek honorowy posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego, a ponadto zwolniony jest od opłat członkowskich.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

4. Członkom honorowym i audytorom przysługują wszystkie prawa członków zwyczajnych z wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Towarzystwa.

§ 15

Członkostwo honorowe nadaje, jak również członkostwa honorowego pozbawia, walne zgromadzenie delegatów na wniosek Rady Głównej.

§ 16

Członek zwyczajny Towarzystwa ma prawo:

- 1/ czynnego i biernego wyboru do władz Towarzystwa,
- 2/ uczestniczenia w zjazdach, konferencjach i zebraniach organizowanych przez Towarzystwo,
- 3/ korzystania z wszystkich pomocy, środków naukowych i informacji będących w dyspozycji Towarzystwa,
- 4/ czynnego udziału w ekspertyzach, syntezach naukowych, doradztwie technicznym i konsultacjach,
- 5/ zgłaszania uwag i wniosków dotyczących działalności władz Towarzystwa.

§ 17

Do obowiązków członka należy:

- 1/ przestrzeganie postanowień statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz przyczynianie się do realizacji celów i zadań Towarzystwa,
- 2/ regularne opłacanie składek członkowskich,

§ 18

Członkostwo zwyczajne ustaje na skutek:

- 1/ dobrowolnego wystąpienia z Towarzystwa, zgłoszonego na piśmie radzie właściwego oddziału,
- 2/ ^{skreślenie z powodu} zalegania z opłatą składek członkowskich za okres co najmniej 1 roku,
- 3/ orzeczenia Sądu Koleżeńskiego za działalność niezgodną ze statutem i uchwałami władz Towarzystwa, za czyny nie liczące z godnością członka Towarzystwa i w wypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego na karę utraty praw publicznych.

Aneks 1.4

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 19

1. Członka zwyczajnego wyklucza się lub skreśla uchwałą rady oddziału w oparciu o orzeczenie Sądu Koleżeńskiego.

2. Członka wspierającego skreśla Rada Główna w przypadku niewywiązywania się z przyjętych zobowiązań.

3. Od uchwały rady oddziału przysługuje członkowi prawo odwołania się do Rady Głównej, której uchwała jest w tej sprawie ostateczna.

Rozdział IV

WŁADZE NACZELNE TOWARZYSTWA

§ 20

1. Władzami naczelnymi Towarzystwa są:

- 1/ Walne zgromadzenie delegatów,
- 2/ Rada Główna,
- 3/ Główna Komisja Rewizyjna,
- 4/ Sąd Koleżeński.

2. Kadencja władz Towarzystwa trwa 2 lata.

3. Uchwały władz Towarzystwa ^{zapadają} zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania z wyjątkiem uchwał w przedmiocie zmiany statutu i rozwiązania się towarzystwa, dla których wymagana jest większość 2/3 głosów. W razie równości głosów, decyduje głos przewodniczącego zebrania.

4. Nowo wybrane władze konstituują się nie później niż w ciągu miesiąca od daty wyborów.

5. W przypadku ustąpienia w trakcie kadencji członków władz Towarzystwa, władzom tym przysługuje prawo kooptacji, jednakże liczba członków dokooptowanych nie może przekroczyć 1/3 liczby członków pochodzących z wyboru.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

Walne zgromadzenie delegatów

§ 21

1. Walne zgromadzenie jest najwyższą władzą Towarzystwa.
2. Walne zgromadzenie może mieć charakter zwyczajny lub nadzwyczajny.

§ 22

1. Sprawozdawczo-wyborcze walne zgromadzenie odbywa się raz na dwa lata w okresie i miejscu oznaczonym przez Radę Główną.
2. O mającym się odbyć walnym Zgromadzeniu Rada Główna obowiązana jest zawiadomić pisemnie rady oddziałów przynajmniej na 30 dni przed terminem zgromadzenia z podaniem porządku obrad.

§ 23

1. Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje Rada Główna:
 - 1/ z własnej inicjatywy,
 - 2/ na żądanie Głównej Komisji Rewizyjnej,
 - 3/ na żądanie co najmniej trzech oddziałów zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,
 - 4/ na żądanie co najmniej 1/5 liczby członków zgłoszone na piśmie Radzie Głównej.
2. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie obraduje nad sprawami, dla których zostało zwołane.
3. W nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu biorą udział wszyscy delegaci wybrani na ostatnie zwyczajne walne zgromadzenie oraz członkowie honorowi.

§ 24

Rada Główna obowiązana jest zwołać nadzwyczajne walne zgromadzenie w ciągu 6 tygodni od daty zgłoszenia żądania z umieszczeniem w porządku dziennym spraw, na skutek których nastąpiło żądanie zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

Aneks 1.4

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 25

W walnym zgromadzeniu udział biorą:

- 1/ z głosem decydującym - delegaci wybrani według klucza wyborczego ustalonego przez Radę Główną oraz członkowie honorowi obywatele polscy,
- 2/ z głosem doradczym - członkowie ustępujących władz Towarzystwa, jeżeli nie zostali wybrani delegatami oraz osoby zaproszone.

§ 26

Walne zgromadzenie jest prawomocne w I terminie przy obecności co najmniej połowy liczby delegatów uprawnionych do głosowania, w II terminie bez względu na liczbę obecnych.

§ 27

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

- 1/ uchwalenie głównych kierunków działalności,
- 2/ przyjęcie i zatwierdzenie protokołu z poprzedniego walnego zgromadzenia,
- 3/ rozpatrzenie sprawozdań i planów Rady Głównej i Głównej Komisji Rewizyjnej oraz udzielenie absolutorium Radzie Głównej na wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej,
- 4/ uchwalenie statutu i dokonywanie zmian statutu,
- 5/ wybór członków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,
- 6/ rozstrzyganie wniosków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i delegatów,
- 7/ uchwalanie wysokości rocznych składek i opłat członkowskich,
- 8/ nadanie ^{i pozbawienie} godności członkostwa honorowego,
- 9/ podejmowanie uchwały o rozwiązaniu się Towarzystwa,
- 10/ zatwierdzenie regulaminów Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 28

Walne zgromadzenie wybiera władze Towarzystwa w drodze głosowania tajnego przy nieograniczonej liczbie kandydatów i ich alfabetycznym układzie na liście do głosowania. Uchwały podejmowane są w drodze głosowania jawnego, jednakże, na żądanie większości delegatów mogą być również podejmowana w drodze głosowania tajnego.

Rada Główna i jej Prezydium

§ 29

Rada Główna składa się z 15-20 członków wybranych na walnym zgromadzeniu delegatów.

§ 30

Do zakresu działania Rady Głównej należy:

- 1/ reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz i działanie w jego imieniu,
- 2/ kierowanie działalnością Towarzystwa zgodnie z postanowieniami statutu, wytycznymi i uchwałami walnego zgromadzenia,
- 3/ powoływanie i rozwiązywanie oraz nadzorowanie działalności oddziałów, komisji, zespołów, sekcji itp. organów pomocniczych w realizacji celów statutowych,
- 4/ powołanie Komitetu Redakcyjnego wydawnictw Towarzystwa oraz komisji naukowych,
- 5/ uchwalenie okresowych planów działalności merytorycznej, preliminarza budżetowego i zatwierdzenie bilansu,
- 6/ uchwalenie regulaminów działalności Prezydium Rady Głównej ~~sekcji~~ oddziałów, komisji naukowych, sekcji i innych,
- 7/ zarządzanie majątkiem i funduszami Towarzystwa,
- 8/ podejmowanie uchwał w sprawie członkostwa w stowarzyszeniach krajowych i zagranicznych oraz współdziałania ze stowarzyszeniami.
- 9/ podejmowanie uchwał o delegowaniu członków Towarzystwa na kongresy, konferencje, seminaria naukowe w kraju i za granicą,
- 10/ zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłoszone uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 31

1. Posiedzenie Rady Głównej zwołuje się co najmniej raz na kwartał.
2. Na żądanie co najmniej 4-ch członków Rady zwołuje posiedzenie w ciągu dwóch tygodni.
3. W posiedzeniach Rady mogą brać udział z głosem doradczym prezesi oddziałów, przewodniczący komisji naukowych i przewodniczący komisji rewizyjnych, a także zainteresowani członkowie.

§ 32

1. Rada Główna wybiera spośród siebie Prezydium w składzie 5-7 osób, w tym: prezes, 2 wiceprezesi, sekretarz, skarbnik.
2. Prezydium Rady Głównej kieruje działalnością Towarzystwa w okresie pomiędzy posiedzeniami Rady Głównej zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Radę Główną.
3. Uchwały Prezydium Rady Głównej zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Prezydium w tym prezesa lub jednego z wiceprezesów i podlegają zatwierdzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Głównej.
4. W posiedzeniach Prezydium mogą brać udział z głosem doradczym przewodniczący komisji oraz osoby zaproszone lub zainteresowane.
5. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.
6. Prezydium składa sprawozdania ze swojej działalności na posiedzeniach plenarnych Rady Głównej.
7. Tok pracy Prezydium Rady Głównej określa regulamin, uchwalony przez Radę Główną.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

Główna Komisja Rewizyjna

§ 33

Główna Komisja Rewizyjna składa się z 5 członków, w tym z przewodniczącego i jego zastępcy.

§ 34

1. Główna Komisja Rewizyjna powołana jest do przeprowadzenia przynajmniej raz w roku kontroli całokształtu działania Towarzystwa ze szczególnym uwzględnieniem realizacji podjętych uchwał oraz gospodarki finansowej.

2. Główna Komisja Rewizyjna ma prawo występowania do Rady Głównej z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień.

3. Członkowie Głównej Komisji Rewizyjnej mogą brać udział w posiedzeniach Rady Głównej i prezydium z głosem doradczym.

4. Główna Komisja Rewizyjna składa Walnemu Zgromadzeniu sprawozdanie ze swej działalności i jej wyników, a także wniosek w przedmiocie absolutorium dla Rady Głównej.

5. Szczegółowy zakres działalności Głównej Komisji Rewizyjnej określa regulamin zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie.

Sąd Koleżeński

§ 35

Sąd Koleżeński składa się z 11 członków, wybieranych przez walne zgromadzenie delegatów i jest niezawisły w orzekaniu.

§ 36

Sąd Koleżeński powołany jest do oceny i rozstrzygania spraw z zakresu etyki zawodowej przestrzegania statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz norm współżycia społecznego w ramach Towarzystwa.

Aneks 1.4

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

§ 37

1. Sąd Koleżeński może orzekać następujące kary:

- a/ upomnienia,
- b/ zawieszenie w prawach członka na okres od 3 miesięcy do 2 lat,
- c/ wykluczenie z Towarzystwa.

§ 38

1. Sąd Koleżeński rozpatruje sprawy w I instancji w składzie 3 osobowym, a w II instancji w składzie 7 osobowym, wnieszone przez władze wykonawcze Towarzystwa lub indywidualnych członków.

2. Odwołania od orzeczeń Sądu Koleżeńskiego jako I instancji rozpatruje Sąd Koleżeński w składzie 7-mio osobowym jako II instancja. Odwołanie zainteresowani mogą wnieść w ciągu miesiąca od daty otrzymania orzeczenia.

3. Zasady i tryb postępowania Sądu Koleżeńskiego określa jego regulamin uchwalony przez walne zgromadzenie delegatów.

Rozdział V

ODDZIAŁY TOWARZYSTWA

§ 39

Oddział może być powołany przez Radę Główną, jeżeli na danym terenie deklaracje przystąpienia do Towarzystwa złoży co najmniej 10 osób.

§ 40

1. Władzami oddziału są:

- 1/ walne zebranie członków,
- 2/ Rada oddziału,
- 3/ komisja rewizyjna.

2. Kadencja władz oddziału trwa 2 lata.

3. Postanowienia § 20 ust.5 stosuje się odpowiednio.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

Walne zebranie członków

§ 41

1. Najwyższą władzą oddziału jest Walne zebranie członków.
2. Walne zebranie członków może być zwyczajne lub nadzwyczajne.
3. Porządek dzienny walnego zebrania członków ogłasza rada oddziału, co najmniej na dwa tygodnie przed wyznaczonym terminem.
4. Walne zebranie członków zwoływane jest co 2 lata.

§ 42

Do zakresu działania Walnego zebrania członków należy:

- 1/ uchwalenie planu działalności merytorycznej i finansowej oddziału zgodnie z postanowieniami statutu i wytycznymi Rady Głównej,
- 2/ rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Rady oddziału i komisji rewizyjnej,
- 3/ udzielanie absolutorium ustępującej radzie oddziału na wniosek komisji rewizyjnej,
- 4/ wybór członków rady i komisji rewizyjnej oraz wybór delegatów na walne zgromadzenie Towarzystwa,
- 5/ zatwierdzanie przyjęcia nowych członków Towarzystwa.

Rada Oddziału

§ 43

Rada składa się z 5 członków, w tym: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz, skarbnik.

§ 44

1. Do zakresu działania rady należy:

- 1/ reprezentowanie oddziału na zewnątrz i działanie w jego imieniu na swoim terenie,
- 2/ kierowanie działalnością oddziału zgodnie z postanowieniami statutu,

Aneks 1.4

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), cd.

- 3/ wykonywanie uchwał walnego zebrania członków i Rady Głównej,
- 4/ przyjmowanie nowych członków spośród osób fizycznych oraz przysyłanie listy nowych członków Radzie Głównej,
- 5/ składanie Radzie Głównej okresowych sprawozdań merytorycznych i finansowych ze swej działalności,
- 6/ zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłaszane uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

2. Posiedzenia rady oddziału odbywają się zgodnie z potrzebami, lecz nie rzadziej niż raz na kwartał.

Komisja rewizyjna

§ 45

1. Komisja rewizyjna składa się z 3 członków, w tym przewodniczącego i jego zastępcy.

2. Do zakresu działania komisji rewizyjnej należy:

- 1/ kontrola całokształtu działalności oddziału, szczególnie w zakresie realizacji uchwał Towarzystwa oraz działalności finansowej,
- 2/ kontrola opłacania składek członkowskich,
- 3/ składanie sprawozdania na walnym zebraniu członków wraz z oceną działalności i wnioskami w przedmiocie absolutorium dla ustępującej rady,
- 4/ przedstawianie Radzie wniosków w sprawie działalności oddziału.

3. Komisja Rewizyjna działa w oparciu o wspólny regulamin Głównej Komisji Rewizyjnej i komisji rewizyjnych oddziałów.

Rozdział VI

MAJĄTEK TOWARZYSTWA

§ 46

1. Majątek Towarzystwa stanowią: ruchomości, nieruchomości i fundusze.

2. Na fundusze Towarzystwa składają się:

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1981), dok.

- 1/ składki członkowskie,
- 2/ subsydia i dotacje,
- 3/ darowizny i zapisy testamentowe,
- 4/ dochody z działalności statutowej.

3. Oświadczenia w sprawach finansowych składają prezes, wiceprezes lub skarbnik.

4. Do ważności pism i dokumentów w sprawach Towarzystwa wychodzących na zewnątrz wymagany jest podpis prezesa lub wiceprezesa i sekretarza.

Rozdział VII

ZMIANA STATUTU I ROZWIĄZANIE SIĘ TOWARZYSTWA

§ 47

1. Zmiany statutu, jak też rozwiązanie się Towarzystwa mogą nastąpić na mocy uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością $\frac{2}{3}$ głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby uprawnionych do głosowania.

2. Uchwała o rozwiązaniu się Towarzystwa powinna określać sposób likwidacji oraz cel, na jaki ma być przeznaczony jego majątek.

3. Uchwała walnego zgromadzenia delegatów o przeznaczeniu majątku Towarzystwa podlega zatwierdzeniu przez władzę rejestracyjną.

Na podstawie art. 61 rozporządzenia Prezydenta R.P.
z dnia 21 października 1981 r. — Prawo o stampatach
zawieszonych w sprawie...
stowarzyszenia...
wzrostu...
Miejska Stowarzyszenia...
Warszawa, dn. ...

1. PREZYDENTA MIASTA

Ryszard Krawiec
Z-ca Dyrektora Wydziału

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986)¹

S T A T U T
Polskiego Towarzystwa Statystycznego

Rozdział I
POSTANOWIENIA OGÓLNE

§ 1

Stowarzyszenie nosi nazwę "Polskie Towarzystwo Statystyczne"
i zwane jest w dalszej części "Towarzystwem".

§ 2

Terenem działalności Towarzystwa jest obszar Polskiej Rzeczy-
pospolitej Ludowej, a siedzibą władz miasto stołeczne Warszawa.

§ 3

Towarzystwo jest stowarzyszeniem zarejestrowanym i posiada
osobowość prawną.

§ 4

Towarzystwo może powoływać oddziały podlegające legalizacji
przez właściwy terenowy organ administracji państwowej.

§ 5

Towarzystwo może być członkiem krajowych i zagranicznych
stowarzyszeń o tym samym lub podobnym profilu działania.

¹ Źródło: Archiwum RG PTS.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 6

Towarzystwo ma prawo używać pieczęci i znaku według wzorów zatwierdzonych przez właściwe organy administracji państwowej.

§ 7

Towarzystwo opiera swoją działalność na pracy społecznej ogółu członków.

Rozdział II

CELE I ŚRODKI DZIAŁANIA

§ 8

Celem Towarzystwa jest rozwijanie społecznej, naukowej i zawodowej działalności członków w dziedzinie teorii, metodologii, praktyki i upowszechnianie wiedzy statystycznej w społeczeństwie.

§ 9

Towarzystwo realizuje swoje cele przez:

- 1/ organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów, sympozjów, konferencji lub kongresów naukowych, konferencji regionalnych,
- 2/ organizowanie publicznych odczytów i wykładów oraz innych form upowszechnienia statystyki,
- 3/ organizowanie i prowadzenie prac naukowo-badawczych przez powołane do tego komisje, sekcje, zespoły lub grupy robocze,
- 4/ inicjowanie badań w zakresie funkcjonowania, organizacji i wykorzystania statystyki oraz współdziałanie w ich prowadzeniu i podejmowanie zleceń,
- 5/ organizowanie i pogłębianie współpracy z pokrewnymi instytucjami i stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi,

Aneks 1.5

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

- 6/ wydawanie lub współudział w opracowaniu i wydawaniu czasopism głównie w zakresie metodologii i organizacji statystyki, a także popularyzacji statystyki - na podstawie obowiązujących w tym zakresie przepisów,
- 7/ zakładanie bibliotek, pracowni i ośrodków badawczych,
- 8/ kształcenie i dokształcanie członków w zakresie teorii, metodologii i organizacji statystyki,
- 9/ prowadzenie doradztwa naukowo-metodologicznego i konsultacji,
- 10/ organizowanie kursów naukowych.

Rozdział III

CZŁONKOWIE, ICH PRAWA I OBOWIĄZKI

§ 10

Członkowie Towarzystwa dzielą się na:

- 1/ zwyczajnych,
- 2/ wspierających,
- 3/ honorowych,

§ 11

Członkiem zwyczajnym może być każdy pełnoletni obywatel polski wykazujący zainteresowanie teorią, metodologią i praktyką statystyczną, który zadeklaruje współpracę i pomoc w zakresie urzeczywistniania celów Towarzystwa.

§ 12

1. Członków zwyczajnych przyjmuje spośród osób fizycznych rada oddziału na podstawie pisemnej opinii polecającej 2-ich członków Towarzystwa.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

2. W przypadku decyzji negatywnej rady oddziału zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania się w ciągu miesiąca do Rady Głównej.

3. Wykaz przyjętych członków przesyła rada oddziału do Rady Głównej.

§ 13

Członkami wspierającymi mogą być osoby prawne zainteresowane działalnością Towarzystwa w zakresie statystyki, które zadeklarują poparcie materialne, organizacyjne i techniczne na rzecz Towarzystwa. Decyzje o przyjęciu w poczet członków wspierających podejmuje Rada Główna.

§ 14

1. Członkiem honorowym Towarzystwa może zostać osoba, która położyła wybitne zasługi na polu statystyki.

2. Członkostwo honorowe może być również nadane obywatelom innego państwa jako dowód uznania za wybitne zasługi w dziedzinie statystyki oraz za wyróżniający się wkład w popularyzację polskiej statystyki.

3. Członek honorowy posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego, a ponadto zwolniony jest od opłat członkowskich.

4. Członkiem honorowym cudzoziemcom przysługują wszystkie prawa członków zwyczajnych z wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Towarzystwa.

§ 15

Członkostwo honorowe nadaje, jak również członkostwa honorowego pozbawia, walne zgromadzenie delegatów na wniosek Rady Głównej.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 16

Członek zwyczajny Towarzystwa ma prawo:

- 1/ czynnego i biernego wyboru do władz Towarzystwa,
- 2/ uczestnictwa w zjazdach, konferencjach i zebraniach organizowanych przez Towarzystwo,
- 3/ korzystania z wszystkich pomocy, środków naukowych i informacji będących w dyspozycji Towarzystwa,
- 4/ czynnego udziału w ekspertyzach, syntezach naukowych, doradztwie technicznym i konsultacjach,
- 5/ zgłaszanie uwag i wniosków dotyczących działalności władz Towarzystwa.

§ 17

Do obowiązków członka należy:

- 1/ przestrzeganie postanowień statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz przyczynianie się do realizacji celów i zadań Towarzystwa,
- 2/ regularne opłacanie składek członkowskich.

§ 18

Członkostwo zwyczajne ustaje na skutek:

- 1/ dobrowolnego wystąpienia z Towarzystwa, zgłoszonego na piśmie radzie właściwego oddziału,
- 2/ skreślenia z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich za okres co najmniej 1 roku,
- 3/ orzeczenia Sądu Koleżeńskiego za działalność niezgodną ze statutem i uchwałami władz Towarzystwa, za czyny nie liczące z godnością członka Towarzystwa i w wypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego na karę utraty praw publicznych.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 19

1. Członka zwyczajnego wyklucza się lub skreśla uchwałą Rady Oddziału w oparciu o orzeczenie Sądu Koleżeńskiego.

2. Członka wspierającego skreśla Rada Główna w przypadku niewywiązywania się z przyjętych zobowiązań.

3. Od uchwały Rady Oddziału przysługuje członkowi prawo odwołania się do Rady Głównej, której uchwała jest w tej sprawie ostateczna.

Rozdział IV

WŁADZE NACZELNE TOWARZYSTWA

§ 20

1. Władzami naczelnymi Towarzystwa są:

- 1/ Walne zgromadzenie delegatów,
- 2/ Rada Główna,
- 3/ Główna Komisja Rewizyjna,
- 4/ Sąd Koleżeński.

2. Kadencja władz Towarzystwa trwa 4 lata.

3. Uchwały władz Towarzystwa zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania z wyjątkiem uchwał w przedmiocie zmiany statutu i rozwiązania się Towarzystwa, dla których wymagana jest większość 2/3 głosów. W razie równości głosów, decyduje głos przewodniczącego zebrania.

4. Nowo wybrane władze konstytuują się nie później niż w ciągu miesiąca od daty wyborów.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

5. W przypadku ustąpienia w trakcie kadencji członków władz Towarzystwa, władzom tym przysługuje prawo kooptacji, jednakże liczba członków dokooptowanych nie może przekroczyć $1/3$ liczby członków pochodzących z wyboru.

Walne zgromadzenie delegatów

§ 21

1. Walne zgromadzenie jest najwyższą władzą Towarzystwa.
2. Walne zgromadzenie może mieć charakter zwyczajny lub nadzwyczajny.

§ 22

1. Sprawozdawczo-wyborcze walne zgromadzenie odbywa się raz na cztery lata, a sprawozdawcze co dwa lata w okresie i miejscu oznaczonym przez Radę Główną.
2. O mającym się odbyć walnym zgromadzeniu Rada Główna obowiązana jest zawiadomić pisemnie Rady Oddziałów przynajmniej na 30 dni przed terminem zgromadzenia z podaniem porządku obrad.

§ 23

1. Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje Rada Główna:
 - 1/ z własnej inicjatywy,
 - 2/ na żądanie Głównej Komisji Rewizyjnej,
 - 3/ na żądanie co najmniej trzech oddziałów zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,
 - 4/ na żądanie co najmniej $1/5$ liczby członków zgłoszone na piśmie Radzie Głównej.
2. Nadzwyczajne walne zgromadzenie obraduje nad sprawami, dla których zostało zwołane.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

3. W nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu biorą udział wszyscy delegaci wybrani na ostatnie zwyczajne walne zgromadzenie oraz członkowie honorowi.

§ 24

Rada Główna obowiązana jest zwołać nadzwyczajne walne zgromadzenie w ciągu 6 tygodni od daty zgłoszenia żądania z urieszczeniem w porządku dziennym spraw, na skutek których nastąpiło żądanie zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

§ 25

W walnym zgromadzeniu udział biorą:

- 1/ z głosem decydującym - delegaci wybrani według klucza wyborczego ustalonego przez Radę Główną oraz członkowie honorowi obywatele polscy,
- 2/ z głosem doradczym - członkowie ustępujących władz Towarzystwa, jeżeli nie zostali wybrani delegatami oraz osoby zaproszone.

§ 26

Walne zgromadzenie jest prawomocne w I terminie przy obecności co najmniej połowy liczby delegatów uprawnionych do głosowania, w II terminie bez względu na liczbę obecnych.

§ 27

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

- 1/ uchwalenie głównych kierunków działalności,
- 2/ przyjęcie i zatwierdzenie protokołu z poprzedniego walnego zgromadzenia,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

- 3/ rozpatrzenie sprawozdań i planów Rady Głównej i Głównej Komisji Rewizyjnej oraz udzielenie absolutorium Radzie Głównej na wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej,
- 4/ uchwalenie statutu i dokonanie zmian statutu,
- 5/ wybór członków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,
- 6/ rozstrzyganie wniosków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i delegatów,
- 7/ nadanie i pozbawienie godności członkostwa honorowego,
- 8/ podejmowanie uchwały o rozwiązaniu się Towarzystwa,
- 9/ zatwierdzenie regulaminów Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego.

§ 28

Walne zgromadzenie wybiera władze Towarzystwa w drodze głosowania tajnego przy nieograniczonej liczbie kandydatów i ich alfabetycznym układzie na liście do głosowania. Uchwały podejmowane są w drodze głosowania jawnego, jednakże, na żądanie większości delegatów mogą być również podejmowane w drodze głosowania tajnego.

Rada Główna i jej Prezydium

§ 29

Rada Główna składa się z 15-20 członków wybranych na walnym zgromadzeniu delegatów.

§ 30

Do zakresu działania Rady Głównej należy:

- 1/ reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz i działanie w jego imieniu,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

- 2/ kierowanie działalnością Towarzystwa zgodnie z postanowieniami statutu, wytycznymi i uchwałami walnego zgromadzenia,
- 3/ powoływanie i rozwiązywanie oraz nadzorowanie działalności oddziałów, komisji, zespołów, sekcji itp. organów pomocniczych w realizacji celów statutowych,
- 4/ powołanie Komitetu Redakcyjnego wydawnictw Towarzystwa oraz komisji naukowych,
- 5/ uchwalenie okresowych planów działalności merytorycznej, preliminarza budżetowego i zatwierdzenie bilansu,
- 6/ uchwalenie regulaminów działalności Prezydium Rady Głównej rad oddziałów, komisji naukowych, sekcji i innych,
- 7/ uchwalanie wysokości rocznych składek i opłat członkowskich oraz zarządzanie majątkiem i funduszami Towarzystwa,
- 8/ podejmowanie uchwał w sprawie członkostwa w stowarzyszeniach krajowych i zagranicznych oraz współdziałania ze stowarzyszeniami,
- 9/ podejmowanie uchwał o delegowaniu członków Towarzystwa na kongresy, konferencje, seminaria naukowe w kraju i za granicą,
- 10/ zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłoszone uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

§ 31

1. Posiedzenie Rady Głównej zwołuje się raz na pół roku.
2. Na żądanie co najmniej 4-ch członków Rady zwołuje się posiedzenie w ciągu dwóch tygodni.
- 3.. W posiedzeniach Rady mogą brać udział z głosem doradczym prezesi oddziałów, przewodniczący komisji naukowych i przewodniczący komisji rewizyjnych, a także zainteresowani członkowie.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 32

1. Rada Główna wybiera spośród siebie Prezydium w składzie 5-7 osób, w tym: prezes, 2 wiceprezesów, sekretarz, skarbnik.

2. Prezydium Rady Głównej kieruje działalnością Towarzystwa w okresie pomiędzy posiedzeniami Rady Głównej zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Radę Główną.

3. Uchwały Prezydium Rady Głównej zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Prezydium w tym prezesa lub jednego z wiceprezesów i podlegają zatwierdzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Głównej.

4. W posiedzeniach Prezydium mogą brać udział z głosem doradczym przewodniczący komisji oraz osoby zaproszone lub zainteresowane.

5. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

6. Prezydium składa sprawozdania ze swojej działalności na posiedzeniach plenarnych Rady Głównej.

7. Tok pracy Prezydium Rady Głównej określa regulamin, uchwalony przez Radę Główną.

Główna Komisja Rewizyjna

§ 33

Główna Komisja Rewizyjna składa się z 5 członków, w tym z przewodniczącego i jego zastępcy.

§ 34

1. Główna Komisja Rewizyjna powołana jest do przeprowadzenia przynajmniej raz w roku kontroli całokształtu działania Towarzystwa ze szczególnym uwzględnieniem realizacji podjętych uchwał oraz gospodarki finansowej.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

2. Główna Komisja Rewizyjna ma prawo występowania do Rady Głównej z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień.

3. Członkowie Głównej Komisji Rewizyjnej mogą brać udział w posiedzeniach Rady Głównej i prezydium z głosem doradczym.

4. Główna Komisja Rewizyjna składa Walnemu Zgromadzeniu sprawozdanie ze swej działalności i jej wyników, a także wniosek o przedmiocie absolutorium dla Rady Głównej.

5. Szczegółowy zakres działalności Głównej Komisji Rewizyjnej określa regulamin zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie.

Sąd Koleżeński

§ 35

Sąd Koleżeński składa się z 11 członków, wybieranych przez walne zgromadzenie delegatów i jest niezawisły w orzekaniu.

§ 36

Sąd Koleżeński powołany jest do oceny i rozstrzygania spraw z zakresu etyki zawodowej przestrzegania statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz norm współżycia społecznego w ramach Towarzystwa.

§ 37

1. Sąd Koleżeński może orzekać następujące kary:

- a/ upomnienia,
- b/ zawieszenie w prawach członka na okres od 3 miesięcy do 2 lat,
- c/ wykluczenie z Towarzystwa.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 38

1. Sąd Koleżeński rozpatruje sprawy w I instancji w składzie 3 osobowym, a w II instancji w składzie 7 osobowym, wnoszone przez władze wykonawcze Towarzystwa lub indywidualnych członków.

2. Odwołania od orzeczeń Sądu Koleżeńskiego jako I instancji rozpatruje Sąd Koleżeński w składzie 7-mio osobowym jako II instancja. Odwołanie zainteresowani mogą wnosić w ciągu miesiąca od daty otrzymania orzeczenia.

3. Zasady i tryb postępowania Sądu Koleżeńskiego określa jego regulamin uchwalony przez walne zgromadzenie delegatów.

Rozdział V

ODDZIAŁY TOWARZYSTWA

§ 39

Oddział może być powołany przez Radę Główną, jeżeli na danym terenie deklaracje przystąpienia do Towarzystwa złoży co najmniej 10 osób.

§ 40

1. Władzami oddziału są:

- 1/ walne zebranie członków,
- 2/ Rada Oddziału,
- 3/ Komisja Rewizyjna.

2. Kadencja władz oddziału trwa 2 lata.

3. Postanowienia § 20 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

Walne zebranie członków

§ 41

1. Najwyższą władzą oddziału jest walne zebranie członków.
2. Walne zebranie członków może być zwyczajne lub nadzwyczajne.
3. Porządek dzienny walnego zebrania członków ogłasza Rada Oddziału, co najmniej na dwa tygodnie przed wyznaczonym terminem.
4. Walne zebranie członków zwoływane jest co 2 lata.

§ 42

Do zakresu działania walnego zebrania członków należy:

- 1/ uchwalanie planu działalności merytorycznej i finansowej oddziału zgodnie z postanowieniami statutu i wytycznymi Rady Głównej,
- 2/ rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Rady Oddziału i Komisji Rewizyjnej,
- 3/ udzielanie absolutorium ustępującej Radzie Oddziału na wniosek Komisji Rewizyjnej,
- 4/ wybór członków Rady i Komisji Rewizyjnej oraz wybór delegatów na walne zgromadzenie Towarzystwa,
- 5/ zatwierdzanie przyjęcia nowych członków Towarzystwa.

Rada Oddziału

§ 43

Rada składa się z 5 członków, w tym: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz, skarbnik.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

§ 44

1. Do zakresu działania Rady należy:

- 1/ reprezentowanie oddziału na zewnątrz i działanie w jego imieniu na swoim terenie,
- 2/ kierowanie działalnością oddziału zgodnie z postanowieniami statutu,
- 3/ wykonywanie uchwał walnego zebrania członków i Rady Głównej,
- 4/ przyjmowanie nowych członków spośród osób fizycznych oraz przysyłanie listy nowych członków Radzie Głównej,
- 5/ składanie Radzie Głównej okresowych sprawozdań merytorycznych i finansowych ze swej działalności,
- 6/ zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłaszane uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

2. Posiedzenia Rady Oddziału odbywają się zgodnie z potrzebami, lecz nie rzadziej niż raz na kwartał.

Komisja Rewizyjna

§ 45

1. Komisja Rewizyjna składa się z 3 członków, w tym: przewodniczącego i jego zastępcy.

2. Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:

- 1/ kontrola całokształtu działalności oddziału, szczególnie w zakresie realizacji uchwał Towarzystwa oraz działalności finansowej,
- 2/ kontrola opłacania składek członkowskich,
- 3/ składanie sprawozdania na walnym zebraniu członków wraz z oceną działalności i wnioskami w przedmiocie absolutorium dla ustępującej Rady,
- 4/ przedstawianie Radzie wniosków w sprawie działalności oddziału.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), cd.

3. Komisja Rewizyjna działa w oparciu o wspólny regulamin Głównej Komisji Rewizyjnej i komisji rewizyjnych oddziałów.

Rozdział VI

MAJĄTEK TOWARZYSTWA

§ 46

1. Majątek Towarzystwa stanowią: ruchomości, nieruchomości i fundusze.

2. Na fundusze Towarzystwa składają się:

- 1/ składki i opłaty członkowskie,
- 2/ subsydia i dotacje,
- 3/ darowizny i zapisy testamentowe,
- 4/ dochody z działalności statutowej.

3. Oświadczenia w sprawach finansowych składają prezes, wiceprezes lub skarbnik.

4. Do ważności pism i dokumentów w sprawach Towarzystwa wychodzących na zewnątrz wymagany jest podpis prezesa lub wiceprezesa i sekretarza.

Rozdział VII

ZMIANA STATUTU I ROZWIĄZANIE SIĘ TOWARZYSTWA

§ 47

1. Zmiany statutu, jak też rozwiązanie się Towarzystwa mogą nastąpić na mocy uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością $\frac{2}{3}$ głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby uprawnionych do głosowania.

Aneks 1.5

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1986), dok.

2. Uchwała o rozwiązaniu się Towarzystwa powinna określać sposób likwidacji oraz cel, na jaki ma być przeznaczony jego majątek.

3. Uchwała walnego zgromadzenia delegatów o przeznaczeniu majątku Towarzystwa podlega zatwierdzeniu przez władzę rejestracyjną.

Na podstawie art. 28 prawa o stowarzyszeniach z dnia 21.12.1966 r. (Dz. U. Nr 46, poz. 1000) w sprawie

jednostki: Polskie

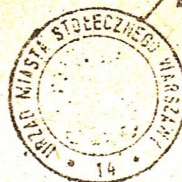
Towarzystwo Statystyczne

wspólnego celu: statystyczne i związków pod

Nr 1058

Warszawa, dnia 28.02.1986 r.

DYREKTOR
[Signature]
mgr Jan Hordejuk

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997)¹**STATUT****Polskiego Towarzystwa Statystycznego****ROZDZIAŁ I****POSTANOWIENIA OGÓLNE****§ 1**

Stowarzyszenie nosi nazwę „Polskie Towarzystwo Statystyczne” i zwane jest w dalszej części „Towarzystwem”.

§ 2

Terenem działalności Towarzystwa jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej, a siedzibą władz miasto stołeczne Warszawa.

§ 3

Towarzystwo jest stowarzyszeniem zarejestrowanym i posiada osobowość prawną.

§ 4

Towarzystwo może powoływać oddziały podlegające legalizacji przez właściwy terenowy organ administracji państwowej.

§ 5

Towarzystwo może być członkiem krajowych i zagranicznych stowarzyszeń o tym samym lub podobnym profilu działania.

¹ Źródło: Archiwum RG PTS.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

§ 6

Towarzystwo ma prawo używać pieczęci i znaku według wzorów zatwierdzonych przez właściwe organy administracji państwowej.

§ 7

Towarzystwo opiera swoją działalność na pracy społecznej ogółu członków.

ROZDZIAŁ II**CELE I ŚRODKI DZIAŁANIA****§ 8**

Celem Towarzystwa jest rozwijanie społecznej, naukowej i zawodowej działalności członków w dziedzinie teorii, metodologii, praktyki i upowszechnianie wiedzy statystycznej w społeczeństwie.

§ 9

Towarzystwo realizuje swoje cele przez:

- 1) organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów, sympozjów, konferencji lub kongresów naukowych, konferencji regionalnych,
- 2) organizowanie publicznych odczytów i wykładów oraz innych form upowszechniania statystyki,
- 3) organizowanie i prowadzenie prac naukowo - badawczych przez powołane do tego komisje, sekcje, zespoły lub grupy robocze,
- 4) inicjowanie badań w zakresie funkcjonowania, organizacji i wykorzystania statystyki oraz współdziałanie w ich prowadzeniu i podejmowanie zleceń,
- 5) organizowanie i pogłębianie współpracy z pokrewnymi instytucjami i stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi,
- 6) wydawanie lub współudział w opracowaniu i wydawaniu czasopism głównie w zakresie metodologii i organizacji statystyki, a także popularyzacji statystyki - na podstawie obowiązujących w tym zakresie przepisów,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

- 7) zakładanie bibliotek, pracowni i ośrodków badawczych,
- 8) kształcenie i dokształcanie członków w zakresie teorii, metodologii i organizacji statystyki,
- 9) prowadzenie doradztwa naukowo - metodologicznego i konsultacji,
- 10) organizowanie kursów naukowych.

ROZDZIAŁ III**CZŁONKOWIE ICH PRAWA I OBOWIĄZKI****§ 10**

Członkowie Towarzystwa dzielą się na:

- 1) zwyczajnych,
- 2) wspierających,
- 3) honorowych.

§ 11

Członkiem zwyczajnym może być każdy pełnoletni obywatel polski wykazujący zainteresowanie teorią, metodologią i praktyką statystyczną, który zadeklaruje współpracę i pomoc w zakresie urzeczywistnienia celów Towarzystwa.

§ 12

1. Członków zwyczajnych przyjmuje spośród osób fizycznych rada oddziału na podstawie pisemnej opinii polecającej dwóch członków Towarzystwa.
2. W przypadku decyzji negatywnej rady oddziału zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania się w ciągu miesiąca do Rady Głównej.
3. Wykaz przyjętych członków przesyła rada oddziału do Rady Głównej.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

§ 13

Członkami wspierającymi mogą być osoby prawne zainteresowane działalnością Towarzystwa w zakresie statystyki, które zadeklarują poparcie materialne, organizacyjne i techniczne na rzecz Towarzystwa. Decyzje o przyjęciu w poczet członków wspierających podejmuje Rada Główna.

§ 14

1. Członkiem honorowym Towarzystwa może zostać osoba, która położyła wybitne zasługi na polu statystyki.
2. Członkostwo honorowe może być również nadane obywatelom innego państwa jako dowód uznania za wybitne zasługi w dziedzinie statystyki oraz za wyróżniający się wkład w popularyzację polskiej statystyki.
3. Członek honorowy posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego, a ponadto zwolniony jest z opłat członkowskich
4. Członkom honorowym cudzoziemcom przysługują wszystkie prawa członków zwyczajnych z wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Towarzystwa

§ 15

Członkostwo honorowe nadaje, jak również członkostwa honorowego pozbawia Rada Główna na wniosek Rady Oddziału.

§ 16

Członek zwyczajny ma prawo:

- 1) czynnego i biernego wyboru do władz Towarzystwa,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

- 2) uczestnictwa w zjazdach, konferencjach i zebraniach organizowanych przez Towarzystwo
- 3) korzystania z wszystkich pomocy, środków naukowych i informacji będących w dyspozycji Towarzystwa.
- 4) czynnego udziału w ekspertyzach, syntezach naukowych, doradztwie technicznym i konsultacjach,
- 5) zgłaszania uwag i wniosków dotyczących działalności władz Towarzystwa.

§ 17

Do obowiązków członka należy:

- 1) przestrzeganie postanowień statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz przyczynianie się do realizacji celów i zadań Towarzystwa,
- 2) regularne opłacanie składek członkowskich.

§ 18

Członkostwo zwyczajne ustaje na skutek:

- 1) dobrowolnego wystąpienia z Towarzystwa, zgłoszonego na piśmie radzie właściwego oddziału,
- 2) skreślenia z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich za okres co najmniej jednego roku,
- 3) orzeczenia Sądu Koleżeńskiego za działalność niezgodną ze statutem i uchwałami władz Towarzystwa, za czyny nie licujące z godnością członka i w wypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego na karę utraty praw publicznych.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

§ 19

1. Członka zwyczajnego wyklucza się lub skreśla uchwałą Rady Oddziału w oparciu o orzeczenie Sądu Koleżeńskiego.
2. Członka wspierającego skreśla Rada Główna w przypadku niewywiązywania się z przyjętych zobowiązań.
3. Od uchwały Rady Oddziału przysługuje członkowi prawo odwołania się do Rady Głównej, której uchwała jest w tej sprawie ostateczna.

ROZDZIAŁ IV**WŁADZE NACZELNE TOWARZYSTWA****§ 20**

1. Władzami naczelnymi Towarzystwa są:
 - 1) Walne zgromadzenie delegatów,
 - 2) Rada Główna,
 - 3) Główna Komisja Rewizyjna,
 - 4) Sąd Koleżeński.
2. Kadencja władz Towarzystwa trwa 4 lata.
3. Uchwały władz Towarzystwa zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania z wyjątkiem uchwał w przedmiocie zmiany statutu i rozwiązania się Towarzystwa, dla których wymagana jest większość 2/3 głosów. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego zebrania.
4. Nowowysbrane władze konstituują się nie później niż w ciągu miesiąca od daty wyborów.
5. W przypadku ustąpienia w trakcie kadencji członków władz Towarzystwa, władzom tym przysługuje prawo kooptacji, jednakże liczba członków dokooptowanych nie może przekroczyć 1/3 liczby członków pochodzących z wyboru.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

6. Sprawowanie funkcji Prezesa ogranicza się do dwóch kadencji.

WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW

§ 21

1. Walne zgromadzenie jest najwyższą władzą Towarzystwa.
2. Walne zgromadzenie może mieć charakter zwyczajny lub nadzwyczajny.

§ 22

1. Sprawozdawczo - wyborcze walne zgromadzenie odbywa się raz na cztery lata, a sprawozdawcze co dwa lata w okresie i miejscu oznaczonym przez Radę Główną.
2. O mającym się odbyć walnym zgromadzeniu Rada Główna obowiązana jest zawiadomić pisemnie Rady Oddziałów przynajmniej na 30 dni przed terminem zgromadzenia z podaniem porządku obrad.

§ 23

1. Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje Rada Główna:
 - 1) z własnej inicjatywy,
 - 2) na żądanie Głównej Komisji Rewizyjnej,
 - 3) na żądanie co najmniej trzech oddziałów zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,
 - 4) na żądanie co najmniej 1/5 liczby członków zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,
2. Nadzwyczajne walne zgromadzenie obraduje nad sprawami, dla których zostało zwołane.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

3. W nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu biorą udział wszyscy delegaci wybrani na ostatnie zwyczajne walne zgromadzenie oraz członkowie honorowi.

§ 24

Rada Główna obowiązana jest zwołać nadzwyczajne walne zgromadzenie w ciągu sześciu tygodni od daty zgłoszenia żądania z umieszczeniem w porządku dziennym spraw, na skutek których nastąpiło żądanie zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

§ 25

W walnym zgromadzeniu udział biorą:

- 1) z głosem decydującym - delegaci wybrani według klucza wyborczego ustalonego przez Radę Główną oraz członkowie honorowi obywatele polscy,
- 2) z głosem doradczym - członkowie ustępujących władz Towarzystwa, jeżeli nie zostali wybrani delegatami oraz osoby zaproszone.

§ 26

Walne zgromadzenie jest prawomocne w I terminie przy obecności co najmniej połowy liczby delegatów uprawnionych do głosowania, w II terminie bez względu na liczbę obecnych.

§ 27

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

- 1) uchwalenie głównych kierunków działalności,
- 2) przyjęcie i zatwierdzenie protokołu z poprzedniego walnego zgromadzenia,

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

- 3) rozpatrzenie sprawozdań i planów Rady Głównej i Głównej Komisji Rewizyjnej oraz udzielenie absolutorium Radzie Głównej na wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej,
- 4) uchwalenie statutu i dokonanie zmian statutu,
- 5) wybór członków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,
- 6) rozstrzyganie wniosków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i delegatów,
- 7) nadanie i pozbawienie godności członkostwa honorowego,
- 8) podejmowanie uchwały o rozwiązaniu się Towarzystwa,
- 9) zatwierdzenie regulaminów Rady Głównej, Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,

§ 28

Walne zgromadzenie wybiera władze Towarzystwa w drodze głosowania tajnego przy nieograniczonej liczbie kandydatów i ich alfabetycznym układzie na liście do głosowania. Uchwały podejmowane są w drodze głosowania tajnego, jednakże na żądanie większości delegatów mogą być również podejmowane w drodze głosowania jawnego.

RADA GŁÓWNA I JEJ PREZYDIUM

§ 29

Rada Główna składa się z 22 członków wybranych na Walnym Zgromadzeniu Delegatów.

§ 30

Do zakresu działania Rady Głównej należy:

- 1) reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz i działania w jego imieniu,

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

- 2) kierowanie działalnością Towarzystwa zgodnie z postanowieniami statutu, wytycznymi i uchwałami walnego zgromadzenia,
- 3) powoływanie i rozwiązywanie oraz nadzorowanie działalności oddziałów, komisji, zespołów, sekcji itp. organów pomocniczych w realizacji celów statutowych,
- 4) powołanie Komitetu Redakcyjnego wydawnictw Towarzystwa oraz komisji naukowych,
- 5) uchwalenie okresowych planów działalności merytorycznej, preliminarza budżetowego i zatwierdzenie bilansu,
- 6) uchwalenie regulaminów działalności Prezydium Rady Głównej rad oddziałów, komisji naukowych, sekcji i innych,
- 7) chwalenie wysokości rocznych składek i opłat członkowskich oraz zarządzanie majątkiem i funduszami Towarzystwa,
- 8) podejmowanie uchwał w sprawie członkostwa w stowarzyszeniach krajowych i zagranicznych oraz współdziałania ze stowarzyszeniami,
- 9) podejmowanie uchwał o delegowaniu członków Towarzystwa na kongresy, konferencje, seminaria naukowe w kraju i za granicą,
- 10) zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłoszone uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

§ 31

1. Posiedzenie Rady Głównej zwołuje się raz na pół roku.
2. Na żądanie co najmniej czterech członków Rady zwołuje się posiedzenie w ciągu dwóch tygodni.
3. W posiedzeniach Rady mogą brać z głosem doradczym prezesi oddziałów, przewodniczący komisji naukowych i przewodniczący komisji rewizyjnych, a także zainteresowani członkowie.

§ 32

1. Rada Główna wybiera spośród siebie Prezydium w składzie 5-7 osób, w tym: prezes, trzech wiceprezesów, sekretarz, skarbnik.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

2. Prezydium Rady Głównej kieruje działalnością Towarzystwa w kresie pomiędzy posiedzeniami Rady Głównej zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Radę Główną.
3. Uchwały Prezydium Rady Głównej zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Prezydium w tym prezesa lub jednego z wiceprezesów i podlegają zatwierdzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Głównej.
4. W posiedzeniach Prezydium mogą brać udział z głosem doradczym przewodniczący komisji oraz osoby zaproszone albo zainteresowane.
5. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.
6. Prezydium składa sprawozdania ze swojej działalności na posiedzeniach plenarnych Rady Głównej.
7. Tok pracy Prezydium Rady Głównej określa regulamin, uchwalony przez Radę Główną.

GLÓWNA KOMISJA REWIZYJNA**§ 33**

Główna Komisja Rewizyjna składa się z pięciu członków, w tym z przewodniczącego i jego zastępcy.

§ 34

1. Główna Komisja Rewizyjna powołana jest do przeprowadzenia przynajmniej raz w roku kontroli całokształtu działania Towarzystwa z szczególным uwzględnieniem realizacji podjętych uchwał oraz gospodarki finansowej.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

2. Główna Komisja Rewizyjna ma prawo występowania do Rady Głównej z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień.
3. Członkowie Głównej Komisji Rewizyjnej mogą brać udział w posiedzeniach Rady Głównej i Prezydium z głosem doradczym.
4. Główna Komisja Rewizyjna składa Walnemu Zgromadzeniu sprawozdanie ze swej działalności i jej wyników, a także wniosek o przedmiocie absolutorium dla Rady Głównej.
5. Szczegółowy zakres działalności Głównej Komisji Rewizyjnej określa regulamin zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie.

SĄD KOLEŻEŃSKI

§ 35

Sąd Koleżeński składa się z 11 członków, wybieranych przez walne zgromadzenia delegatów i jest niezawisły w orzekaniu.

§ 36

Sąd Koleżeński powołany jest do oceny i rozstrzygania spraw z zakresu etyki zawodowej, przestrzegania statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz norm współżycia społecznego w ramach Towarzystwa.

§ 37

1. Sąd Koleżeński może orzekać następujące kary:
 - a) upomnienia,
 - b) zawieszenie w prawach członka na okres od trzech miesięcy do dwóch lat,
 - c) wykluczenie z Towarzystwa.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

§ 38

1. Sąd Koleżeński rozpatruje sprawy w I instancji w składzie trzyosobowym, a w II instancji w składzie siedmioosobowym, wnoszone przez władze Towarzystwa lub indywidualnych członków.
2. Odwołania od orzeczeń Sądu Koleżeńskiego jako I instancji rozpatruje Sąd Koleżeński w składzie siedmioosobowym jako II instancja. Odwołanie zainteresowani mogą wnosić w ciągu miesiąca od daty otrzymania orzeczenia.
3. Zasady i tryb postępowania Sądu Koleżeńskiego określa jego regulamin uchwalony przez walne zgromadzenie delegatów.

ROZDZIAŁ V

§ 39

Oddział może być powołany przez Radę Główną, jeżeli na danym terenie deklaracje przystąpienia do Towarzystwa złoży co najmniej 10 osób.

§ 40

1. Władzami oddziału są:
 - 1) walne zebranie członków,
 - 2) Rada Oddziału,
 - 3) Komisja Rewizyjna.
2. Kadencja władz oddziału trwa 4 lata.
3. Postanowienia § 20 stosuje się odpowiednio.

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW

§ 41

1. Najwyższą władzą oddziału jest walne zebranie członków.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

2. Walne zebranie członków może być zwyczajne lub nadzwyczajne.
3. Porządek dzienny walnego zebrania członków ogłasza Rada Oddziału, co najmniej na dwa tygodnie przed wyznaczonym terminem.
4. Walne zebranie członków zwoływane jest co dwa lata.

§ 42

Do zakresu działania walnego zebrania członków należy:

- 1) uchwalenie planu działalności merytorycznej i finansowej oddziału zgodnie z postanowieniami statutu i wytycznymi Rady Głównej,
- 2) rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Rady Oddziału i Komisji Rewizyjnej,
- 3) udzielenie absolutorium ustępującej Radzie Oddziału na wniosek Komisji Rewizyjnej,
- 4) wybór członków Rady i Komisji Rewizyjnej oraz wybór delegatów na walne zgromadzenie Towarzystwa,
- 5) zatwierdzenie przyjęcia nowych członków Towarzystwa.

RADA ODDZIAŁU

§ 43

Rada składa się z pięciu członków, w tym: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i skarbnik.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

§ 44

1. Do zakresu działania Rady należy:
 - 1) reprezentowanie oddziału na zewnątrz i działanie w jego imieniu na swoim terenie,
 - 2) kierowanie działalnością oddziału zgodnie z postanowieniami statutu,
 - 3) wykonywanie uchwał walnego zebrania członków i Rady Głównej,
 - 4) przyjmowanie nowych członków spośród osób fizycznych oraz przysyłanie listy nowych członków Radzie Głównej,
 - 5) składanie Radzie Głównej okresowych sprawozdań merytorycznych i finansowych ze swej działalności,
 - 6) zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłaszane uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.
2. Posiedzenia Rady Oddziału odbywają się zgodnie z potrzebami lecz nie częściej niż raz na kwartał.

KOMISJA REWIZYJNA

§ 45

1. Komisja Rewizyjna składa się z trzech członków, w tym: przewodniczącego i jego zastępcy.
2. Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:
 - 1) kontrola całokształtu działalności oddziału, szczególnie w zakresie realizacji uchwał Towarzystwa oraz działalności finansowej,
 - 2) kontrola opłacania składek członkowskich,
 - 3) składanie sprawozdania na walnym zebraniu członków wraz z oceną działalności i wnioskami w przedmiocie absolutorium dla ustępującej Rady,
 - 4) przedstawienie Radzie wniosków w sprawie działalności oddziału.

Aneks 1.6

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), cd.

3. Komisja Rewizyjna działa w oparciu o wspólny regulamin Głównej Komisji Rewizyjnej i komisji rewizyjnych oddziałów.

Rozdział VI

MAJĄTEK TOWARZYSTWA

§ 46

1. Majątek Towarzystwa stanowią: ruchomości, nieruchomości i fundusze.
2. Na fundusze Towarzystwa składają się:
 - 1) składki i opłaty członkowskie,
 - 2) subsydia i dotacje,
 - 3) darowizny i zapisy testamentowe,
 - 4) dochody z działalności statutowej.
3. Oświadczenia w sprawach finansowych składają: prezes, wiceprezes lub skarbnik.
4. Do ważności pism i dokumentów w sprawach Towarzystwa wychodzący na zewnątrz wymagany jest podpis prezesa lub wiceprezesa i sekretarza.

Rozdział VII

ZMIANA STATUTU I ROZWIĄZANIE SIĘ TOWARZYSTWA

§ 47

1. Zmiany statutu, jak też rozwiązanie się Towarzystwa mogą nastąpić na mocy uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością 2/3 głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby uprawnionych do głosowania.
2. Uchwała o rozwiązaniu się Towarzystwa powinna określać sposób likwidacji oraz cel, na jaki ma być przeznaczony jego majątek.
3. Uchwała walnego zgromadzenia delegatów o przeznaczeniu majątku Towarzystwa podlega zatwierdzeniu przez władzę rejestracyjną.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (1997), dok.

Sygn. akt VII NS REJ ST 320/97

P O S T A N O W I E N I E

Dnia 12.12.1997

Sąd Wojewódzki w Warszawie VII Wydział Cywilny i Rejestrowy

w składzie:

Przewodniczący: SSW D. Widawska

Protokółant:

po rozpoznaniu w dniu 12.12.1997

na posiedzeniu niejawnym sprawy z wniosku

Polskiego Towarzystwa Statystycznego

o wpisanie do rejestru stowarzyszeń zmian:

statutu,

p o s t a n o w i a :

I. wpisać do rejestru stowarzyszeń w dziale "A" poz. RST 399

w rubryce 9:

zmiany statutu uchwalone przez Walne Zgromadzenie Delegatów

Polskiego Towarzystwa Statystycznego w dniu 11 października

1994r. w brzmieniu wskazanym we wniosku i złożonym do akt

statucie

Za zgodność:

Sędzia

/-/ SSW D. Widawska

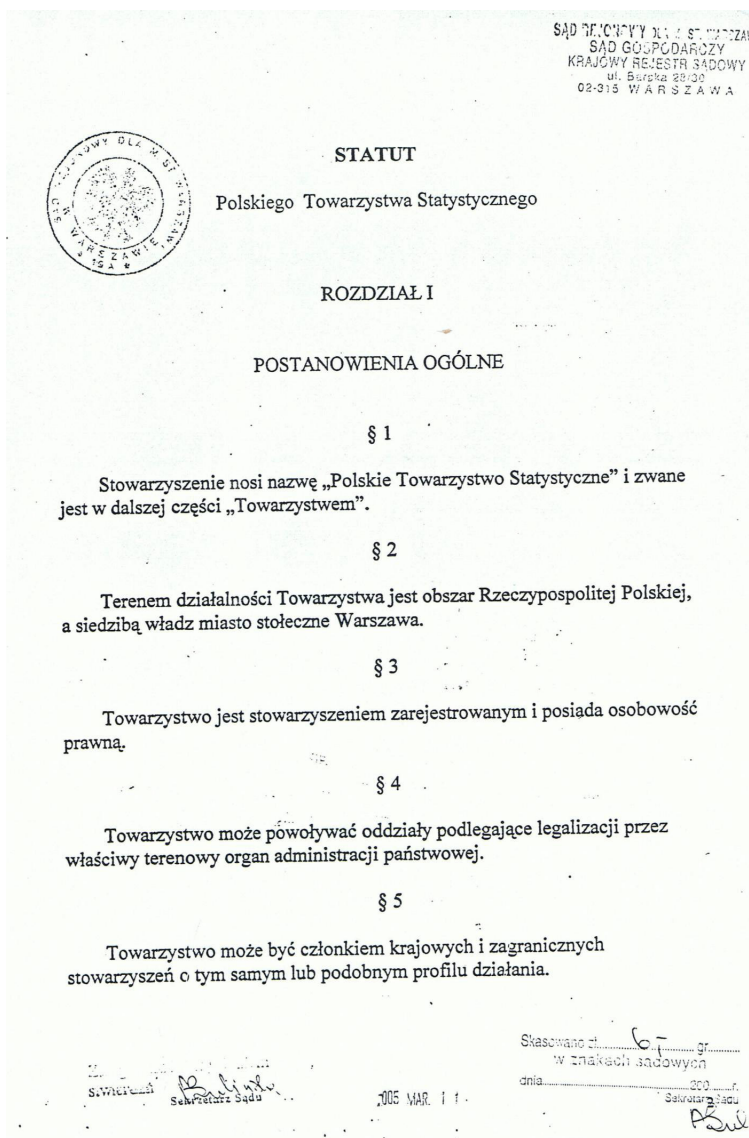
Orzeczenie niniejsze wydano z akt Sadu

Wojewódzkiego w Warszawie VII Wydziału

Cywilny i Rejestrowy sygn. akt VII NS REJ ST 320/97

12.12.1997

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003)¹

¹ Źródło: Archiwum RG PTS.

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baraka 28/30
02-315 WARSZAWA

§ 6

Towarzystwo ma prawo używać pieczęci i znaku według wzorów zatwierdzonych przez właściwe organy administracji państwowej.

§ 7

Towarzystwo opiera swoją działalność na pracy społecznej ogółu członków.

ROZDZIAŁ II

CELE I ŚRODKI DZIAŁANIA

§ 8

Celem Towarzystwa jest rozwijanie społecznej, naukowej i zawodowej działalności członków w dziedzinie teorii, metodologii, praktyki i upowszechnianie wiedzy statystycznej w społeczeństwie.

§ 9

Towarzystwo realizuje swoje cele przez:

- 1/ organizowanie posiedzeń naukowych, zjazdów, sympozjów, konferencji lub kongresów naukowych, konferencji regionalnych,
- 2/ organizowanie publicznych odczytów i wykładów oraz innych form upowszechniania statystyki,
- 3/ organizowanie i prowadzenie prac naukowo - badawczych przez powołane do tego komisje, sekcje, zespoły lub grupy robocze,
- 4/ inicjowanie badań w zakresie funkcjonowania, organizacji i wykorzystania statystyki,
- 5/ organizowanie i pogłębianie współpracy z pokrewnymi instytucjami i stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi,
- 6/ wydawanie lub współudział w opracowaniu i wydawaniu czasopism głównie w zakresie metodologii i organizacji statystyki, a także popularyzacji statystyki - na podstawie obowiązujących w tym zakresie przepisów,

Za zgodność z oryginałem
stwierdza
Sekretarz Sądu
2005 MAR 11

Skarżona zł. C -
w znakach sądowych
dnia 2003
Sekretarz Sądu
Paulina

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barańska 28/30
02-315 WARSZAWA

7/ zakładanie bibliotek, pracowni i ośrodków badawczych,
8/ kształcenie i dokształcanie członków w zakresie teorii, metodologii i organizacji statystyki,
9/ prowadzenie doradztwa naukowo - metodologicznego i konsultacji,
10/ organizowanie kursów naukowych.

ROZDZIAŁ III
CZŁONKOWIE, ICH PRAWA I OBOWIĄZKI

§ 10

Członkowie Towarzystwa dzielą się na :

1/ zwyczajnych,
2 / wspierających,
3 / honorowych,

§ 11

Członkiem zwyczajnym może być każdy pełnoletni obywatel polski, który zadeklaruje współpracę i pomoc w zakresie urzeczywistnienia celów Towarzystwa.

§ 12

1. Członków zwyczajnych przyjmuje spośród osób fizycznych rada oddziału na podstawie pisemnej opinii polecającej dwóch członków Towarzystwa.
2. W przypadku decyzji negatywnej rady oddziału zainteresowanemu przysługuje prawo odwołania się w ciągu miesiąca do Rady Głównej.
3. Wykaz przyjętych członków przesyła rada oddziału do Rady Głównej.

§ 13

Członkami wspierającymi mogą być osoby prawne zainteresowane działalnością Towarzystwa w zakresie statystyki, które zadeklarują poparcie materialne, organizacyjne i techniczne na rzecz Towarzystwa. Decyzje o przyjęciu w poczet członków wspierających podejmuje Rada Główna.

Zatwierdził
Sędzią

Skrzetarz Sądu
Bukin

2005 MAR. 11

Skasowano
W ZINACH SĄDOWYCH

dnia 2004 r.
Sędzią Sądu
Bukin

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barska 28/30
02-315 WARSZAWA

§ 14

1. Członkiem honorowym Towarzystwa może zostać osoba, która położyła wybitne zasługi na polu statystyki.
2. Członkostwo honorowe może być również nadane obywatelom innego państwa jako dowód uznania za wybitne zasługi w dziedzinie statystyki oraz za wyróżniający się wkład w popularyzację polskiej statystyki.
3. Członek honorowy posiada wszystkie prawa członka zwyczajnego a ponadto zwolniony jest z opłat członkowskich.
4. Członkom honorowym cudzoziemcom przysługują wszystkie prawa członków zwyczajnych z wyjątkiem czynnego i biernego prawa wyborczego do władz Towarzystwa.

§ 15

Członkostwo honorowe nadaje, jak również członkostwa honorowego pozbawia Rada Główna na wniosek Rady Oddziału.

§ 16

Członek zwyczajny Towarzystwa ma prawo:

1. czynnego i biernego wyboru do władz Towarzystwa,
2. uczestnictwa w zjazdach, konferencjach i zebraniach organizowanych przez Towarzystwo.
3. korzystania z wszystkich pomocy, środków naukowych i informacji będących w dyspozycji Towarzystwa.
4. czynnego udziału w ekspertyzach, syntezach naukowych, doradztwie technicznym i konsultacjach,
5. zgłaszania uwag i wniosków dotyczących działalności władz Towarzystwa.

Skasowano w 6 - gr
w znakach sądowych
dnia 2005 MAR
Sędzią Sąd
[podpis]

Sekretarz Sądu
[podpis]

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baroka 28/30
02-315 WARSZAWA

§ 17

Do obowiązków członka należy:

1. przestrzeganie postanowień statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz przyczynianie się do realizacji celów i zadań Towarzystwa
2. regularne opłacanie składek członkowskich.

§ 18

Członkostwo zwyczajne ustaje na skutek:

1. dobrowolnego wystąpienia z Towarzystwa, zgłoszonego na piśmie radzie właściwego oddziału,
2. skreślenia z powodu zalegania z opłatą składek członkowskich za okres co najmniej jednego roku,
3. orzeczenia Sądu Koleżeńskiego za działalność niezgodną ze statutem i uchwałami władz Towarzystwa, za czyny nie licujące z godnością członka i w wypadku skazania prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego na karę utraty praw publicznych.

§ 19

1. Członka zwyczajnego wyklucza się lub skreśla uchwałą Rady Oddziału w oparciu o orzeczenie Sądu Koleżeńskiego.
2. Członka wspierającego skreśla Rada Główna w przypadku nie wywiązywania się z przyjętych zobowiązań.
3. Od uchwały Rady Oddziału przysługuje członkowi prawo odwołania się do Rady Głównej, której uchwała jest w tej sprawie ostateczna.

Za zgodność z oryginałem
stwierdził
Sędzią
[Podpis]

2005 MAR. 11

Skasowano [Podpis]
w znakach sądowych
data [Podpis]

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baraska 28/30
02-315 W A R S Z A W A

ROZDZIAŁ IV

WŁADZE NACZELNE TOWARZYSTWA

§ 20

1) Władzami naczelnymi Towarzystwa są:

1. Walne zgromadzenie delegatów,
2. Rada Główna oraz jej Prezydium,
3. Główna Komisja Rewizyjna,
4. Sąd Koleżeński,

2) Kadencja władz Towarzystwa trwa 4 lata.

3) Uchwały władz Towarzystwa zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania z wyjątkiem uchwał w przedmiocie zmiany statutu i rozwiązania się Towarzystwa, dla których wymagana jest większość 2/3 głosów. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego zebrania.

4) Nowo wybrane władze konstituują się nie później niż w ciągu miesiąca od daty wyborów.

5) W przypadku ustąpienia w trakcie kadencji członków władz Towarzystwa, władzom tym przysługuje prawo kooptacji, jednakże liczba członków dokooptowanych nie może przekroczyć 1/3 liczby członków pochodzących z wyboru.

6) Sprawowanie funkcji Prezesa ogranicza się do dwóch kadencji.

WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW

§ 21

1. Walne zgromadzenie jest najwyższą władzą Towarzystwa.

2. Walne zgromadzenie może mieć charakter zwyczajny lub nadzwyczajny.

Skasowano i
w zasładowy
7

2005 MAR 11

18

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baraska 28/30
02-315 WARSZAWA

§ 22

1. Sprawozdawczo - wyborcze walne zgromadzenie odbywa się raz na cztery lata, a sprawozdawcze co dwa lata w okresie i miejscu oznaczonym przez Prezydium Rady Głównej.

2. O mającym się odbyć walnym zgromadzeniu Prezydium Rady Głównej obowiązane jest zawiadomić pisemnie Rady Oddziałów przynajmniej na 30 dni przed terminem zgromadzenia z podaniem porządku obrad.

§ 23

1. Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje Prezydium Rady Głównej:

- 1/ z własnej inicjatywy,
- 2/ na żądanie Głównej Komisji Rewizyjnej,
- 3/ na żądanie co najmniej trzech oddziałów zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,
- 4/ na żądanie co najmniej 1/5 liczby członków zgłoszone na piśmie Radzie Głównej,

2. Nadzwyczajne walne zgromadzenie obraduje nad sprawami, dla których zostało zwołane.

3. W nadzwyczajnym walnym zgromadzeniu biorą udział wszyscy delegaci wybrani na ostatnie zwyczajne walne zgromadzenie oraz członkowie honorowi.

§ 24

Prezydium Rady Głównej obowiązane jest zwołać nadzwyczajne walne zgromadzenie w ciągu sześciu tygodni od daty zgłoszenia żądania z umieszczeniem w porządku dziennym spraw, na skutek których nastąpiło żądanie zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia.

Skasowano 6 gr
w znakach sądowych
dnia 2005 MAR 11
Sędzią Sędzi

Za: Sekretarz Sądu
swierdan
Bulinski

Bulinski

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA Z. S. M. T. ZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Saska 23/30
02-315 WARSZAWA

§ 25

W walnym zgromadzeniu udział biorą:

1. z głosem decydującym - delegaci wybrani według klucza wyborczego ustalonego przez Radę Główną oraz członkowie honorowi obywatele polscy.
2. z głosem doradczym - członkowie ustępujących władz Towarzystwa, jeżeli nie zostali wybrani delegatami oraz osoby zaproszone.

§ 26

Walne zgromadzenie jest prawomocne w I terminie przy obecności co najmniej połowy liczby delegatów uprawnionych do głosowania, w II terminie bez względu na liczbę obecnych.

§ 27

Do zakresu działania walnego zgromadzenia należy:

1. uchwalenie głównych kierunków działalności,
2. przyjęcie i zatwierdzenie protokołu z poprzedniego walnego zgromadzenia.
3. rozpatrzenie sprawozdań i planów Rady Głównej i Głównej Komisji Rewizyjnej oraz udzielenie absolutorium Radzie Głównej na wniosek Głównej Komisji Rewizyjnej,
4. uchwalenie statutu i dokonanie zmian statutu,
5. wybór członków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,
6. rozstrzyganie wniosków Rady Głównej, Głównej Komisji Rewizyjnej i delegatów,
7. podejmowanie uchwały o rozwiązaniu się Towarzystwa,
8. zatwierdzenie regulaminów Rady Głównej, Komisji Rewizyjnej i Sądu Koleżeńskiego,

§ 28

Walne zgromadzenie wybiera władze Towarzystwa w drodze głosowania tajnego przy nieograniczonej liczbie kandydatów i ich alfabetycznym układzie na liście do głosowania. Uchwały podejmowane są w drodze głosowania jawnego, jednakże na żądanie większości delegatów mogą być również podejmowane w drodze głosowania tajnego.

Za zgodność z oryginałem
sygnatura *[podpis]*
Sekretarz Sądu

2005 MAR 1

Skasowano w
w znowu sądowy
dnia *[data]*
Sędzią Sądu

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baraska 28/30
02-315 WARSZAWA

RADA GŁÓWNA I JEJ PREZYDIUM

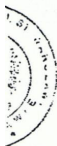
§ 29

Rada Główna składa się z co najmniej 15 członków wybranych na Walnym Zgromadzeniu Delegatów.

§30

Do zakresu działania Rady Głównej należy:

- 1.reprezentowanie Towarzystwa na zewnątrz i działania w jego imieniu; do reprezentowania Towarzystwa upoważniony jest samodzielnie każdy z członków Prezydium,
- 2.kierowanie działalnością Towarzystwa zgodnie z postanowieniami statutu, wytycznymi i uchwałami walnego zgromadzenia,
- 3.powoływanie i rozwiązywanie oraz nadzorowanie działalności oddziałów, komisji, zespołów, sekcji itp. organów pomocniczych w realizacji celów statutowych,
- 4.powołanie Komitetu Redakcyjnego wydawnictw Towarzystwa oraz komisji naukowych,
- 5.uchwalenie okresowych planów działalności merytorycznej, preliminarza budżetowego i zatwierdzenie bilansu,
- 6.uchwalenie regulaminów działalności Prezydium Rady Głównej, rad oddziałów, komisji naukowych, sekcji i innych,
- 7.uchwalenie wysokości rocznych składek i opłat członkowskich oraz zarządzanie majątkiem i funduszami Towarzystwa,
- 8.podejmowanie uchwał w sprawie członkostwa w stowarzyszeniach krajowych i zagranicznych oraz współdziałania ze stowarzyszeniami,
- 9.podejmowanie uchwał o delegowaniu członków Towarzystwa na kongresy, konferencje, seminaria naukowe w kraju i za granicą,
- 10.zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłoszone uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania.

Skasowano z
w znakach sądowych
dnia 2005

Za zgodność z oryginałem
świadczam
Sędzią
[Podpis]

2005

Sekretarz
[Podpis]
10

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baroka 28/30
02-315 WARSZAWA

§31

1. Posiedzenie Rady Głównej zwołuje się raz na pół roku.
2. Na żądanie co najmniej czterech członków Rady zwołuje się posiedzenie w ciągu dwóch tygodni.
3. W posiedzeniach Rady mogą brać z głosem doradczym prezesi oddziałów, przewodniczący komisji naukowych i przewodniczący komisji rewizyjnych, a także zainteresowani członkowie.

§ 32

1. Rada Główna wybiera spośród siebie Prezydium w składzie co najmniej 5 osób, w tym prezesa, trzech wiceprezesów, sekretarza i skarbnika.
2. Prezydium Rady Głównej kieruje działalnością Towarzystwa w okresie pomiędzy posiedzeniami Rady Głównej zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Radę Główną.
3. Uchwały Prezydium Rady Głównej zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Prezydium w tym prezesa lub jednego z wiceprezesów i podlegają zatwierdzeniu na najbliższym posiedzeniu Rady Głównej.
4. W posiedzeniach Prezydium mogą brać udział z głosem doradczym przewodniczący komisji oraz osoby zaproszone albo zainteresowane.
5. Posiedzenia Prezydium odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.
6. Prezydium składa sprawozdania ze swojej działalności na posiedzeniach plenarnych Rady Głównej.
7. Tok pracy Prezydium Rady Głównej określa regulamin, uchwalony przez Radę Główną.

Za zgodność z oryginałem
Sędziówna

Sekretarz Sądu

2005 MAR 11

Skasowano z 6
w znakach sądowych 11

data 2005

Sekretarz Sądu

Psulm

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. PARYŻ
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barska 28/30
02-315 WARSZAWA

GŁÓWNA KOMISJA REWIZYJNA

§33

Główna Komisja Rewizyjna składa się z co najmniej 3 osób, w tym z przewodniczącego i jego zastępcy.

§ 34

1. Główna Komisja Rewizyjna powołana jest do przeprowadzenia przynajmniej raz w roku kontroli całokształtu działania Towarzystwa ze szczególnym uwzględnieniem realizacji podjętych uchwał oraz gospodarki finansowej.
2. Główna Komisja Rewizyjna ma prawo występowania do Rady Głównej z wnioskami wynikającymi z ustaleń kontroli i żądania wyjaśnień.
3. Członkowie Głównej Komisji Rewizyjnej mogą brać udział w posiedzeniach Rady Głównej i Prezydium z głosem doradczym.
4. Główna Komisja Rewizyjna składa Walnemu Zgromadzeniu sprawozdanie ze swej działalności i jej wyników, a także wniosek o przedmiocie absolutorium dla Rady Głównej.
5. Szczegółowy zakres działalności Głównej Komisji Rewizyjnej określa regulamin zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie.

SĄD KOLEŻEŃSKI

§35

Sąd Koleżeński składa się z co najmniej 10 osób, wybieranych przez Walne Zgromadzenie Delegatów i jest niezawisły w orzekaniu.

Skasował:
W Znakach sądowych
dnia
Sędziów Sąd.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza
Sędziów Sąd
Sędziów Sąd

ZOBIS MAR 11

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barska 23/30
02-315 WARSZAWA

§ 36

Sąd Koleżeński powołany jest do oceny i rozstrzygania spraw z zakresu etyki zawodowej, przestrzegania statutu i uchwał władz Towarzystwa oraz norm współżycia społecznego w ramach Towarzystwa.

§ 37

1. Sąd Koleżeński może orzekać następujące kary:

- a/ upomnienia,
- b/ zawieszenie w prawach członka na okres od trzech miesięcy do dwóch lat,
- c/ wykluczenie z Towarzystwa,

§ 38

1. Sąd Koleżeński rozpatruje sprawy w I instancji w składzie trzyosobowym, a w II instancji w składzie siedmioosobowym, wnoszone przez władze Towarzystwa lub indywidualnych członków,

2. Odwołania od orzeczeń Sądu Koleżeńskiego jako I instancji rozpatruje Sąd Koleżeński w składzie siedmioosobowym jako II instancja. Odwołanie zainteresowani mogą wnosić w ciągu miesiąca od daty otrzymania orzeczenia.

3. Zasady i tryb postępowania Sądu Koleżeńskiego określa jego regulamin uchwalony przez walne zgromadzenie delegatów.

ROZDZIAŁ V
ODDZIAŁY I ICH WŁADZE

§ 39

Oddział może być powołany przez Radę Główną, jeżeli na danym terenie deklaracje przystąpienia do Towarzystwa złoży co najmniej 10 osób.

Za zgodność z oryginałem
stwierdza

Skasowano i
w znakach sądowych
dnia 2005.11.17

Sędziów Sąd.
13
P. Suli

Sekretarz Sądu
B. Suli

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. KRAJOWY
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Świrskiego 28/30
02-315 WARSZAWA

§ 40

1. Władzami oddziału są:
 - 1/ walne zebranie członków,
 - 2/ Rada Oddziału,
 - 3/ Komisja Rewizyjna,
2. Kadencja władz oddziału trwa 4 lata.
3. Postanowienia § 20 stosuje się odpowiednio.

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW

§ 41

1. Najwyższą władzą oddziału jest walne zebranie członków.
2. Walne zebranie członków może być zwyczajne lub nadzwyczajne.
3. Porządek dzienny walnego zebrania członków ogłasza Rada Oddziału, co najmniej na dwa tygodnie przed wyznaczonym terminem.
4. Walne zebranie członków zwoływane jest co dwa lata.

§ 42

Do zakresu działania walnego zebrania członków należy:

1. uchwalenie planu działalności merytorycznej i finansowej oddziału zgodnie z postanowieniami statutu i wytycznymi Rady Głównej,
2. rozpatrywanie i przyjmowanie sprawozdań z działalności Rady Oddziału i Komisji Rewizyjnej,
3. udzielenie absolutorium ustępującej Radzie Oddziału na wniosek Komisji Rewizyjnej,
4. wybór członków Rady i Komisji Rewizyjnej oraz wybór delegatów na walne zgromadzenie Towarzystwa,
5. zatwierdzenie przyjęcia nowych członków Towarzystwa.

Za zgodność z oryginałem
stwierdził
Sędzią Sąd
2005 MAR 11

Skasowano z
w znakach sądowych
dnia 2005 MAR 14
Sekretarz Sądu

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. PARYŻA
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Baraska 28/30
02-315 W A R S Z A W A

RADA ODDZIAŁU

§ 43

Rada składa się z co najmniej 4 członków, w tym z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza i skarbnika.

§ 44

1. Do zakresu działania Rady należy:

- 1/ reprezentowanie oddziału na zewnątrz i działanie w jego imieniu na swoim terenie,
- 2/ kierowanie działalnością oddziału zgodnie z postanowieniami statutu.
- 3/ wykonywanie uchwał walnego zebrania członków i Rady Głównej,
- 4/ przyjmowanie nowych członków spośród osób fizycznych oraz przysyłanie listy nowych członków Radzie Głównej,
- 5/ składanie Radzie Głównej okresowych sprawozdań merytorycznych i finansowych ze swej działalności,
- 6/ zajmowanie stanowiska i udzielanie odpowiedzi na zgłaszane uwagi i wnioski w terminie 30 dni od daty ich otrzymania,

2. Posiedzenia Rady Oddziału odbywają się zgodnie z potrzebami lecz nie rzadziej niż raz na kwartał.

KOMISJA REWIZYJNA

§ 45

1. Komisja Rewizyjna składa się z co najmniej 3 członków, w tym z przewodniczącego i jego zastępcy.

Za zgodność z oryginałem
świadczymy

Sekretarz Sądu

2005 MAR 11

Skasowano i
w znakach sądowych

dnia

Sędzią Sądu

Przeworski

Aneks 1.7

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), cd.

SĄD REJONOWY OLIM. ST. WARSZA
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barska 28/30
02-315 WARSZAWA

2. Do zakresu działania Komisji Rewizyjnej należy:
 - 1/ kontrola całokształtu działalności oddziału, szczególnie w zakresie realizacji uchwał Towarzystwa oraz działalności finansowej,
 - 2/ kontrola opłacania składek członkowskich,
 - 3/ składanie sprawozdania na walnym zebraniu członków wraz z oceną działalności i wnioskami w przedmiocie absolutorium dla ustępującej Rady,
 - 4/ przedstawienie Radzie wniosków w sprawie działalności oddziału.
3. Komisja Rewizyjna działa w oparciu o wspólny regulamin Głównej Komisji Rewizyjnej i komisji rewizyjnych oddziałów.

ROZDZIAŁ VI

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

§ 46

1. Przedmiotem działalności gospodarczej Towarzystwa według Polskiej Klasyfikacji Działalności jest 91.12.Z – Działalność Organizacji Profesjonalnych.
2. Zysk z działalności gospodarczej jest przeznaczony w całości na działalność statutową Towarzystwa.

§ 47

1. Towarzystwo prowadzi działalność gospodarczą poprzez Biuro Badań i Analiz Statystycznych oraz za pośrednictwem wyodrębnionych Biur przy oddziałach Towarzystwa.
2. Biura działają na zasadach samofinansowania.
3. Biura są jednostkami organizacyjnymi Towarzystwa i podlegają jego Radzie Głównej.
4. Decyzje o ustanowieniu lub likwidacji Biura oraz wyodrębnionych Biur przy oddziałach Towarzystwa podejmuje Rada Główna.

Skasowano w 67 gr
w złączkach sądowych
dnia 2005 MAR 17
Sędzią Rejonowym
16

Statut Polskiego Towarzystwa Statystycznego (2003), dok.

SĄD REJONOWY DLA M. ST. P. W. ZAW.
SĄD GOSPODARCZY
KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
ul. Barańska 29/30
02-315 W A R S Z A W A

ROZDZIAŁ VII

MAJĄTEK TOWARZYSTWA

§ 48

1. Majątek Towarzystwa stanowią: ruchomości, nieruchomości, fundusze i dochody z działalności gospodarczej.
2. Na fundusze Towarzystwa składają się:
 - 1/ składki i opłaty członkowskie,
 - 2/ subsydia i dotacje,
 - 3/ darowizny i zapisy testamentowe,
 - 4/ dochody z działalności gospodarczej,
3. Oświadczenia w sprawach finansowych składają: prezes, wiceprezes lub skarbnik.

ROZDZIAŁ VIII

ZMIANA STATUTU I ROZWIĄZANIE SIĘ TOWARZYSTWA

§ 49

1. Zmiany statutu, jak też rozwiązanie się Towarzystwa mogą nastąpić na mocy uchwały walnego zgromadzenia, powziętej większością 2/3 głosów przy obecności co najmniej połowy ogólnej liczby uprawnionych do głosowania.
2. Uchwała o rozwiązaniu się Towarzystwa powinna określać sposób likwidacji oraz cel, na jaki ma być przeznaczony jego majątek.
3. Uchwała walnego zgromadzenia delegatów o przeznaczeniu majątku Towarzystwa podlega zatwierdzeniu przez władzę rejestracyjną.

Za zgodność z oryginałem
Sędziowa Sądu
2005 MAR 1

Skatalogowano w
w znakach sądowych
2005
Sędziowa Sądu

Aneks 2.1

Decyzja z 9 kwietnia 1912 r. o rejestracji PTS¹

Z o.k. Namieśtnictwa.

XIIIa. 1091/1. W Łwowie, dnia 9 kwietnia 1912. -

Kraków. Polku. Zarząd.
statystyczny

Statut. - *Pat. 572.*

Do

~~c. k. Starostwa~~
ok. Dyrekcji Policji

w Krakowie

W załatwieniu podania, wniesionego bezpośrednio do o.k. Namieśtnictwa z dnia 29. marca 1912, przesyła się ok. Starostwa /:ok. Dyrekcji:/ dwa egzemplarze statutu stowarzyszenia Związku stowarzyszenia statystycznego w Krakowie

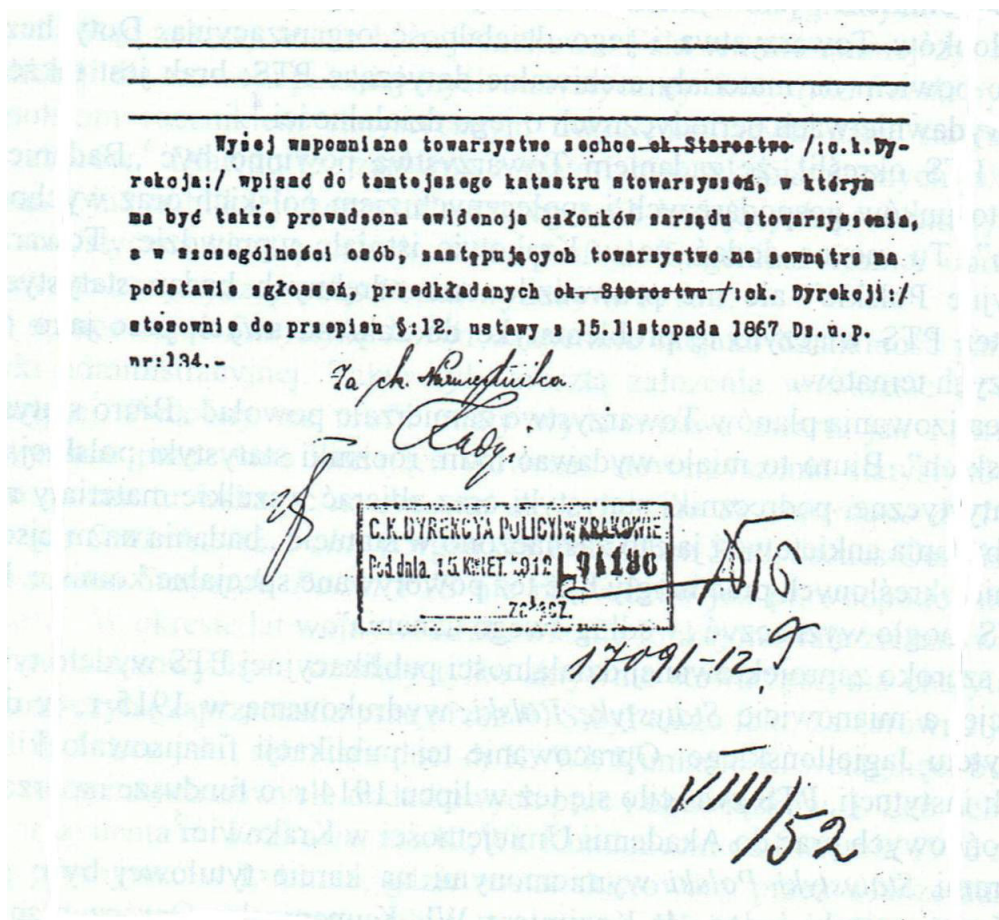
a poleceniem, aby jeden egzemplarz doręczyć założycielom do rąk Dr. Maximiliana Krawczyńskiego - prezesa Unii. Jagiellońskiej w Krakowie z oznajmieniem, że c. k. Namieśtnictwo nie sakasuje zawieszenia tego stowarzyszenia. -

Drugi egzemplarz statutu przechowa ok. Starostwo /:ok. Dyrekcja:/ w aktach dla urzędowego użytku przy wykonywaniu nadzoru w myśl postanowień ustawy z 16. listopada 1867 Dz. u. p. nr. 134. -

Zarazem należy zwrócić uwagę założycieli, że o ile poszczególne kierunki działalności stowarzyszenia podlegają odrębnym przepisom, winno stowarzyszenie do tych przepisów w każdym wypadku się stosować. -

¹ Źródło: *Statystyka wczoraj, dziś i jutro*, Biblioteka „Wiadomości Statystycznych” t. 56, Warszawa 2008, s. 26 i 27.

Decyzja z 9 kwietnia 1912 r. o rejestracji PTS , dok.

Aneks 2.2

Decyzja z 14 maja 1937 r. o rejestracji PTS¹

Na mocy decyzji Komisarza Rządu m. st. Warszawy z dnia 14 maja 1937 r. Nr Sp II-3/1128 wydanej na podstawie art. 21 prawa o stowarzyszeniach z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. 94 poz. 808) wpisano do rejestru stowarzyszeń i związków Komisariatu Rządu m. st. Warszawy pod Nr 1042 stowarzyszenie (związek) pod nazwą „Polskie Towarzystwo Statystyczne”.

Warszawa, dnia 14 maja 1937 r.

Za Komisarza Rządu

(—) J. ŁEPKOWSKI

Naczelnik Wydziału Społeczno-Politycznego

Pieczęć

**Komisariat Rządu
M. stoł. Warszawy**

¹ Źródło: *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 166.

Decyzja z 5 marca 1947 r. o rejestracji PTS¹

O d p i s

Na mocy decyzji Prezydenta
m.st.Warszawy z dnia 5 marca 1947 r.
L.dz.01 -724/47, wydanej na podstawie
art.21 Prawa o Stowarzyszeniach z dnia
27 października 1932 r.

/Dz.Ust.R.P.Nr.94 poz.808/ wpisano
do Rejestru Stowarzyszeń i Związków
pod Nr. 170 Stowarzyszenie pod nazwą
"Polskie Towarzystwo Statystyczne".-

ZA PREZYDENTA
M.ST.WARSZAWY

/-/Roman Rochoński
NACZELNIK WYDZIAŁU
ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH

/Pieczęć okrągła/

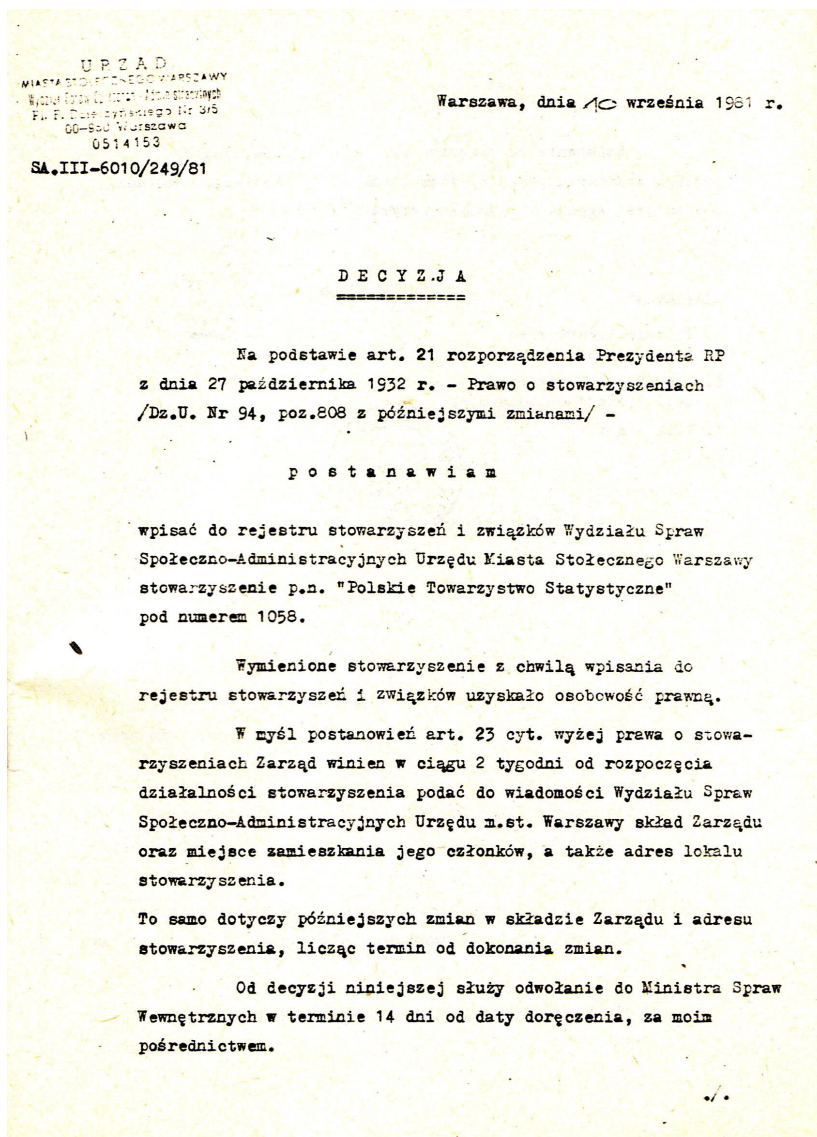
"Zarząd Miejski w Mieście
Stoł.Warszawie"

Za zgodność z oryginałem:

DRUK GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO 1156 2.6 38 500

¹ Źródło: *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 167.

Aneks 2.4

Decyzja z 10 września 1981 r. o rejestracji PTS¹

¹ Źródło: Archiwum RG PTS.

Decyzja z 10 września 1981 r. o rejestracji PTS, dok.

- 2 -

Stosownie do przepisu art. 130 § 4 KPA, decyzja podlega wykonaniu przed upływem terminu do wniesienia odwołania, bowiem jest zgodna z żądaniem wszystkich stron.

Otrzymują:

1. Polskie Towarzystwo
Statystyczne
2. Min. Spraw Wewnętrznych
Dep. Społeczno-Administr.
3. WSSA - a/a

Z UR. PREZYDENTA MIASTA
[Signature]
Ryszard Niekos
Z-ca Dyrektora Wydziału

Aneks 3.1

Członkowie TEiSP (1919)¹

Lista członków	
TOWARZYSTWA EKONOMISTÓW I STATYSTYKÓW POLSKICH	
/ 1919/	
R A D A.	
Antoni Kostanecki, prezes	Zofja Daszyńska-Golińska
Ludwik Krzywicki, wiceprezes	Franciszek Doleżał
Stefan Dziewulski, wiceprezes	Stanisław Aleksander Kempner
Jan Dmochowski, sekretarz	Zdzisław Ludkiewicz
Kazimierz Kasperski, sekretarz	Edward Strasburger
Aloizy Wierzchlejski, skarbnik	Władysław Zawadzki.
Adamski ks. patron (Poznań)	Chorzewski Maurycy
Alter Leon	Czarnowski Stefan (Poznań)
Babiński Wacław	Czernecki Stefan
Barthel-Weydenthall Jerzy	Czeszer Leon
Benni Artur (Sosnowiec)	Dickstein Samuel
Bergson Jan	Dównarowicz Medard
Biliński Leon	Drzewiecki Piotr
Bogustawski Aleksander	Dymowski Tadeusz
Bornstein Benedykt	Evert Józef
Bornsteinowa Melanja	Fajans Wacław
Brun Wacław	Fiedorowicz Jerzy
Bujak Franciszek	Frankowski Jan
Bukowiecki Stanisław	Gąsiorowska Natalja
Buzek Józef	Gieysztor Józef
Caspari Emil (Katowice)	Gieysztor Władysław
Chomicz Bolesław	Ginwiłł Piotrowski Edmund
Ciągliński Adam	Girtler Jan
Ciągliński Józef	Górecki Piotr
Ciborowski Edward	Grabiański Henryk

¹ Źródło: *Ekonomista* 1920, t. II, s. 218-220.

Członkowie TEiSP (1919), cd.

Grabowski Edward	Lednicki Aleksander
Grossman Henryk	Leśniewski Wiktor
Hacia Kazimierz (Poznań)	Lewiński Jan
Hedinger W. (Poznań)	Lewy Marceł
Herse Bogusław	Librach Ludwik
Heryng Zygmunt	Limanowski Zygmunt
Hilchen Feliks	Lipiński Edward
Hilchen Henryk ks. (Poznań)	Litauer Stefan
Holtz Mieczysław	Loth Jerzy
Hórowicz Kazimierz	Lutosławski Jan
Ilski Konrad	Łagiewski Cezary
Jabłonowski Antoni	Łagodziński E.
Jabłonowski Roman	Machnicki Janusz
Jackowski Aleksander	Makowiecki Stanisław
Janicki Stanisław	Marski Zdzisław
Jankowski	Mech Władysław
Jonscher Jan	Merdinger Zygmunt
Karpiński Stanisław	Michalski Jerzy (Lwów)
Karpiński Zygmunt	Miduch Zygmunt
Karpowicz Józef	Mielczarski Romuald
Kernbaum Józef	Miklaszewski Bolesław
Kiniorski Marjan	Mikułowski Pomorski Józef
Kiślański Władysław	Minkowski Paweł
Kmita Zygmunt	Moczulski Józef
Kociatkiewicz Tomasz	Mrozowski Bolesław
Kołomyjski Julian	Muraszko Czesław
Komarnicki Jan	Nadobnik Marcin (Lwów)
Konczyński Józef	Najman Stanisław
Kotowicz Leon	Niedziałkowski Mieczysław
Korwin Szymanowski Eustachy	Okołowicz Alfred
Królikowski Stefan	Olśzewicz Wacław
Kruszewski Stanisław	Olśzowski Kazimierz
Krzeczkowski Konstanty	Opielińska Gutonina
Krzesimowski Marjan	Pączewski Leon
Krzyżanowski Adam (Kraków)	Pernaczyński Stanisław (Poznań)
Kulwiec Józef	Piekalkiewicz Jan
Kurnatowski Jerzy	Porowski Marceł
Kwiatkowski Mieczysław	Posner Stanisław
Kwapiszewski Władysław	Poznański Tadeusz

Aneks 3.1

Członkowie TEiSP (1919), dok.

Pragier Adam	Sznuk Tadeusz
Przybyszewski Edmund	Szper Leon
Radziszewski Henryk	Szturm de Sztrem Edward
Rewkiewicz Henryk	Szulc Stefan
Rose Adam	Szyc Jan (Siedlce)
Rosiński Stefan	Taylor Edward (Kraków)
Rutkowski Jan (Poznań)	Tennenbaum Henryk
Rygier Henryk	Turski Jan
Sienkiewicz Konstanty	Wakar Włodzimierz
Sierota Paweł	Waściszakowski Leon (Lublin)
Simon Gustaw	Wellisz Leopold
Sokal Franciszek	Wertheim Gustaw
Sokołowska Zofja	Wieniawski Antoni
Staniszewski Teodor	Wierzbicki Andrzej
Staniszewski Wacław	Winnicki Janusz
Steczkowski Jan	Wodzinowski Bolesław
Stecki Jan	Wolert Władysław
Strasburger Henryk	Wóycicki Aleksander ks.
Straszewicz Zygmunt	Wóycicki Feliks
Sujkowski Antoni	Wyczółkowski Wacław
Suligowski Adolf	Wysokiński Henryk
Świętochowski Stanisław	Zaleski Stefan
Szczepański Aleksander	Zawadzka Marja
Szenajch Władysław	Ziemiński Kazimierz
Szerer Mieczysław	

Członkowie TEiSP (31 XII 1937)¹

LISTA CZŁONKÓW
TOWARZYSTWA EKONOMISTÓW I STATYSTÓW POLSKICH
NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 1937 R.
CZŁONKOWIE HONOROWI

Grabski Władysław, dr, prof. S. G. G. W.	Warszawa, Jasna 8.
Kostanecki Antoni, dr, prof. U. J. P.	„ Mokotowska 51.
Krzywicki Ludwik, dr, prof. U. J. P.	„ Langiewicza 25.

CZŁONKOWIE RZECZYWIŚCI

Adler Mieczysław, dyr. S. A. D. Rattner	Warszawa, Filtrowa 63.
Antoniewski Stanisław, dr	„ Czeczota 12.
Arnicki Jan	Lwów, Kościuszki 7.
Arnold Stanisław, dr, prof. U. J. P.	Warszawa, Nowy Zjazd 5.
Aronowski Sebastian, dr	„ Górskiego 5.
Askenasy Henryk, dr	„ Ujazdowska 36.
Atlas Adolf, dr	„ Żłota 29.
Aulich Arnold	„ Czerw. Krzyża 11.
Babino Tomachowska Cukrownia S. A.	„ Pl. Napoleona 3.
Baczyński Władzimirz, dyr. Banku Gosp. Kraj.	„ Brzozowa 2.
Bank Gospodarstwa Krajowego	Drohobycz.
Barciński Stanisław	Warszawa, Ujazdowska 9a.
Bartnicki Tadeusz, mgr	„ Pl. Inwalidów 3.
Battaglia Roger, dr	„ Kredytowa 8.
Bator Bolesław, dr	Wielkie Drogi.
Bereźnicki Jerzy	Warszawa, Krakow. Przedm. 7.
Biegeleisen Leon, dr, prof. W. W. P.	„ Czarneckiego 13.
Bielak Michał, dr	Ożarów, 11 Listopada 3.
Bobrowski Czesław, mgr, dyr. dep. M. R. i R. R.	Warszawa, święckiego 1.
Braurstein Andrzej	„ Klonowa 14.
Breit Marek, dr	„ Koszykowa 45.
Bronikowski Wiktor, dr	„ Hoża 74.
Buczkowski Józef	„ Mysłowicka 1.
Buczkowski Stefan, dr	„ Marszałkowska 32.
Buławski Rajmund, dr, dyr. Biura Stat. śl. Urz. Woj.	Katowice, śl. Urząd Wojew.
Chomicz Bolesław	Warszawa, Al. Jerozolim. 84.
Chorzewski Maurycy, inż. prof. S. G. H.	„ św. Barbary 8.
Cikowski Franciszek, dr, prok. Banku Gosp. Kraj.	„ Raclawicka 96.
Czajkowski Tadeusz, asyst. S. G. H.	Włochy, Sieradzka 33.
Czarnecki Ewaryst	Warszawa, Marymoncka 6.
Czernecki Stefan, dr	„ Prokuratorska 8.
Czernichowski Franciszek, dr, dyr. Banku Pol.	„ Lwowska 10.
Czernicki Karol	„ Al. Jerozolim. 32.
Czerwiński Witold	„ Czerw. Krzyża 21.

¹ Źródło: *Ekonomista* 1937, t. IV, s. 111-119.

Aneks 3.2

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Dąbrowski Jan	Warszawa, Śniadeckich 12.
Dąbrowski Kazimierz, mgr	Białuty.
Derengowski Jan	Warszawa, Marymoncka 60.
Dębiński Janusz, dyr. f-my Bistal.	" Marszałkow. 154.
Dębiński Bolesław, mgr	Londyn.
Dickstein Samuel, prof. U. J. P.	Warszawa, Marszałkowska 117.
Doleżał Franciszek	" Śniadeckich 15.
Domaniewski Wiesław, dyr. dep. Min. Skarbu	" Ministerstwo Skar.
Dorembovicz J. M.	" Al. Szucha 16.
Drewnowski Jan, dr, adiunkt S. G. H.	" Narbutta 44.
Drozdowski Henryk	" Narbutta 37.
Drzewiecki Piotr, inż.	" Al. Jerozolim. 71.
Dziedziec Franciszek, inż.	" Schroegera 8.
Dziewulski Stefan, prof. W. W. P.	" Piusa XI 1b.
Eisenfarb Wiktor	" Jaworzyńska 7.
Fabierkiewicz Wacław, doc. W. W. P., dyr.	" Kaliska 1.
Państw. Urz. Kontr. Ub.	
Felde Leon, dr	" Jasna 19.
Finkelkraut Jerzy, adwokat	" Bielańska 23.
Fleischer Maurycy, dr	" Senatorska 10.
Fogelson Samuel, mgr. st. asyst. W. W. P.	" Kielecka 29.
Fryc Jan	" Nowogrodzka 6a.
Fryde Mieczysław, adwokat	" Warecka 11.
Gantz Stanisław, mgr	" Grażyny 22.
Garbusiński Tadeusz, dyr. Banku Gosp. Kraj.	" Czarneckiego 82.
Gayny Stanisław, inż., dyr. Pol. Zw. Eksp. Bekonu	" Skorupki 3/5.
Gąsiorowska Natalia, prof. W. W. P.	" Filtrowa 69.
Gdowski Andrzej, kandydat nauk ekon.	" Berezyńska 3.
Gessner Witold	Niemce p. Kazimierz k/Strze- mieszyc.
	Warszawa, Widok 19.
Gliksmann Ignacy, dr	" Śniadeckich 15.
Gliwie Hipolit	" Al. Legionów 69.
Goldberg Stanisław	" Miodowa 23.
Goldwag Jakób, mgr	" Śtalowa 2.
Goldzina Maria	" 6 Sierpnia 8.
Greniewski Henryk, dr	
Grodyński Tadeusz, dr, podsekret. stanu Min.	" Mokotowska 14.
Skarbu	" Moniuszki 12.
Groyecki Hugo, dr	" Natolińska 8.
Grużewski Aleksander, dr, wykł. S. G. H., dyr.	
tech. Państw. Zakł. Emer.	Katowice, Zamkowa dom Izby Przem. Handl.
Gryziewicz Stanisław, mgr	Warszawa, Sienkiewicza 3.
Halpern Bernard	" Al. Jerozolim. 79.
Hawelka Julian	
Heilperin Michał A., dr, prof. Institut d'Etudes Intern.	Genewa.

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Hilchen Feliks, dr, wykł. S. G. H., dyr. Inst. Wyd. Bibl. Pol.	Warszawa, Poselska 11.
Hilchen Henryk, ks. prałat	„ Łazienkowska.
Hirszel Stefan	Warszawa, Marszałkowska 15.
Hołyński Jan, dyr. Centr. Zw. Przem. Pol.	„ Słoneczna 3.
Hummel-Hupert Krystyna	„ Zimorowicza 4.
Jakubowski Tadeusz, dr, dyr. Urzędu Długów Państwa	„ Felińskiego 36.
Jaroszyński Maurycy, dr, prof. W. W. P., prezes Zw. Rew. Sam. Teryt.	„ Dziennikarska 13.
Kacprzak Marcin	„ Chocimska 24.
Kaczorowski Michał, nacz. wydz. ekon. Min. Skarbu	„ Wilanowska 4.
Kalecki Michał	Londyn.
Kaliski Jakób, adwokat	Warszawa, Królewska 31.
Kania Karol, inż.	Katowice, Wita Stwosza 5.
Karpiński Zygmunt, dyr. Banku Polskiego	Warszawa, Bielańska 10.
Kasperski Kazimierz, prof. S. G. H.	„ Wspólna 17.
Kaszuba Ryszard, inż. dyr. Pozn. Warsz. Tow. Ubezpie.	„ Hoża 41.
Katelbach Stefan, inż.	„ Odyńca 33.
Katuszewski Stanisław	„ Szczawnicka 10.
Kauzik Stanisław	„ Hoża 26.
Keller Adam, sekr. gen. Centr. Zw. Przem. Pol.	„ Pl. Inwalidów 3.
Kempisty-Straussowa Janina, mgr	„ Puławska 121.
Kernbaum Józef	„ Łowicka 52.
Kielski Alfred, dr, adwokat	„ Chmielna 15.
Kinman Jakób	„ Nowy Zjazd 17.
Kirkor Stanisław, dr, dyr. wydz. fin. Zarz. Miejsk.	„ Madalińskiego 101.
Kisielewski Jan	„ Senatorska 22.
Klarner Czesław, prezes Izby Przem. Handl. w Warszawie	„ Francuska 37.
Kleniewski Włodzimierz	„ Wilanowska 5.
Klucz Michał, dr, kier. biura ekon. B. G. K.	„ Żórawia 2.
Kłapkowski Tadeusz, dr, doc. U. J. P.	„ Marymoncka 4.
Kobryner Stanisław, mgr	„ Wspólna 31.
Kolanowski Karol	„ Inflancka 1.
Kołodziejczyk Stanisław	„ Rakowiecka 8.
Kołodziejski Henryk, dr, dyr. bibl. sejmowej	„ Polna 40.
Kołomyjski Julian	„ Klarysewska 17.
Komarnicki Jerzy, nacz. wydz. Min. Skarbu	„ Inflancka 1.
Komarnicki Jan, inż.	„ Mianowskiego 18.
Kozłowski Władysław	„ Al. 3-go Maja 2.
Koźuchowski Józef, vice-prezes Banku Gosp. Kraj.	„ Marszałkow. 153.
Krahelska Halina	„ Malczewskiego 19.
Kramsztyk Jerzy, dr	Katowice, Rybniska 1.

Aneks 3.2

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Krautler Ignacy	Warszawa, Fałata 2.
Kruszewski Stanisław, inż.	„ Służewska 3.
Krzeczowski Konstanty, prof. S. G. H.	„ Rakowiecka 6.
Krzysztoporski Zygmunt	Warszawa, Kanonia 14.
Kulpiński Józef	„ Kozińskiego 1.
Kulwiec Józef, adwokat	„ Al. Jerozolim. 75.
Kuźniarz Tomasz	„ Lwowska 10.
Landau Jan	„ Czackiego 10.
Landau Ludwik, mgr	„ Koszykowa 51.
Lechowicz Tadeusz, dr	„ Hoża 27.
Lehman Gerard, prok. Państw. Banku Rolnego	„ Szczęśliwicka 25.
Leśniewski Wiktor	„ Marszałkowska 77.
Lewy Stefan, mgr	„ Czerw. Krzyża 15.
Lgocki Jan	„ Krasickiego 20.
Limanowski Zygmunt, prof. S. G. H.	„ Rakowiecka 6.
Lindeman Ignacy	„ Włodarzewska 8.
Lipiński Edward, prof. S. G. H., dyr. Inst. Bad. Kon. Gosp. i Cen.	„ Olimpijska 39.
Lipowski Jerzy	„ Fitrowa 81.
Ludkiewicz Seweryn, prezes Państw. Banku Rol- nego	„ Nowogrodzka 50.
Ludkiewicz Zdzisław, prof. S. G. G. W.	„ Bł. Ładysława 8.
Lutosławski Jan	„ Marszałkowska 2.
Łazowski Jan, doc. S. G. H.	„ Ludna 3.
Łączkowski Bohdan	„ Willowa 6.
Łypacewicz Wacław, adwokat	„ Łazienkowska 22.
Machnicki Janusz	„ Flory 5.
Maliniak Julian, dr	„ Sienna 32.
Malinowski Władysław, dr	„ Krucza 24.
Martin Wiktor, dyr. gabinetu Min. Skarbu	„ 6 Sierpnia 45.
Maruszewski Artur, wojewoda poznański	Poznań, Urząd Wojewódzki.
Meyer Stefan	Warszawa, Ursynowska 30.
Michalski Stefan	„ Lwowska 10.
Michalski Włodzimierz, kand. kom., nacz. wydz. M. R. i R. R.	„ Długa 8a.
Michałowski Jerzy, mgr	„ Włodarzewska 15.
Michniewicz Władysław	„ Smolna 32.
Miduch Zygmunt, asystent S. G. H., dyr. Kom. Przyw. Rady Handlu Zagr.	„ 6 Sierpnia 28.
Miklaszewski Bolesław, dr, prof. S. G. H.	„ Rakowiecka 6.
Mikołajczyk Stanisław, mgr	Piastów, Sowińskiego 2.
Milicer-Grużewska Halina, dr	Warszawa, Natolińskiego 8.
Minkowski Paweł, dyr. Banku Gosp. Kraj.	„ Wilcza 29.
Mirski Michał, dr	„ Pl. Napoleona 4.
Mizgierówna Wanda	„ Piusa XI 46.
Młynarski Feliks, dr, prof. S. G. H., prezes Pol- skiego Inst. Rozrach.	„ Klonowa 5.

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Modrzewski Franciszek	Gdynia, „Paged”.
Moszczeński Stefan, prof. S. G. G. W.	Warszawa, Rakowiecka 8.
Moszczyński Henryk, mgr	„ Piwna 51.
Nadel Leon, mgr	„ Działdowska 15.
Neyman Jerzy, dr, wykł. University College w Londynie	Londyn.
Niemiec Kazimierz	Warszawa, Al. Jerozolimskie 1.
Nowak Jerzy, dr, dyr. Banku Polskiego	Łomianki-Młociny.
Nowak Jerzy Stanisław, dr	Warszawa, Al. Jerozolimskie 1.
Nowicki Władysław, inż.	„ Senatorska 29.
Obszyński Bolesław, mgr	Radość, Kopernika 48.
Okoniewski Stanisław	Warszawa, Czarneckiego 18.
Ozga Stanisław, dr	„ Lwowska 10.
Ozga Stanisław, mgr	Katowice, Szafranka 11.
Pecze Czesław, mgr. dr h. c., dyr. dep. M. P. i H., red. nac. Polsk. Gosp.	Warszawa, Nowy Świat 41.
Peretz Emil	„ Krak. Przedm. 67.
Piekielkiewicz Jan, prof. S. N. P., prezes S. A. „Chodaków”.	„ Goraszewska 4.
Pilch Tadeusz, dr	„ Uniwersytecka 1.
Piltz Franciszek	„ Czeska 7.
Piotrowski Roman, dr, doc. U. J. P.	„ Elekoralna 2.
Piotrowski Wacław	„ Al. 3-go Maja 5.
Pistel H.	„ Bracka 20.
Płużański W., inż.	„ Piusa XI 3.
Polkowski Wacław, inż.	„ Dantyszka 16.
Polniak Stanisław	„ Ossolińskich 8.
Polskie Towarzystwo Handlu Kompens.	„ Moniuszki 10.
Poniatowski Józef, dyr. biura ekon. Prez. Rady Min.	„ Pl. Inwalidów 4.
Ponikowski Wacław	„ Cieczota 10.
Popławski August	„ Moniuszki 4.
Porowski Marcei	„ Łukowska 39.
„Port” — Towarzystwo Ubezpieczeń	„ Krak. Przedm. 59.
Poznański Tadeusz, dr	„ Żórawia 24.
Prowalski Abraham	„ Chłodna 20.
Pruss Stefan	„ Chmielna 91.
Przybylski Apolinary	„ Katowicka 16.
Przytkowski Mieczysław	Anin, Krótka.
Ptaszyński Witold, mgr.	Warszawa, Krochmalna 51.
Purzycki Marian, inż.	„ Nowy świat 36.
Rabcewicz Jan	„ Jasna 9.
Rachwański Jerzy	„ Konopnickiej 6.
Rajchman Aleksander, dr, doc. U. J. P.	„ Zajęcza 7.
Rasiński Faustyn, inż., dr	„ Pl. Wilsona 4.
Rechthand Kazimierz	„ Marszałkow. 140.
Rejs Jan, nac. wydz. Min. Skarbu	„ Filtrowa 73.
Reklewski Zdzisław, dyr. Tow. Ubezp.	„ Fałata 2.

Aneks 3.2

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Rewkiewicz Henryk	"	Willowa 10.
Ringman Aleksander, inż.	"	Wyspańskiego 10.
Rodkiewicz Tadeusz	"	Inflancka 1.
Romaniuk Kazimierz	"	Łowicka 51.
Romanowicz Henryk	Milanówek, Graniczna 28.	
Rose Adam, dr, doc. S. G. G. W., podsekret. stanu M. P. i H.	Warszawa, Al. Jerozolim. 43.	
Rose Edward, dr, doc. S. G. H., dyr. Warsz. Tow. Kop. Węgla	"	Nabielaka 10.
Rozenberg Henryk	"	Kaliska 1.
Rudziński Jacek, mgr. nac. wyd. M. R. i R. R.	"	Sułkowska 4.
Rudziński Kazimierz	"	Filtrowa 70.
Rudzi Adam	"	Elsterska 6.
Russek Antoni	"	Mianowskiego 12.
Sadkowski Stanisław, zast. dyr. dep. Min. Skarbu	"	6 Sierpnia 4.
Schimmel Jerzy, dr	"	Poselska 2.
Simon Gustaw, dyr. Z. U. S.	"	Górskiego 3.
Skibiński Stanisław, inż.	"	Kwiatowa 24a.
Skrzywan Wacław, urz. Inst. Bad. Kon. Gosp. i Cen	"	Mickiewicza 27.
Sliwiński Andrzej	"	Moniuszki 4.
Smerek Mieczysław, mgr. urz. Banku Gosp. Kraj.	"	Pilicka 32.
Sokołowski Mieczysław, podsek. stanu M. P. i H.	"	Żórawia 22.
Sowiński Mieczysław, inż., dr, doc. U. S. B.	"	Pl. Dąbrowsk. 2.
Spät Emil	"	Matejki 4.
Staniszewski Wacław, kand. nauk. ekon., nac. dyr. Państw. Banku Rolnego	"	Mazowiecka 6.
Starzyński Stefan, prezydent m. st. Warszawy	"	Al. Szustra 72.
Steinhagen Artur	"	Al. Jerozolim. 77.
Stopczyk Wojciech, kand. nauk. handl.	"	Wilcza 65.
Stowarzyszenie Przedstawicieli Handl.	"	Królewska 16.
Strzelecki Jan, dyr. Tow. Osiedli Robot.	"	Pl. Henkla 2.
Strzelecki Edward	"	Marymoncka 16.
Strzeszewski Czesław, dr, prof. K. U. L.	Lublin.	
Studentowicz Kazimierz, dr, prokurent B. G. K.	Warszawa, Zgierska 11.	
Studnicki Władysław	"	Mianowskiego 15.
Sturm Jerzy	"	Senatorska 4.
Stypiński Bohdan, prezes Zw. Pap. Pol.	"	Flory 2.
Sujkowski Antoni, prof. S. G. H.	"	Koszykowa 70.
Świętochowski Stanisław, inż.	"	Mianowskiego 16.
Świdorski Kazimierz	"	Hęcza 49.
Świdrowski Józef, mgr	"	Rakowiecka 6.
Szatenstajn Władysław, adwokat	"	Boduena 4.
Szczepkowski Jerzy	"	Lwowska 10.
Szeliski Henryk	"	Pierackiego 16a.
Szper Leon, dr, dyr. Banku Zachodniego	"	Nowogrodzka 18.
Szpilowski Mikołaj, przedsiębiorca handlowy	"	6 Sierpnia 16.

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Szturm de Sztrem Edward, dyrektor Gł. U. Stat.	„	Wawelska 78.
Szturm de Sztrem Tadeusz	„	Mokotowska 12.
Szudek Stanisław, lic. nauk handl., z-ca nacz. wydz. Dyrekcji Banku Polskiego	„	Narbutta 17.
Szulc Stefan, prof. W. W. P., nacz. wydz. Gł. U. Stat.	Warszawa,	Grójecka 43.
Szurig Wacław	„	Kielecka 16.
Szydlowski Marian, inż., z-ca nacz. dyr. Centr. Zw. Przem. Pol.	„	Dworska 3.
Szymański Zdzisław, dr, nacz. wydz. Min. Skarbu	„	Grójecka 41.
Tennenbaum Henryk, inż., prof. S. G. H.	„	Kredytowa 8.
Tom Antoni, mgr	„	Platowcowa 17.
Tomorowicz Jerzy	„	Mokotowska 54.
Trenklerówna Elżbieta	„	Koszykowa 70.
Trink Józef, dr	„	Wspólna 17.
Trzciński Tadeusz	„	Bagatela 11.
Ugniewski Walerian, mgr., urz. B-ku Gosp. Kraj.	„	Czarnieckiego 7.
Vielrose Egon, mgr., asystent S. G. H.	„	Al. Niepodl. 163.
Wakar Aleksy, dr, doc. S. G. H.	„	Rakowiecka 43a.
Wakar Janusz, mgr	„	Kopernika 30.
Wejnfeld Ignacy, dr	„	Bracka 10.
Werfel Gustaw, dr	„	Wilcza 29a.
Wertheim Gustaw, dyr. f-my „Pocisk”	„	Koszykowa 22.
Weryha Aleksander, dr	„	Grójecka 41.
Weryha Roman	Katowice,	Lompy 14.
Widomski Stanisław	Warszawa,	Brodzińskiego 8.
Wieczorkiewicz Kazimierz	„	Lwowska 10.
Wielgosiński Emil	„	Różana 50.
Wielopolski Alfred, dr	„	Saska 101.
Wieniawski Antoni	„	Langiewicza 2.
Wiśniewski Jan, dr, doc. S. G. H.	„	Rakowiecka 6.
Witkowski Stefan	Łuck,	Piotra Skargi 2.
Wojtyniak Józef, mgr	Warszawa,	Narbutta 50.
Woydat Zdzisław, zast. dyr. Państw. B-ku Roln.	„	Raszyńska 15.
Wścieklica Bolesław	„	Nowogrodzka 24.
Wyczałkowski Marcin, mgr, asyst. S. G. H.	„	Narbutta 27a.
Wydział Powiatowy	Zdołbunów.	
Zagórski Józef, mgr	Warszawa,	Al. Jerozolim. 85.
Zajda Józef, mgr., dyr. Tow. Kred. Ziem.	„	Śniadeckich 23.
Zajdeman Maurycy	„	Senatorska 22.
Zarzecki Stanisław, inż.	„	Boernerowo
Zawadzki Aleksander, mgr	„	Chałubińskiego 11.
Zawadzki Władysław, prof. U. S. B. i S. G. H.	„	Odyńca 9.
Zbrożyna Stefan	„	Marymoncka 1c.
Zdziarski Stanisław	Nowe Miasto n/Pilicą.	
Ziembifski Kazimierz	Warszawa,	Lwowska 1.

Aneks 3.2

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), cd.

Związek Zaw. Eksporterów Jaj	„	Marszałkowska 25.
Żabko-Potopowicz Antoni, dr, doc. S. G. G. W.	„	Polna 46.
Żelichowski Henryk	„	Nowy Świat 46.
Żyła Karol, zast. dyr. Banku Gosp. Kraj.	„	Al. Jerozolim. 1.

CZŁONKOWIE WSPIERAJĄCY

Bank Zachodni S. A.	Warszawa, Fredry 6.
Biblioteka Polska S. A.	„ Nowy świat 23/25.
Biuro Sprzed. Zjedn. Fabr. Drutu i Gwoździ Sp. z o. o.	„ Pl. Napoleona 9.
Biuro Sprzed. Wyrobów Fabryk Jutowych Sp. z o. o.	„ Szkolna 2.
Bank Dyskontowy Warszawski	„ Fredry 8.
Boryszew Zakł. Przemysł. S. A.	„ Mińska 25.
„Centrotektura” Sp. z o. o.	„ Al. Jerozolim. 15.
Darowski Ludwik, prezes S. A. „Modrzejów”	„ Srebrna 9.
Fajans Wacław, dr, nacz. dyr. Powsz. Banku Związk.	„ Zgoda 11.
Giełda Mięsna	„ Jagiellońska 1.
Gnaszyńska Manufaktura	Częstochowa.
Izba Przemysłowo-Handlowa	Lublin.
Kluczeńska Fabryka Papieru	Warszawa, Moniuszki 2.
„Nitrat” Zakłady Chemiczne S. A.	„ Mińska 25.
Olszewski Antoni	„ Kredytowa 3.
„Opoczno” Fabr. Wyrobów Ceram.	„ Szopena 12.
Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce	„ Zgoda 8.
„Pocisk” S. A.	„ Mińska 25.
Polski Zw. Rafin. Olejów Min.	Lwów, Pl. Mariacki 8.
Stesłowicz W., dr	
Powszechny Bank Kredytowy	Warszawa, Moniuszki 10.
Przedpeński Józef, dyr. kop. „Saturn”	Sosnowiec.
„Przezorność” S. A.	Warszawa, Pl. Napoleona 9.
„Przyszłość” T-wo Ubezpieczeń	„ Marszałkow. 113.
Polski Zw. Eksp. Bekonu i Art. Zwierz.	„ Kopernika 30.
Raczyński Roger	„ Pl. Małachowsk. 4.
Rykwert Simon	„ Kaliska 9.
Schicht - Lever S. A.	„ Nowy Zjazd 1.
Skalski Paweł	„ Filtrowa 69.
„Stradom” Częstoch. Zakłady Wyr. Włók.	„ Pl. Napoleona 9.
Syndykat Polskich Hut Żelaznych	Katowice, Lompy 14.
Szereszowski D. M.	Warszawa, Pl. Żelaznej Br. 1.
T-wo Akc. Fabryk Portland Cementu „Wołyń”	„ Mazowiecka 7.

Członkowie TEiSP (31 XII 1937), dok.

T-wo Starachowickich Zakł. Górniczych	Warszawa, Warecka 15.
T-wo Przemysłu Polskiego	„ Jasna 1.
Unia Polskiego Przem. Górniczo-Hutniczego	Katowice, Ligonja 7.
Union-Textile	Częstochowa, Narutowicza 80.
Warszawskie T-wo Fabr. Cukru	Warszawa, Krak. Przedm. 7.
Warszawskie T-wo Ubezpieczeń	„ Jasna 4.
Wellisch Karol, adwokat	„ Nowogrodzka 6.
Wellisz Leopold, prezes Zakł. Stradom i Chrzan.	
Fabr. Lok.	„ Anton. Solariego 3.
Włoska Sp. Akc. Powsz. Asek. w Trieście	„ Jasna 19.
Wierzbicki Andrzej, prezes Centr. Zw. Przem.	
Pol.	„ Chmielna 2.
„Vita i Krakowskie” T-wo Ubezpieczeń	„ Jasna 6.
Zjedn. Fabryki Zw. Azot. w Mościcach i Chorzowie	
Związek Zaw. Cukrowni b. Królestwa Polsk	Mościcie k/Tarnowa.
	Warszawa, Moniuszki 11.

Przed opracowaniem wyżej podanej listy Zarząd Towarzystwa zwrócił się do Członków z prośbą o podanie aktualnych danych o posiadanych stopniach naukowych, godnościach akademickich, tytułach urzędowych i zawodowych oraz adresach. Odpowiedzi nadesłała jednak niestety jedynie mniejszość członków. Pomimo przedsięwziętych starań nie wszystkie dane dało się uzupełnić, wobec czego Zarząd prosi uprzejmie zainteresowanych Członków za luki lub anachronizmy, które mogą się znaleźć na powyższej liście oraz prosi o łaskawe nadsyłanie uzupełnień lub sprostowań.

Aneks 3.3

Członkowie zwyczajni PTS (15 III 1938)¹

1. Adamowiczowa Stanisława, Warszawa	33. Deutschman Zdzisław, Warszawa
2. Alpern Michał, mgr, Warszawa	34. Dickstein Samuel, prof. dr, Warszawa
3. Amatuni Jadwiga, Warszawa	35. Dlouhy Wacław, Warszawa
4. Antoniewski Stanisław, dr, Warszawa	36. Domosławski Kazimierz, Warszawa
5. Arnekker Edward, Warszawa	37. Dziewulski Stefan, prof., Warszawa
6. Bakalowa Stanisława, Warszawa	38. Einfeld Maria, mgr, Warszawa
7. Balcerski Stanisław dr, Warszawa	39. Einfeld Oswald, Warszawa
8. Banachiewicz Tadeusz, prof. dr, Kraków	40. Estreicher Ewa, dr, Warszawa
9. Barciński Florian, dr, Poznań	41. Fogelson Samuel, mgr, Warszawa
10. Bartnicki Tadeusz, mgr, Warszawa,	42. Fryde Mieczysław, Warszawa
11. Biegeleisen Bronisław, dr, Kraków	43. Frydrych Roman, Warszawa
12. Blaton Jan, dr, Warszawa	44. Gątkiewicz Józef, mgr, Warszawa
13. Bojańczykówna Maria, mgr, Warszawa	45. Gerber Rafał, mgr, Warszawa
14. Bonarek Stanisław, Warszawa	46. Gordon Benjamin, mgr, Wilno
15. Borowik Józef, dr, Gdynia	47. Grodzicki Ludwik, dr, Warszawa
16. Brysz Mieczysław, Warszawa	48. Gruber Henryk, dr, Warszawa
17. Buczkowski Józef, Warszawa	49. Grużewska Halina. dr, Warszawa
18. Buczyński Bogusław, Ursus	50. Grużewski Aleksander, dr, Warszawa
19. Budziszewski Eugeniusz, Warszawa	51. Gutkowski Mieczysław, prof. dr, Wilno
20. Bujak Franciszek, prof. dr, Lwów	52. Haller Leopold, mgr, Kraków
21. Buławski Rajmund, dr, Katowice	53. Heinrich Jerzy, Warszawa
22. Burakowski Piotr, mgr, Warszawa	54. Heise Zdzisław, Warszawa
23. Curzytek Jan, Warszawa	55. Hertz Mieczysław, Łódź
24. Czajkowski Tadeusz, Warszawa	56. Himner Halina, mgr, Warszawa
25. Czechowicz Paweł, Warszawa	57. Holewiński Janusz, Warszawa
26. Czekałski Józef, dr, Poznań	58. Holtz-Mieczysław, Warszawa
27. Czekanowski Jan, prof., dr, Lwów	59. Ignaszewski Janusz, Katowice
28. Czernicki Karol, mgr, Warszawa	60. Jabłonowski Roman, dr, Warszawa
29. Czerniewski Konstanty, Warszawa	61. Jacob Marian, dr, Warszawa
30. Czuliński Józef, Warszawa	62. Jaxa-Bykowska Zofia, Milanówek
31. Czyżewski Julian, dr, Lwów	63. Jóźwikiewicz Ignacy, Warszawa
32. Derengowski Jan, Warszawa	64. Kacprzak Marcin, dr, Warszawa

¹ Źródło: *Przegląd Statystyczny*, 1938, t. I, nr 1, s. 135-140.

Członkowie zwyczajni PTS (15 III 1938), cd.

65. Kawczyński Tadeusz, Warszawa	98. Mazurkiewicz Stefan, prof. dr, Warszawa
66. Kerner Michał, dr, Warszawa	99. Michalkiewiczowa Stanisława, Warszawa
67. Klarner Czesław, Warszawa	100. Mihajówna Walentyna, Warszawa
68. Klimek Stanisław, dr, Lwów	101. Miller Juliusz, Warszawa
69. Kobryner Stanisław, Warszawa	102. Minc Hilary, Warszawa
70. Kochański Kazimierz, Warszawa	103. Misterek Witold, mgr, Poznań
71. Komarnicka Anna, Warszawa	104. Morawski Wiktor, Warszawa
72. Kopczyński Stanisław, Anin	105. Moroz Piotr, Warszawa
73. Kornilowicz Kazimierz, Warszawa	106. Moskalik Bolesław, Milanówek
74. Kosmowska Józefa, Warszawa	107. Moszczeński Stefan, prof., Warszawa
75. Kozakiewicz Waław, dr, Warszawa	108. Moszczyński Henryk, mgr, Warszawa
76. Kräutler Ignacy, Warszawa	109. Nadonik Marcin, prof. dr, Poznań
77. Krogulski Franciszek, Warszawa	110. Nagurski Teodor, mgr, Wilno
78. Kryńska Rimma, Warszawa	111. Neyman Jerzy, dr, Londyn
79. Krzeczowski Konstanty, prof., Warszawa	112. Niebudkówna Jadwiga, Warszawa
80. Krzywicki Ludwik, prof. dr, Warszawa	113. Olszewicz Bolesław, dr, Warszawa
81. Krzyżanowski Adam, prof. dr, Kraków	114. Ormicki Wiktor, dr, Kraków
82. Kumaniecki Kazimierz W., prof. dr, Kraków	115. Orszulik Karol, Warszawa
83. Landau Ludwik, mgr, Warszawa	116. Oyrzanowski Bronisław, Warszawa
84. Lange Oskar, prof., Berkeley, USA	117. Padowicz Zygmunt, Warszawa
85. Langkans Alfred, Warszawa	118. Pawłowski Stanisław, prof. dr, Poznań
86. Lehman Lubomir, Warszawa	119. Pazdro Zbigniew, prof. dr, Lwów
87. Lencewicz Stanisław, prof. dr, Warszawa	120. Piekalkiewicz Jan, prof. dr, Warszawa
88. Lewy Stefan, Warszawa	121. Piltz Franciszek, Warszawa
89. Limanowski Zygmunt, prof., Warszawa	122. Pirożyński Marian, o., Kraków
90. Lipiński Edward, prof., Warszawa	123. Pitkowicz Wilibald, Warszawa
91. Łagoda Jan, Warszawa	124. Polkowski Bolesław, Gdynia
92. Łomnicki Antoni, prof. dr, Lwów	125. Poznański Tadeusz, dr, Warszawa
93. Łomnicki Zbigniew, Warszawa	126. Presburger Mieczysław, mgr, Warszawa
94. Majcherczyk Tadeusz, Warszawa	127. Proskurowska Estera, mgr, Częstochowa
95. Malinowski Władysław, dr, Londyn	128. Przyborowski Józef, prof. dr, Kraków
96. Małowist Witold, mgr, Warszawa	129. Przyppkowski Mieczysław, Anin
97. Mandecki Stefan, dr, Warszawa	130. Pszczółkowski Stanisław, dr, Warszawa
	131. Rajchman Aleksander, prof. dr, Warszawa

Aneks 3.3

Członkowie zwyczajni PTS (15 III 1938), dok.

132. Rappaport Leon, mgr, Warszawa	165. Tajtelbaum Aleksander, Warszawa
133. Rosiński Faustyn, Warszawa	166. Taylor Edward, prof. dr, Poznań
134. Rodański Jerzy, mgr, Warszawa	167. Tokarska Kozakowa Bogumiła, Warszawa
135. Romaniuk Kazimierz, mgr, Warszawa	168. Tom Antoni, Warszawa
136. Romer Eugeniusz prof. dr, Lwów	169. Tumiłowiczowa Helena, Warszawa
137. Rosiński Bolesław, ks. prof. dr, Lwów	170. Vielrose Egon, Warszawa
138. Rosset Edward, Łódź	171. Walawski Tadeusz, Warszawa
139. Rozum Zygmunt, Warszawa	172. Wazl Edward, Katowice
140. Róg Stanisław, Warszawa	173. Wąsowicz Józef, dr, Lwów
141. Rutkowski Stanisław, mgr, Warszawa	174. Wieluch Roman, Katowice
142. Rutki Jan, dr, Wilno	175. Wilkosz Witold, prof. dr, Kraków
143. Rywkind Jakób, mgr, Warszawa	176. Wiśniewski Jan, dr, Warszawa
144. Rzepecki Borys, Warszawa	177. Hartleb-Wojciechowska Zofia, Warszawa
145. Sarnecki Kazimierz, Kraków	178. Wojtyniak Józef, Warszawa
146. Schmidt Stefan, prof. dr, Kraków	179. Wójcik Stanisław, Warszawa
147. Schneider Jan, Warszawa	180. Wścieklica Bolesław, Warszawa
148. Skrzywan Wacław, mgr, Warszawa	181. Wysocki Włodzimierz, Warszawa
149. Smoleński Jerzy, prof. dr, Kraków	182. Zadrag Jan, mgr, Warszawa
150. Smolis Wacław, Warszawa	183. Zadróżny Stanisław, Warszawa
151. Stamberger Adolf, Warszawa	184. Zagórski Józef, mgr, Warszawa
152. Staniewicz Witold, prof. dr, Wilno	185. Zaleski Stefan, prof. dr, Poznań
153. Stein Aleksander, Warszawa	186. Zaleski Zygmunt, Poznań
154. Steinhaus Hugo, prof. dr, Lwów	187. Zaremba Mieczysław, Warszawa
155. Steppa Jan, Gdynia	188. Zaremba Stanisław, prof. dr, Kraków
156. Stęplewski Stanisław, Warszawa	189. Zaremba Zygmunt, Warszawa
157. Stopczyk Wojciech, Warszawa	190. Zawadzki Władysław, prof., Warszawa
158. Strzelecki Edward, Warszawa	191. Zębalski Adam, Warszawa
159. Strzelecki Jan, Warszawa	192. Ziemięcki Jerzy, mgr, Katowice
160. Sujkowski Antoni, prof., Warszawa	193. Zierhoffer August, prof. dr, Lwów
161. Szturm de Sztrem Edward, Warszawa.	194. Ziomek Maksymilian, dr, Kraków
162. Szturm de Sztrem Tadeusz, Warszawa	195. Zweig Ferdynand, prof. dr, Kraków
163. Szulc Stefan, prof., Warszawa	196. Zygmund Antoni, prof. dr, Wilno
164. Szymkiewicz Dezydery, prof. dr, Lwów	197. Żochowski Donat Julian, Warszawa

Członkowie zwyczajni PTS (15 VI 1939)¹

1. Adamowiczowa Stanisława, Warszawa
2. Ajdelman Jankiel, Warszawa
3. Alpern Michał, mgr, Warszawa
4. Amatuni Jadwiga, Warszawa
5. Antoniewski Stanisław, dr, Warszawa
6. Arnekker Edward, Warszawa
7. Bakalowa Stanisława, Warszawa
8. Balcerski Stanisław, dr, Warszawa
9. Banachiewicz Tadeusz, prof. dr, Kraków
10. Baranowicz Edward, Warszawa
11. Barciński Florian, dr, Poznań
12. Bartnicki Tadeusz, mgr, Warszawa
13. Biegeleisen Bronisław, dr, Kraków
14. Blaton Jan, doc. dr, Warszawa
15. Bojańczykówna Maria, mgr, Warszawa
16. Bojarski Józef, Michałowice, pow. Warszawa
17. Bonarek Stanisław, Warszawa
18. Borowik Józef, dr, Gdynia
19. Breit Marek, dr, Warszawa
20. Brysz Mieczysław, Warszawa
21. Buczkowski Józef, Warszawa
22. Buczyński Bogusław, Ursus
23. Budziszewski Eugeniusz, Warszawa
24. Bujak Franciszek, prof. dr, Lwów
25. Buławski Rajmund, dr, Katowice
26. Burakowski Piotr, mgr, Warszawa
27. Cebertowicz Romuald, Katowice
28. Chęciński Tomasz, mgr, Lwów
29. Choncel Józef, mgr, Warszawa
30. Curzytek Jan, Warszawa
31. Cywanowski Jan Józef, Katowice
32. Czajkowski Tadeusz, Warszawa
33. Czechowicz Paweł, Warszawa
34. Czekański Józef, dr, Poznań
35. Czekanowski Jan, prof. dr, Lwów
36. Czernicki Karol, mgr, Warszawa
37. Czerniewski Konstanty, Warszawa
38. Czyżewski Julian, dr, Lwów
39. Danielewski Bolesław, Katowice
40. Derengowski Jan, Warszawa
41. Deutschman Zdzisław, Warszawa
42. Deutschman Zygmunt, Genewa
43. Dickstein Samuel, prof. dr, Warszawa
44. Dlouhy Wacław, Warszawa
45. Domosławski Kazimierz, Warszawa
46. Dziewulski Stefan, prof., Warszawa
47. Dzięgała Franciszek, Warszawa
48. Einfeld Maria, mgr, Warszawa
49. Einfeld Oswald, Warszawa
50. Ettinger Jakób, Warszawa
51. Falewicz Jan, Dąbrowa Górnicza
52. Fogelson Samuel, mgr, Warszawa
53. Frankowski Jan, Poznań
54. Frumkin Grzegorz, Genewa
55. Fryde Mieczysław, Warszawa
56. Frydrych Roman, Warszawa
57. Gajęcki Adam Bogumił, Brwinów
58. Gątkiewicz Józef, mgr, Warszawa
59. Gierula Kazimierz, Warszawa
60. Gizowski Jan, Warszawa
61. Gordon Beniamin, mgr, (?)
62. Greniewski Henryk, dr, Warszawa
63. Grodzicka Ewa, dr, Warszawa
64. Grodzicki Ludwik, dr, Warszawa
65. Gruber Henryk, dr, Warszawa
66. Gruzewska Halina, dr, Warszawa
67. Gruzewski Aleksander, dr, Warszawa
68. Grzymałowski Olgierd, Poznań
69. Gutkowski Mieczysław, prof. dr, Wilno
70. Guzicki Stanisław, Warszawa

¹ Źródło: *Przegląd Statystyczny* 1939, t. II, nr 2, s. 220-227.

Aneks 3.4

Członkowie zwyczajni PTS (15 VI 1939), cd.

71. Heinrich Jerzy, Warszawa
72. Heise Zdzisław, Warszawa
73. Hersch L., prof. dr, Genewa
74. Hertz Mieczysław, Łódź
75. Hofman Stanisław, Warszawa
76. Holewiński Janusz, Warszawa
77. Holtz Mieczysław, Warszawa
78. Hoszowski Stanisław, doc. dr, Lwów
79. Ignaszewski Janusz, Katowice
80. Inglot Stefan, dr, Lwów
81. Ivanka Aleksander, Warszawa
82. Iwaszkiewiczówna Karolina, dr, Wilno
83. Jabłonowski Roman, dr, Warszawa
84. Jacob Marian, dr, Warszawa
85. Janiak Józef, Warszawa
86. Janowski Witold, mgr, Warszawa
87. Jarymowicz Józef, mgr, Warszawa
88. Jasiński Michał, dr, Lwów
89. Jaxa-Bykowska Zofia, Warszawa
90. Jóźwikiewicz Ignacy, Warszawa
91. Kajetanowicz Zbigniew, Lwów
92. Kacprzak Marcin, dr, Warszawa
93. Kaczmarz Stefan, dr, Lwów
94. Kawczyński Tadeusz, Warszawa
95. Kelles-Krauzówna Janina, Lwów
96. Kelus Tadeusz, Warszawa
97. Kerner Michał, dr, Warszawa
98. Kirszbrown Dawid, mgr, Warszawa
99. Klarner Czesław, Warszawa
100. Klimek Stanisław, dr, Lwów
101. Kłapkowski Stanisław, Warszawa
102. Kobryner Stanisław, Warszawa
103. Kochański Kazimierz, Warszawa
104. Kołodziejczyk Stanisław, dr, Warszawa
105. Komarnicka Anna, Warszawa
106. Kornilowicz Kazimierz, Warszawa
107. Kosmowska Józefa, Warszawa
108. Kownacki Robert, mgr, Lublin
109. Kozakiewicz Wacław, dr, Warszawa
110. Koziański Zbigniew, Katowice
111. Koźniewski Andrzej, mgr, Warszawa
112. Kräutler Ignacy, Warszawa
113. Krogulski Franciszek, Warszawa
114. Król Franciszek, Warszawa
115. Krzeczkowski Konstanty, prof., Warszawa
116. Krzywicki Ludwik, prof. dr, Warszawa
117. Krzyżanowski. Adam, prof. dr, Kraków
118. Kula Witold, mgr, Warszawa
119. Kumaniecki Kazimierz W., prof. dr, Kraków
120. Kuryluk Karol, Lwów
121. Kwieciński Alfred, Katowice
122. Landau Ludwik, mgr, Warszawa
123. Lange Oskar, prof. dr, Chicago
124. Langkarski Alfred, Warszawa
125. Langrod Jerzy Stefan, prof. dr, Kraków
126. Lehman Lubomir, Warszawa
127. Lencewicz Stanisław, prof. dr, Warszawa
128. Lepucki Henryk, dr, Lwów
129. Lewandowski Władysław, Warszawa
130. Lewicki Michał, mgr, Warszawa
131. Lewy Stefan, Warszawa
132. Limanowski Zygmunt, prof., Warszawa
133. Linder Mendel, Warszawa
134. Lipiński Edward, prof., Warszawa
135. Linke Henryk, mgr, Poznań
136. Lutman Tadeusz, dr, Lwów
137. Lutman Adam Tomasz, mgr, Lwów
138. Łagoda Jan, Warszawa
139. Łazowski Jan, dr, Warszawa
140. Łomnicki Antoni, prof. dr, Lwów
141. Łomnicki Zbigniew, Warszawa
142. Łukasiak Wacław, Warszawa
143. Łukasiak Antoni, Warszawa
144. Majcherczyk Tadeusz, Warszawa

Członkowie zwyczajni PTS (15 VI 1939), cd.

145. Malinowski Władysław, dr, Warszawa
146. Małko Kazimierz, mgr, Lwów
147. Małowist Witold, mgr, Warszawa
148. Mandecki Stefan, dr, Warszawa
149. Marcinkiewicz Józef, doc. dr, Paryż
150. Mazurkiewicz Stefan, prof. dr, Warszawa
151. Mędrzecka Halina, mgr, Warszawa
152. Michalkiewiczowa Stanisława, Warszawa
153. Mihajówna Walentyna, mgr, Warszawa
154. Milewski Ryszard, Warszawa
155. Miller Juliusz, Warszawa
156. Minc Hilary, Warszawa
157. Misiak Edmund, Bohdanów
158. Misterek Witold, mgr, Poznań
159. Młynarczyk Kazimierz, mgr, Wilno
160. Morawski Wiktor, Warszawa
161. Moroz Piotr, Warszawa
162. Moszczeński Stefan, prof., Warszawa
163. Moszczyński Henryk, mgr, Warszawa
164. Muszyński Stanisław, Warszawa
165. Nadobnik Marcin, prof. dr, Poznań
166. Nähr Tadeusz Warszawa
167. Nagurski Teodor, mgr, Wilno
168. Nawrocki Benedykt, Warszawa
169. Neyman Jerzy, prof. dr, Berkeley, USA
170. Niebudkówna Jadwiga, Warszawa
171. Olekiewicz Mikołaj, Warszawa
172. Olszewicz Bolesław, doc. dr, Warszawa
173. Olszewicz Wacław, dr, Siemianowice Śląskie
174. Ormicki Wiktor, doc. dr, Kraków
175. Orszulik Karol, Warszawa
176. Oyrzanowski Bronisław, Kraków
177. Pac-Pomarnacki Wacław, Wilno
178. Padowicz Zygmunt, Warszawa
179. Pawłowski Stanisław, prof. dr, Poznań
180. Pazdro Zbigniew, prof. dr, Lwów
181. Pelc Julian, dr, Lwów
182. Piekalkiewicz Jan, prof. dr, Warszawa
183. Pilecki Jerzy, dr, Poznań
184. Piltz Franciszek, Warszawa
185. Pirożyński Marian , o. Mościska
186. Polkowski Bolesław, Gdynia
187. Połowicz Adam, Warszawa
188. Poniatowski Józef, dr, Warszawa
189. Ponikowski Wacław, prof. dr, Lwów
190. Poznański Tadeusz, dr, Warszawa
191. Presburger Mieczysław, mgr, Warszawa
192. Proskurowska Estera, mgr, Częstochowa
193. Przyborowski Józef, prof. dr, Kraków
194. Przykowski Mieczysław, Anin
195. Pszczółkowski Stanisław, dr, Warszawa
196. Rachwański Jerzy, mgr, Łódź
197. Rapacki Adam, mgr, Warszawa
198. Rappaport Leon, mgr, Warszawa
199. Rasiński Faustyn, dr, Warszawa
200. Rodański Jerzy, mgr, Warszawa
201. Rokicki Jan, mgr, Warszawa
202. Romaniuk Kazimierz, mgr, Warszawa
203. Romer Eugeniusz, prof. dr, Lwów
204. Rosiński Bolesław, ks. prof. dr, Lwów
205. Rosset Edward, Łódź
206. Rozum Zygmunt, Warszawa
207. Różański Adolf, mgr, Warszawa
208. Róg Stanisław, Warszawa
209. Rudnicki Kazimierz, Warszawa
210. Rutkowski Stanisław, mgr, Warszawa
211. Rutki Jan, dr, Wilno
212. Ruziewicz Stanisław, prof. dr, Lwów
213. Ryszkowski Eugeniusz, Warszawa.
214. Rywik Ludwik, Katowice
215. Rywkind Jakób, mgr, Wilno
216. Rzekowski Bronisław, Sosnowiec
217. Rzepecki Borys, Warszawa
218. Sak Dymitr, mgr, Warszawa

Aneks 3.4

Członkowie zwyczajni PTS (15 VI 1939), dok.

219. Sarnecki Kazimierz, Kraków	256. Velrose Egon, mgr, Warszawa
220. Schmidt Stefan, prof. dr, Kraków	257. Wacktel Filip, dr, Lwów
221. Schneider Jan, Warszawa	258. Walawski Tadeusz, Warszawa
222. Sereda Jan, Warszawa	259. Wazl Edward, Katowice
223. Skrzywan Wacław, mgr, Warszawa	260. Waszak Stanisław, mgr, Poznań
224. Smoleński Jerzy, prof. dr, Kraków	261. Wąsowicz Józef, dr, Lwów
225. Smolis Wacław, Warszawa	262. Wiatrowski Marian Ludwik, Warszawa
226. Socharek Edward, Gryda, pow. Żaszków	263. Wieluch Roman, Katowice
227. Stamberger Adolf, Warszawa	264. Wilkosz Witold, prof. dr, Kraków
228. Staniewicz Witold, prof. dr, Wilno	265. Wileński Henryk, dr, Kraków
229. Starosolski Włodzimierz, dr, Lwów	266. Wiśniewski Jan, doc. dr, Warszawa
230. Stein Aleksander, Warszawa	267. Wojtyniak Józef, Warszawa
231. Steinhau Hugo, prof. dr, Lwów	268. Wójcik Stanisław, Warszawa
232. Stemler Franciszek, mgr, Warszawa	269. Wścieklica Bolesław, mgr, Lublin
233. Steppa Jan, Gdynia	270. Wygard Ignacy, dr, Lwów
234. Sterling-Okuniewska Zofia, Warszawa	271. Wysocki Włodzimierz, Warszawa
235. Stęplewski Stanisław, Warszawa	272. Wyszyński Otton Wit, dr inż., Lwów
236. Stopczyk Wojciech, Warszawa	273. Wyrzykowski Zygmunt, Warszawa
237. Stopczyk Henryk, Warszawa	274. Zaborski Bogdan, prof. dr, Warszawa
238. Strzelecki Edward, Warszawa	275. Zadrag Jan, mgr, Warszawa
239. Strzelecki Jan, Warszawa	276. Zadróżny Stanisław, Warszawa
240. Studentowicz Kazimierz, dr, Bydgoszcz	277. Zagórski Józef, mgr, Warszawa
241. Sujkowski Antoni, prof., Warszawa	278. Zaleski Stefan, prof. dr, Warszawa
242. Świdorski Stefan, Lwów	279. Zaleski Zygmunt, Poznań
243. Szarski Marian, dr, Lwów	280. Zaremba Mieczysław, Warszawa
244. Szturm de Sztrem Edward, doc., Warszawa	281. Zaremba Stanisław, prof. dr, Kraków
245. Szturm de Sztrem Tadeusz, Warszawa	282. Zaremba Zygmunt, Anin
246. Szulc Stefan, prof., Warszawa	283. Ziemiński Julian, mgr, Poznań
247. Szymkiewicz Dezydery, prof. dr, Lwów	284. Zębalski Adam, Warszawa
248. Tajtelbaum Aleksander, Warszawa	285. Zeidler Franciszek, Poznań
249. Talejko Witalis, mgr, Poznań	286. Ziemiński Jerzy, mgr, Katowice
250. Tański Adam, mgr, Wilno	287. Zierhoffer August, prof. dr, Lwów
251. Tenenbaum N., mgr, Warszawa	288. Ziomek Maksymilian, dr, Kraków
252. Tokarska-Kozakowa Bogumiła, Anin	289. Zweig Ferdynand, prof. dr, Kraków
253. Tom Antoni, Warszawa	290. Zygmund Antoni, prof. dr, Wilno
254. Tumiłowiczowa Helena, Warszawa	291. Żochowski Donat Julian, Warszawa
255. Uhorczak Franciszek, dr, Lwów	

Członkowie PTS polegli, zamordowani, zmarli i zaginieni
w czasie II wojny światowej¹

1. * Ajdelman Jankiel	28. * Landau Ludwik, mgr
2. * Alpern Michał, mgr	29. * Lencewicz Stanisław, prof. dr
3. * Arnekker Edward	30. # Lewandowski Władysław, mgr
4. * Baranowicz Edward	31. * Lewicki Michał, mgr
5. ^ Curzytek Jan, inż.	32. * Lewy Stefan, dr
6. * Czajkowski Tadeusz	33. * Limanowski Zygmunt, prof.
7. * Czernicki Karol, mgr	34. * Łomnicki Antoni, prof. dr
8. * Derengowski Jan	35. * Mazurkiewicz Stefan, prof. dr
9. * Dickstein Samuel, prof. dr	36. ^ Moskalik Bolesław
10. * Dziewulski Stefan, prof.	37. * Ormicki Wiktor, doc. dr
11. * Ettinger Jakub	38. # Pawłowski Stanisław, prof. dr
12. * Fogelson Samuel, mgr	39. # Pazdro Zbigniew, prof.
13. ^ Gierula Kazimierz, inż.	40. * Piekalkiewicz Jan, prof. dr
14. ^ Grzymałowski Olgierd, inż.	41. # Piltz Franciszek
15. # Gutkowski Mieczysław, prof.	42. # Przyborowski Józef Jakub, prof.
16. * Heinrich Jerzy	43. * Przytkowski Mieczysław
17. * Heise Zdzisław	44. # Pszczółkowski Stanisław, dr
18. ^ Ignaszewski Janusz	45. * Rajchman Aleksander, dr
19. # Jacob Marian	46. * Rozum Zygmunt
20. * Jaxa-Bykowska Zofia	47. ^ Rutki Jan, dr
21. # Kerner Michał, dr	48. # Ruziewicz Stanisław, prof. dr
22. ^ Kołodziejczyk Stanisław, dr	49. * Smoleński Jerzy, prof. dr
23. * Kornilowicz Kazimierz	50. * Strzelecki Jan
24. * Kräutler Ignacy	51. * Sujkowski Antoni, prof.
25. # Krzeczowski Konstanty, prof.	52. * Wiśniewski Jan, doc. dr
26. * Krzywicki Ludwik, prof. dr	53. ^ Zaleski Zygmunt
27. * Kumaniecki Kazimierz W., prof. dr	54. * Zaremba Stanisław

¹ Źródło: * *Przegląd Statystyczny* 1949, t. III, nr 1-2, s. 3; # *Polskie Towarzystwo Statystyczne 1912–1992*, Warszawa 1992, s. 200-201; ^ pozycje dodane w wyniku poszukiwań do niniejszej publikacji.

U w a g a. Wykaz na pewno nie jest kompletny, ale dotychczasowe ustalenia nie dały innych rezultatów.

Aneks 3.6

Członkowie zwyczajni PTS (1 VII 1949)¹

1. Adamowiczowa Stanisława, dr, Warszawa	27. Eysymontt Irena, Warszawa
2. Antoniewski Stanisław, dr inż., Warszawa	28. Fabijański Jan, Warszawa
3. Andrusiak Jadwiga, Sopot	29. Fisz Marek, mgr, Warszawa
4. Arendzikowska Leokadia, Warszawa	30. Filimow Aleksy, Gdańsk
5. Bakalowa Stanisława, Warszawa	31. Foryś Stanisław, dr, Kraków
6. Bobrowski Czesław, Warszawa	32. Gałkiewicz Józef, mgr, Kraków
7. Bartosikowa Janina, Warszawa	33. Giedroń-Juraha Eugenia, Sopot
8. Banachiewicz Tadeusz, prof. dr, Kraków	34. Gluck Leopold, dr, Warszawa
9. Babska Zofia, Gdynia	35. Gołębiowski Franciszek, mgr, Gdańsk
10. Bochwicowa Wanda, Oliwa	36. Gosiński Józef, Gdynia
11. Brzeziński Stefan, Warszawa	37. Greniewski Henryk, prof., Warszawa
12. Bohdanowicz Tadeusz, Warszawa	38. Grużewska Halina, dr, Warszawa
13. Bonarek Stanisław, Sopot	39. Hagemajer Włodzimierz, dr, Warszawa
14. Borowik Józef, dr inż., Bydgoszcz	40. Hłasko Edward, mgr, Sopot
15. Bujak Franciszek, prof. dr, Kraków	41. Holewiński Janusz, Sosnowiec
16. Bruna Maria, mgr, Gdynia	42. Ivánka Aleksander, mgr, Warszawa
17. Choromański Tadeusz, mgr, Warszawa	43. Janowski Leszek, mgr, Warszawa
18. Czarnowska Maria, mgr, Warszawa	44. Jędrzejowska Maria, Zabrze
19. Czarnowski Władysław, Warszawa	45. Jóźwikiewicz Zofia, Warszawa
20. Czerniewska Maria, Warszawa	46. Kacprzak Marcin, prof. dr, Warszawa
21. Czerniewski Konstanty, dr, Warszawa	47. Kantor Jan, Warszawa
22. Czekanowski Jan, prof. dr, Lublin	48. Kapińska Zofia, Gdynia
23. Dehnelowa Janina, dr, Warszawa	49. Kochański Kazimierz, Warszawa
24. Dębowska Zofia, Warszawa	50. Klarner Czesław, Warszawa
25. Domosławski Kazimierz, Warszawa	51. Kochańczykowa Leokadia, Gdańsk
26. Einfeld Maria, mgr, Warszawa	52. Kochmański Tadeusz, dr doc., Kraków

¹ Źródło: *Przegląd Statystyczny* 1949, t. III, nr 1-2, s. 289-293.

Członkowie zwyczajni PTS (1 VII 1949), cd.

53. Komarnicka Anna, Warszawa	80. Morsztynkiewiczowa Irena, Warszawa
54. Kopeć Henryk, dr, Warszawa	81. Nadobnik Marcin, prof. dr, Poznań
55. Koryatowicz-Kuncewicz Jerzy, Sopot	82. Namysłowska Maria, mgr, Warszawa
56. Koziński Jan, mgr, Warszawa	83. Olekiewicz Mikołaj, dr, Lublin
57. Kozłowski Czesław, mgr, Warszawa	84. Otrębski Edward, Warszawa
58. Król Franciszek, Warszawa	85. Padowicz Zygmunt, Warszawa
59. Krzyżanowski Adam, prof. dr, Kraków	86. Pawlak Mieczysław, Otwock
60. Kulesza Michał, Warszawa	87. Peuker Zygmunt, Warszawa
61. Kryński Henryk, mgr, Sopot	88. Piotrowski Wacław, Warszawa
62. Kulicki Józef, Warszawa	89. Podkowiński Mieczysław, Gdańsk
63. Kuzara Jan, dr, Gdańsk	90. Polkowski Bolesław, mgr, Gdańsk
64. Lachowicz Jan, Warszawa	91. Ptaszyński Witold, dr, Warszawa
65. Lewandowska Zofia, Sopot	92. Prusiewicz Czesław, Warszawa
66. Lewkowicz Alina, Wrzeszcz	93. Pytkowski Wacław, dr, Warszawa
67. Lipczyński Władysław, Warszawa	94. Rapacki Adam, mgr, Warszawa
68. Lipiński Edward, prof., Warszawa	95. Rejek Franciszek, Gdańsk
69. Łukasiak Antoni, Warszawa	96. Ressenau Maria, Gdynia
70. Macierewicz Irena, Warszawa	97. Romaniuk Felicja, mgr, Warszawa
71. Maćkowiak Mieczysław, Gdynia	98. Romaniuk Kazimierz, dr, Warszawa
72. Majchrzycka Jadwiga, mgr, Warszawa	99. Romer Eugeniusz, prof. dr, Kraków
73. Mens Teodor, Wrzeszcz	100. Rosset Edward, dr, Łódź
74. Merenholc Helena, mgr, Warszawa	101. Roloff Henryk, Wejherowo
75. Miller Juliusz, Warszawa	102. Róg Stanisław, mgr, Warszawa
76. Minc Hilary, Warszawa	103. Różański Władysław, Warszawa
77. Morawski Wiktor, Warszawa	104. Rudziński Jacek, Warszawa
78. Mosdorf Jerzy, Warszawa	105. Rusek Tomasz, mgr, Gdynia
79. Mróz Lucjan, Warszawa	106. Rutkowska Józefa, Warszawa

Aneks 3.6

Członkowie zwyczajni PTS (1 VII 1949), dok.

107. Sadowski Wiesław dr, Warszawa	131. Wackowa Janina, Chyliczki k. Warszawy
108. Sarnecki Kazimierz, Kraków	132. Waławski Tadeusz, Wrocław
109. Sielski Kazimierz, Sopot	133. Waszak Stanisław, dr, Poznań
110. Skrzywan Waław, dr, Wrocław	134. Wąsowicz Józef, dr, Wrocław
111. Smolis Waław, Brwinów k. Warszawy	135. Wawrzynowicz Antoni, Szczecin
112. Smerek Mieczysław, mgr, Warszawa	136. Weryha Aleksander, prof. dr, Józefów
113. Sochacki Włodzimierz, Warszawa	137. Witt Florian, Gdynia
114. Solarska Maria, mgr, Warszawa	138. Witwicki Zygmunt, Warszawa
115. Stachnik Józef, Sopot	139. Wojciechowski Jerzy, mgr, Warszawa
116. Steinhaus Hugo, prof. dr, Wrocław	140. Wojtyński Józef, mgr, Warszawa
117. Stęplewski Stanisław, Warszawa	141. Wodnicki Stanisław, Wrzeszcz
118. Stopczyk Wojciech, Katowice	142. Wujec Feliks, Poznań
119. Strzelecki Edward, Warszawa	143. Wyrzykowski Jerzy, Gdynia
120. Surowców Danuta, Gdańsk	144. Wysocka Anna, Sopot
121. Szczęch Stanisław, dr, Lublin	145. Wysocki Mieczysław, Sopot
122. Szczucki Józef, mgr, Warszawa	146. Zagórski Józef, dr, Warszawa
123. Schmidt Stefan, prof. dr, Kraków	147. Zaremba Mieczysław, Warszawa
124. Szturm de Sztrem Edward, prof. Brwinów	148. Zaremba Zygmunt, Warszawa
125. Szulc Bohdan, Warszawa	149. Zasepa Ryszard, mgr, Warszawa
126. Szulc Stefan, prof., Warszawa	150. Zawadzki Lucjan, Gdańsk
127. Szymanowski Michał, Warszawa	151. Zdrodowska Stefania, Warszawa
128. Tamulewicz Jan, Gdańsk	152. Zierhoffer August, prof. dr, Poznań
129. Targoński Jan, Lublin	153. Ziomek Maksymilian, dr, Katowice
130. Vielrose Egon, dr, Warszawa	154. Żukowska Hanna, Gdańsk

Członkowie – założyciele PTS w 1981 r.
Stan w dniu 16 kwietnia¹

1. Adamczuk Lucjan – naczelnik Wydziału Badań Socjologicznych w Departamencie Badań Demograficznych i Społecznych, GUS, Warszawa
2. Banek Aurelia – kierownik oddziału Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie
3. Berger Jan – starszy radca w Gabinetzie Prezesa GUS, Warszawa
4. Czarnowska Maria (1906–2001) – emeryt, Warszawa
5. Gajos Stanisław (1932–1996) – wicedyrektor Departamentu Bilansów Gospodarki Narodowej, GUS, Warszawa
6. Grunwald Krystyna – naczelnik wydziału w Departamencie Środków Produkcji i Finansów, GUS, Warszawa
7. Grzesiak Marian – wicedyrektor Departamentu Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, GUS, Warszawa
8. Hagemajer Włodzimierz (1908–1994) – emeryt, Warszawa
9. Hellwig Zdzisław – dyrektor Instytutu Cybernetyki Ekonomicznej w Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
10. Holzer Jerzy Zdzisław (1930–2001) – dyrektor Instytutu Statystyki i Demografii w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie
11. Jopkiewicz Andrzej – dyrektor Centralnej Biblioteki Statystycznej, GUS, Warszawa
12. Jurek Tadeusz – adiunkt w Zakładzie Statystyki, Instytut Nauk Administracyjnych Uniwersytetu Wrocławskiego
13. Kaleta Jacek (1932–1999) – dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego we Wrocławiu
14. Kasprowicz-Ruka Irena – adiunkt w Instytucie Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie
15. Kondrat Władysław – naczelnik Wydziału Prognoz w Departamencie Badań Demograficznych i Społecznych, GUS, Warszawa
16. Kordos Jan – dyrektor Departamentu Warunków Bytu, GUS, Warszawa
17. Kruska Kazimierz – adiunkt w Zakładzie Statystyki i Demografii, Instytut Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu
18. Kucejko Edward – zastępca dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Białymstoku
19. Latuch Kazimierz – statystyk w Wydziale Prognoz Demograficznych, Departament Badań Demograficznych i Społecznych, GUS, Warszawa
20. Latuch Mikołaj (1931–2005) – kierownik Zakładu Społeczno-Demograficznych Zagadnień Rodziny, Szkoła Główna Planowania i Statystyki w Warszawie

¹ Miejsce pracy podane w deklaracji założycielskiej. Osobom, o których wiadomo, że później zmarli, dopisano w wykazie rok urodzenia i zgonu.

Aneks 3.7

Członkowie – założyciele PTS w 1981 r. (dok.)
Stan w dniu 16 kwietnia

21. Lotter Wanda – kierownik oddziału Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Lublinie
22. Łagodziński Wiesław Władysław – naczelnik wydziału w Departamencie Badań Demograficznych i Społecznych, GUS, Warszawa
23. Machowiak Krzysztof – starszy statystyk w Departamencie Bilansów Gospodarki Narodowej, GUS, Warszawa
24. Malinowska Donata – naczelnik wydziału w Departamencie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, GUS, Warszawa
25. Mikulski Henryk – starszy asystent w Instytucie Ekonometrii i Statystyki Uniwersytetu Łódzkiego
26. Misiak Marek – doradca prezesa GUS, Warszawa
27. Młynarczyk Wiesław – dyrektor Departamentu Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, GUS, Warszawa
28. Namysłowska Maria (1911–2008) – Komitet Nauk Demograficznych PAN oraz Instytut Gospodarstwa Społecznego Szkoły Głównej Planowania i Statystyki, sekretarz redakcji „Studiów Demograficznych”, Warszawa
29. Paradysz Stanisław – dyrektor Departamentu Przemysłu, GUS, Warszawa
30. Pawłowski Zbigniew (1930–1981) – dyrektor Instytutu Ekonometrii Akademii Ekonomicznej w Katowicach
31. Persz Tadeusz – dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Szczecinie
32. Peuker Zygmunt (1921–2010) – kierownik pracowni w Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Systemu Państwowej Informacji Statystycznej, GUS, Warszawa
33. Podgórski Jarosław – adiunkt w Instytucie Statystyki i Demografii Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie
34. Rajewski Zenon – sekretarz naukowy Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN, Warszawa
35. Romejko Andrzej – kierownik pracowni w Zakładzie Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN, Warszawa
36. Róg Stanisław (1908–2000) – doradca prezesa GUS, Warszawa
37. Sadowski Wiesław (1922–2010) – Prezes GUS, Warszawa
38. Strumiński Dawid – statystyk w Departamencie Przemysłu, GUS, Warszawa
39. Szyran-Wiśniewska Zofia – naczelnik wydziału w Departamencie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, GUS, Warszawa
40. Wierchosławski Stanisław (1926–2009) – kierownik Zakładu Statystyki i Demografii w Instytucie Cybernetyki Ekonomicznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu
41. Wojtyniak Józef (1910–1997) – emeryt, Warszawa
42. Zienkowski Leszek (1923–2009) – dyrektor Departamentu Bilansów Gospodarki Narodowej, GUS, Warszawa

Członkowie PTS w 2011 r.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)¹

1. Abt Jadwiga, Poznań	31. Białas-Motyl Anna, Szczecin
2. Adamczuk Lucjan, Warszawa	32. Białek Jacek, Łódź
3. Adamska Agnieszka, Kielce	33. Białobrzeska Izabela, Szczecin
4. Ambroży Katarzyna, Poznań, SSM	34. Bielak Jarosław, Lublin
5. Andrzejczak Karol, Poznań, SSM	35. Bielecka Wioletta, Zielona Góra
6. Anioła Krystyna, Poznań	36. Bielewicz-Kosińska Beata, Kielce
7. Arcimowicz Małgorzata, Szczecin	37. Binda Andrzej, Kraków
8. Bachanek-Komarowska Anna, Białystok	38. Binder Bożena, Zielona Góra
9. Bakinowska Ewa, Poznań, SSM	39. Biolik Józef, Katowice
10. Balcerowicz-Szkutnik Maria, Katowice – SKAD	40. Biskup Dariusz, Wrocław – SKAD
11. Bał-Domańska Beata, Wrocław	41. Błażejczyk-Majka Lucyna, Poznań, SSM
12. Banaszak Sławomir, Wrocław	42. Bogaczyk Krzysztof, Poznań
13. Banaszewski Antoni, Warszawa	43. Bojanowska Monika, Wrocław
14. Barańska Zygmunta, Gdańsk	44. Bojarowska Zofia, Szczecin
15. Barczak Andrzej, Katowice – SKAD	45. Bojarski Jacek, Zielona Góra, SSM
16. Bartoszewicz Zofia, Warszawa	46. Bojto Teresa, Olsztyn
17. Basaraba Krystyna, Szczecin	47. Boksa-Nowak Iwona, Kielce
18. Baszczyńska Aleksandra, Łódź	48. Borawska Donata, Gorzów Wielkopolski
19. Batóg Barbara, Szczecin – SKAD	49. Borowicz Bożena, Bydgoszcz
20. Batóg Jacek, Szczecin – SKAD	50. Borowiec Lucyna, Rzeszów
21. Bawelska Anna, Szczecin	51. Borys Tadeusz, Wrocław – SKAD
22. Bącela Katarzyna, Szczecin	52. Borzymowska Ewa, Zielona Góra
23. Bąk Iwona, Szczecin – SKAD	53. Bosek Wanda, Lublin
24. Becker Aneta, Szczecin	54. Branicka Anna, Warszawa
25. Bednarska Aleksandra, Gdańsk	55. Brożek Teresa, Poznań
26. Bednarska Elżbieta, Łódź	56. Brzezińska Agnieszka, Szczecin
27. Berezowska Justyna, Szczecin	57. Brzezińska Anna, Szczecin – SKAD
28. Berger Jan, Warszawa	58. Brzezińska Justyna, Szczecin
29. Berger Magdalena, Kielce	59. Brzezińska Mirosława, Szczecin
30. Betka Krystyna, Zielona Góra	60. Brzozowska Danuta, Poznań

¹ Wykaz sporządzono na podstawie danych pochodzących od Rad Oddziałowych i Rad Sekcji. Weryfikacja jego aktualności nie została ukończona przed oddaniem do druku niniejszej monografii.

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

61. Buda Adam, Łódź	93. Dehnel Grażyna, Poznań – SKAD
62. Budka Anna, Poznań, SSM	94. Denkowska Sabina, Kraków – SKAD
63. Bulska Bogusława Ewa, Warszawa	95. Dentkowska Maria, Łódź
64. Buńko Małgorzata, Gdańsk	96. Depta Adam, Łódź
65. Burkat Małgorzata, Poznań	97. Dębicka Joanna, Wrocław
66. Bykowski Władysław, Poznań	98. Dittman Paweł, Wrocław
67. Ceranka Bronisław, Poznań, SSM	99. Długosz Dawid, Lublin
68. Chamernik Ryszard, Warszawa	100. Dmytrów Krzysztof, Szczecin – SKAD
69. Cheba Katarzyna, Szczecin	101. Dobek Anita, Poznań, SSM
70. Chodkowski Jerzy, Warszawa	102. Domański Czesław, Łódź – SKAD
71. Chromińska Maria, Poznań	103. Dondalski Mariusz, Zielona Góra
72. Chuda Katarzyna, Rzeszów – SKAD	104. Dubla Waldemar, Łódź
73. Chudzik Lidia, Szczecin	105. Dudek Andrzej, Wrocław – SKAD
74. Cielińska Małgorzata, Wrocław	106. Dudek Hanna, Warszawa – SKAD
75. Cieplucha Waław, Warszawa	107. Dulińska Agnieszka, Kraków
76. Cierpień-Wolan Marek, Rzeszów	108. Dymek Waldemar, Lublin
77. Cieślak Maria, Wrocław – SKAD	109. Dziuba Dariusz, Warszawa
78. Ciupek Bogdan, Katowice – SKAD	110. Falkowska Krystyna, Białystok
79. Cygan Katarzyna, Kielce	111. Fedak Roman, Zielona Góra
80. Czaja Tomasz, Kielce	112. Fijałkowska Czesława, Katowice
81. Czajkowski Andrzej, Łódź	113. Fijorek Kamil, Kraków
82. Czarnecki Janusz, Warszawa	114. Filipiak Katarzyna, Poznań, SSM
83. Czekaj Maria, Wrocław	115. Foremska Dorota, Poznań
84. Czempas Jan, Katowice	116. Fornal Lesław, Katowice – SKAD
85. Czupełski Rafał, Szczecin	117. Foryś Iwona, Szczecin – SKAD
86. Czyżewska Wanda, Łódź	118. Frątczak Ewa, Warszawa
87. Czyżewski Bartłomiej, Łódź	119. Fudala Teresa, Rzeszów
88. Ćwikowska Marta, Wrocław	120. Gabińska Magdalena, Białystok
89. Daszkiewicz Henryk, Olsztyn	121. Gabryliszyn Grażyna, Szczecin
90. Dawidowicz Antoni Leon, Kraków, SSM	122. Gajda Damian, Gdańsk
91. Dąbrowska Idalia, Szczecin	123. Gajda Jan, Łódź
92. Dąbrowski Zbigniew, Warszawa	124. Gajowska-Drelich Monika, Gorzów
Wielkopolski

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

125. Gałązka Ewa, Warszawa	157. Grycewicz Katarzyna, Szczecin
126. Gałęziewski Bogdan, Szczecin	158. Gryz Krystyna, Warszawa
127. Gamrot Wojciech, Katowice, SSM	159. Grzegorzewski Przemysław, Warszawa, SSM
128. Ganczarek Alicja, Katowice – SKAD	160. Grzelak Dorota, Szczecin
129. Garczarczyk Józef, Poznań	161. Grzelak Jacek, Olsztyn
130. Gatnar Eugeniusz, Katowice – SKAD	162. Grzesiak Stefan, Szczecin
131. Gawel-Dziubińska Maria, Kielce	163. Grześkowiak Urszula, Szczecin
132. Gazińska Mirosława, Szczecin – SKAD	164. Grzonka Izabela, Szczecin
133. Gerstenkorn Joanna, Łódź	165. Gucia Ola, Zielona Góra
134. Gerstenkorn Tadeusz, Łódź	166. Guraj Kaczmarek Kazimiera, Łódź
135. Gęsikiewicz Barbara, Szczecin	167. Guzowska Małgorzata, Szczecin
136. Gielicz Anna, Wrocław	168. Gwizdała Łukasz, Gdańsk
137. Głogowska Danuta, Szczecin	169. Hanusz Zofia, Lublin, SSM
138. Głowacka Elżbieta, Poznań	170. Heilpern Stanisław, Wrocław – SKAD
139. Głowicka-Wołoszyn Romana, Poznań, SSM	171. Hoczyk Alina, Olsztyn
140. Gmurek Albina, Zielona Góra	172. Homa Magdalena, Wrocław
141. Goc Mateusz, Szczecin	173. Hozer Józef, Szczecin – SKAD
142. Goldiszewicz Paulina, Bydgoszcz	174. Hryniewicka Izabela, Gdańsk
143. Gołata Elżbieta, Poznań – SKAD	175. Huk Magdalena, Wrocław
144. Gołuch Monika, Kielce	176. Hundert Marcin, Szczecin
145. Gorzelańczyk-Zawodna Krystyna, Poznań	177. Hunker Karolina, Bydgoszcz
146. Goszcz Ewa, Poznań	178. Huptas Roman, Kraków
147. Goszczurna Teresa, Poznań, SSM	179. Hydzik Paweł, Rzeszów
148. Górecka Zofia, Łódź	180. Ignaszewska Anna, Poznań
149. Górecki Tomasz, Poznań, SSM	181. Ignatczyk Walentyna, Poznań
150. Górka Małgorzata, Bydgoszcz	182. Ilczuk Agnieszka, Wrocław
151. Grabara Barbara, Gdańsk	183. Iskra Teresa, Rzeszów
152. Graczyk Małgorzata, Poznań, SSM	184. Iwasiewicz Andrzej, Kraków – SKAD
153. Graf Andrzej, Poznań	185. Jabłońska-Porzuczek Lidia, Poznań, SSM
154. Griegier Barbara, Szczecin	186. Jabłoński Radosław, Łódź
155. Gruchociak Hanna, Poznań	187. Jackiewicz Bożena, Warszawa
156. Gruczyńska Iwona, Łódź	188. Jackowska Beata, Gdańsk

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

189. Jadamus-Hacura Maria, Katowice	221. Kala Radosław, Poznań
190. Jagasyk Aleksandra, Poznań	222. Kalinowski Sławomir, Poznań, SSM
191. Jajko-Siwiek Alicja, Poznań – SKAD	223. Kamińska Anna, Szczecin
192. Jakóbiak Krzysztof, Kraków – SKAD	224. Kamińska-Gawryluk Ewa, Białystok
193. Jakubowski Jacek, Kraków	225. Kamińska Magdalena, Szczecin
194. Janiczko Ewa, Kraków	226. Kamińska Margareta, Poznań
195. Janik Jolanta, Szczecin	227. Kamińska Wiesława, Białystok
196. Jankiewicz-Siwiek Anna, Lublin	228. Kamiński Stanisław, Wrocław
197. Jarosz Lidia, Kielce	229. Kandyba Arkadiusz, Szczecin
198. Jarszewska Joanna, Szczecin	230. Kaniewicz Stanisław, Łódź
199. Jas Paweł, Kielce	231. Kapłon Robert, Wrocław – SKAD
200. Jasińska Sylwia Monika, Białystok	232. Kapuścińska Maria, Poznań
201. Jaskulski Piotr, Warszawa – SKAD	233. Karolak Jerzy, Szczecin
202. Jaśko Przemysław, Kraków	234. Karolak Katarzyna, Szczecin
203. Jeziorski Przemysław, Katowice	235. Karpuś Piotr, Lublin
204. Jędrusiak Jan, Rzeszów	236. Karska Alina, Kraków – SKAD
205. Jędrzejczak Alina, Łódź	237. Karwacki Zbigniew, Łódź
206. Job Maria, Warszawa	238. Karyn Joanna, Warszawa
207. Jońca Joanna, Rzeszów	239. Kasik Iwona, Poznań
208. Jopkiewicz Andrzej, Warszawa	240. Kasprzak Agnieszka, Poznań
209. Jurek Andrzej, Szczecin	241. Katulska Krystyna, Poznań, SSM
210. Jurek Tadeusz, Wrocław	242. Kayzer Dariusz, Poznań, SSM
211. Jurkiewicz Bogdan, Gdańsk	243. Kaźmierczak Monika, Szczecin
212. Jurkiewicz Cecylia, Białystok	244. Kelm Irena, Wrocław
213. Jurkiewicz Tomasz, Gdańsk – SKAD	245. Kędzierska Lidia, Gdańsk
214. Juzwizyn Jacek, Wrocław	246. Kijek Aneta, Szczecin
215. Kachlicka Danuta, Poznań, SSM	247. Kijor Lidia, Rzeszów
216. Kacperczyk Ewa, Szczecin	248. Kilan Monika, Bydgoszcz
217. Kacprzak Kazimierz, Lublin	249. Kin-Dittmann Irena, Wrocław
218. Kaczor Barbara, Szczecin	250. Kinowska Bożena, Szczecin
219. Kaczyńska Bogumiła, Szczecin	251. Klama Regina, Katowice
220. Kaczyński Grzegorz, Olsztyn	252. Klimanek Tomasz, Poznań – SKAD

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

253. Klimaszewska Elżbieta, Szczecin	285. Kowal Jolanta, Wrocław
254. Klimczyk Marian, Warszawa	286. Kowalczyk Aleksandra, Poznań
255. Klóska Rafał, Szczecin	287. Kowalczyk Arkadiusz, Poznań
256. Kłobukowska Kubicka Katarzyna, Łódź	288. Kowalczyk Danuta, Warszawa
257. Kłosińska Justyna, Wrocław	289. Kowaleski Jerzy Tadeusz, Łódź
258. Knapik Oskar, Kraków, SSM	290. Kowalewska-Szumilas Renata, Zielona Góra
259. Koczkodaj Rafał, Szczecin	291. Kowalska Renata, Szczecin
260. Kokot Sebastian, Szczecin	292. Kowalski Krzysztof, Warszawa
261. Kolendo Hanna, Poznań	293. Kowerski Mieczysław, Lublin
262. Kolonko Józef, Katowice	294. Kozdraj Tomasz, Łódź
263. Kołeczek Bogusława, Zielona Góra	295. Kozłowska Maria, Poznań, SSM
264. Kołodziej Lucyna, Rzeszów	296. Kozłowski Arkadiusz, Gdańsk
265. Kołodziejska Bogumiła, Szczecin	297. Kozyra Cyprian, Wrocław
266. Komarowska Danuta, Wrocław	298. Kóska Katarzyna, Wrocław
267. Komorowska Olga, Gdańsk	299. Krasieńska Dorota, Szczecin
268. Konarska-Michalczyk Ewelina, Szczecin	300. Kraszewska Katarzyna, Wrocław
269. Konarzewska Iwona, Łódź – SKAD	301. Krawczyk Marian, Łódź
270. Kondrat Władysław, Warszawa	302. Krejner Iwona, Szczecin
271. Kondratowicz-Pozorska Jolanta, Szczecin	303. Krężolek Dominik, Katowice
272. Konik Marian, Poznań	304. Królik Aneta, Kielce
273. Koniuch Urszula, Wrocław	305. Krupa Marian, Warszawa
274. Kończak Grzegorz, Katowice – SKAD, SSM	306. Kruszka Kazimierz, Poznań
275. Korczak Władysław, Poznań	307. Krzemińska Teresa, Rzeszów
276. Kordos Jan, Warszawa	308. Krześkiewicz Janina, Łódź
277. Korol Janusz, Szczecin – SKAD	309. Krzyszkowska Jolanta, Poznań, SSM
278. Korol Mirosława, Szczecin	310. Krzysztofiak Mirosław, Gdańsk
279. Korpalska-Golec Hanna, Wrocław	311. Krzyśko Mirosław, Poznań, SSM
280. Korzeniewski Jerzy, Łódź	312. Krzywiecka Ewa, Katowice
281. Kosiorowski Daniel, Kraków – SKAD	313. Kubacka Monika, Szczecin
282. Kostrubiec Stanisława, Warszawa	314. Kubacki Jan, Łódź
283. Kostrzak Katarzyna, Bydgoszcz	315. Kubas Emil, Warszawa
284. Kośny Marek, Wrocław	316. Kubasik Agnieszka, Poznań

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

317. Kubicki Robert, Szczecin	349. Łapińska Sobczak Nina, Łódź
318. Kubiczek Franciszek, Warszawa	350. Łaz-Kulik Jowita, Bydgoszcz
319. Kucharski Marian, Poznań	351. Łazowska Bożena, Warszawa
320. Kuczewski Ludwik, Wrocław	352. Łącka Agnieszka, Poznań, SSM
321. Kula Józef, Łódź	353. Łukasiewicz Leszek, Wrocław
322. Kulbaczewska Magdalena, Szczecin	354. Łuksza-Nowak Barbara, Poznań
323. Kułaga Małgorzata, Kielce	355. Łuniewska-Tarczyńska Małgorzata, Szczecin
– SKAD
324. Kuna Alfred, Lublin	356. Łyskawa Janusz, Gdańsk
325. Kundys Roman, Rzeszów	357. Maciejewska Katarzyna, Poznań
326. Kupczun Janusz, Łódź	358. Maciejska Elżbieta, Warszawa
327. Kupś Witold, Warszawa	359. Maćko Anna, Poznań
328. Kurkiewicz Jolanta, Kraków – SKAD	360. Madajczak Aneta, Wrocław
329. Kurkowski Krzysztof, Warszawa	361. Magdziarek Marek, Poznań
330. Kurzawa Janina, Poznań	362. Magryś Wiesława, Rzeszów
331. Kuźmicka Janina, Wrocław	363. Maj Mariola, Szczecin
332. Kuźmiński Łukasz, Wrocław	364. Maj Teresa, Warszawa
333. Kuźmiński Wojciech, Szczecin	365. Majda Czesława, Poznań
334. Kwaśniewicz Bogusława, Wrocław	366. Majewska Agnieszka, Szczecin – SKAD
335. Kwiatkowski Stanisław, Łódź	367. Majewska Justyna, Katowice
336. Larweczka Katarzyna, Zielona Góra	368. Majewska-Maksymiuk Małgorzata, Białystok
337. Laskowska Joanna, Warszawa	369. Majewski Sebastian, Szczecin – SKAD
338. Lasocki Bogusław, Warszawa	370. Makać Wiesława, Gdańsk
339. Latkowska Anna, Szczecin	371. Makowiecki Edmund, Warszawa
340. Latuch Kazimierz, Warszawa	372. Malina Anna, Kraków – SKAD
341. Leoniak Jakub, Łódź	373. Malinowska Ewa, Rzeszów
342. Lintzel Ewa, Warszawa	374. Malinowski Wiktor, Poznań
343. Lipieta Artur, Kraków	375. Maliszewski Jacek, Szczecin
344. Lipińska Zdzisława, Łódź	376. Malucha Marek, Szczecin
345. Lira Jarosław, Poznań, SSM	377. Małuśka Urszula, Poznań
346. Lubaszczuk Krzysztof, Poznań	378. Małecka Elżbieta, Wrocław
347. Lubera Maria, Łódź	379. Małecka Marta, Łódź
348. Łagodziński Władysław Wiesław, Warszawa	380. Marciniuk Agnieszka, Wrocław

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

381. Marczak Regina, Warszawa	413. Mogilnicka Elżbieta, Szczecin
382. Marek Halina, Warszawa	414. Mojsiewicz Magdalena, Szczecin – SKAD
383. Markiewska-Krawiec Danuta, Szczecin	415. Moliński Krzysztof, Poznań, SSM
384. Markowicz Iwona, Szczecin	416. Mołodowicz Maria, Wrocław
385. Markowski Krzysztof, Lublin	417. Mongiało Zbigniew, Szczecin – SKAD
386. Marzec Bonifacy, Rzeszów	418. Morze Marek, Olsztyn
387. Matacz Andrzej, Lublin	419. Motała Maria, Poznań
388. Matelska Elżbieta, Gdańsk	420. Motyl Krystyna, Zielona Góra
389. Matuszak Danuta, Rzeszów	421. Motylewska Hanna, Warszawa
390. Mazur Wacław, Wrocław	422. Mozołowski Rafał, Warszawa
391. Mazur Wiesława, Wrocław	423. Mróz Stefania, Szczecin
392. Mazurek Edyta, Wrocław	424. Myszkowska Maria, Szczecin
393. Mechowska Wanda, Szczecin	425. Najman Krzysztof, Gdańsk – SKAD
394. Mejza Iwona, Poznań, SSM	426. Nakielska Anna, Bydgoszcz
395. Mejza Stanisław, Poznań, SSM	427. Natkowska Monika, Poznań
396. Melich Krystyna, Katowice	428. Nawrot Karolina, Szczecin
397. Mielecka-Kubien Zofia, Katowice – SKAD	429. Niekrewicz Agnieszka, Gorzów Wielkopolski
398. Miernik Aleksandra, Kielce	430. Niekrewicz Ewa, Gorzów Wielkopolski
399. Mięczyńska Irena, Szczecin	431. Niewęglowska Jolanta, Wrocław
400. Migdał-Najman Kamila, Gdańsk – SKAD	432. Niewiadomska Ewelina, Szczecin
401. Mika Ewa, Wrocław	433. Nikodem Anna, Wrocław
402. Mikulec Artur, Łódź- SKAD	434. Nowak Bogdan, Olsztyn
403. Mikulski Henryk, Łódź	435. Nowak Lucyna, Warszawa
404. Mikuła Magdalena, Wrocław	436. Nowak Zofia, Szczecin
405. Misiak Bogumiła, Szczecin	437. Nowakowska Grażyna, Poznań
406. Misiurna Alicja, Poznań	438. Nowakowska Iwona, Łódź
407. Miszczak Witold, Wrocław – SKAD	439. Nowakowska Justyna, Bydgoszcz
408. Miszczuk Andrzej, Lublin	440. Obrębski Marek, Wrocław
409. Miszczyńska Dorota, Łódź	441. Ochwanowski Piotr, Kielce
410. Młodak Andrzej, Poznań	442. Ofiarska Janina, Szczecin
411. Moczko Jerzy, Poznań	443. Ogrodowicz Stefan, Zielona Góra
412. Mogilnicka Anna, Szczecin	444. Okrasa Włodzimierz, Warszawa

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

445. Olaczek Zdzisław, Łódź	477. Pawlisiak Danuta, Poznań
446. Olbryś Paulina, Bydgoszcz	478. Pawłowska Grażyna, Zielona Góra
447. Olechnowicz Ewa, Łódź	479. Pazdan Anna, Szczecin
448. Oleński Józef, Warszawa	480. Pekasiewicz Dorota, Łódź
449. Orczykowska Magdalena, Szczecin	481. Pełka Barbara, Łódź
450. Orlik Waldemar, Warszawa	482. Pempuś Elżbieta, Szczecin
451. Orłowska Katarzyna, Wrocław	483. Persz Tadeusz, Szczecin
452. Orłowski Witold, Łódź	484. Perzyńska Joanna, Szczecin
453. Orwat-Acedańska Agnieszka, Katowice
– SKAD	485. Peternek Piotr, Wrocław
454. Orzechowski Mateusz, Kielce	486. Piekarek Barbara, Warszawa
455. Osińska Liliana, Warszawa	487. Pielaszek Aleksandra, Warszawa
456. Osowicz Halina, Szczecin	488. Pietrzak Zbigniew, Gdańsk
457. Ostasiewicz Stanisława, Wrocław	489. Pietrzyk Krystyna, Lublin
458. Ostasiewicz Walenty, Wrocław – SKAD	490. Pilarczyk Wiesław, Poznań, SSM
459. Ozdoba Agnieszka, Szczecin	491. Pisula Tomasz, Rzeszów
460. Pacholek Maria, Wrocław	492. Plenikowska-Ślusarz Teresa, Gdańsk
461. Pakier Jan, Warszawa	493. Plota Alina, Poznań
462. Paleczna Urszula, Warszawa	494. Pobłocka Agnieszka, Gdańsk
463. Paliwoda Aldona, Kielce	495. Pociecha Józef, Kraków – SKAD
464. Panek Tomasz, Warszawa	496. Podgórski Kazimierz, Warszawa
465. Panic-Kentzer Ewa, Bydgoszcz	497. Podlecka Irena, Wrocław
466. Papież Monika, Kraków – SKAD	498. Podolec Barbara, Kraków – SKAD
467. Paradysz Jan, Poznań – SKAD	499. Poetschke Helena, Poznań
468. Paradysz Stanisław, Warszawa	500. Polak Bożena, Wrocław
469. Parys Dariusz, Łódź	501. Polak Helena, Wrocław
470. Pasternak Grażyna, Szczecin	502. Polańska Grażyna, Wrocław
471. Paszek Zbigniew, Kraków	503. Polska Wanda, Poznań
472. Paszko Elżbieta, Łódź	504. Ponikowski Henryk, Lublin
473. Paszkowski Józef, Łódź	505. Poninkiewicz Mariusz, Lublin
474. Pauter Maria, Szczecin	506. Popiński Roman, Warszawa
475. Pawełek Barbara, Kraków – SKAD	507. Pruska Dorota, Łódź
476. Pawlak Jadwiga, Zielona Góra	508. Pruska Krystyna, Łódź

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

509. Ptaszyńska Barbara, Bydgoszcz	541. Rzymek Beata, Szczecin
510. Pustelnik Agnieszka, Gorzów Wielkopolski	542. Sala Joanna, Kielce
511. Putek-Szeląg Ewa, Szczecin – SKAD	543. Sewruk Roman, Bydgoszcz
512. Rabsz-Kudlińska Izabela, Łódź	544. Sędek Janina, Kielce
513. Radlińska Małgorzata, Szczecin	545. Siatkowski Idzi, Poznań, SSM
514. Rakowska Aneta, Białystok	546. Sierocki Adam, Poznań
515. Reiner Wanda, Szczecin	547. Silny Grażyna, Warszawa
516. Robaszek Alicja, Łódź	548. Siwka Leszek, Poznań
517. Rocka Jolanta, Poznań	549. Skardzińska Krystyna, Białystok
518. Rodziewicz Marzena, Szczecin	550. Skibicki Marcin, Katowice
519. Roeske-Słomka Iwona, Poznań – SKAD	551. Skłodowska Małgorzata, Białystok
520. Rogala Grażyna, Łódź	552. Skowronek Bogumiła, Kraków
521. Romanowska Małgorzata, Gorzów Wielkopolski	553. Skrobisz Celina, Szczecin
522. Romejko Andrzej, Warszawa	554. Skrzyszewska Małgorzata, Zielona Góra
523. Rossa Agnieszka, Łódź	555. Skrzypek Emilia, Zielona Góra
524. Roszka Wojciech, Poznań	556. Słaby Teresa, Warszawa
525. Rozkrut Dominik, Szczecin – SKAD	557. Słucka Urszula, Białystok
526. Rozkrut Monika, Szczecin – SKAD	558. Smolińska Katarzyna, Gorzów Wielkopolski
527. Rozmus Dorota, Katowice – SKAD	559. Smoluk-Sikorska Joanna, Poznań, SSM
528. Rozpiątkowski Andrzej, Poznań	560. Sobczak Antoni, Poznań
529. Rożek Maciej, Szczecin	561. Sobczyk Mieczysław, Lublin – SKAD
530. Różańska Urszula, Łódź	562. Sobieraj Małgorzata, Kielce
531. Rumianek Krzysztof, Warszawa	563. Sobolewski Marek, Rzeszów – SKAD
532. Rusinek Jadwiga, Łódź	564. Soboń Helena, Poznań
533. Rusnak Zofia, Wrocław – SKAD	565. Socha Bożenna, Olsztyn
534. Rutkowski Tadeusz, Poznań	566. Soja Ewa, Kraków
535. Rutowski Leszek, Poznań	567. Sojka Elżbieta, Katowice – SKAD
536. Rybak Małgorzata, Bydgoszcz	568. Sokołowska Teresa, Zielona Góra
537. Rybicki Wojciech, Wrocław	569. Sokołowski Andrzej, Kraków – SKAD
538. Rychlik Ewa, Warszawa	570. Sokół Irena, Szczecin
539. Ryckowska Barbara, Gdańsk	571. Sołtysiak Arkadiusz, Warszawa – SKAD
540. Rynkiewicz Agnieszka, Szczecin	572. Sompolska-Rzechuła Agnieszka, Szczecin – SKAD

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

573. Springer-Augustynowicz Marzena, Bydgoszcz	605. Szetela Elwira, Zielona Góra
574. Staniów Anna, Wrocław	606. Szewczyk Mirosława, Szczecin – SKAD
575. Stańczyk Elżbieta, Wrocław	607. Szołach Barbara, Szczecin
576. Steczkowski Jan, Kraków – SKAD	608. Szreder Mirosław, Gdańsk
577. Stefaniak Bogumiła, Warszawa	609. Szuber-Giese Maria, Poznań
578. Stefanowicz Bogdan, Warszawa	610. Szulc Marzena, Szczecin
579. Stefanów Piotr, Kraków – SKAD	611. Szuman Alicja, Poznań
580. Stefańczyk Maria, Lublin	612. Szwałek Stanisława, Warszawa
581. Stępień Czesława, Łódź	613. Szwarc Krzysztof, Poznań – SKAD
582. Stępień Lechosław, Łódź	614. Szydłowska Beata, Zielona Góra
583. Stokłosa Wiesława, Kielce	615. Szydłowska Bożena, Szczecin
584. Stonawski Marcin, Kraków	616. Szydłowski Leszek, Szczecin
585. Strawa Mirosław, Gorzów Wielkopolski	617. Szylderowicz Małgorzata, Zielona Góra
586. Strzelecka-Golasa Ewa, Poznań	618. Szymanowicz Kinga, Kraków – SKAD
587. Styczyński Andrzej, Warszawa	619. Szymańska Anna, Łódź
588. Suchecka Maja, Zielona Góra	620. Szymkowiak Marcin, Poznań – SKAD
589. Suchecka Jadwiga, Łódź – SKAD	621. Szymocha Olga, Kielce
590. Suchecki Bogdan, Łódź	622. Ścibek Tadeusz, Olsztyn
591. Suchocka Ewa, Białystok	623. Śledź Dariusz, Olsztyn
592. Suchora Ewa, Szczecin	624. Śliwa Aleksandra, Poznań
593. Suchy Grażyna, Wrocław	625. Śliwicki Dominik, Bydgoszcz
594. Sulikowska Wanda, Gorzów Wielkopolski	626. Śmiech Sławomir, Kraków – SKAD
595. Sumowska Danuta, Warszawa	627. Śmigielski Janusz, Łódź
596. Sych Zbigniew, Szczecin	628. Śmiłowska Teresa, Łódź
597. Szabelska Alicja, Poznań, SSM	629. Talaga Liliana, Szczecin
598. Szczepanek Magdalena, Kielce	630. Tarasińska Joanna, Lublin, SSM
599. Szczepańska Anna, Poznań, SSM	631. Taraszkiewicz Beata, Szczecin
600. Szczepańska Beata, Szczecin	632. Tarczyński Waldemar, Szczecin – SKAD
601. Szczukocka Agata, Łódź	633. Tarka Danuta, Białystok – SKAD
602. Szczyt Małgorzata, Poznań	634. Tarka Piotr, Poznań – SKAD
603. Szenderowska-Czarnocka Hanna, Warszawa	635. Tarnawski Wojciech, Wrocław
604. Szeszko Anna, Białystok	636. Tarnowska Agnieszka, Wrocław

Członkowie PTS w 2011 r., cd.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

637. Tendera-Właszczuk Helena, Katowice	667. Wawro Ewa, Zielona Góra
638. Tkaczyk Wanda, Warszawa	668. Wawrzynek Jerzy, Wrocław – SKAD
639. Toczyński Tadeusz, Warszawa	669. Wawrzyniak Aleksandra, Szczecin
640. Tomczyk Teresa, Rzeszów	670. Wawrzyniak Katarzyna, Szczecin – SKAD
641. Topińska Irena, Warszawa	671. Wątroba Janusz, Kraków
642. Trzęsiok Joanna, Katowice – SKAD	672. Wegner Magdalena, Szczecin
643. Trzęsiok Michał, Katowice – SKAD	673. Weigel Robert, Poznań
644. Trzpiot Grażyna, Katowice – SKAD	674. Welfe Władysław, Łódź
645. Tucki Kazimierz, Lublin	675. Wendzonka Ewa, Zielona Góra
646. Turla Maria, Poznań	676. Węgrzyn Jan, Rzeszów
647. Uchman Jadwiga, Rzeszów	677. Wiatrowska Dorota, Szczecin
648. Ulas Dorota, Szczecin	678. Wieczorek Anna, Szczecin
649. Ulman Paweł, Kraków	679. Wieczorek Iwona, Kielce
650. Urbanek Halina, Wrocław	680. Wierzbicka Janina, Łódź
651. Urbańska Joanna, Szczecin	681. Więcek Jan, Łódź
652. Urbańska Krystyna, Poznań	682. Wiktorski Tomasz, Łódź
653. Victor Magdalena, Wrocław	683. Wilczyńska Ewa, Wrocław
654. Wachowiak Renata, Poznań	684. Wilk Janina, Szczecin
655. Walczak Tadeusz, Warszawa	685. Wilska Anna, Bydgoszcz
656. Walendzik Danuta, Warszawa	686. Wisiński Krzysztof, Szczecin
657. Walesiak Marek, Wrocław – SKAD	687. Wiśniewska Anna, Poznań
658. Walkowiak Ryszard, Poznań, SSM	688. Wiśniewska Maria Bożena, Szczecin
659. Walcerz Krystyna, Kielce	689. Wiśniewska Zdzisława Dorota, Wrocław
660. Wałęga Agnieszka, Kraków	690. Wiśniewski Marek, Warszawa
661. Wanat Stanisław, Kraków	691. Wiśniewski Tomasz, Warszawa
662. Warelis Alina, Białystok	692. Wiśniowski Władysław, Szczecin
663. Warzecha Katarzyna, Katowice	693. Witaszczyk Anna, Łódź
664. Wasila Agnieszka, Bydgoszcz	694. Witek Ewa, Katowice – SKAD
665. Wasilewska Bernadeta, Szczecin	695. Witek Maria, Szczecin
666. Wasilewski Zbigniew, Łódź	696. Witkowska Aleksandra, Poznań – SKAD

Aneks 3.8

Członkowie PTS w 2011 r., dok.
(SKAD – Sekcja Klasyfikacji i Analizy Danych, SSM – Sekcja Statystyki
Matematycznej)

697. Witkowska Iwona, Szczecin	727. Zacharz Teresa, Kielce
698. Witkowski Marek, Poznań – SKAD	728. Zacny Bogna, Katowice – SKAD
699. Włoch Zofia, Kielce	729. Zagabska Celina, Szczecin
700. Wnuk Jadwiga, Szczecin	730. Zając Joanna, Warszawa
701. Wobolewicz Wojciech, Olsztyn	731. Zając Kazimierz, Kraków – SKAD
702. Woda Elżbieta, Rzeszów	732. Zajączkowska Elżbieta, Szczecin
703. Wojtarowicz Jacek, Kielce	733. Zalewski Lesław, Warszawa
704. Wojtasik Edyta, Kielce	734. Zaradzka Henryka, Poznań
705. Wolak Aneta, Szczecin	735. Zaremba Elżbieta, Poznań
706. Wolny-Dominiak Alicja, Katowice	736. Zaremba Halina, Warszawa
707. Wolska Krystyna, Szczecin	737. Zaród Jadwiga, Szczecin
708. Wołyński Waldemar, Poznań, SSM	738. Zawadzki Jan, Szczecin
709. Wozikowska Mirosława, Bydgoszcz	739. Zawieja Bogna, Poznań, SSM
710. Woźniak Danuta, Warszawa	740. Zawilińska Halina, Warszawa
711. Woźniak Halina, Wrocław	741. Zdun Barbara, Warszawa
712. Woźniak Michał, Kraków – SKAD	742. Zemska Agata, Wrocław
713. Wójciak Mirosław, Katowice – SKAD	743. Zieliński Wojciech, Łódź, SSM
714. Wójcik Teresa, Kielce	744. Zielińska Monika, Łódź
715. Wronkowska Renata, Szczecin	745. Zielińska Marta, Szczecin
716. Wroński Paweł, Lublin	746. Zięba Grzegorz, Kielce
717. Wróbel Henryk, Poznań	747. Zmórzynska Elżbieta, Gorzów Wielkopolski
718. Wróbel Robert, Zielona Góra	748. Zmysłona Beata, Wrocław
719. Wycina Ewa, Gdańsk	749. Zwara Wioletta, Bydgoszcz
720. Wysocki Feliks, Poznań – SKAD, SSM	750. Zwierzchowska Monika, Szczecin
721. Wysoczańska Małgorzata, Wrocław	751. Zygalska Teresa, Gorzów Wielkopolski
722. Wysokiński Andrzej, Olsztyn	752. Zyprych Joanna, Poznań, SSM
723. Wywił Janusz, Katowice – SKAD, SSM	753. Żabowska Monika, Szczecin
724. Wyżnikiewicz Bohdan, Warszawa	754. Żądło Tomasz, Katowice, SSM
725. Zaborska Sabina, Poznań	755. Żuchowski Wojciech, Lublin
726. Zabraniak Anna, Gorzów Wielkopolski	

Członkowie honorowi PTS¹

1. Dr Maria Czarnowska (16 lutego 2000 r.)
2. Prof. dr hab. Jan Kordos (15 listopada 2005 r.)
3. Dr Richard Platek (16 lutego 2000 r.)
4. Dr Stanisław Róg (16 lutego 2000 r.)
5. Prof. dr hab. Tadeusz Walczak (15 listopada 2005 r.)
6. Doc. dr Stanisław Wierchosławski (15 listopada 2005 r.)
7. Prof. dr hab. Kazimierz Zając (16 lutego 2000 r.)

¹ W nawiasach podano datę nadania członkostwa honorowego.

Prezesi polskich towarzystw statystycznych w latach 1912–2012

1. Prof. dr Juliusz Leo, pierwszy prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego, od 1912 r.
2. Prof. dr Ludwik Krzywicki, przewodniczący Sekcji Statystyki w Towarzystwie Ekonomistów i Statystyków Polskich w 1918 r.
3. Prof. dr Zygmunt Limanowski, przewodniczący Sekcji Statystyki w Towarzystwie Ekonomistów i Statystyków Polskich w latach 1934–1937
4. Prof. Edward Szturm de Sztrem, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 31 X 1937 do 1 IX 1939
5. Prof. dr Stefan Szulc, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 22 IV 1947 do 4 IV 1955
6. Prof. dr hab. Mikołaj Latuch, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 16 IV 1981 do 14 XII 1985
7. Prof. dr hab. Jan Kordos, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 14 XII 1985 do 11 X 1994
8. Prof. dr hab. Czesław Domański, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 11 X 1994 do 15 XI 2005
9. Dr Kazimierz Kruszką, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 15 XI 2005 do 10 II 2010
10. Prof. dr hab. Czesław Domański, prezes Polskiego Towarzystwa Statystycznego od 10 II 2010

Decyzja o udzieleniu zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej
przez PTS (z marca 1987 r.)

MINISTER
HANDLU WĘWNIĘTRZNEGO I USŁUG

Warszawa, 1987-03-16

UPR.V/017/62/87

D E C Y Z J A

Na podstawie § 2 ust.1 i § 7 ust.1 i 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 października 1985 r. w sprawie działalności gospodarczej organizacji społecznych /Dz.U. Nr 51, poz.264/ oraz postanowień art.104 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego /jt. Dz.U. z 1980 r. Nr 9, poz.26 wraz z późniejszymi zmianami/, po rozpatrzeniu wniosku Rady Głównej Polskiego Towarzystwa Statystycznego

- udzielam zezwolenia -

1. Polskiemu Towarzystwu Statystycznemu na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie /wg KGN/:
 - 1/ 893 - wykonywanie różnych zleceń
 - 2/ 795 - kształcenie osób dorosłych na kursach i innych formach szkolenia
 - 3/ 811 - kształcenie i doskonalenie kadr z wyższym wykształceniem.
2. Działalność gospodarcza prowadzona będzie w formie nie-wyodrębnionej na terenie całego kraju.
3. Działalność gospodarczą należy prowadzić na podstawie zasad zawartych w wymienionym na wstępie rozporządzeniu Rady Ministrów oraz przepisów dotyczących jednostek gospodarki uspołecznionej.
4. Zezwolenie nie zwalnia z obowiązku uzyskania zezwoleń przewidzianych w odrębnych przepisach.
5. Działalność, o której mowa w pkt 1 powinna być prowadzona w oparciu o środki materiałowo-techniczne, które zapewnia organ statutowy Towarzystwa pełniący funkcję organu założycielskiego.
6. Państwowym organem nadzorującym działalność gospodarczą Towarzystwa jest Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.
7. Zgodnie z § 6 ust.1 pkt 1 rozporządzenia, Towarzystwo zobowiązane jest dokonać wpisu do rejestru prowadzonego przez Ministerstwo Finansów w ciągu 30 dni od daty otrzymania zezwolenia.

Aneks 5

Decyzja o udzieleniu zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej przez PTS (z marca 1987 r.), dok.

8. Opłatę skarbową w wysokości 1.000 zł /jeden tysiąc/ pobrano w znakach skarbowych i skasowano na oryginale wniosku o zezwolenie.
9. Od decyzji przysługuje prawo zwrócenia się z wnioskiem do Ministra Handlu Wewnętrznego i Usług o ponowne rozpatrzenie sprawy w ciągu 14 dni od daty jej doręczenia.

MINISTER

W porozumieniu:

MINISTER SPRAW WEWNĘTRZNYCH
 PODSEKRETA SZANU
 gen. bryg. Edward Pudysz

MINISTER
 w/z
 Marcin Nurowski
 Podsekretarz Stanu

MINISTER FINANSÓW
 w/z dr Stanisław Chudziński
 Podsekretarz Stanu

PREZES GŁÓWNEGO URZĘDU
 STATYSTYCZNEGO

PREZES

Prof. dr Wiesław Sadowski

Otrzymują:

- ✓ 1/ adresat - Polskie Towarzystwo Statystyczne
 al. Niepodległości 208
 00-925 Warszawa
- 2/ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
- 3/ Ministerstwo Finansów
- 4/ Główny Urząd Statystyczny
5. Komisja Koordynacyjna Działalności Gosp. Org. Społecznych
 Warszawa, ul. Nowy Świat 41

Stowarzyszenie PTS z ISI (luty 1994)¹

**STOWARZYSZENIE
POLSKIEGO TOWARZYSTWA STATYSTYCZNEGO
Z
MIĘDZYNARODOWYM INSTYTUTEM STATYSTYCZNYM**

Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Statystycznego podjęło uchwałę w dn. 31 marca 1990 r. o stowarzyszeniu PTS z Międzynarodowym Instytutem Statystycznym (MIS). Rada Główna PTS upoważniła mnie, abym w jej imieniu prowadził rozmowy z prezesami MIS: najpierw z dr. I. P. Fellegim, a następnie z prof. G. Kulldorffem. Po spełnieniu warunków, jakie stawia MIS organizacjom starającym się o stowarzyszenie, w lutym 1994 r. dyrektor Stałego Biura MIS, dr Zoltan Kenessey, powiadomił Radę Główną PTS o podjęciu decyzji o stowarzyszeniu.

Roczna składka członkowska wynosi 250 franków szwajcarskich. Nasze Towarzystwo w zamian wymieniane jest w wykazie członków stowarzyszonych z MIS, prezes PTS jest członkiem MIS, dwóch członków PTS może uczestniczyć w międzynarodowych sesjach naukowych organizowanych przez MIS płacąc zniżkowe wpisowe, a także otrzymuje międzynarodowy periodyk statystyczny **International Statistical Review**.

Warto tu przypomnieć, że Międzynarodowy Instytut Statystyczny, powstały w 1885 r., grupuje statystyków z różnych krajów, zarówno teoretyków, jak i praktyków. Główne cele MIS to rozwój i doskonalenie metod statystycznych i ich zastosowania przez współpracę i wymianę doświadczeń z międzynarodowymi organizacjami statystycznymi, upowszechnienie wiedzy statystycznej, szkolenie statystyków, studia nad teorią i praktyką statystyki, popieranie i współdziałanie w rozwoju międzynarodowych badań statystycznych. Plenarne sesje naukowe MIS odbywają się co dwa lata (ostatnia odbyła się w 1993 r. we Florencji, a następnia odbędzie się w 1995 r. w Pekinie).

W czasie plenarnych sesji odbywają się także spotkania prezesów towarzystw statystycznych z różnych krajów, w czasie których wymieniane są doświadczenia i informacje o działalności towarzystw statystycznych w poszczególnych krajach. W czasie ostatniej sesji przedstawiłem nasze doświadczenia w tym zakresie oraz udostępniłem odpowiednie nasze publikacje, a m. in. *Sylwetki Polskich Statystyków*, a także promowane było czasopismo naszego Towarzystwa **STATISTICS IN TRANSITION**.

Jan Kordos

¹ Źródło: *Biuletyn Informacyjny*, RG PTS, 1994, nr 29, s. 8.

Porozumienie o współpracy PTS i GUS (czerwiec 1997 r.)

**Porozumienie
o współpracy pomiędzy
Głównym Urzędem Statystycznym i Polskim Towarzystwem
Statystycznym
podpisane w dniu 30 czerwca 1997 r. w Warszawie
przez pana Tadeusza Toczyńskiego - Prezesa GUS
oraz
pana prof. Czesława Domańskiego - Prezesa RG PTS**

Główny Urząd Statystyczny oraz Polskie Towarzystwo Statystyczne w poczuciu odpowiedzialności i w świadomości znaczenia rozwoju, wzbogacania i transformacji statystyki polskiej stwierdzają zgodnie, że :

- każda ze stron jest statutowo zainteresowana rozwojem profesjonalnej i niezależnej statystyki publicznej,
- rozwój statystyki publicznej wymaga wsparcia naukowego w zakresie teorii i metodologii badań statystycznych,
- statystyce publicznej przypada szczególna rola w rzetelnym i obiektywnym informowaniu społeczeństwa, organów władzy i administracji państwowej oraz podmiotów życia gospodarczego, jako ważnym elemencie budowy systemu demokratycznego Państwa,
- proces negocjacji z Unią Europejską i wymagania organizacji międzynarodowych stawiają przed polską statystyką publiczną konieczność dostosowania standardów klasyfikacyjnych i metodologii badań statystycznych,
- niezbędnym warunkiem rozwoju polskiej statystyki publicznej jest pełna akceptacja międzynarodowych norm i standardów, zasad statystyki oficjalnej Unii Europejskiej oraz zasad metodologii, organizacji i realizacji badań, a także udostępniania i dystrybucji danych zgodnie z zasadami równoprawności, równoczesności i równorzędności - przy bezwzględnej przestrzeganiu tajemnicy statystycznej,
- bardzo istotnym elementem staje się popularyzacja wiedzy o statystyce, tak by była ona powszechnie zrozumiała i znajdowała coraz szersze

Porozumienie o współpracy PTS i GUS (czerwiec 1997 r.), cd.

zastosowanie jako jeden z głównych segmentów systemu informacyjnego Państwa, akceptowany społecznie,

- dla spełnienia swych zadań, statystyka publiczna musi posiadać wysoko kwalifikowaną kadrę profesjonalistów - statystyków : naukowców i praktyków.

Mając na celu realizację powyższych stwierdzeń i dążeń Główny Urząd Statystyczny i Polskie Towarzystwo Statystyczne zgodnie ustalają, co następuje:

§ 1

1. Strony będą kontynuowały rozwijającą się współpracę we wszystkich dziedzinach służących celom określonym w preambule, skonkretyzowanym w niniejszym Porozumieniu i działaniach bieżąco podejmowanych, których zakres i ramy będą ustalane na każdy kolejny rok.

2. Strony ustalają, że we współpracy i wzajemnych kontaktach kierować się będą zasadami dobrej woli oraz poszanowania interesów każdej ze Stron.

§ 2

Strony wydają wspólnie publikacje, m.in. "Statistics in Transition" i "Wiadomości Statystyczne", przy czym Polskie Towarzystwo Statystyczne aktywnie uczestniczy w przygotowywaniu materiałów i opracowań, w ich redagowaniu i promocji, zaś Główny Urząd Statystyczny uczestniczy w kosztach organizacyjno-technicznych.

§ 3

Główny Urząd Statystyczny, we współpracy z Polskim Towarzystwem Statystycznym, przygotowuje i wydaje prace związane m.in. z historią i popularyzacją statystyki publicznej.

§ 4

1. Strony ustalają, że przedstawiciele Polskiego Towarzystwa Statystycznego w miarę potrzeby wejdą w skład powoływanych przez Prezesa GUS rad naukowych i programowych, kolegiów i komitetów redakcyjnych oraz komisji i zespołów o charakterze opiniodawczo-doradczym, konsultacyjnym i eksperckim

Aneks 7

Porozumienie o współpracy PTS i GUS (czerwiec 1997 r.), dok.

2. Polskie Towarzystwo Statystyczne deklaruje pomoc w kształceniu kadr resortu statystyki.

3. Polskie Towarzystwo Statystyczne zobowiązuje się wspomagać Główny Urząd Statystyczny w popularyzacji wiedzy o statystyce.

4. Główny Urząd Statystyczny deklaruje pomoc Polskiemu Towarzystwu Statystycznemu w stwarzaniu warunków dla jego działalności środowiskowej.

§ 5

1. Strony prowadzą współpracę międzynarodową oraz współdziałają na międzynarodowym forum statystycznym z międzynarodowymi i zagranicznymi stowarzyszeniami i organizacjami środowiskowymi statystyków.

2. Strony wymieniają materiały informacyjne, szkoleniowe i publikacje dotyczące ich aktywności na międzynarodowym forum statystycznym.

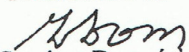
§ 6

1. Strony realizują niniejsze Porozumienie bez dodatkowych umów.

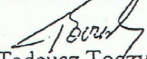
2. Porozumienie może być uzupełniane w każdym czasie o nowe postanowienia.

3. Porozumienie sporządzono i podpisano w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze Stron.

Prezes RG PTS

Czesław Domański

Prezes GUS

Tadeusz Toczyński

Porozumienie pomiędzy PTS i GUS w sprawie SiT-ns (grudzień 2007 r.)

Porozumienie
zawarte w dniu 21 grudnia 2007 r. w Warszawie
między Polskim Towarzystwem Statystycznym i Głównym Urzędem Statystycznym
w sprawie wspólnego wydawania czasopisma naukowego
pt. *Statistics in Transition - new series (SiT-ns)*

Polskie Towarzystwo Statystyczne, zwane dalej „PTS”, z siedzibą w Warszawie
 al. Niepodległości 208, reprezentowane przez Kazimierza Kruszkę – Prezesa PTS,
 i Główny Urząd Statystyczny, zwany dalej „GUS”, z siedzibą w Warszawie,
 al. Niepodległości 208, reprezentowany przez Prezesa Józefa Oleńskiego, ustalają,
 co następuje:

§ 1.

1. Od dnia 1 stycznia 2008 r. strony podejmują wspólne wydawanie czasopisma naukowego w języku angielskim pt. *Statistics in Transition – new series (SiT-ns)*, poświęconego problematyce polskiej i światowej statystyki w warunkach transformacji i rozwoju.
2. Czasopismo będzie zawierało informację w podtytule, że jest to „Czasopismo Polskiego Towarzystwa Statystycznego i Głównego Urzędu Statystycznego”.
3. Rocznie ukazywać się będą co najmniej trzy woluminy (zeszyty) *SiT-ns*.
4. Rada Główna PTS, dotychczasowy wydawca czasopisma zarejestrowanego w Sądzie Okręgowym w Warszawie pod pozycją P 14130, jako właściciel wyłączny wartości intelektualnej, którą stanowi tytuł czasopisma *Statistics in Transition – new series (SiT-ns)*, oświadcza, że posiada pełne i wyłączne prawo do dysponowania tym tytułem.

§ 2.

1. Strony wspólnie i w porozumieniu powołują i odwołują Editorial Board oraz redaktora naczelnego pisma *SiT-ns*.
2. W terminie do 30 listopada każdego roku Editorial Board przedstawia Radzie Głównej PTS i Prezesowi GUS program działalności pisma na najbliższy rok i w perspektywie trzyletniej.
3. Siedzibą redakcji *SiT-ns* jest Warszawa, al. Niepodległości 208.

§ 3.

1. PTS zapewnia stałą merytoryczną pomoc w pracach Editorial Board *SiT-ns* i deklaruje wsparcie jego działań w pozyskiwaniu materiałów do publikacji na łamach *SiT-ns*.
2. GUS zapewnia odpowiednie warunki techniczne, organizacyjne i materialne niezbędne do wydawania czasopisma, tj. pomieszczenie dla redakcji wraz z wyposażeniem biurowym, sprzęt komputerowy i reprograficzny, dostęp do Internetu i poczty elektronicznej, obsługę poligraficzną i wsparcie redakcyjne, a także obsługę pocztową, łącznościową i gospodarczą.
3. Członkowie redakcji *SiT-ns* zostaną zatrudnieni w GUS w składzie i na warunkach określonych odrębnie, przy czym asystent sekretarza naukowego będzie oddelegowany do pracy w redakcji *SiT-ns* w wymiarze pełnego etatu i obejmie swą funkcję z dniem 24 grudnia 2007 r. Pozostali członkowie redakcji *SiT-ns*, zatrudnieni w służbach statystyki publicznej, uzyskają możliwość łączenia pracy zawodowej z działalnością w redakcji *SiT-ns*.

Aneks 8

Porozumienie pomiędzy PTS i GUS w sprawie SiT-ns (grudzień 2007 r.), dok.

§ 4.

1. Strony podejmą i utrzymają szeroką akcję promocyjną na rzecz *SiT-ns*.
2. Strony podejmą starania o zachowanie dotychczasowego wysokiego merytorycznego poziomu pisma *SiT-ns*.

§ 5.

1. Porozumienie zawiera się na czas nieokreślony.
2. Niniejsze porozumienie stanowi integralną część porozumienia o współpracy między GUS i PTS zawartego w dniu 30 czerwca 1997 r.

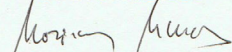
§ 6.

W sprawach nieuregulowanych w porozumieniu zastosowanie mają przepisy ustawy – Prawo prasowe.

§ 7.

Porozumienie sporządzono i podpisano w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

PREZES
POLSKIEGO TOWARZYSTWA
STATYSTYCZNEGO

dr Kazimierz Kruska

PREZES
GŁÓWNEGO URZĘDU
STATYSTYCZNEGO

prof. dr hab. Józef Oleński

Uchwała o ustanowieniu Dnia Statystyki Polskiej (grudzień 2008 r.)

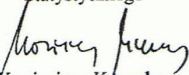
UCHWAŁA

W SPRAWIE USTANOWIENIA 9 marca DNIEM STATYSTYKI POLSKIEJ

1. Odpowiadając na inicjatywę 29 Sesji ONZ, Rada Główna Polskiego Towarzystwa Statystycznego, Komitet Statystyki i Ekonometrii Polskiej Akademii Nauk oraz Prezes Głównego Urzędu Statystycznego wspólnie i w porozumieniu podejmują uchwałę o ustanowieniu 9 marca DNIEM STATYSTYKI POLSKIEJ. Dzień ten - w intencji umawiających się stron - będzie wyrazem pamięci o rocznicy pierwszego Spisu Powszechnego, uchwalonego przez Sejm Czteroletni 9 marca 1789 r.
2. Obchody Dnia Statystyki Polskiej mają na celu promocję i popularyzację statystyki jako nauki oraz statystyki publicznej, a zwłaszcza powinny stać się okazją do informowania opinii publicznej o wynikach naukowych badań statystycznych oraz o rozwoju wiedzy statystycznej w możliwie najszerszym zakresie.
3. W ramach obchodów Dnia Statystyki Polskiej proponuje się organizowanie Ogólnopolskiego Seminarium Naukowego, Dni Otwartych Urzędów i Instytucji Statystycznych, serii wykładów publicznych oraz akcji multimedialnych i internetowych dotyczących statystyki, konkursów na najlepsze prace naukowe w zakresie statystyki, konkursów dla młodzieży szkolnej itp. Dzień Statystyki Polskiej powinien stać się również okazją do uhonorowania osób mających wybitne osiągnięcia w dziedzinie statystyki.
4. Umawiające się strony powołają Kapitułę Dnia Statystyki Polskiej, składającą się z 5-7 osób, która ustali program każdorazowych obchodów i czuwać będzie nad jego realizacją.
5. Pierwsze uroczyste obchody odbędą się 9 marca 2009 roku w gmachu Sejmu RP i poświęcone będą idei „Dobre Spisy dla Dobrego Państwa”. Kolejne centralne uroczyste obchody będą odbywać się w miastach wojewódzkich, stosownie do ustaleń Kapituły.
6. Obsługę administracyjną, informacyjną i promocyjną obchodów pełnić będzie każdorazowo organizator obchodów, pod nadzorem Kapituły.
7. Główny Urząd Statystyczny z upoważnienia Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN i Polskiego Towarzystwa Statystycznego dokona niezbędnych procedur, koniecznych dla usankcjonowania Dnia Statystyki Polskiej i jego legalizacji.
8. Biuro obchodów i stały sekretariat prowadzić będzie Rada Główna Polskiego Towarzystwa Statystycznego.

Powyższą uchwałę przyjęto na zebraniu Komitetu Statystyki i Ekonometrii Polskiej Akademii Nauk w dniu 2 grudnia 2008 r.

Prezes
Polskiego Towarzystwa
Statystycznego

Kazimierz Kruska

Przewodniczący
Komitetu Statystyki
i Ekonometrii PAN

Andrzej Barczak

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

Józef Oleński

Aneks 10

Władze oddziałów PTS w 2011 r.

ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Małgorzata Majewska-Maksymiuk
Zastępca przewodniczącej: Anna Bachanek-Komarowska
Sekretarz: Sylwia Jasińska
Skarbnik: Urszula Śluka

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Krystyna Skardzińska
Zastępca przewodniczącej: Wiesława Kamińska
Członek: Anna Szeszko

ODDZIAŁ W BYDGOSZCZY

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Wioletta Zwara
Zastępca przewodniczącej: Małgorzata Rybak
Sekretarz: Paulina Olbryś
Skarbnik: Anna Wilska

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Roman Sewruk
Zastępca przewodniczącego: Mirosława Wozikowska
Członek: Bożena Borowicz

ODDZIAŁ W GDAŃSKU

Rada Oddziału

Przewodniczący: Krzysztof Najman
Zastępca przewodniczącego: Tomasz Jurkiewicz
Sekretarz i skarbnik: Teresa Plenikowska-Ślusarz
Członkowie: Małgorzata Buńko i Zygmunta Barańska

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Bogdan Jurkiewicz
Zastępca przewodniczącego: Barbara Grabara

ODDZIAŁ W GORZOWIE WIELKOPOLSKIM

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Katarzyna Smolińska
Zastępca przewodniczącej: Agnieszka Pustelnik
Sekretarz: Teresa Zygalska
Skarbnik: Mirosław Strawa

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Małgorzata Romanowska
Zastępca przewodniczącej: Donata Borawska
Członek: Anna Zabraniak

ODDZIAŁ W KATOWICACH

Rada Oddziału

Przewodniczący: Grzegorz Kończak
Zastępca przewodniczącego: Mirosław Wójciak
Sekretarz: Katarzyna Warzecha
Skarbnik: –

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Jan Czempas
Zastępca przewodniczącego: Tomasz Żądło

ODDZIAŁ W KIELCACH

Rada Oddziału

Przewodniczący: Grzegorz Zięba
Zastępca przewodniczącego: Paweł Jas
Sekretarz: Joanna Sala
Skarbnik: Aneta Królik

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Aldona Paliwoda
Zastępca przewodniczącej: Olga Szymocha
Członek: Janina Sędek

ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Rada Oddziału

Przewodniczący: Józef Pociecha
Zastępca przewodniczącego: Krzysztof Jakóbiak
Sekretarz: Agnieszka Wałęga
Skarbnik: Barbara Podolec

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Andrzej Iwasiewicz

Zastępca przewodniczącego: Andrzej Sokołowski

Członek: Monika Papież

ODDZIAŁ W LUBLINIE

Rada Oddziału

Przewodniczący: Mieczysław Kowerski

Zastępca przewodniczącego: Andrzej Matacz

Sekretarz: Mariusz Poninkiewicz

Skarbnik: Krystyna Pietrzyk

Członek: Wojciech Żuchowski

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Mieczysław Sobczyk

Zastępca przewodniczącego: Kazimierz Tucki

ODDZIAŁ W ŁODZI

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Alina Jędrzejczak

Zastępca przewodniczącej: Dariusz Parys

Sekretarz i skarbnik: Ewa Olechnowicz

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Grażyna Rogala

Zastępca przewodniczącej: Monika Zielińska

Członek: Jacek Białek

ODDZIAŁ W OLSZTYNIE

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Bożenna Socha

Zastępca przewodniczącej: Tadeusz Ścibek

Sekretarz: Alina Hoczyk

Skarbnik: Jacek Grzelak

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Teresa Bojto

Zastępca przewodniczącej: Bogdan Nowak

ODDZIAŁ W POZNANIU

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Elżbieta Gołata

Zastępca przewodniczącej: Tomasz Klimanek

Sekretarz: Andrzej Młodak

Skarbnik: Aleksandra Śliwa

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Krystyna Gorzelańczyk

Zastępca przewodniczącej: Karol Andrzejczak

Członek: Marek Magdziarek

ODDZIAŁ W RZESZOWIE

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Barbara Błachut

Zastępca przewodniczącej: Maria Wierzińska

Sekretarz: Elżbieta Wohner

Skarbnik: Agata Surówka

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Roman Kundys

Zastępca przewodniczącego: Irena Polak

Członek: Elżbieta Wojnar

ODDZIAŁ W SZCZECINIE

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Mirosława Gazińska

Zastępca przewodniczącej: Dominik Rozkrut

Sekretarz: Agnieszka Brzezińska

Skarbnik: Katarzyna Wawrzyniak

Członek: Magdalena Mojsiewicz

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Janina Ofarska

Zastępca przewodniczącej: Małgorzata Arcimowicz

Członek: Anna Mogilnicka

ODDZIAŁ W TORUNIU¹*Rada Oddziału*

Przewodniczący: Józef Stawicki

ODDZIAŁ W WARSZAWIE²*Rada Oddziału*

Przewodniczący: Władysław Wiesław Łagodziński

Zastępca przewodniczącego: Krzysztof Kowalski

Sekretarz: Ewa Gałązka

Skarbnik: –

Komisja Rewizyjna

Członkowie: Hanna Szenderowska-Czarnocka i Kazimierz Latuch

ODDZIAŁ WE WROCŁAWIU

Rada Oddziału

Przewodniczący: Walenty Ostasiewicz

Zastępca przewodniczącego: Halina Woźniak

Sekretarz: Danuta Komarowska

Skarbnik: Cyprian Kozyra

Członkowie: Witold Miszczak, Małgorzata Wysoczańska, Beata Zmyślona
i Wacław Mazur

Komisja Rewizyjna

Przewodniczący: Tadeusz Jurek

Zastępca przewodniczącego: Agnieszka Tarnowska

Członek: Urszula Koniuch

ODDZIAŁ W ZIELONEJ GÓRZE

Rada Oddziału

Przewodnicząca: Krystyna Motyl

Zastępca przewodniczącej: Grażyna Pawłowska

Sekretarz: Ola Gucia

Skarbnik: Elwira Szetela

Komisja Rewizyjna

Przewodnicząca: Bożena Binder

Zastępca przewodniczącej: Renata Kowalewska-Szumilas

Członek: Krystyna Betka

¹ Oddział formalnie istniał, ale nie wykazywał działalności.

² Oddział w reorganizacji.

Pismo o objęciu Kongresu Statystyki Polskiej 2012
honorowym patronatem Prezydenta RP

SZEF
KANCELARII PREZYDENTA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Jacek Michałowski

BWP 046-641-11

Warszawa, 14 listopada 2011 roku

Pan
Profesor Czesław Domański
Prezes
Polskiego Towarzystwa Statystycznego

ul. Rewolucji 1905 r. nr 41
90-214 Łódź

Łanowy Panie Profesorze,

odpowiadając na pismo skierowane do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, zawierające prośbę o honorowy patronat nad Kongresem Statystyki Polskiej, który odbędzie się w dniach 18-20 kwietnia 2012 roku w Poznaniu, uprzejmie przekazuję decyzję w tej sprawie.

Pragnę z przyjemnością poinformować, że Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, przychylając się do prośby Pana Profesora, zdecydował o objęciu wspomnianego Kongresu honorowym patronatem. Pan Prezydent przekazuje również wyrazy uznania dla organizatorów i uczestników tego ważnego wydarzenia, stanowiącego znakomitą okazję do wymiany poglądów i doświadczeń ekspertów i naukowców z całego świata oraz do prezentacji na forum międzynarodowym historii i osiągnięć Polskiego Towarzystwa Statystycznego obchodzącego w przyszłym roku setną rocznicę powołania.

Proszę przyjąć serdeczne pozdrowienia oraz życzenia pomyślnego i satysfakcjonującego przebiegu Kongresu.

Tę i uśmiech

Michałowski

INDEKS OSOBOWY¹

- Adamczewski Wojciech 2, 9, 81, 82, 117
Adamczuk Lucjan 60, 61, 118, 140, 157
Adamowiczowa Stanisława 51, 53
Adieu Rene 137
Amatuni Jadwiga 30
Amoroso Luigi 131
Antoniewski Stanisław 33, 34, 37, 40, 51
Ardilly P. 119
Boduin Jean L. 137
Balicki Andrzej 62, 65
Banachiewicz Tadeusz 50, 52, 95
Barczak Andrzej 61, 70, 73, 74, 81
Barreiros Lidia 135
Bartczak Stanisław 68, 70
Bartoszewicz Zofia 73
Bartoszyński Robert 96, 134
Batorski Dominik 164
Batóg Jacek 71
Bąk Iwona 78
Bąk- Koczarska Celina 16
Belka Marek 81
Berger Jan 2, 7, 9, 62, 63, 64, 65, 68, 70, 71, 73, 77, 78, 82, 87, 98, 99, 100, 110, 112, 116, 117, 118
Beskid Lidia 135
Białas-Motyl Anna 73
Białczyński Henryk 112
Biegeleisen Bronisław 33, 93
Bielecki Józef 65
Bieniek Agnieszka 2
Biolik Józef 70
Bjerkholt Olav 128
Blanca M. 136
Blaton Jan 37, 47
Błachut Barbara 74
Bogacka Emilia 2, 127
Bojarski Józef 39
Borowski Stanisław 133
Borys Tadeusz 81, 113
Bowley A. L. 132
Brackstone G. J. 119
Bronsztajn Szyja 113
Brusendorff A. 90
Buhler W. 138
Bujak Franciszek 17, 33, 37, 51, 53, 93, 105, 107
Bulska Bogusława M. E. 68, 70, 73, 78, 111, 117, 128
Buławski Rajmund 29, 31, 32, 33, 35, 41, 44, 46, 51, 93
Buzek Józef 25, 27, 28, 131
Byrt Andrzej 81
Caliński Tadeusz 81
Ceranka Bronisław 70, 78
Chilosi A. 137
Ciagłinski Adam 90
Cierpień-Wolan Marek 112, 114
Cieślak Maria 61, 113
Cieślińska Hanna 2
Cocchi D. 136
Curzytek Jan 29
Czacki Tadeusz 3
Czajkowski Bernard 65
Czajkowski Tadeusz 40
Czapiński Janusz 164
Czarnowska Maria 21, 29, 52, 57, 61, 63, 71, 95, 98, 99, 110, 118

¹ Pominięto nazwiska osób występujących w aneksach do niniejszej publikacji.

- Czekaj Maria 73
- Czekanowski Jan 31, 32, 35, 36, 37, 43, 51, 52, 53, 56, 89, 93, 105, 126
- Czernicki Karol 33, 34
- Czerniewski Konstanty 48, 51, 93, 96, 133
- Czerwiński Zbigniew 97, 101, 133, 139
- Czumaj Ewa 112
- Czyżewski Adam 65
- Ćwiek Marek 68
- Dagum C. 119, 137
- Dalenius T. 119
- Dąbrowski Zbigniew 111
- de Ree Jos 136
- de Vos Klaas 135
- de Vries Wilem F. M. 137
- Dehling Herold 140
- Dehnel Grazyna 81
- Derengowski Jan 27, 28, 29, 31, 32, 34, 37, 38, 46
- Dmochowska Halina 112
- Dmochowski Jan 21
- Dobija Adam 63
- Doleżał Franciszek 22
- Domański Czesław 2, 6, 7, 61, 62, 63, 65, 68, 69, 71, 73, 78, 81, 82, 101, 111, 112, 114, 116, 118, 138
- Drozdowski Marek Marian 111
- Duda Roman 47
- Dudek Hanna 73, 78
- Dymowski T. 108
- Dziedzic Paweł 68
- Dziewulski Stefan 21, 23, 89, 105, 107
- Elliot D. 136
- Engelage Christian 137
- Estreicher Karol 48
- Estreicher-Grodzicka Ewa 48
- Evans Jon 135
- Fabierkiewicz Wacław 24
- Fajferek Antoni 134
- Falewicz Jan 110
- Falrosi P. 136
- Fienberg S. E. 96, 139
- Fierich Jerzy 110
- Filipczuk Ewa 2
- Fisz Marek 53, 94
- Flik Robert 135
- Florek Piotr 81
- Fogelson Samuel 34, 40, 91
- Franaszek Piotr 115, 116
- Franchet Yves 137
- Frisch Ragnar 128, 131
- Gajda Jan 65
- Gajda Stanisław 112
- Gajek L. 139
- Gapińska Teresa 65, 68
- Gatnar Eugeniusz 70, 73, 149, 150, 152, 153, 154
- Gazińska Mirosława 73, 78
- Gierula Jerzy 39
- Gierula Kazimierz 39
- Glass Norman 135
- Goebel K. 138
- Goettel D. 133
- Gołata Elżbieta 80, 129
- Gorynia Marian 81
- Gorzelał Grzegorz 101
- Górecki Brunon 135, 136
- Grabara Barbara 62
- Grabowski Edward 5, 17, 26, 107, 108
- Grabski Władysław 20
- Graunt John 3
- Greniewski Henryk 51

-
- Greń Jerzy 59
Griffin R. 136
Grobelny Ryszard 81
Grodzicki Ludwik 48
Grudziak Tomasz 81
Grużewska Halina 51
Grużewski Aleksander 33, 38, 47
Grzesiak Stefan 63
Gugliementi F. 119
Guzowska Małgorzata 73
Gwozdowski Józef 68, 70
Halley Edmund 3
Heinrich Jerzy 36, 93
Heliński Zbigniew 110
Hellwig Zdzisław 61, 134, 139, 146, 148, 149, 150, 152, 153
Heydel A. 132
Holt D. 136
Horowicz K. 90
Hrab Izydor 112
Ignaszewski Janusz 33, 38, 116
Ilczuk Agnieszka 78
Iwasiewicz Andrzej 146
Jabłońska M. 133
Jae Chang Lee 81
Jajuga Krzysztof 9, 81, 146, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154
Jakubowski Adam 140
Janiszewski Zygmunt 33
Jaszczyk-El Guerouani Katarzyna 112
Jaworski Władysław Leopold 18
Jerzak Czesław 68
Jędrzejczak Alina 71, 78
Jopkiewicz Andrzej 21, 62, 63, 66, 68, 71, 98, 110, 118, 123, 143
Jóźwiak Janina 81, 165
Juchnowicz Olgierd 126
Julin Armand 34
Jung Bogdan H. 140
Jurek Andrzej 73, 78
Jurek Tadeusz 64, 65, 68, 70, 73, 77, 78, 113
Kac M. 134
Kacprzak Marcin 33, 37, 50, 52, 93
Kaczmarczyk Kazimierz 16
Kaczyński Jarosław 162, 166
Kalbarczyk Sławomir 44
Kalecki Michał 25, 27, 91, 131
Kalemba Marek 81
Kaleta Jacek 61
Kallianpur G. 139
Kalton G. 136
Kaniewicz Stanisław 61, 63
Karasiński Edward 63
Kasperski Kazimierz 22
Kawalec Wincenty 134
Kempner Stanisław Aleksander 22
Kleczyński Józef 3, 4
Kleiber Michał 81
Klimanek Tomasz 81
Klonecki Witold 96, 138, 139, 140
Kobryner Stanisław 38
Kochanowicz Grażyna 63
Kochański Kazimierz 50
Kochmański Tadeusz 53
Kokocińska Małgorzata 64
Kolanko Edward 61, 62
Kołodziejczyk Stanisław 36, 37, 38, 40
Komorowski Bronisław 82
Kończak Grzegorz 127

- Kopeć Henryk 57
- Kordos Jan 2, 8, 59, 60, 62, 63, 65, 67, 71, 81, 88, 96, 97, 98, 99, 100, 111, 114, 118, 124, 129, 135, 136, 138, 139, 140, 143, 161, 164
- Korzybski Zdzisław 3
- Kossecki Józef 56
- Kostanecki Antoni 22, 23
- Kotowska Irena Elżbieta 164, 165
- Kowalczyk H. 116
- Kowalczyk Marta 2
- Kowaleski Jerzy Tadeusz 78
- Kowalewski Jacek 81, 112
- Kowalka Ewa 2
- Kowerski Mieczysław 74, 127
- Koziół Alicja 71
- Kräutler Ignacy 27, 34
- Krawczyk Marian 63
- Krickeberg K. 134
- Kroll Bogdan 46
- Krotki K. 136
- Król Franciszek 50
- Kruszka Kazimierz 1, 2, 5, 7, 8, 9, 11, 31, 43, 61, 64, 65, 68, 70, 71, 73, 74, 78, 81, 82, 97, 102, 117, 118, 128
- Krysicki Włodzimierz 139
- Krzeczkowski Konstanty 26
- Krzysztofiak Mirosław 61, 134
- Krzyśko Mirosław 75, 78, 81, 82, 117
- Krzywicki Ludwik 22, 23, 24, 26, 27, 90, 103, 105
- Krzyżanowski Adam 5, 17, 20, 25, 33, 37, 47, 51, 53, 56, 93, 105, 107
- Kubiczek Franciszek 69, 161
- Kucharski Marian 65, 68, 71
- Kula Anatol 112
- Kulczycki Roman 58, 59, 61, 95, 110, 118, 122
- Kułakowski Z. 59, 122
- Kumaniecki Kazimierz Władysław 5, 15, 16, 17, 19, 20, 30, 33, 37, 107
- Kurkowski Krzysztof 112
- Kurzynowski Adam 135, 136
- Kutrzeba Stanisław 18
- Kuziński Stanisław 134
- Kwiatkowski Stanisław 62, 63, 65, 68, 73, 116, 117
- Landau Ludwik 25, 27, 40, 46, 47, 91, 93
- Lange Oskar 25, 48, 110, 131
- Latuch Kazimierz 60, 61, 62, 66, 73, 118, 157
- Latuch Mikołaj 60, 61, 67, 98
- Ledwina Teresa 139
- Lemmi Achille 135, 137
- Lencewicz Stanisław 31, 33
- Leo Juliusz 15, 16, 19
- Lepucki Henryk 36, 43
- Limanowski Zygmunt 27, 28, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 45, 47, 91, 93, 105, 108, 131
- Lipiński Edward 25, 37, 47, 51, 90, 132
- Lipska Helena 16
- Lonc Zofia 63
- Ludkiewicz Zdzisław 22
- Lutostański Krzysztof 135
- Lyberg Lars 144
- Łagodziński Władysław Wiesław 2, 9, 62, 63, 65, 68, 70, 73, 78, 81, 82, 98, 112, 114, 118, 135, 140, 158, 164
- Łaz-Kulik Jowita 74
- Łazowska Bożena 82, 117, 127
- Łomnicki Antoni 31, 33, 34, 35, 39, 40, 43, 108
- Łomnicki Zbigniew 32, 36, 37, 41, 93
- Łukasiak Antoni 39
- Łukasik Stanisław 61
- Łyskawa Janusz 66, 68, 70, 73
- Machnowski Adam 134

-
- Maciejewski W. 134
 Madurowicz-Urbańska Helena 115
 Majewska Justyna 127
 Majewski Wojsław 110
 Makowiecki Edmund 71
 Malaguerra Carlo 137
 Maligranda Lech 32
 Malinowski Wiktor 71
 Marasse Mieczysław 3
 Marciniak Bronisław 81
 Marciniak Grażyna 112
 Marker D. 136
 Marszałkiewicz T. 139
 Mayr Georg 107
 Mazur Wacław 113
 Mazur Wiesław 71
 Mazurkiewicz Stefan 33
 Mejza Stanisław 75
 Meliczek Hans 135
 Michalski Jerzy 22
 Michalski Stanisław 110
 Mikulski Henryk 63
 Miller Juliusz 39, 50, 51
 Minc Hilary 157
 Miszczak Witold 74, 78, 120
 Młodak Andrzej 73, 78, 112
 Młynarczyk Kazimierz 42
 Moczko Jerzy 81
 Morawski Wiktor 51, 53
 Moroz Piotr B. 33, 38, 93
 Moskalik Bolesław 39
 Moszczeński Stefan 27
 Motyl Krystyna 74
 Mozołowski Rafał 22, 117, 118
 Mulry M.H. 136
 Nadobnik Kazimierz 47
 Nadobnik Marcin 17, 31, 33, 36, 42, 43, 47, 51, 53, 56
 Nagurski Teodor 42
 Najman Krzysztof 78, 154
 Namysłowska Maria 52, 53, 61, 63
 Nawrocki Benedykt 38, 41
 Nazarko Joanicjusz 152, 153
 Niewczas Ryszard 64, 65
 Nolan Brian 135
 Nowakowska Teresa 68
 Nyczaj Jerzy 64
 Oderfeld Jan 96, 110
 Okba Mehrez 135
 Okrasa Włodzimierz 114, 144
 Olekiewicz Mikołaj 53
 Oleński Józef 74, 114, 137, 138, 161
 Olszewicz Wacław 41
 Orlik Waldemar 117
 Orłowski Mirosław 57
 Ormicki Wiktor 42, 93
 Osipow Ignacy 110
 Ostasiewicz Walenty 2, 8, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 81, 82, 114, 118, 129
 Pach Jadwiga 65, 68, 71
 Padowicz Zygmunt 50, 52, 110
 Panek Tomasz 65, 68, 70, 81, 114, 143, 164
 Pankowicz Andrzej 116
 Pankowski Bernard 123
 Paradysz Jan 68, 70, 81, 114
 Paradysz Stanisław 61, 112
 Pawlicki Stanisław 65, 66, 67
 Pawłowska Zofia 63, 65
 Pawłowski Stanisław 47
 Pawłowski Zbigniew 96, 110, 134
 Pazdan Anna 68

- Pelka Marek 101
- Peuker Zygmunt 44, 45, 49, 55, 59, 60, 62, 63, 66, 69, 111, 113, 118, 127
- Piekałkiewicz Jan 26, 27, 31, 33, 34, 36, 37, 39, 41, 42, 92, 94, 105, 108, 126, 131, 132
- Pielaszek Aleksandra 117
- Pietrzak Zbigniew 63, 74, 78
- Piętak Katarzyna 2
- Pilarski Maciej 2
- Pilat Tadeusz 3, 4
- Pilecki Jerzy 42
- Piltz Franciszek 27
- Pirożyński Marian 36
- Platek Richard 71, 119, 135, 136, 144
- Plesiński Andrzej 81
- Plucińska A. 139
- Pociecha Józef 16, 78, 81, 118, 146
- Poczobut Andrzej 35
- Podgórski Jarosław 137
- Podolec Barbara 78
- Poniatowski Józef 37
- Poninkiewicz Mariusz 127
- Popiński Roman 114
- Prażmo Barbara 111
- Pruska Krystyna 74
- Przybylska Lucyna 63, 65
- Przyrkowski M. 91
- Pszczołkowski Stanisław 33, 34, 37, 108
- Puchalski Tadeusz 97
- Radermacher Walter 81
- Rajchman Aleksander 92, 93, 94
- Rajewski Zenon 63, 65, 98
- Rajkiewicz Antoni 135
- Rao J.N.K. 136
- Reid C. 94
- Rolski T. 139
- Romaniuk Kazimierz 39, 41, 45, 49, 50, 52, 53, 57, 59, 93, 96, 97, 98, 99, 110, 132, 133, 134
- Romański Jerzy 65, 73
- Romer Eugeniusz 4, 5, 43
- Römer Michał Pius 17
- Rosset Edward 33, 57, 69, 110
- Rostworowski Michał 18
- Róg Stanisław 46, 51, 53, 61, 63, 71, 98, 112
- Rusinek Kazimierz 98
- Rusnak Zofia 78
- Ruszkowski Florian 123
- Rutkowski Jan 47
- Rutkowski Stanisław 35, 37, 38
- Rutski Jan 42
- Ryll-Nardzewski C. 138
- Rzeczkowski Bronisław 42
- Rzepkiewicz S. 132
- Rzóska Józef 43
- Sadowski Wiesław 53, 96, 97, 98, 110, 133, 134, 135, 136, 161
- Salami Judit 135
- Sapieha Adam Stefan 46
- Särndal C.E. 136
- Sarnecki Kazimierz 31, 33
- Scheible W. L. 136
- Schmidt Stefan 47, 56
- Schoengarth Eberhard 32
- Secomski Kazimierz 98
- Siedlecka Urszula 71
- Sierpiński Wacław 33
- Silber Jack 135
- Silny Grażyna 74
- Singh M. P. 136, 144
- Siwka Leszek 2
- Skrzywan Wacław 26, 35, 37, 46, 51, 53, 110, 132

-
- Sławiński Bogusław 46
 Smolis Wacław 53
 Sobczyk Mieczysław 61, 68, 73, 77
 Sobieraj Małgorzata 74
 Sojkin Bogdan 81
 Sokołowski Andrzej 147, 150, 152, 153, 154
 Spencer B. D. 136
 Splawa-Neyman Jerzy 27, 33, 36, 37, 48, 90, 92, 94, 96, 101, 105, 128, 131, 132, 138, 139, 140
 Staszic Stanisław 3
 Stawicki Józef 68, 74
 Stefanowicz Bogdan 68, 70, 112, 129
 Stefczyk Franciszek 18
 Steinhaus Hugo 47, 51, 53
 Stępień Lechosław 68, 70, 73, 78
 Stęplewski Stanisław 51
 Stopczyk Wojciech 32, 35, 39, 41
 Strasburger Edward 23
 Strawa Mirosław 74
 Strzelecki Edward 27, 31, 32, 37, 39, 45, 50, 51, 53, 56, 57, 91
 Studnicki Władysław 15, 107
 Suchocka Ewa 74
 Sujkowski Antoni 47, 90
 Sułek Antoni 164
 Surzycki Stefan 17, 107
 Szajkowski K. 139
 Szczepański A. 107
 Szenderowska-Czarnocka Hanna 78
 Szreder Mirosław 63, 68, 70, 81, 114, 128
 Szturm de Sztrem Edward 27, 29, 30, 31, 32, 37, 46, 48, 51, 53, 57, 91, 92, 93, 105, 107, 110, 112, 132
 Szturm de Sztrem Tadeusz 24, 27
 Szulc Adam 67, 137, 143, 144
 Szulc Bohdan 110
 Szulc Stefan 24, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 45, 47, 49, 50, 52, 55, 57, 87, 90, 91, 93, 96, 105, 108, 110, 131, 132, 157
 Szumlicz Tadeusz 164
 Szuro S. 115, 116
 Szymanowski Michał 112
 Szymkiewicz Dezydery 44
 Szyran-Wiśniewska Zofia 98
 Śledź Dariusz 73, 74
 Śmigielski Janusz 63
 Śmiłowska Teresa 78
 Świdarska Alina 112
 Świdarski Stefan 43
 Talaga Liliana 71
 Tanur J. M. 96
 Tański Adam 42
 Tarczyński Waldemar 150, 152, 153
 Tikkiwal B. D. 136
 Timofiejuk Igor 134
 Toboła Krzysztof 2
 Toczyński Tadeusz 63, 65, 69, 98, 161
 Tokarska-Kozakowa Bogumiła 40
 Tomaszewska-Kukulska Małgorzata 111
 Traglia M. D. 136
 Trzpiot Grażyna 73, 78, 112
 Tucki Kazimierz 68
 Tymowski Andrzej 135
 Urbanik K. 134, 138
 van Praag B. M. S. 135
 Vielrose Egon 36, 41, 50, 52, 57, 91
 Vukowich Gabriella 137
 Wagner Wiesław 71
 Wajda Kazimierz 116
 Wakar Włodzimierz 5, 22, 23, 27, 90
 Waksberg J. 136
 Walawski Tadeusz 46

- Walczak M. 126
- Walczak Tadeusz 68, 70, 71, 73, 98, 112, 128, 134, 137
- Walendzik Danuta 117
- Walesiak Marek 9, 146, 148, 150, 152, 153, 154
- Walter Czesława 113
- Warachowska K. 123
- Waszak Stanisław 50, 110
- Wawrzynek Jerzy 113, 139
- Wąsowski Zbigniew 68, 71
- Webb Steven 135
- Weinberg Daniel 135
- Weinfeld Ignacy 5
- Welfe Władysław 96, 112, 134
- Weron Aleksander 47, 138, 139
- Weryha Aleksander 53, 96, 110
- Wieluch Roman 41
- Wierzechosławski Stanisław 71
- Wilczko Jerzy 63
- Wilhelm Krystyna 71, 74
- Wilkin Jerzy 81
- Wiśniewska Leokadia 44
- Wiśniewski J. W. 99
- Wiśniewski Jan 26, 27, 29, 31, 32, 34, 36, 37, 39, 43, 44, 91, 92, 93, 94, 105, 108, 131, 132
- Wiśniewski Michał 135
- Wiśniowski Władysław 71
- Witek Maria 65, 73, 74
- Witkowski Janusz 74, 81, 114
- Włoch Andrzej 66
- Wnuk-Lipiński Edmund 135, 140
- Wojtycza Janusz 116
- Wojtyniak Józef 21, 24, 25, 46, 47, 51, 53, 56, 99, 107, 118
- Wołyński Waldemar 75
- Woźniak Halina 78
- Woźniak Marek 81
- Woźniak Michał 98, 148, 149
- Wysocki Feliks 81
- Wywiał Janusz 78
- Wyżnikiewicz Bogdan 161
- Zagoździńska Izabella 112
- Zagórski K. 134, 166
- Zajac Kazimierz 64, 65, 68, 70, 71, 73, 74, 98, 146, 148, 149, 150, 152, 153
- Zaleski Stefan 47
- Zaleski Zygmunt 31, 33, 38
- Załęski Witold 3
- Zamorski K. 115
- Zaremba Mieczysław 53
- Zaremba Zygmunt 39, 41, 46, 50, 53
- Zarycki Tomasz 56
- Zarzycka Zofia 63
- Zasępa Ryszard 53, 61, 63, 65, 94, 96, 99, 120, 123, 136, 161
- Zawadzki Jan 65, 68, 70, 73, 78, 81
- Zawadzki Władysław 23, 39, 131
- Zegar Józef 112
- Zeliaś Aleksander 64, 65, 68, 70, 71, 73, 98, 143
- Zgierska Agnieszka 112
- Zieliński Antoni 134
- Zieliński Ryszard 139
- Zieliński Zygmunt 98
- Zienkowski Leszek 60, 61, 135, 136, 161
- Zierhoffer August 43, 47
- Zięba Grzegorz 74
- Ziomek Maksymilian J. 53, 110
- Ziółek Bogumił 61
- Zweig S. 132
- Żelobowska Ewelina 2

Publikacja dofinansowana ze środków
Narodowego Banku Polskiego
w ramach projektu edukacyjnego
pt. „Wydawnictwa okolicznościowe oraz wystawy
związane z jubileuszem 100-lecia
Polskiego Towarzystwa Statystycznego
przygotowane na Kongres Statystyki Polskiej”.

NBP

N a r o d o w y B a n k P o l s k i

